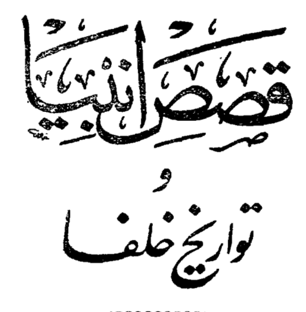

اثر خامهٔ احمد جودت

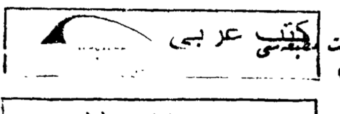

قصص انبیا و تواریخ خلفا

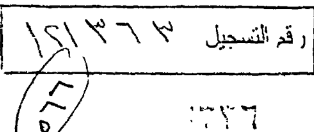
جزء ثالث ورابع

ناشری : قناعت کتبخانه‌سی صاحبی الیاس

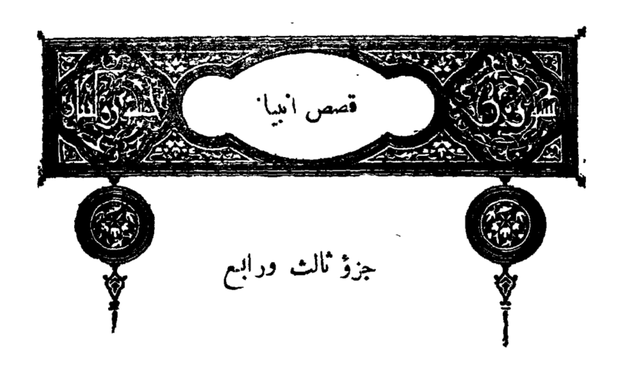

درسعادت — قناعت مطبعه‌سی
١٣٣١

زمان جاهلیتده عربلر ، ناحق یره قان دوکمك وفقر وفاقه بهانه‌سیله
قیز اولادلرینی دیری دیری طوپراغه کومك کبی انسانیته یاقیشمایان فنا
خویلردن صاقینمازلر و سرقت و زنا کبی چیرکین ایشلردن چکینمزلر
ایدی .

شریعت احمدیه‌ده بو مثللو مذموم خویلر وچیرکین ایشلر یاساق اولدی
وناسه اخلاق حمیده واعمال صالحه ایله امر ونصیحت بویورولدی .

عقل وانصافی اولانلر ، حضرت پیغمبرك معجزاتنی ودین اسلامك
محسّناتنی کوروب ایمان کتوردیلر .

قبائل وعشائرك اکثر وجوه واشرافی ، بلغادن اولمق حسبیله قرآن
کریمك نهایت مرتبه‌ده اولان بلاغتنه باقوب انسان کلامی اولمادیغنی
آکلادیلر .

لکن قوم وقبیله‌لرینه ریاست ایتمکه آلیشمش اولدقلرندن ریاستلرینی
الدن چیقارمامق ایچون خلقی اسکی عقاید باطله‌ده طوتمق اوزره اصرار
ایلدیلر .

علی الخصوص قریش قومنك رؤساسی ، کندی ایچلرنده یتیشوب

بيومش اولان نبى ذيشــانه آحاد ناس ايله برابر اولەرق تابع اولمقدن عار ايدرلردى .

حتى بعضيــلرى معجزات باهرەدن اولان بلاغت قرآنيەيه ديەجك بر ســوز بولاميوب « بو قرآن ، اشراف مكەدن (وليد ابن المغيره) وطائف بلدەســنك اميرى اولان (عُرْوَةُ ابن مســعود الثَقَفى) كبى بر بيوك آدمه نازل اولايدى » ديديلر .

باق شــو باطل خولياره كه : كندى بينلرنده مال واعتبــارجه بيوك بيلدكلرى كســانى حقيقت حالده بيوك صــانورلر ومنصب نبوتى آنلردن بكندكلرينه توجيه ايتديرمك ايسترلر ايدى .

حال بوكه : بيوك بيلدكلرى آدملردن وليــد ابن المغيره كبى بعضيلرى چوق كچميوب مكەده فوت اولدى ، بر چوغى دخى بدرده تلف ايديلدى. بوجهتله رياست مكه ، ابوسفيانده قرار قيلدى.

عروه ابن مســعود الثقفى ، اگرچه هنوز بر حيــات اولوب طائفده رياست وحكومت ايتمكده ايدى . لكن برادر زادەسى اولان (مغيره ابن شعبة الثقفى)، (بنى مالك) دن (لاتْ) نام بتخانه خدمەسى اولان اون اوچ كيشىيى اولدورمش وبوندن طولايى (بنى مالك) ايله (مغيره) نك قبيلەسى آرەسنه عظيم عداوت كيرمش ايدى .

عروة ، مدبّر ومرعى الخــاطر بر آدم اولوب بو اون اوچ كشــينك ديتلرينى ويردى وايكى فرقەيى بربريله باريشديردى .

مغيره ايسه خندق غزاسندن صكره مدينۀ منورەيه كلدى واســلام ايله مشرّف اولدى .

اشبو مغيره ، غايت حاضر جواب وجن فكرلى وعموجەسى كبى شــان وشهرت صاحبى بر آدم ايدى . بناءً عليه آنك ايمانه كلسى اهل اسلامى ممنون ايتدى ومشركلرك كوجنه كيتدى .

رؤســاى قريشدن فوت وتلف اولانلرك يرلرينــه كچن (عكرمة ابن

ابی جهل) و (صفوان ابن امیّه) کبی بعض رئیسلر دخی پدرلرینك یولنده اصرار ایتمکده ایسه‌ده پك‌ده او قدر افکار عامه‌یه قارشو طورامیورلردی.

فقط رسول اکرم ایله محارب اولدقلرندن آنلره تابع اولان آحاد ناسك اکثری ، اهل اسلام ایله الفت واختلاط ایده‌مدکلری جهتیله دین اسلامك محسّناتنی بیله‌میورلردی .

قبائل وعشائر سائره دخی قریش ایله اهل اسلام آره‌سنده‌کی محارباتك نتیجه‌سنه منتظر اولیورلردی .

مع‌مافیه بر تقریبله دین اسلامك محسناتنی اوکره‌نلر وعلی الخصوص رسول اکرمك مبارك یوزینی کورنلر دخی پیدرپی ایمانه کلیورلردی .

چونکه : فخرعالم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلرینك هر کسدن زیاده صورتی کوزل وسیرتی مکمل ایدی .

شویله‌که : هپ اعضاسی تام ومتناسب ومستثنا بر حالده وجمیع اوصافی حد اعتدالده ایدی .

یوزنده نور وملاحت ، سوزنده سلاست و لطافت ، لساننده طلاقت و فصاحت ، بیاننده فوق‌العاده بلاغت وار ایدی .

بیهوده سوز سویله‌میوب هر کلامی حکمت و نصیحت ایدی و هرکسك عقل و ادراکنه کوره سوز سویلر ایدی .

کولر یوزلی وطاتلی سوزلی اولوب اهل بیتنه و خدّامنه و اصحاب کرامنه حسن معامله ایتدیکی کبی سائر ناسه دخی رفق ولطف ایله معامله ایلر ایدی .

حلیم و متواضع و جمله کمالات انسانیه‌یی جامع ایدی . بونکله برابر کمال و قار و مهابتی وار ایدی .

مجلس سعادتنه داخل اولانلر ، فائده‌مند و فرحیاب اولوردی و آنی بیلمه‌ین برکیمسه ، بغتةً کورسه کندوسنی مهابت آلوردی .

الحاصل کافهٔ اخلاق حمیده و اوصاف پسندیده‌نك کمالی آنده موجود ایدی . مثلی یارادیلمامش بر وجود مبارك و مسعود ایدی .

شو حاله نظراً قریش ایله بر مصالحه یاپیلوب ده ایکی طرف خلقی بر بریله سربستجه کوروشور اولسه لر هپ مشرکلر، دین اسلامك محسناتنی ورسول اکرمك معجزاتنی کوروب اوکرنه بیلورلردی ،

بوصورتده ایسه هر طرفده دین اسلامه بر میل عمومی حاصل اولاجغی وآز وقت ظرفنده دین اسلام طرف طرف شیوع و انتشار بولاجغی درکار ایدی .

الحاصل دین اسلامك عربستانده قولایلقله انتشاری ایچون بر مصالحه یه احتیاج وار ایدی .

مصالحهٔ حُدَیْبِیَه

رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری، آلتنجی سنهٔ هجریه‌نك غرّهٔ ذی‌القعده‌سنده بیك بش یوز قدر اصحاب کرامیله مدینه‌دن چیقوب مکه‌یه عزیمت بیوردی. زوجهٔ محترمه‌لری (امّ‌سلمه) رضی‌الله‌عنها حضرتلرینی دخی برابر کوتوردی .

نیت شریفلری محاربه اولمیوب مجرد (عمره) یعنی سعی و طواف ایله کعبهٔ معظمه‌یی زیارتدن عبارت اولدیغنه دلیل اولمق اوزره مکمل آلات و ادوات حربیه کوتورمیوب فقط اصحاب کرامنه یولجی سلاحی اولان برر قلیج طاقدیردی و اهل مدینه‌نك میقاتی اولان (ذُوالْحُلَیْفَه) نام محله واردقده احرامه کیردی و یتمش قدر قربانلق دوه‌لره نشان اوردی .

فقط شایدکه قریش طائفه‌سی ممانعت و محاربه‌یه قالقیشورلر دیو (غِفار) و (مُزَیْنَه) و (جُهَیْنَه) کبی مدینه اطرافنده بولنان بدوی قبیله‌لری دخی برلکده حج ایتمك اوزره دعوت بیوردی .

اشبو قبائل عربان ایسه «پیغمبر، مقدمجه کندوسنی مدینه‌ده محاصره ایدن قریش طائفه‌سی ایچنه کیدیور، کندوسنی تهلکه‌یه القا ایدیور . آرتق کیرو کلمك احتمالی یوقدر» دیو برلکده کیتمکدن امتناع ایلدیلر . کویا خانه‌لری امورینه باقه‌جق کیمسه‌لری اولمامق بهانه‌سیله عذر دیلدیلر .

رسول اکرم، قریشك احوالنی تجسس ایچون جانب مکه‌یه جاسوس کوندرمشیدی . (عُسْفان) نام محله واریلدقده او جاسوس دونوب کلدی. قریش طائفه‌سی، رسول اکرمك مدینه‌دن چیقدیغنی خبر آلدقلری کبی

طوپلانمش و بعض قبائل عربانی جمع ایله جنکه حاضرلانمش اولدقلری وایکیوز آتلو ایله (خالد ابن ولید) ی ایلرویه کوندرمش اولمالریله آنك دخی (غمیم) نام موقعده بکلەمکده اولدیغی خبرینی کتوردی .

بناءً علیه عسفاندن ایلرو حرکت اولندقده فخر عالم حضرتلری « صاغ طرفی طوتکز » دیو بیوردی .

بو جهتله اردوی همایون ، یولك صاغ طرفنه میل ایله بر صرب یوقوشه اوردی .

خالید ابن الولید ، آنی اوزاقدن کورنجه درحال دونوب قریشك یاننه واردی و کیفیتی خبر ویری .

اردوی همایون ایسه بر تپەیه واردیکه آندن آشیلدیغی کبی قریشك خارج مکەده (حُدَیبِیَه) نام محلده اردو قوردقلری موقعه اینیلوردی .

بحکمةالله تعالی اوراده رسول اکرمك (قصوا) نام بنك دەوەسی چوکیویردی . اصحاب کرام ، هایدیدیلر . قالقمادی حرون حیوان کبی عناد ایدوب طوردی .

« قصوا طوردی » دیدیلر رسول اکرم « خیر طورمدی و بویله طورمق خوی یوقدر . فقط فیلی مکەیه کیرمکدن منع ایدن ، آنی دخی طوردوردی » یعنی الله تعالی حضرتلری ، اصحاب فیلی مکەیه کیرمکدن منع ایتدیکی کبی بزەده بو حال و هیئت ایله کیرمکه رخصت ویرمدی دیو بیوردی .

چونکه طوغری قرنش اوزرینه واریلسه بهمەحال محاربه اولنمق لازم کلوردی .

حال‌بوکه: مدینه اطرافندەکی قبائل ، برابر کلدیکندن حجاج مسلمینك مجموعی بیك بش‌یوز قدر اولدقلری حالده حج نیتیله کلمش اولدقلری جهتله تدارکات حربیەلریده مکمل دکل ایدی .

قریش مکه ایسه آنلره نسبتله زیاده اولدقلری حالده جوار مکەده بولنان قبائلیده طوپلاییویرمشلر ایدی .

حتى بالاده ذكرى كچن (عروة ابن مسعود الثقفى) وعربان ايچنده
جنكاورلكله معروف اولان قبيلهٔ (احابيش) شيخى (حليس) دخى
برابر ايدى .

اكرچه اهل اسلام ، يكدل ويكجهت وانضباط تام تحتنده بر هيئت
اولديغندن اردوى همايونه نسبتله قريش اردوسى باشى بوزوق طرزنده بر
جمعيت ايدى .

شوحاله نظراً اهل اسلامك عون وعنايت بارى ايله مظفريتى مأمول
ايسه‌ده بو صورتده طرفيندن بر چوق تلفات وقوعيله مكهٔ مكرمه‌يه
حرباً كيريله‌رك حرم شريفه چاره‌سز بر نوع حرمتسزلك ايديلمش اولوردى.
بوايسه ارادهٔ الٓهيه‌يه مغاير ايدى .

برده مكهٔ مكرمه‌ده اسلامنى اظهار ايده‌ميوبده جانى كبى ايمانى دخى
درونده كيزلو اولان بر چوق ضعفاى مسلمين وار ايدى . بوقارغاشه‌لقده
آنلر دخى بيلنميه‌رك پايمال اولوب كيدردى .

قالديكه : هنوز ايمانه كلمه‌مش اولان اشراف قريشدن نيجه ذاتلر ،
قريب العهدده ايمانه كلوبده دين اسلامه بيوك بيوك خدمتلر ايتملرى
ونيجه خيرلو اولاد يتيشديرملرى مقدر ايدى .

ايشته ده‌وه‌نك اويله خلاف عادت اولارق من طرف الله چوكيويرمسى
بومثللو دقيقه‌لره رمز واشارت ايدى .

بناءً عليه اصحاب كرام ، ده‌وه‌يى قالديروب يوروتمك ايستدكلرنده يرندن
قيميلداتمامش ايكن بعده رسول اكرم ، بالذات سوق ايدنجه قالقوب
يورييويردى .

فقط طوغرى يول ايله كيتميوب بر طرفه صاپارق (حديبيه) نك
نهايتنده صويى چكيلمش بر قويو باشنه ايندى. خلق دخى كلوب اطرافنه
قوندى .

اصحاب كرام ، اوراده صوسزلقدن شكايت ايتمكله رسول اكرم ،
تركشندن براوق چيقاردى وآنى او ، قويو ايچنه براقديردى .

قویودن او قدر صو قاینادی‌که بتون اوردو خلقی ، طویونجه ایچدی ، آبدستنی آلدی ، حیوانلرینی صووارادی .

رسول اکرم ، محاربه نیتنده اولمدیغنی بیلدیرمك ایچون (خراش ابن امیة الخزاعی) یی قریشه کوندردی .

قریش ایسه (خراش) ی اولدورمك ایچون اوزرینه هجوم ایتمشلر ، حله عربان (احابیش) آره‌یه کیروب آنی قورتارمشلر او دخی همان کلوب کیفیتی رسول اکرمه بیلدیردی .

رسول اکرم ، محاربه نیتنده اولمدیغنی رؤسای قریشه‌کوزلجه آکلاتمق اوزره عمرالفاروق رضی‌الله عنه حضرتلرینی کونده‌رمك ایستدی .

حضرت عمر « رؤسای قریش ، بنم آنلر حقنده نه‌مرتبه غیظ‌وغلظتم اولدیغنی بیلورلر . قورقارم بکا سوء قصد ایدرلر . درون مکه‌ده عشیرتم‌ده یوق‌که بنی حمایه ایتسونلر . فقط عثمان ابن عفان کیتسه مناسب اولور . زیرا آنك نفس مکه‌ده عشیرت واقرباسی چوقدر . نفسنجه قورقوسی یوقدر » دیدی .

فی‌الواقع رئیس قریش مکه اولان ابوسفیانك پدری (حرب ابن امیة بن عبد شمس ابن عبد مناف) ایدی . عثمان ذی‌النورین رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلرینك پدری اولان (عفان)ك پدری دخی (ابوالعاص ابن امیة ابن عبدشمس) اولمغله اشراف مکه‌دن‌اولان بنی‌امیه ، هپ کندوسنك‌عمزاده‌لری ایدی .

بناءً‌علیه رسول اکرم ، ابوسفیان وسائر قریش ایله کوروشوب‌ده مقصد پیغمبری ، مجرد طواف وزیارت بیت‌الله اولدیغنی آنلره بیلدیرمك وقریش مکه ایچنده کیزلو مسلمان اولانلر ایله کوروشوب‌ده آنلره دخی تسلیت ویرمك اوزره حضرت عثمانی کوندردی .

رؤسای قریش ، آنی ممنونیت ایله قارشولامشلر و « کعبه‌یی طواف ایت » دیو تکلیف ایلمشلر .

حضرت عثمان ایسه « رسول اکرم طواف ایتمدکجه بن ایدمم » دیمکله

روسای قریش ، دلگیر اولمشلر وآنی توقیف ایله کوز حبسنه آلمشلر ایدی .

اوانناده (خزاعه) قبیله‌سی رئیسی اولان (بُدَیل ابن وَرقا) کندی قومندن بر طاقم آدملر ایله اردوی همایونه کلدی .

(خزاعه) قبیله‌سی (تهامه) قبائلندن اولوب زمان جاهلیتده بر خصوصدن طولایی (بنی هاشم) ایله عقد اتفاق ایتمشلر ایدی . ظهور اسلامدن صکره دخی بو عهدی اونوتمدیلر ورسول اکرمه طرفدارلقدن کیرو طورمدیلر .

بناءً علیه خزاعه قبیله‌سی ، هنوز اسلام ایله مشرّف اولمامشلر ایکن رسول اکرم ایله قریشك احوالنه دائر کیزلو مخابره ایدرلردی .

بوکره (بدیل) ك کلیشی دخی خیر خواهلق یولنده اوله‌رق حضور نبوی‌یه کیردی و « قریش طائفه‌سنی کوردم . حدیبیه‌نك صولی یرلرینه قونمشلر وتدارکلی بولنمشلر . کیرو دونمك نیتنده دکللر . سزه ممانعت ایده‌لر کرکدر » دیو خبر ویردی .

رسول اکرم ، آکا دخی « بز ، کیمسه ایله جنك ایچون کلمدك . آنجق عمره ، یعنی سعی و طواف ایچون کلدك و قریش طائفه‌سی مقدمکی محاربه‌لر ایله ضعیف دوشدی . حرب و ضربه مجاللری قالمدی . فقط ایسترلر ایسه آنلرله بر متارکه ایدرم . صکره بنم شریعتمك ظهور و انتشارنده ایسترلر ایسه آنلر دخی سائرلری کبی تابع اولورلر . یوق اکر امتناع ایدرلر ایسه شو حالده بن ، آنلرله یالکز قالنجه‌یه قدر جنك ایدرم . آرتق جناب حقك امری نه ایسه یرینه کتورور » دیو بیوردی .

بدیل « اویله ایسه بن وارایم ، بونی قریشه خبر ویره‌یم » دیه‌رك رخصت آلوب قریش اردوسنه واردی .

رؤسای قریش ایله کوریشوب « بن ، او ذاتك یانندن کلیورم . ایشیتدیکم بر سوز سویلیور ایدی ، ایسترایسه‌کز سزه عرض ایده‌یم »

دیدکده عکرمة ابن ابی جهل و حکم ابن عاص کبی بعض سفها « سنك ویره‌جکك خبره احتیاجمز یوق » دیمشلر .

عروة ابن مسعود الثقفی ایسه « بدیلك سوزنی دیکله‌یکز الویرر ایسه طوتکز ، الویرمز ایسه آتکز » دیو نصیحت ایلمش .

آنك اوزرینه حارث ابن هشام ایله صفوان ابن امیه، بدیله « سویله باقالم » دیمشلر . او دخی رسول اکرمدن ایشتدیکنی سویلمش .

عروه ، قالقوب رؤسای قریشه خطاباً « بکا امینکز وارمی ؟ » دیدکده « اوت ، سندن هر وجهله امینز » دیمشلر .

او دخی « بو آدم ، سزه مصلحانه و منصفانه بر یول کوسترمش . براغکز بنی ، برکره آنك یانه واره‌یم » دیمش. آنلر دخی « کیت باقالم » دیمشلر .

بناءً علیه عروة ابن مسعود ، اردوی همایونه کلدی . رسول اکرم ایله کوروشدی وسوزه کیریشدی .

« یا محمد ! قریشك وجوه و اشرافی تدارکات کلیه ایله چیقدیلر و سنی مکه‌یه قویمامق اوزره بینلرنده معاهده ایتدیلر . سنك یانکده‌کی عسکر ایسه بر دوتی غلبه‌لکدن عبارتدر . یارین جمله‌سی قاچوب سنی میدانده یالکز براقیویررلر » دیدی .

عروه‌نك بو سوزندن ابو بکر الصدیق رضی‌الله‌تعالی عنه حضرتلرینك جانی صیقیلوب قاشلرینی چاتدی و « بزمی طاغیلوب‌ده حضرت پیغمبری یالکز براقاجغز ؟ » دیه‌رك عروه‌یی تعذیر و تکدیر ایتدی .

بعده عروه ، عادت عرب اوزره رسول اکرمك صقالنی طوتوب اوقشامق ایستدی .

بو ایسه تعظیمه منافی بر کیفیت اولدیغی حالده رسول اکرم ، عروه‌یه لطف و نزاکت ایله معامله ایدردی .

لکن (مغیرة ابن شعبة الثقفی) که رسول اکرمك باشی اوجنده طوروپوردی

حمان عروه‌نك النی ایتدی و « چك الكی » دیه‌رك عموجه‌سنه عنف ایله معامله ایتدی .

عروه ، بو كیم ؟ دیو باقوب كوردی‌كه برادر زاده‌سی مغیره‌در . « بره غدّار ! بن سنك دوكدیكك قان لكه‌سنی هنوز تمیزله‌دم. شمدی بو طوْر و معامله‌ڭ نه‌در ؟ » دیدی .

عروه ، بو وجهله مغیره‌یی تكدیر ایلدی . مغیره دخی آكا قارشولق اوله‌رق سرت سوزلر سویلدی . بو وجهله سوزی اوزاتدیلر و حضور نبویده خیلیجه مجادله ایتدیلر .

بعده نبی‌محترم، مجرد طواف‌ایچون كلدیكنی وعقدمتاركه ایده‌بیله‌جكنی و قریش اكر مخالفت ایدرسه صوڭ درجه‌یه قدر مقاتله ایده‌جكنی افاده ایلدی . الحاصل بدیله نه سویلدیسه عروه‌یه دخی سویلدی .

عروه « یا محمّد ! طوتالم‌كه سن غالب كلدڭ. عربده سندن اوّل اصلنی تلف ایدوب بتورمش كیمسه وارمی ؟ » دیدی .

عروه ، بو مكالمه‌لر اثناسنده اصحاب كرامك حضور نبویده طور ومعامله‌لرینه دقت ایدوب كوردی‌كه اصحاب كرام ، پروانه كبی فخر عالمك باشی اوجنده طولاشورلر وهرنه امر ایتسه كمال سرعت ایله اجراسنه چالیشورلر و یوزینه حدت ایله باقیوب حضورنده كمال تعظیم ایله و آلچق سس ایله سوزه كیریشورلر و آبدست آلوركن دوكولن قطره‌لری آلوب‌ده یوزلرینه و كوزلرینه سورمك ایچون باشنه اوشرلر و بر قیلی یره دوشه‌جك اولسه آلوب و صاقلایوب‌ده حرزجان ایتمك اوزره قاپیشورلر . صانكه عروه‌نك دیدیكی كبی فخرعالمی براقوب‌ده طاغیلاجق برجمعیت اولمادقلرینی لسان حال ایله بیلدیریرلر ایدی .

عروه، عودت ایدوب‌ده قریش اردوسنه واردقده « ای جماعت ! بن قیصر وكسری ونجاشی دیوانلرینی كوردم. نیجه حكمداران ایله كوروشدم. والله ، برینك قومنده محمّده اصحابنك ایتدیكی حرمت واطاعتی كورمدم . قولایلقله طاغیله‌جق بر جمعیت دكلدر » دیه‌رك مصالحه‌یی ترویج ایتمش .

آنك اوزرينه عربان احابيشـك رئيسى اولان حليس « هله بن ده بر كره كيـدوب كوره‌يم » ديه‌رك قالقوب اردوى همايونه كلش . كورمش‌كه كعبه‌يه قربان ايديلك اوزره بر چـوق ده‌وه‌لر علامتلنمش . اصحـاب كرام (لبيك) ديو چاغريشيور . همان دونوب قريشـك يانبه كيده‌رك « بويله زيارت بيت‌الله ايچون كلش اولان جماعت، نصل منع اولنه‌بيلور؟ بز ، واقعا سزكله متفقز . لكن زوار بيت‌اللهى منع ايتمـك اوزره متعهـد دكلز » ديبورمش .

بناءً عليه رؤسـاى قريش دخى چاره‌سز مصالحه‌يه رضا كوسـترمشلر و عقد صـلح ايچـون فصحاى عربدن مشـهور (سهيل ابن عمرو) ى كونده‌رمشلر .

سهيل ابن عمرو ، اردوى همايونه كلوب رسول اكرم ايله كوروشدى و همان شروط مصالحه مذاكره‌سنه كيريشدى .

شروط مصالحه‌نك مذاكره‌سنده پك چوق مباحثه‌لر واقع اولدى .

نهايت اون سـنه مدت ايله عقد مصـالحه اولنه‌رق بو مدت ظرفنده طرفيندن يكديكره تعرض اولنمامســنه قرار ويريلدى و طرف نبويدن همان اهـل اسـلامك مكه‌يه كيروب‌ده كعبه‌يى طواف ايتمـلرى شرطى ميـدانه قونولدى .

سهيل ايسه « بو، شيمدى اولاماز . زيرا مكه‌يه جبراً كيرلمش حوادثى طوائف عرب ايچنه ياييلور وبو جهتله قريشك شان واعتبارينه خلل كلور. فقط كله‌جك سنه اولابيلور » ديمكله سعى وطوافك كله‌جك سنه‌يه تأخيرى طرف نبويدن دخى قبول بيورولدى .

بعده سهيل ، پك آغر بر شرط درميان ايتدى . شويله‌كه : « سزدن برى بزه كلورسه رد ايتميه‌لم . اما بزدن سزه برآدم كيدرسه مسلم اولسه بيله رد ايده‌سكز » ديدى .

اصحاب كرام ، بو سوزدن حدتلنديلر . « هيـچ بو اولور شيمى؟ بزه بر مسلم كلديكى حالده آنى مشركلرك النه نصل تسليم ايده‌لم ؟ » ديديلر .

سهیل ایسه بو شرطه موافقت اولنمدقجه مصالحه‌یه قرار ویریله‌میه‌جکنی قطعیاً بیان ایتمکله رسول اکرم ، چاره‌سز بو شرطی دخی قبول ایتدی.

اصحاب کرام ، بوکا تعجب ایده‌رك « یارسول الله ! بو شرطی دخی یازدیره‌جقمیسین ؟ » دیدیلر .

رسول اکرم ، « اوت . بزدن آنلره کیدنلری الله بزدن ایراغ ایتسون . آنلردن بزه کلنلر ایچون دخی جناب حق البته برچاره یارادیره » دیو بیوردی .

چونکه : مدینه اطرافنده‌کی قبائل دخی حج وطواف نیتیله کلمش اولسه‌یدیلر اردوی همایونده قریشك کوزنی ییلدیراجق مرتبه غلبه‌لك پیدا اولوردی . لکن آنلر قورقوب برلکده کلدکلرندن عساکر اسلامیه ، عددجه آز وحج نیتیله چیقمش اولدقلرندن اسباب سفریه‌جه دخی تدارکسز ایدیلر .

قریش ایسه یرنده قوتلو وادوات حربیه‌لری مکمل اولدیغی حالده جوار مکه‌ده بولنان قبائلی جمع ایدیویرمش اولدقلرندن اهل اسلامه نسبتله قوتلری قات قات زیاده ایدی .

شوحالده اهل اسلامك تا شهر مکه‌نك کنارینه قدر کیدوب‌ده قریشی هیچه صایمالری فوق‌العاده بر شجاعت وفقط اویله بر قوی دشمنه قارشو اورادە اوزون اوزادی‌یه طورمق دخی مخاطره‌لو برکیفیت ایدی .

بناءً علی‌ذلك ، اهل‌اسلامه کوره هر نصل اولورسه اولسون قریش‌ایله برمصالحه یاپمق مقتضای عقل وحکمت ایدی .

قالدی‌که : مکه‌ده سوز ، رؤسای قریشده اولمغله ایام محاربه ممتد اولدقجه آحاد ناس دخی سوریسیله آنلره تابع اوله‌رق جنك وجدال ایله مشغول اولور وبو جهتله دین اسلامك نشری ایچون طرفیندن پك چوق قان دوکولمك لازم کلور ایدی .

اما مصالحه وقوعنده طرفین ، بربریله سربستجه کوروشوب رسول اکرمك معجزاتی و حسن اطوار وعاداتی ودین اسلامك ، محسناتی

ایشیده‌رك وافراد مسلمینك مظهر اولدیغی حریتی كوره‌رك آحاد مشركینك كیمی مسلمان اولاجق وكیمی دین اسلامه میل ایله اهل اسلام حقنده اولان عداوتلری آزالاجق واو حالده رؤسای قریش یالكز قالاجق ایدی .

قبائل سائره ایسه قریشه باقمقده اولدقلرندن رؤسای قریشك قوتلرینه او صورتله ضعف كلدكده آنلر دخی طرف اسلامیانه میل ایده‌جكلری جهتله دین اسلام، آز وقت ظرفنده طبیعتیله بتون عربستانه یاییلاجق ایدی .

الحاصل آحاد مشركینك اهل اسلام ایله سربستجه اختلاطی ، دین اسلامك آز وقت ظرفنده انتشارینه سبب اولاجق ایدی .

هر وقت عقد مصالحه‌ده آرانیلاجق شی ایسه كله‌جكده حاصل اولاجق فوائددن عبارتدر .

لكن اصحاب كرام ، بورالرینی كركی كبی دوشونه‌مدكلرندن اویله آغر شرطلرك قبولی ، پك كوجلرینه كیتدی .

قالدی‌كه : رسول اكرم ، مدینه‌ده ایكن رؤیاسنده اصحاب كرامیله برلكده مكه‌یه واروب حج ایتدكلرینی كورمش وعینیله ظهور ایده‌جكنی خبر ویرمش ایدی . اصحاب كرام دخی رؤیا همان بو سنه چیقاجق ظن ایتمشلر ایدی . بناءً علیه بوكره مكه‌یه كیروب‌ده كعبه‌یی طواف ایده‌جكلرنده هیچ شبهه ایتمزلر ایكن اویله آغر شرطلر ایله بر مصالحه یاپیلوب‌ده طواف كعبه‌دن دخی محروم اوله‌رق كیرو دونمك كندولرینه غایت كران كلدی وآز قالدی‌كه بر چوغی دائرهٔ اطاعتدن چیقه یازدی .

حتی حضرت عمر ، حضور نبویده « سن اللهك رسولی دكلمیسین؟ وبزم دینمز حق دكلی ؟ نیچون بو ذلت وحقارتی قبول ایدیورز ؟ » دیدی .

رسول اكرم دخی « بن اللهك رسولی‌یم . لكن آكا عاصی اولامام . او بنم یاردمجیمدر » دیو جواب ویردی .

بعده حضرت عمر « یا ، سن بیت‌الله‌ه واروب‌ده طواف ایده‌جكسكز

دیمدکمی ؟ » دیدکده رسـول اکرم « اوت . دیدم ، اما بو سـنه دیمدم .
ینه دیورمکه : مکه‌یه کیروب سی وطواف ایده‌جکز » دیو بیوردی .

الحاصل ، بالاده بیان اولنـدیغی اوزره مواد مصـالحه‌یه قرار ویریلدی
وحضرت علی ، صلحنامه‌یی یازمغه مأمور اولدی.

رسول اکرم « ابتدا بسم‌الله الرحمن الرحیم یاز » دیدکده سهیل « بو
عباره‌یی طانیمـام . اوته‌دنبرو یازیله کلدیکی وجهله (باسمك اللهم) یاز »
دیدی .

اصحاب کرام ، بوکا مخـالفت ایتمك ایسـتدیلر ایسه‌ده بر نزاع لفظی
اولوب معنـاجه ایکی کلام بیننده فرق اولمادیغندن رسـول اکرم « باسمك
اللهم یاز » دیو بیوردی وبعده صلح نامه‌نك عنوانته (محمّد رسـول الله)
دیو یازدیردی .

سهیل « اکر بز ، سنك رسول‌الله اولدیغکی تصدیق ایتسه‌یدك سنکله
محاربه ومجادله ایتمز ایدك. آنك یرینه باباکك اسمنی یاز » دیدی .

رسـول اکرم ، « سز تکذیب ایتسـه‌کزده بن اللهك رسـولی‌یم .
اما بأس یوق. یا علی ! آنی بوزده (ابن عبدالله) یاز دیو امر ایتدی.

حضرت علی « بن ، رسول‌الله لفظنی بوزامام » دیمکله رسول اکرم ،
آنی کندی الیله بوزدی و (محمّد ابن عبدالله) دیو یازیلدی .

بعده اون سنه مدت ایله عقد مصالحه اولدیغی تحریر اولندقدن صکره
بو سنه اهل اسلام کعبه‌یی طواف ایتمکسزین کیرو دونمك وکله‌جك سـنه
کله‌رك مکه‌یه کیروب طواف ایتمـك ، فقط اوچ کوندن زیاده طورمامق
واووقت قریش طائفه‌سی ، مکه‌دن طیشـارو چیقمق شرطلری یازیلدی .
بعده طرف اسـلامیانه کلنلرك ردّی ماده‌سی درج ایدیلدی . فقط بو ماده
قریشه تخصیص اولنوب قبائل سائره مستثنا طوتولدی .

شویله‌که: قریشدن ماعدا اولان قبائل، ایسترلر ایسه عهدوامان محمّدی‌یه
وایسترلر ایسه قریشك عهد وامانه داخل اولمق اوزره مخیّر براقیلدیلر .

حال بوکه : بوراسی تصـدیق اولندیغی کبی همان (خزاعه) قبیله‌سی

قالقوب عهد وامان محمّدی‌یه داخل اولدقلرینی اعلان ایلدیلر ، (بنی‌بکر) دخی قریشك عهدینه داخل اولدیلر .

صلح نامه ، بر منوال مشروح تمام اولدقدن صکره ذیلنه اشراف مهاجرین وانصاردن ورؤسای مشرکیندن شاهد اولان کیمسه‌لرك اسملری تحریر و علاوه ایدیلدی و اوصره‌ده پك آجی بر وقعه ظهوره کلدی .

شویله‌که سهیلك اوغلی (اَبُو جَنْدَل) اسلام ایله مشرّف اولدیغندن پدری ، آنی باغلایوب حبس ایتمشیدی . نصلسه بو اثناده قورتولوب فرار ایله زنجیرینی سورویه‌رك و تکبیر کتوره‌رك اردوی همایونه چیقه کلدی.

سهیل ، آنی کورنجه « ایشته صلحنامه اقتضاسنجه ابتدا سزدن ردّینی ایسته‌یه‌جکم بودر » دیدی .

برو طرفدن « هنوز شیمدی مصالحه‌یه قرار ویریلدی . بو آره‌ده قاچوب قورتولان مستثنا اولمق لازم کلور . بوندن صکره کله‌جکلر رد اولنور » دینلدی ایسه‌ده سهیل ، اکر اوغلی کندوسنه رد و تسلیم اولنماز ایسه صلحنامه‌یی کأن لم یکن حکمنده عد ایده‌جکنی قطعیاً بیان ایتمکله نقض عهددن اجتناباً اوغلی ابوجندل ، کندوسنه ویریلدی وابوجندله « صبر ایت . قریباً جناب حق ، سنی بوبلیّه‌دن خلاص ایدر » دیو تسلیت بیورولدی .

ینه بواثناده حضرت عثمانك عودتی کجیکمش اولدیغی حالده قتل اولنمش دیو بر سوز ایشیدیلمکله رسول اکرم « آرتق محاربه ایتمدکجه کیرو دونمه‌یز » دیدی . ایشته او ، وقت (بیعت رضوان) وقوع بولدی .

شویله‌که : رسول اکرم ، برآغاج آلتنده اوطوردی. هپ اصحاب کرام کلوب اولنجه‌یه‌دك صبر و ثبات ایله اصلا فرار ایتمامك اوزره عقد بیعت ایلدیلر . یالکز (جد ابن قیس) ده‌وه‌سنك آرقه‌سنه صاقلاندی وکلوب بیعت ایتمدی . رسول اکرم، ایکی النی بربرینه باغلایوب حضرت عثمان طرفدن دخی غائبانه اجرای رسم بیعت ایلدی .

اهل اسلامك بو بیعتی، قریشه خوف و دهشت ویردی. همان حضرت

عثمانی اردوی همایونه کوندردیلر بروطرفدن دخی سهیل کیتدی ومصالحه‌یی اعلان ایتدی . دیدی قودی دخی بیتدی .

رسول اکرم ، قربانلق دهوه‌سنی کسدی وباشنی تراش‌ایتدی. آنك اوزرینه اصحاب کرام دخی قربانلرینی کسدیلر وکیمی باشلرینی تراش ایتدیلر وکیمی صاچلرینی کسدیلر .

اگرچه درون مکه‌یه کیروب‌ده سعی و طواف ایده‌مدکلری ایچون محزون اولدیلر. آنجق او اثناده برروزکار اسوب آنلرك صاچلرینی حرم شریفه کوتورمکله متسلی و ممنون اولدیلر .

هجرتدن مقدم فرس دولتی ، روما دولتنه غلبه ایده‌رك انطاکیه و شام و قدس شریف طرفلرنده دین نصارا یی قالدیروب‌ده مشرکلرك بر نوعی اولان مجوس آیینی یوروتمکه تشبث ایتمشیدی . روم طائفه‌سی ایسه نصارا دیننده اولوب نصارا دخی اهل کتاب اولمق حسبیله اهل اسلامه یقین اولدیغندن مشرکین قریش ، فرسك رومه غلبه‌سنی ایشتدکلری کبی ممنون اوله‌رق اهل‌اسلامه « بزم اخوانمز ، سزك اخوانکزه غلبه ایتمش. البته بزده سزه غالب کلورز » دیملریله اهل اسلام مکدر اولمشیدی . آنك اوزرینه (الٓمٓ غلبت‌الروم) سوره‌سی نازل اوله‌رق اون سنه‌یه وارمادن رومك فرسه غلبه ایده‌جکی تبشیر بیورلمغله ابوبکرالصدّیق رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، او وقت مشرکین قریشه « او قدر سونمیکز. اون سنه‌یه وارماز روم ، فرسه غلبه ایده‌جکدر » دیدکده (ابیّ ابن خلف) آنی تکذیب ایده‌رك « کل سنکله بحث ایده‌لم » دیوب حضرت ابو بکر دخی موافقت ایتمکله طقوز سنه ظرفنده روم غلبه ایدر ایسه ابی بن خلف ، آکا یوز دەوه ویرمك وغلبه ایتمز ایسه حضرت ابوبکر ، آکا یوز دەوه ویرمك اوزره بحث ایلمشلر ایدی .

اشبو حدیبیه سفری اثناسنده رومك فرسه کرك کبی غلبه‌سی شایع اولدی . ابیّ ابن خلف ایسه احد غزاسنده رسول اکرمك بر ضربه‌سیله یره‌لنوب تلف اولمش ایدوکندن حضرت ابو بکر ، او دەوه‌لری ابیّ ابن

خلفك ورثه‌سندن ایستدی، آنلر دخی ویردی. حضرت ابوبکر، دوه‌لری آلوب رسول اکرمه کتوردی. او دخی « آنلری فقرایه تصدّق ایله » دیو بیوردی.

بناءً علی ذلك حضرت صدّیق، بویوز دوه‌یی تصدّق ایده‌رك فقرای مسلمینی طویوردی. بو صره‌ده رومك فرسه غلبه‌سی حوادثنك شیوعی جمله مؤمنینه فرح ویردی.

رسول اکرمك حدیبیه‌ده اقامتی، یکرمی کون قدر اولوب یوقاروده بیان ایتدیکمز وجهله قربانلری کسدکدن صکره اصحاب کرامیله برابر مدینه‌یه عودت بیوردیلر.

اگرچه کعبه‌یی طواف ایتمکسزین کیرو دوندکلرندن طولایی مکدر ایدیلر. آنجق اثنای راهده قریباً بیوك فتوحاته مظهر اولاجقلرینه دائر سورهٔ فتح نازل اولمغله ممنون اولدیلر و آنی تلاوت ایدرك سلامت ایله مدینه‌یه وصول بولدیلر.

آره‌دن چوق وقت کچمدی (اَبُوبَصیرْ ثَقَفی) نام ذات، مکه‌ده اسلام ایله مشرّف اولدی وهمان قریشك ایچندن صاووشوب مدینهٔ منوره‌یه کلدی.

آرقه‌سندن اوچ کون صکره آنی ایستمك اوزره قریشك طرفندن ایکی مأمور کلوب معاهده مقتضاسنجه آنی رسول اکرمدن ایستدیلر. رسول اکرم دخی ویرمکه مجبور اولدی.

ابو بصیر، هرنه قدر « بن، کندیمی هنوز چرکاب شرکدن تطهیر ایتمشیکن مشرکینك ایچنه نصل واره‌بیلورم؟ » دیو فریاد ایلدی ایسه‌ده ویریلسه نقض عهد ایدیلمك لازم کله‌جکندن رسول اکرم « یا ابابصیر ! بز عهدمزی بوزمایز. آرتق سن‌ده براز صبر و ثبات ایت. جناب حق، البته سکا و سنك کبی مشرکین ایچنده قالان اهل اسلامه بر طریق نجات کوستریر » دیه‌رك چاره‌سز آنی او مأمورلره تسلیم ایلدی.

مدینهٔ منوره‌دن چیقوب (ذوالحلیفه) نام محله واردقلرنده اوتوروب

خرما يرلر ايكن ابوبصير ، آنلردن برينك قليجنه « باقه‌يم نصلدر ؟ » ديه‌رك قيندن چيقارمش و همان آني اوروب اولدورمش .

ديكر آرقداشي، قاچوب‌قورتولارق مدينهٔ منوره‌يه كلوب رسول اكرمه ابو بصيردن شكايت ايتدي .

متعاقباً ابوبصيردخي كلوب حضورنبوي‌يه كيردي « يارسول‌الله ! سن ، بني آنلره تسليم ايله عهدكي ايفا ايتمش اولدك . اما شيمدي بني جناب حق خلاص ايلدي » ديه‌رك مدينهٔ منوره‌ده قالمق ايستدي .

حال‌بوكه : هر نه وقت قريش طرفندن طلب‌اولنسه معاهده اقتضاسنجه ويريلك لازم كله‌جكندن رسول اكرم ، آني مدينه‌ده آليقومادي و « چيق ايستديكك يره كيت » ديو كندوسنه رخصت ويريلدي .

ابو بصير دخي مدينه‌دن چيقوب ساحل دريا طرفنه كيتدي و مكه‌دن شامه كيدن يول اوزرنده (عيص) نام موقعي طوتدي .

دائما مكه‌دن شامه كيدن مشركينه تعرض ايلردي . مكه‌ده مخفي اولان اهل اسلام ، آني ايشيتدكلري كبي همان طاقم طاقم چيقوب ابوبصيرك يانته طوپلانديلر وآز وقت ظرفنده يتمش نفره بالغ اولديلر و قريش طائفه‌سنك شام يولني كسديلر .

مكه‌دن هرنه وقت يولجي چيقسه ايريشوب طوتارلر ومالني يغما ايدرلر ايدي . ابوبصير، معيتنده‌كي جماعته امام اولوب نماز قيلارلردي .

فقط ابوجندل‌ابن سهيل دخي بر آرالق پدرينك قيد وبندندن قورتولوب فرار ايله ابوبصيرك يانته كلدي و آندن صكره او جماعته ابوجندل ، امامت ايدر اولدي .

ابوجندلك خروجي اطرافده ايشيديلديكي كبي (غفار) و (اسلم) و (جهينه) قبيله‌لرندن و قبائل سائره‌دن اسلام ايله مشرف اولان بر چوق كيمسه‌لر ، آنك يانته كلوب اوجماعته قاتيلديلر وآز وقت ظرفنده اوچيوز نفره بالغ اولديلر .

مكه‌نك شام يوللرینی بتون بتون كسدیلر . قریش ایسه تجارت ایله كچینور بر طائفه اولدیغندن پك زیاده صیقیلدیلر.

همان رسول اكرمه ایلچی كوندروب او جماعتی مدینه‌یه جلب ایتمك اوزره قریشدن مدینه‌یه وارانلرك ردینه دائر اولان شرطك مصالحه‌نامه‌دن طی اولنمسی و بوندن صكره قریشدن هركیم مدینه‌یه كیدرسه رد اولنمامسی خصوصنی رجا ایتدیلر .

آنك اوزرینه رسول‌اكرم دخی ابوبصیرایله یولداشلرینی دعوت ایچون ابوبصیره مكتوب كوندردی .

ابو بصیر ، او اثناده آغیر خسته اولوب مكتوب همایونك كندیسنه وصولنده صوك نفسه كلشیدی ، مكتوبی النه آلوب یوزینه و كوزینه سوره‌رك تسلیم روح ایلدی. رضی‌الله تعالی‌عنه

ابوجندل ، آنی اوراده دفن ایتدكدن صكره او جماعتی آلوب مدینه‌یه كلدی و آندن صكره هر طرفدن اسلام‌ایله مشرف اولوب كلنلر چوغالدی.

فتح خیبر

خیبر ، مدینه‌نك شام جهتنده ومدینه‌یه درت قوناقلق برمحلده کائن بر بیوك شهر ایدی . اطرافنده متعدد قلعه‌لر و پك چوق خرمالقلر ومزرعه‌لر وار ایدی .

یوقاروده بیان ایتدیکمز وجهله جوار مدینه‌ده متوطن اولان یهودیلرك کیمی نفی واجلا، کیمی قتل و اعدام اولنمغله بقیه‌سنك چوغی خیبرده اجتماع ایتمشلر ایدی .

حتی بنی نضیرك رئیسی اولان (حُیَیّ ابن اَخْطَب)(آل حُقَیق)كذی قیمت اشیاسنی کتوروب خیبرده برکیزلی یرده دفن ایتمشیدی .

عربك اك بیوك تجارتی شام ایله اولدیغی حالده شام یولی اوزرنده یهودیلرك اویله طوپلانوب ده قوت پیدا ایتملری اهل اسلام حقنده مضر ایدی .

لکن اهل اسلامك قریش مکه طرفندن دائما شبهه ووسوسه‌سی اولدیغی جهتله شام طرفنی دوشونمکه وقتلری مساعد دکل ایدی . مؤخراً حدیبیه‌ده قریش ایله عقد مصالحه اولنمغله آرتق شام جهتنی دوشونمکه فرصت الویردی .

بناءً علیه رسول اکرم ، حدیبیه‌دن عوت ایله یکرمی کون قدر مدینه‌ده اقامتدن صکره هجرتك یدنجی سنه‌سی محرمی خلالنده بیك درتیوز پیاده وایکیوز سواری ایله مدینه‌دن چیقوب خیبر طرفنه عزیمت بیوردی .

برکون صباحلین ایرکندن خیبره واردی وقلعه‌لرینی محاصره ایتدی . مدت محاصره ، اون کوندن زیاده سوردی .

(دَوْس) قبیله‌سی رئیسی اولان (طُفَیْل ابن عمرو دوسی) رضی الله تعالی عنه حضرتلری که هجرتدن مقدم مکه‌یه واروب اسلام ایله مشرّف

اولمش واووقتدنبرو قبیله‌سی خلقنی ایمانه کتورمکه چالیشوب چابالامقده بولنمش ایدی . بوکره درتیوز آدمی ایله مدینه‌یه کلوب رسول اکرمك خیبر غزاسنه چیقدیغنی خبر آلنجه اردوی همایونه کلدی وبو شانلی محاربه‌ده بولندی .

ینه بواثناده اشبو دوس قبیله‌سندن مشهور (ابوهریره) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری دخی کلوب اصحاب صفه‌یه ملحق اولدی .

آندن صکره فخرعالم حضرتلرینك یانندن آیرلمیوب قوهٔ حافظه‌سی دخی متین اولدیغندن پك چوق حدیث شریف روایت ایتمشدر .

کندوسندن مرویدرکه : « بندن زیاده حدیث بیلن یالکز عبدالله ابن عمردر . او ، ایشیتدیکنی یازاردی ، بن یازمازدم » دیر ایمش . بز ، ینه صدده کله‌لم :

اشبو خیبر محاربه‌لرنده اهل اسلامدن اون بش نفری شهید اولدی . یهودیلردن ایسه طقسان اوچ نفری قتل اولندی .

بومحاربه‌ده حضرت علیدن‌فوق‌العاده آثار قوت وشجاعت کورولدی . حتی بر قلعه قپوسنی قوپاروب قالقان کبی قوللاندی . نهایت خیبر قلعه‌لری برر برر آلیندی . پك چوق اموال واشیا اله کچیریلدی وآل حقیقك بالاده مذکور اولان دفینه‌سی بولندی . یالکز بو دفینه‌دن چیقان اوانی وحلیاتك قیمتی اون بیك آلتون تخمین قیلیندی .

اواثناده خیبر یهودیلری طرفندن رسول اکرمه قیزارتیلمش بر قویون اهدا وتقدیم اولندقده بعض اصحاب کرام‌ایله آنی یمك اوزره‌سفره‌یه اوطوردی . بر پارچه‌سنی بر آز چیکنه‌دکدن صکره آغزندن چیقاروب آتدی و « ال چکیکزکه بو قویون زهرلی اولدیغنی بکا خبر ویریيور » دیو بیوردی . لکن (براء ابن معرور) ك اوغلی (بشر) برلقمه یوتمشیدی .

رسول اکرم ، اوزهرلی اتی بر آز آغزنده چیکنه‌مکله مبارك وجودینه بر مقدار تأثیری اولمشیدی . درعقب مداواته قیام ایله ایکی کوره‌کی آره‌سندن

حجامت ایتدیردی وزهرك تأثیراتی صاووشدی . اما بشر ، پك آغر خسته دوشدی.

او قویونی تسمیم ایدن (سَلاْم ابن مِشْکَمْ) ك زوجه‌سی (زینب بنت الحارث) اولمغله حضور نبوی‌یه کتورلدی و « بو خیانته نصل جرأت ایتدك » دیو صورولدی .

زینب دخی « اکر حق پیغمبر ایسه‌ك کار ایتمز و اکر یلانجی ایسه‌ك الکدن قورتولمش اولورز دیو بو ایشه جسارت ایتدم. شمدی حق پیغمبر اولدیغکی آکلادم وسکا ایمان ایلدم » دیو جواب ویردی . رسول اکرم دخی آنی صالیویردی .

لکن متعاقباً بشر، وفات ایدنجه آنك وارثلری معرفتیله زینب دخی قصاصاً قتل و اعدام ایدیلدی .

خیبر اراضیسی ، بیت‌المال ایچون ضبط اولندی و نسوان و صبیانی اسیر ایدیلدی. باقی‌اهالیسی دخی یاریجیلرله یرلرنده براغیلدیلر وعمرالفاروق رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك ایام خلافتنده عموماً یهودیلر ، او حوالیدن نفی و اجلا اولندقلری وقته قدر خیبرده قالدیلر .

مدینه‌یه ایکی قوناق مسافه‌سی اولان (فَدَكْ) نام قریه اهالیسی ، خیبرك فتح اولندیغنی ایشیتدکلری کبی خوف وخشیته دوشه‌رك اراضیلری رسول اکرمك اولمق اوزره یاریجیلقله یرلرنده ابقا اولنملرینی استدعا ایلدکلرندن او وجهله آنلر دخی وطنلرنده ابقا بیورلدیلر .

خیبراسیرلری‌ایچنده حییّ ابن‌اخطبك قیزی (صَفیّه) دخی وارایدی‌که رؤساء یهوددن (ربیع ابن حقیق) ك اوغلی (کنانه) هنوز آنی تزوج ایتمش اولدیغی حالده بوکرّه خیبرده مقتول اولمغله صفیّه، یکی کلین اولدیغی حالده طول قالمشیدی .

صفیه ایسه فوق‌العاده کوزل اولدیغندن اسیرلرك تقسیمنده هر کیمك حصه‌سنه دوشسه دیکرلرینك کوکلی قالاجق ایدی .

بناءً علیه رسول اکرم، هیچ کیمسه‌نك خاطری قالماق اوزره صفیه‌یی کندوسی ایچون سچوب آیردی .

لکن جاریه اولدیغی حالده‌می قالاجق ، یوقسه امّهات مؤمنین اولان زوجات مطهّرات صره‌سنه‌می قونولاجق؟ بوراسی اصحاب کرامك معلومی اولمدیغندن حجاب وپرده آرقه‌سنه آلنه‌جقمی ؟ دیو منتظر اولدیلر .

چونکه: حضرت پیغمبرك زوجه‌لرینی اصحاب کرام، هپ کندی آنالری مقامنده طوتارلردی . قاریلرك یبانجی ارککلره کورونملری مقدما حرام قیلنمش ایسه‌ده بوکیفیت ، حرّه اولان خاتونلره مخصوص ایدی. جاریه‌لره کوره تستّر واجب اولمیوب آنلر آچیق کزرلردی .

متعاقباً رسول اکرم ، صفیه‌یی حجاب و پرده آرقه‌سنه آلنجه امّهات مؤمنین صره‌سنه کچه‌جکی آکلاشیلدی و چوق کچمیوب رسول اکرم، آنی تزوج بیوردی .

رسول اکرم ، خیبردن عودت ایتدکده (وادی القری) ناحیه‌سنه کیتدی و اوراده‌کی یهودیلری دینه دعوت ایتدی .

یهودیلر، ایمانه کلمیوب قارشوطوردیلر. ایچلرندن بری طیشارو اوغرایوب اردیله‌دی . زبیر رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلری ، آنی قتل ایتدکدن صکره دیکر بری چیقدی. حضرت زبیر آنی دخی اعدام ایلدی .

بعده پیدرپی مبارزه‌یه چیقان یهودیلرك برینی حضرت علی کرم‌الله وجهه و ایکیسنی ابودجانه رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری اولدوردی . بو صورتله یهودیلرك اون بر نفری اعدام قیلندی .

بعده یورویش ایله وادی‌القری ، ضبط ایدیلوب ایچنده بولنان اموال و اشیا ، غزاته تقسیم و اهالیسی خیبرلیلر کبی چفتچی اولمق اوزره یرلرنده ابقا اولندی .

بونك اوزرینه مدینهٔ منوره‌یه‌یدی ، سکز قوناق مسافه‌ده و مدینه ایله شام آره‌سنده بولنان (تَیما) بلده‌سی اهالیسی دخی جزیه ویرمك اوزره اطاعت ایلدیلر .

الحاصل اطراف وجوارده بولنان قبائل و عشائر ، سطوت اسلامیه‌دن اورکوب برر برر عرض انقیاده باشلادیلر ومدینهٔ منوره‌یه عودت بیورلدقدن صکره آره صره اطرافه فرقه‌لر کوندریلور و هرطرفده سطوت اسلامیه کوستریلور اولدی .

بناءً علیه آز وقت ظرفنده ملت اسلامیه ، پك بیوك قوت قازانوب بوندن ایکی سنه صکره قولایلقله مکه‌نك فتحنه مقتدر اولمشدر .

بو فتوحات ایسه هپ حدیبیه مصالحه‌سنك محسّناتندندر . زیرا اکر قریش ایله مصالحه اولنمامش و اوطرفدن اهل اسلام امین ومطمئن بولنمامش اولایدی ، برو طرفك ایشلرینه بویله سربستجه باقیلامازدی .

بوسبیدن ناشی اومصالحه‌نك شروطنی مضر کوروب‌ده اعتراض ایله‌ینلر، صکره پشیمان اوله‌رق توبه و استغفار ایتمشلردر .

ینه بوسنه دیار یمنده متوطن اولان (اشعری) قبیله‌سندن برچوق کیمسه‌لر (ابوموسی الاشعری) ایله برلکده مدینهٔ منوره‌یه کلدیلر واسلام ایله مشرّف اولدیلر .

سفراء پیغمبری

حدیبیه‌دن عودت بیورلدقدن صکره کافهٔ انس وجنّـه مبعوث اولان خاتم‌الانبیـا حضرتلری طرفندن دین اسـلامه دعوت ایچون ملوك اطرافه کوندرلمك اوزره یدی سـنهٔ هجریه‌سی محرّمنده التی قطعـه نامهٔ همایون یازیلدی وعندالملوك مهره اعتباراولنه کلسیله کوموشدن بر مهر یاپدیریلدی، اوزه‌رینه (محمّد رسول‌الله) دیو حك ایتدیریلدی واو نامه‌لره باصیلدی. هرنامه‌یی کوتورمك ایچون برر ایلچی تعیین وارسال بیوریلدی.

شـویله‌که : نجاشی ، یعنی سـلطان حبش اولان (اَصْحَمَةُ ابن بحر) ه (عمرو ابن امیّة الضمری) و مصر حکمـداری اولان (مُقَوْقِس) ه (خاطب ابن بلتعه) وقیصر روم اولان (هرقل)ه (دِحْیَـة ابن خلیفه) و (بلقا) ملکی‌اولان (حارث ابن ابی شمر غسّانی)یه (شجاع ابن‌وهب اسدی) ودیار نجدده بنی حنیفه‌دن یمامه ملکی اولان (هَوْذَه ابن علی) یه (سَـلِیط ابن عمرو عامری) و کسرای عجم اولان (خسرو پرویز) ه (عبدالله ابن حُذَافَهٔ سهمی) کونده‌رلدی.

حبشستانده‌کی مهاجرین اسلامی ایسته‌مك و (امّ‌حبیبه) رضی‌الله‌تعالی عنها حضرتلرینی، رسول اکرمه‌نکاح ایلك دخی عمروابن امیّه‌نك مأموریتی اقتضاسندن ایدی.

چونکه : امّ‌حبیبه رضی‌الله تعالی عنها ، رئیس قریش اولان ابوسفیانك قیزی اولوب مقدما زوجی (عُبَیْدُالله ابن جَحْش) ایله برابر مکه‌دن حبشـه

هجرت ایلمش اولدیغی حالده مؤخراً عبیدالله ، نصارا دیننه کیروب امّ حبیبه ایسه دیننده ثبات ایده‌رك آندن آیریلمش و عرب خاتونلری کفوینی بولمادقجه ازدواجی قبول ایتمیوب بویله اصیلزاده بر خاتونك اویله دیارغربتده دینداشلرندن کفوینی بولمق دخی مشکل اولدیغندن بیچاره امّ حبیبه پك کوج بر حالده قالمش ایدی .

بویله دین میین اوغورنده وطننده دور و اقربا وتعلقاتندن مهجور اوله‌رق بی‌کس قالان اصیلزاده بر خاتونك تلطیفی ایسه الزم اولدیغندن رسول اکرم ، آنی تزوّجه طالب وراغب اولمش ایدی .

نجاشی ، عمرو ابن امیّه رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینه لایق وجهله اکرام واحترام ایتمش ومهاجریندن ، رسول اکرمك عمّزاده‌سی اولان (جعفر ابن ابی طالب) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك حضورنده اسلام ایله مشرّف اولمش وامّ حبیبه‌یی رسول اکرمه نکاح ایتدیرمش وآنلر ایله برابر سائر مهاجرین اسلامی ایکی کمی‌یه بیندیروب عربستان طرفنه کوندرمش ایدی .

رسول اکرم ، خیبر غزاسنده ایکن آنلر مدینه‌یه کلدیلر و رسول اکرم، خیبردن عودتنده آنلرله کوروشوب فوق‌العاده ممنون اولدی . حتی « بیلمم بو ایکی شیئك قنغیسیله فرحلانایم ؟ فتح خیبرله‌می ، یوقسه قدوم جعفرله‌می ؟ » دیو بیوردی .

بو صورتله امّ حبیبه ، سائر امّهات مؤمنین صره‌سنه کچدی و رسول اکرم ایله رئیس اعداسی اولان ابو سفیان بیننده قرابت صهریّه پیدا اولدی .

مقوقس دخی خاطب ابن بلتعه رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینه اکرام و احترام ایتمش و رسول اکرمه هدیه اولمق اوزره درت جاریه و (دلدل) دیو معروف و مشهور اولان بیاض بر استر ایله (یعفور) نامنده بر حمار کوندرمش ایدی .

او جاریه‌لردن بری (ماریه) رضی‌الله تعالی عنهادرکه رسول اکرمك آندن (ابراهیم) نامنده بر اوغلی دنیایه کلدی .

قیصر روم دخی نامهٔ همایونی تعظیم ایله النه آلوب یوزینه سورمش و (دحیه) یه پك زیاده احترام ایدوب بر چوق هدیه‌لر دخی ویرمشدر .

چونکه : قیصر روم ایله کسری بیننده برمدتدنبرو محاربات شدیده وقوعه کلوب مقدما کسری، غلبه‌ایدرك سوریه قطعه‌سنی ضبط ایلمش‌وبتون عربستانی بتمسه‌مش ایدی . اهل فرس ایسه مشرك اولدیغندن علی‌العموم اهل کتابك دشمنی ایدی و روم طائفه‌سی اهل کتاب اولان نصارا دیننده اولوب اهل اسلامه‌آلیشقین ملت ایسه نصارا طائفه‌سی ایدی. بناء علی‌ذلك یوقاروده بیان ایتدیکمز وجهله اهل فرسك رومله‌ره غلبه‌سندن طولایی مشرکین قریش ، ممنون و اهل اسلام محزون اولمشیدی . مؤخراً رومله‌رك اهل فرسه غلبه‌سی خبری ، حدیبیه‌ده‌ایکن ایشیدیلدیکی کبی اهل اسلام فرح بولمشیدی . بو اثناده ایسه قیصر روم ، قدس شریفه کلوب اوطرفك اصلاح احوالیله مشغول اوله‌رق او حوالی اهالیسنی تلطیف وتألیف ایتمك ایستردی . ایشته بوصره‌ده دحیه ، کیدوب کندوسنه نامهٔ همایونی تسلیم ایلمش اولدیغندن پك زیاده التفات و احترام قیصری‌یه مظهر اولمشدر .

ملوك غسّان، فی‌الاصل یمندن بوطرفلره مهاجرت‌ایدن طوائف‌عربدن اولوب پك چوق وقتلردنبرو بو حوالیده حکومت ایده کلمشلردر . فقط بونلر، قیصررومه تابع‌اوله‌رق آنك طرفندن شام جهتنده‌کی عربان‌اوزرینه مأمور ایدیلر .

شوحاله نظراً (حارث ابن ابی‌شمر غسّانی) قیصرك بروالیسی‌حکمنده ایدی . حال‌بوکه شجاع اسدی رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلری ، کیدوب آکا رسول اکرمك نامه‌سنی ویردکده‌اوقویوب یره آتمش و « ایشته‌بن، آنك اوزرینه واریورم » دیه‌رك بد معامله ایتمش و قیصره مکتوب کونده‌روب عسکریله مدینه‌یه هجوم ایتمك‌اوزره‌استیذان ایلمش ایسه‌ده قیصر، آکا رخصت ویرمامش ایدی .

شجاع اسدی ، مدینهٔ منوره‌یه کلوب حارثك اویله بد معامله‌سنی افاده ایتدکده رسول اکرم، حارثه «ملکی زائل اولسون » دیو بد دعا ایتدی. چوق کچمیوب حارث، کفر اوزره وفات ایده‌رك جانی جهنمه ایصمارلایوب کیتدی .

یمامه ملکی (هَوْذَه) دخی نصارا دیننده اولدیغی حالده سلیط عامری رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلری، واروب آکا رسول اکرمك نامه‌سنی ویردکده « اکر بنی کندیسنه ولی‌عهد ایدرسه مسلمان اولورم و آکا یاردیم‌ایده‌رم والا آنکله جنك ایلرم » دیمش اولدیغندن رسول اکرم « یاربّ ! سن آنك حقندن کل » دیو بیوردی . آره‌سی چوق کچمیوب هوذه دخی کافر اولدیغی حالده وفات ایتمشدر .

هوذه طرفندن مدینه‌یه کوندولمش اولان (رحال) نام کمسنه مسلمان اولوب ایجه قرآن‌کریم دخی تعلّم ایتمش ایکن یمامه‌یه عودتنده مرتد اوله‌رق کویا « رسول اکرم ، مسیلمة الکذّابی نبوتده کندیسنه شریك ایتدی » دیو نامعقول بر یالان سویلمشدر .

عبدالله ابن حذافه رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری دخی پای‌تخت کسرایه واروب رسول اکرمك نامه‌سنی تسلیم ایتدکده خسرو پرویز ، حدتلنه‌رك نامهٔ همایونی ییرتوب پاره پاره ایتمش‌اولدیغندن رسول‌اکرم « الله ، آنك‌ملك و دولتنی پاره‌لسون » دیو پرویزه بد دعا ایلدی .

پرویز، کندو طرفندن یمنده والی بولنان وآل‌ساساندن اولان (باذان)ه خبر کونده‌روب « شو حجاز طرفنده دعوای نبوت‌ایدن آدمی بکا کونده‌ر » دیو امر ایتمش اولدیغندن باذان دخی رسول اکرمه « همان کسرانك یانه وارەسین » دیو مکتوب یازوب ایکی مأمورایله مدینه‌یه کونده‌رمکله مأمورلر کلوب حضور نبوی‌یه کیردیلر وباذانك مکتوبنی ویردیلر و « همان کسرانك یانه کیدر ایسه‌ك باذان دخی سنك ایچون کسرایه شفاعتنامه یازار و اکر ابا ایدر ایسه‌ك سنی تلف ایدر » دیدیلر . رسول اکرم دخی « یارین جواب ویریرم » دیو آنلری حضورندن چیقاردی .

متعاقباً رسول اکرمه وحی الهی کلدی. طرف الٓهیدن پرویزه، اوغلی (شیرویه) مسلّط اولەرق اوکیجه آنی اولدورمش اولدیغی خبر ویریلدی. رسول اکرم دخی اومأمورلری چاغردی، کیفیتی آنلره خبرویردی و «بنم شریعتم یقینده دولت کسرانك ایریشدیکی یرلره ایریشەجکدر. باذانه سویلەیك ایمانه کلسون» دیو بیوردی.

او مأمورلر دونوب صنعایه وارمشلر و کیفیتی باذانه خبر ویرمشلر. بر قاچ کون مرورنده شیرویه طرفندن پدرینك اعدام اولندیغنه دائر وحضرت پیغمبره تعرض اولنمامسنی مشعر باذانه فرماننامه کلنجه حساب ایتدیلر. کوردیلرکه:

پرویزك قتلی، رسول اکرمك خبر ویردیکی کونك کیجەسنه تصادف ایدییور. بو معجزەیی کوروبجه کرك باذان وکرك اهل فارسدن آنك معیتنده بولنان کسان، هپ ایمانه کلدیلر.

رسول اکرم دخی باذانی صنعا والیسی نصب ایتدی. ایشته حضرت پیغمبرك ابتدا نصب ایتدیکی والی بودر وملوك عجمدن ابتدا ایمانه کلن دخی اودر.

عُمرۀ پیغمبری

اشبو یدنجی سنۀ هجریه ذی‌القعده‌سنك اوائلنده (عمره) ، یعنی سعی وطواف کعبه نیتیله رسول اکرم ، مدینۀ منوره‌دن چیقدی وقربانلق آلتمش دەوه کوتوردی ویه‌دکده یوز آت وار ایدی .

صبیان ونسواندن باشقه اولارق ایکی بیك نفر اصحاب کرام دخی برابر ایدی .

مکه‌یه یاقلاشدقلرنده قریش طائفه‌سی ، مکه‌دن چیقوب اوزاقدن رسول اکرمك قدومنی تماشا ایلدیلر .

رسول اکرم ، دەوه اوزه‌رنده اولوب اصحاب کرامی اطرافنی احاطه ایتمش اولدقلری حالده (عبدالله ابن رواحه) رضی‌الله تعالی عنه ، رسول اکرمك اوکنده یورور والـهی طرزنده کوزل اشعار اوقور ایدی .

عبدالله ابن رواحه حضرتلری ، خزرج قبیله‌سندن وعقبه‌ده بیعت ایدوب بدر غزاسنده بولنان انصار کرامدن وشعرای بنامدن اولوب دائما کفارك دین باطللرینی ذم وقدح یولنده اشعار سویلردی .

بوکره دخی رسول اکرمك اوکنده اودرلو اشعارسویلیوب کیدردی.

بوصورتله مکۀ مکرمه‌یه کیردیلر . همان رسول اکرم بیت اللهی طواف و (صفا) ایله (مروه) بیننده سعی ایتدی .

اصحاب کرام دخی کذلك طواف وسعی ایتدیلر وزیارت کعبۀ معظمه احکامنی یرینه کوتوردیلر .

رسول اکرمك حدیبیه وقعه‌سندن اولجه کورمش اولدیغی رؤیا ، ایشته بوکره عینیله چیقدی وعمی عباس ، بوکره کندی زوجه‌سی

(ام الفضل) ك قیز قرنداشی اولان (میمونه بنت حارث) ی رسول اکرمه نکاح ایتدیردی .

رسول اکرم ، اوچ کون مکهٔ مکرمه‌ده اقامتدن صکره چیقوب اصحاب کرامیله برابر مدینه‌یه عودت بیوردی ،

هجرتك سكزنجی سنه‌سی

(خالد ابن الولید) و (عثمان ابن ابی طلحه) و (عمرو ابن العاص) اشبو سکزنجی سنهٔ هجریه‌نك صفرنده مدینهٔ منوره‌یه کلوب اسلام ایله مشرف اولدیلر .

خالد ابن الولید ، بنی مخزومك اشرافندن اولوب قریشك سواری باشبوغی مقامنده ایدی و فن حرب کندوسنه داد حق بر کیفیت ایدی احد غزاسنده قریش طائفه‌سی مغلوب اولمشیکن غالب کلملرینه او ، سبب اولمشیدی . اسلام ایله مشرف اولدقدن صکره دین اسلامه پك بیوك خدمتلر ایتمشدر .

عثمان ابن ابی طلحه دخی عبدالدار اوغوللرندن اولوب کعبهٔ معظمه‌نك پرده داری ایدی و مفتاح کعبه آنلرك النده ایدی .

عمرو ابن العاص ، بنی سهمك اشرافندن و دهات عربدن ، یعنی عربك جن فکرلولرندن عاقل وحکیم برذات اولوب مشکل ایشلرك حل وتسویه‌سنده مانندی یوق ایدی .

اشراف قریشدن بویله اوچ بیوك ذاتك برلکده کلوب ایمان ایتملری اهل اسلامه باعث ممنونیت اولدی .

بو اوانده دخی مدینهٔ منوره‌دن طاقم طاقم عساکر اسلامیه چیقه‌رق اطرافده راست کلدکلری کروه مشرکینی اوروب غارت ایتمکده وکاه غالب وکاه مغلوب اولوب مع مافیه آره صره مدینه‌یه اموال غنائم کتورلمکده ایدی .

محاربهٔ موته

(موته) شام دیارنده (کَرَك) بلده‌سنك جانب قبلیسنده (بَلقا) یه تابع بر یردر .

سکزنجی سنهٔ هجریه‌نك جمادی‌الاولاسنده اوراده بر بیوك محاربه وقوع بولمشدر .

اهل اسلامك عساکر روم ایله الك اول وقوعه کلن محاربه‌سی بو وقعه‌در .

سببی بودرکه : رسول اکرم (حارث ابن عُمَیر اَزدی) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینی نامهٔ همایون ایله بصری والیسنه کوندرمشیدی .

حارث رضی‌الله‌تعالی‌عنه موته‌یه واصل اولدقده قیصر رومك امراسندن (شُرَحبیل ابن عمرو الغسّانی) آنی رسول اکرمك ایلچیسی اولدیغنی اوکره‌نمش اولدیغی حالده قتل ایتمشیدی و آندن بشقه رسول اکرمك هیچ بر ایلچیسی قتل اولنمامشیدی .

رسول اکرم ، ایلچیسنك قتل اولندیغنه مطّلع اولدقده پك زیاده متأثر اولدی وهمان کندی آزادلوسی اولان (زید ابن حارثه) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینی امیرالجیش ، یعنی سرعسکر نصب ایدرك لواء شریفی النه ویردی . اوچ بیك عساکر اسلامیه ایله آنی مدینه‌دن چیقاردی وبالذات فخر عالم حضرتلری ، خارج مدینه‌ده (ثنیّة الوداع) نام محله قدر چیقوب آنلری کچوردی .

« زید ابن حارثه ، شهید اولورسه یرینه جعفر ابن ابی طالب واودخی

شهید اولورسه عبدالله ابن رواحه کچسون . او دخی شهید اولورایسه اهل اسلام، ایچلرندن برینی انتخاب ایتسون » دیو بیوردی .
شرحبیل ، اردوی اسلامك حرکتنی ایشتدیکی کبی برادری (سدوس ابن عمرو) ایله ایلرویه بر مقداری سواری سوق ایتمکله برابر کلیتلو عسکر جمعنه تشبث ایتمش وجانب قیصریدن دخی استمداد ایلمش ایدی .
بناءً علیه اهل اسلامه قارشو کلك اوزره دیارشامده بولنان روم عسکریله قیصره تابع اولان عربلردن مرکّب غایت جسیم بر اردو تشکیل اولنمشیدی.
سدوس ابن عمرو ، زیاده سرعت ایله حرکت ایدرك وادی القراده عساکر اسلامیه‌یه قارشو کلدی. لکن جنکه کیرشدکده عسکری بوزولدی وکندوسی مقتول اولدی .
عساکر اسلامیه آندن قالقوب (معان) ه واردقلرنده یوزبیك نفردن زیاده مکمل بر روم اردوسنك حرکت ایلمش اولدیغنی ایشیدیلدی ورؤسای عسکره طورغونلق کلدی .
ایکی کون معانده اقامت ایتدیلر و «کیفیتی رسول اکرمه یازەلم ده کله جك جوابه منتظر اولالم » دیدیلر .
لکن عبدالله ابن رواحه رضی‌الله عنه حضرتلری، دیکرلرینی تشجیع و تشویق ایتمکله همان متوکلاً علی‌الله ایلرو یوریدیلر .
(موته) نام محله واصل اولدقلرنده دشمن عسکری کلوب کوروندی. کرك عددجه وکرك آلات و ادوات حربیه‌جه او قدر جسیم ومکمّل بر اردو ایدی‌که اوچ بیك عسکرله آکا قارشو وارمق ممکن دکل ایدی . لکن کیرو چکیلوبده یاقەیی قورتارمق دخی مشکل ایدی .
همان زید ابن حارثه رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری، سنجاغی النه آلوب میدان حربه کیردی . اهل اسلام دخی آنك اطرافنده صف باغلایوب طوردی .
زید رضی‌الله عنه ، مزراق ایله اوریلوب شهید اولنجه سنجاغی، جعفر ابن ابی طالب رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، طوتدی اودخی پك چوق

يرندن ياراﻻدى . لكن اصلا فتور كتورميوب يرنده ثبات ايتدى . حتى صاغ الى كسيلدى . همان سنجاغى صول النه آلدى . صول الى دخى كسيلدى . همان سنجاغه صاريلدى و نهايت شهيد اولدى .

همان عبدالله ابن رواحه رضى الله تعالى عنه حضرتلرى ، سكيرتدى وسنجاغى آلوب حربه قيام ايتدى .

اودخى شهيد اولنجه اردوى اسلام ، باشبوغسز قالدى وبو صره‌ده دها اون قدر اهل اسلام شهيد اولدى . بوجهتله عساكر اسلاميه‌بوزولوب طاغيلدى .

فقط سنجاق يره دوشمه‌سون ديو (ابويُسْر الانصارى) رضى‌الله تعالى عنه حضرتلرى آلدى واهل اسلام طرفندن امارته هركيم انتخاب اولنه‌جق ايسه آكا تسليم ايتمك اوزره (ثابت ابن اَقْرَمْ عَجْلاَنى) رضى‌الله تعالى عنه حضرتلرينه ويردى .

عساكر اسلاميه ، منهزم اوله‌رق كيرو دونوب كيدركن خالدابن الوليد رضى الله تعالى عنه حضرتلرى ، اوكلرينه كچوب آنلرى آليقويمق ايستديسه‌ده مفيد اولمدى . لكن كندوسى بر موقع انتخاب ايله طيانوب طوردى .

بعده (قُطْبَةْ ابن عامر) رضى‌الله‌تعالى عنه حضرتلرى ، عسكرك اوكنه كچوب « اى جماعت مسلمين ! فرار ايدركن اولمكدن ايسه پنچه پنچه‌يه مردانه جنك‌ايدرك جان ويرمك خيرلودر » ديه‌رك حميت اسلاميه‌يى تحريك ايده‌جك سوزلرله بوزغون عسكرى كيرو چويردى .

جمله‌سى كلوب خالد بن وليدك يانته طوپلانديلر . ثابت ابن اقرم دخى لواء شريفى كتوروب آكا ويردى .

حضرت خالد ، قبول ايتميوب « سن ، آكا بندن‌دها زياده مستحق‌سين . زيرا بندن‌ياشليسين ، هم‌ده بدرغزاسنه حاضراولان كبار اصحاب كرامدنسين » ديدى .

ثابت ابن اقرم دخی آکا « سن ، فن حربی دها اعلا بیلورسین . بن سنجاغی آنجق سکا ویرمك ایچون آلدم » دیدکدن صکره « ای جماعت مسلمین ! خالدك امارتنه راضیمیسکز ؟ » دیدکده هرکس « اوت » دیدیلر وهمان آنك امری آلتنه کیردیلر .

حضرت خالد دخی سنجاغی النه آلدی و عسکری کوزلجه ترتیب ایله مردانه مدافعه‌یه کیرشدی . نهایت آقشـام ایرشدی وایکی عسکر بربرندن آیریلدی .

او کون خالدك محاربه‌جه مسلّم اولان مهارتی قدر آثار شجاعتی دخی کورولدی . حتی النده طقوز قلیج قیریلدی .

دشمنك کثرت و قوتنه نسبتله اردوی اسلامك قوتی، بك آز اولدیغی حالده عسـاکر اسـلامیه‌نك میدان محـاربه‌ده بویله مردانه و فدا کارانه طاورانیشـنه دشمن عسکری ، حیرت نظریله باقوب متعجب اولدی وبیاغی کوزلری بیلدی .

بونکله برابر اهل اسـلامه نسبتله فوق العـاده کثرتلری اولدیغندن فرداسی همان عساکر اسلامیه‌یی هر طرفدن احاطه ایدوب بیتیرمك نیتنده ایدیلر .

حضرت خالد ایسه علی الصباح عسـاکر اسلامی تنظیم و تعبیه ایتدیکی صره‌ده وضعنی ده‌کشدیردی .

شویله‌که : پیشداری دمدار و دمداری پیشدار ایتدی وصاغ جناحده‌کی عسکری صول جناحه و صول جناحده‌کی عسکری صاغ جناحه کچوردی.

دشمنك هر فرقه‌سی، کندی اوکنده دون کورمش اولدیغی عسکردن بشقه عسکر کورمکله اهل اسـلامه امداد ایچون تازه عسـکر کلمش دیوب طوروورکن خالد، آنلرك اوزرینه بغتةً برشدتلو هجوم ایدنجه دشمن بوزولدی و میدان محاربه‌ده برچوق اسلحه و سائره براغوب کیرو چکیلدی .

لکن دشمنك کیروسی چوق ایدی . مصلحت آنجق عساکر اسلامی بو دریای فلاکتدن چیقاروب قورتارمق ایدی .

بناءً علیه حضرت خالد، دشمنك بو انهزامنی فرصت وبوفرصتی غنیمت بیله‌رك همان کیرو چکیلدی .

عسکرك هیئت مجموعه‌سنه خلل کتورمه‌یه‌رك یاواش یاواش دونوب سالماً مدینهٔ منوریه کلدی وطوغریسی بو خصوصده فن حربجه پك زیاده مهارت کوستردی .

موته‌ده او وجهله محاربه اولنورکن رسـول اکرم، او محاربه‌یی کوزی اوکنده تماشا ایدر کبی نه اولدیغنی بیلیوردی .

حتی موته‌ده محاربه اولندیغی کون رسـول اکرم، مدینه‌ده‌کی مسجد شریفده اصحاب کرامیله اوطورور و بصیرت کوزیله عالم معنایه متوجه اولوب طورور ایکن زید ابن حارثه‌نك شهید اولدیغنی سویله‌دکدن صکره برمقدار سکوت اوزره طوردی ومبارك کوزلرندن یاش آقه‌رق جعفر بن ابی طالبك وابن رواحه‌نك دخی شهیداولدیغنی خبرویردی. بعده « اللهك قلیجلرندن بریسی اولان خالد، سـنجاغی آلدی و ایش آنك یوزندن فتح اولدی » دیو بیوردی .

آندن‌صکره خالد ابن ولیده (سیف‌الله) تعبیری لقب اولدی. فی‌الواقع اهل اسـلامك النده اللهك برکسـکین قلیجی ایدی . آندن صکره دخی یوزندن پك چوق فتوحات ظهوره کلدی .

ینه او وقت رسول اکرم « جعفرك کسیلن ایکی النه بدل جناب حق، آکا ایکی قاناد ویردی. کوردم‌که: ملکلر ایله برلکده اوچیوردی » دیو بیوردی . بو سببدن ناشی جعفر ابن ابی‌طالب دخی آندن صکره « جعفر طیّار » دیو شهرت بولدی .

بعض وقایع حربیه

قضاعه طوائفندن (بلیّ) و (عُذْرَه) قبیله‌لرینك مدینهٔ منوره حیواناتنی غارت ایتمك اوزره (وادی القری) آرقه‌سنده تجمع ایتمکده اولدیغی خبر آلندی.

عمرو ابن عاص رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك پدری اولان (عاص ابن وائل)ك والده‌سی ایسه (بلیّ) قبیله‌سندن اولمسیله رسول اکرم، عمرو ابن عاصی امیرالجیش، یعنی باشبوغ نصب ایده‌رك اشبو سکزنجی سنهٔ هجریه‌نك جمادی‌الآخره‌سنده مهاجرین وانصاردن اوچیوز نفر ایله اوطرفه کوندردی. بونلرك اوتوز نفری آتلو ایدی.

عمرو ابن‌العاص او طائفه‌یه یاقلاشدقده کثرت اوزره اولدقلرینی خبر آلمغله (رافع ابن مکیث) رضی‌الله تعالی عنهی رسول اکرمه کونده‌روب امداد ایستدی.

رسول اکرم دخی آکا امداد ایچون ابوعبیدة ابن‌الجرّاح رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلرینی ایکیوز نفر ایله اورایه کوندردی و «اختلاف ایتمیکز، متفقانه حرکت ایدیکز» دیو بیوردی.

ابوبکر الصدّیق وعمرالفاروق رضی‌الله تعالی عنهما حضرتلری دخی بو ایکیوز کیشی ایچنده ایدیلر.

ابوعبیده، عمرو ابن عاصك یانه واردقده عسکره امام اولمق ایستدی عمرو ایسه «سن، بکا امداد ایچون کلدك. اصل امیرالجیش بنم» دیدی. ابوعبیده، ملایم بر ذات اولدیغندن «رسول اکرم، اختلاف ایتمیکز دیو امر ایتدی. سن بکا اویماز ایسه‌ك بن، سکا اویارم» دیمکله عمرو ابن‌العاص، جماعت مسلمینه امام اولوب نماز قیلدیردی.

بوجهتله اصحاب كرامك اولوسى اولان ابوبكر الصدّيق ايله عمر الفاروق رضى‌الله تعالى عنهمـا حضرتلرى ، عمرو ابن عاصك رياستى آلتنه كيرمش اولدى .

عمرو ابن عاص ، حكيم و مدبّر بر آدم اولوب اهل اسـلامك درجهٔ اطاعت وانضباطنى كورونجه همان حربجه لازم كلان تدابيرك كمال شدت ايله اجراسنه باشلادى .

حتى كيجه اردوده آتش ياقمسنى صيقى يساغ ايده‌رك « هركيم آتش ياقار ايسه آنى، اوآتش ايچنه آتارم » ديو اعلان ايلدى.

هوا ايسـه پك صغوق اولديغندن عسـكر كلوب ابوبكر الصـدّيق ايله عمر الفاروقه شـكايت ايتدكده حضرت عمر « نه ديمك ؟ بو آدم ، عسكرى صوغوقدن قيراجقمى ؟ » ديو عمروك يساغنى قالديرمق ايسـتدى ايسـه‌ده حضرت ابو بكر « طوقونما يا عمر ! حضرت پيغمبر ، آنى مجرد احوال حربيه وقوفى ايچون باشبوغ نصب ايتدى . مادامكه بو ساعتده باشبوغدر . آنك ايشـنه قارشـمق جائز دكلدر » ديمكله حضرت عمر دخى سـكوت ايتدى .

عمرو ابن عاصك بو يساغى ايسه نفس‌الامرده بر كوزل تدبير ايدى . زيرا اردوده آتشلر يانسه عساكر اسلامك نه قدر اولديغى قارشودن تخمين اولنه‌بيلوردى .

دشمن ايسه كثرت اوزره اولديغندن عساكر اسلامك بش يوز نفردن عبارت اولديغنى بيلسه تلاش ايتميه‌رك طيانوب طورروردى .

عمرو ابن عاص ايسه قورديغى ترتيبى كيمسه‌يه آچميوب همان على‌الصباح دشمن اوزرينه بغتةً بر شدتلو هجوم ايتدى .

دشمن دخى اهل اسلامك نه مقدار اولديغنى بيلمديكى جهتله پردن‌پره اوركوب، بوزولدى وبر چوق حيواناتى ترك ايله تارمار اوله‌رق فراره يوز طوتدى .

هیچ بر وقتده بر سر عسکرك ایشنه قارشمق جائز اولمیوب عسکرك برنجی وظیفه‌سی آمرینه اطاعتدن عبارت اولدیغنه بو وقعه دلیل واضحدر.

عمرو ابن عاص ، هنوز اسلام‌ایله مشرف اولمشیکن بویله کبار اصحاب کرامدن مرکب بر فرقهٔ عسکریه‌یه امیر اولوب‌ده مظفراً مدینه‌یه عودتنه فوق‌العاده سوینوب بایلدی و « رسول‌اکرم‌عندنده بنم‌سائره فضل‌ورجحانم اولمسه بویله الك سوکیلی‌اصحاب کرامنی بنم معیتمه ویرمزدی» یوللو یا کلش بر فکره ذاهب اولدی .

آنك بوکره مهاجرین وانصاردن اوچ یوز قدر اصحاب کرامه باشبوغ نصب اولنمسی ایسه مجرد حکیم و مدبر و اعمال عسکره مقتدر ذواتدن اولمسیله برابر بیوك والده‌سی ، قضاعه نسلندن بولندیغنه مبنی ایدی.

ابو عبیده‌نك آکا تبعیتی دخی مجرد میانه‌ده بر گونه اختلاف حادث اولمامق ایچون مماشات قبیلندن ایدی .

حال‌بوکه : بر کیمسه‌نك برخصوصده ممتاز اولوب‌ده اوجهتله برطائفه‌یه فائق ورئیس اولمسندن طولایی هر خصوصده فائق اولمسی لازم کلمز .

بناءً علی‌ذلك عمرو ابن عاص ، مدینهٔ منوره‌یه عودت‌ایتدکدن صکره حضور نبویده « یارسول‌الله ! الك زیاده سودیککك کیمدر » دیو صوردی . رسول اکرم دخی « عایشه‌در » دیو جواب ویردی .

بعده عمروابن عاص « نسواندن دکل، ارککلرایچنده الك زیاده سودیککك کیمدر » دیدکده رسول اکرم دخی « عایشه‌نك پدری ابو بکردر » دیو بیوردی .

آنك‌اوزرینه عمروابن‌عاص « یا ، آندن‌صکره‌الك زیاده کیمی‌سورسین؟» دیدکده « عمری سورم » دیدی .

عمرو « دهاصکره کیمی سورسین؟ » دیو صوردقجه رسول اکرم دخی صره‌سیله سائر اصحاب کرامی سویلدی .

بو وجهله خیلی اصحاب کرامك اسملری یاد اولنوب هنوز کندوسنه نوبت کلمدیکندن عمرو ابن عاص سکوت ایلدی .

عمرو ابن عاصدن مرویدرکه : بویله رسول اکرم ایله واقع اولان محاوره‌سنی حکایه ایتدکدن صکره « الك صوکه قالورم دیو خوفدن ناشی سسمی کسوب صوصدم » دیر ایمش .

فی‌الواقع عمرو ابن‌عاص رضی‌الله‌تعالی‌عنه ، کبار اصحاب کرامدن ایسه‌ده اووقت اصحاب کرام ایچنده آنگا نسبتله عندالله وعند رسول‌الله دها سوکیلو ودها افضل بك چوق ذاتلر وآنك طبقه‌سنك اوست طرفنده خیلی طبقه‌لر وار ایدی . ایشته او طبقه‌لرده بولنان کبار اصحاب کزین صایلدقدن صکره عمروابن عاصه نوبت کله‌جکنی کندوسی دخی درك ایتمکله سوزی اوزاتمیوب قیصه کسمشدر .

استطراد

اصحاب کرامك برنجی طبقه‌سی اول‌باول ایمان ایدن (خدیجة‌الکبری) و (ابوبکر ابن ابی قحافه) و (زید ابن حارثه) ایله (عثمان ابن عفان) و (عبدالرحمن ابن عوف) و (سعد ابن‌ابی وقاص) و (زبیر ابن العوام) و (طلحة ابن عبیدالله) وبعده (ابوعبیدة ابن‌الجراح) و (سعید ابن‌زید) و (عثمان ابن مظعون) و (ارقم ابن یاسر) و (بلال حبشی) ایله عمر ابن الخطابك اسلامندن مقدم ایمانه کلن سائر صحابهٔ کزیندرکه اوتوز طقوز نفره بالغ اولدقلری حالده حضرت (ارقم) ك (صفا) اوزرنده اولان خانه‌سنده طوپلانوب رسول اکرم ایله کیزلو مصاحبت ایدرلردی .

حضرت عمر دخی او خانه‌ده ایمانه کلدی وآنکله اهل اسلامك عددی قرقه بالغ اولدی . آنك اوزرینه دین اسلام اعلان ایدیلدی .

آنلردن اون کشی‌یی حال حیاتلرنده ایکن رسول اکرم ، جنت ایله مژده‌له‌دی .

ایشته آنلره (عشرهٔ مبشره) ده‌نیلورکه (ابوبکرالصدیق) و (عمر الفاروق) و (عثمان ابن عفان) و (علی ابن ابی طالب) و (طلحة ابن عبیدالله) و (زبیر ابن العوام) و (سعد ابن ابی وقاص) و (سعید ابن

زيد) و (عبدالرحمن ابن عوف) و (ابوعبيدة ابن‌الجرّاح) حضراتيدر. (رضی‌الله عنهم ورضوا عنه) .

فخر عالم ، صلی‌الله تعالی عليه وسلم حضرتلری ، بر محلده اوطورسه صاغنده (ابوبكر) وصولنده (عمر) اوطوروردی‌وقارشوسنده (عثمان) اوطوروب سر كتابت وظيفه‌سنی ايفا ايدردی . علی دخی رسول اكرمك سركاتبی ومحرم اسراری ايدی . رضی‌الله عنهم .

فخرعالم حضرتلری، ابوبكرك قزی (عايشه)‌يی وعمرك قیزی (حفصه)‌يی تزوّج ايدوب ايكيسنه دخی داماد اولمشيدی وعثمانه بر كريمه‌سنی و آنك وفاتنده ديكر كريمه‌سنی ويرديكی كبی علی‌يه دخی اك سوكيلو كريمه‌سی‌اولان (فاطمة الزهرا) رضی‌الله تعالی عنها حضرتلرينی ويروب ايكيسنی دخی كندوسنه داماد ايتمشيدی .

بو دردی (خلفای راشدين) دركه جمله اصحاب كزينك افضليدرلر .

يوقاروده بيان ايتديكمز وجهله حضرت ابو بكر ، زمان جاهليتده بيومش ايكن اصلا بتلره طاپمامشيدی .

حضرت علی ايسه خانهٔ سعادتده بويوبوب صبی ايكن اسلام ايله‌مشرّف اولمشيدی .

بناءً عليه اصحاب كزين ايچنده هيچ بتلره سجده ايتمه‌مش اولمق ، بو ايكيسنه مخصوص بر شرف ومزيتدر . (كرم الله وجههما) .

حضرت طلحه ، زيد ابن حارثه‌دن صكره اوّل باوّل ايمانه كلن بش كشينك بريسيدر . احد غزاسنده كفّاردن بری ، رسول اكرم اوزرينه قليج حواله ايتدكده طلحه اوحمله‌يی اليله دفع ايدوب بو ضربه‌دن الی چولاق قالمشيدی .

حضرت زبير ، حضرت خديجة الكبرانك برادر زاده‌سی وحضرت ابوبكرك داماديدر . والده‌سی دخی‌رسول اكرمك خاله‌سيدر . هپ‌غزالرده رسول اكرم ايله برلكده بولنمشدر .

حضرت (سعد ابن ابی وقاص) دخی اوّل باوّل ایمان ایدنلردندر . ابتدا فی‌سبیل‌الله اوق آتان و دین اوغورنده قان دوکن اودر . (احد) جنکنده ثبات ایدنلردن بریدرکه رسول اکرمك یاننده آیرلمیوب اوکون بیك اوق آتمشیدی .

حضرت سعید ابن زید ، حضرت عمرك عمّزاده‌سیدر وآنك قیز قرنداشنی تزوج ایتمشدر . زوجه‌سیله برلکده حضرت عمرك اسلامنه سبب اولمشیدی .

حضرت عبد الرحمن ابن عوف ، بنی زهره‌دن و رسول اکرمك والده‌سی (آمنه) خاتونك اقرباسندندر . (احد) جنکنده یکرمی بر یردن یارالانمش ویاره‌نك بری آیاغنده اولمغله طوپال اولمش ایدی .

حضرت ابوعبیدة ابن‌الجرّاح دخی (احد) جنکنده رسول اکرمك یوزینه باتان حلقه‌لری ، دیشلریله طوتوب چیقاریرکن ایکی اوك دیشلری چیقوب دوشمشیدی .

اصحاب کرامك ایکنجی طبقه‌سی : حضرت عمرك اسلامندن صکره اسلام ایله مشرّف اولانلردر .

اوچنجی طبقه‌سی : (عقبه)ده ابتدا بیعت ایدن انصار کرامدر .

دردنجی طبقه‌سی : ایکنجی دفعه (عقبه) ده بیعت ایدن انصاردرکه یتمش بو قدر ذوات ایدی .

بشنجی طبقه‌سی : رسول اکرمك مکه‌دن هجرتنده هنوز (قبا) ده ایکن کلوب‌ده آکا واصل اولان مهاجریندر .

آلتنجی طبقه‌سی : (بدر) غزاسنده بولنان مهاجرین وانصاردرکه آنلره (اصحاب بدر) دینیلور .

یدنجی طبقه‌سی : (بدر) غزاسیله (حدیبیه) سفری آره‌سنده هجرت ایدنلردر .

سکزنجی طبقه‌سی : حدیبیه‌ده (شجرهٔ رضوان) آلتنده عقد بیعت ایدن اصحاب کرامدر .

طقوزنجی طبقه‌سی : (مصالحهٔ حدیبیه) دن صکره هجرت ایدنلردرکه
عمروابن عاص ، آنلرك اشرافندندر . بز ینه صدده کله‌لم :

بعض وقایع عسکریّه

خـلال رجبده ابو عبیدة ابن الجرّاح رضی‌الله‌تعـالی‌عنه حضرتلری،
باشبوغ اوله‌رق اوچیوز عساکر اسلامیه‌ایله سواحل طرفنه کونده‌ریلدی.
عمرالفاروق رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری دخی آنك معیتنده ایدی .
بوندن مقصد (جهینه) قبیله‌سندن بر طائفه‌یی تأدیب وتربیه‌ایدی. لکن
محاربه وقوع بولمقسزین عودت ایدیلدی .

خلال شعبانده (ابو قتاده ابن‌ربعی) رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلری، اون
بش نفر اهل اسلام ایله جانب نجده واردی . برعشیرتی اوردی ، ایکیوز
دهوه وایکی بیك قویونلرینی سوروب کتوردی .

فتح مكهٔ مكرّمه

يوقارووده بيان ايتديكمز وجهله حديبيه‌ده عقد مصالحه اولنديغى كبى (خزاعه) قبيله‌سى ، رسول اكرمك عهد و امانته و (بنى بكر) قبيله‌سى قريش مكه‌نك عهد و امانته داخل اولمشلر ايدى .

حال بوكه : خزاعه ايله بنى بكر بيننده عداوت قديمه اولديغندن اشبو سكزنجى سنهٔ هجريه خلالنده بنى بكر، بغتةً خزاعه اوزرينه هجوم ايدوب رؤساى قريشدن (صفوان ابن اميّه) و (عكرمة ابن ابى جهل) و (سهيل ابن عمرو) و (خُوَيْطِب ابن عبدالعزّى) و (مِكْرَز ابن حفص) دخى بر مقدار قريشيلر ايله بنى بكره ياردیم ايدرك خزاعه‌دن يكرمى اوچ كشى قتل ايتمشلر .

آنك اوزرينه خزاعه قبيله‌سى طرفندن (عمرو ابن سالم خزاعى) قرق نفر ايله بينوب مدينهٔ منوره‌يه كلدى ورسول اكرمه عرض حال ايتدى .

او وجهله قريش طائفه‌سى ، بنى بكر ايله برابر خزاعه‌يه تعرض ايتدكلرندن طولايى حديبيه مصالحه‌سنى بوزمش اولديلر . بو جهتله رسول اكرم دخى خزاعه‌يه مأمولارندن زياده ياردیم ايده‌جكنه سوز ويردى . و قريش طائفه‌سنه « يا خزاعه‌دن مقتول اولان آدملرك ديتلرينى‌ويريكز ، ياخود بنى بكرى حمايه‌دن واز كچيكز » ديوخبر كونده‌ردى.

قريش طائفه‌سى ، ايكى صورتى دخى قبول ايتمديلر ايسه‌ده كندولرى نقض عهد ايلمش اولدقلرينى دوشوندكجه تلاشه دوشديلر .

حتى (حارث ابن هشام) و (عبدالله ابن ابى ربيعه) صفوان ايله

اعلان ایتسون ، بکا یتیشور . او دخی دنیانک ضوك دورینه قدر بتون عربك اولوسی اولور » دیه‌رك حضرت حسنی کوستردی .

حضرت فاطمه « اوغلم کوچوکدر . هنوز کیمسه‌یی حمایه ایده‌جك و کیمسه‌یه عهد و امان ویره‌جك سنه بالغ اولمادی » دیه‌رك اعتذار بیوردی .

ابوسفیان ، شاشیردی وینه حضرت علینك یانینه واردی . « یا علی ! بن ایشك صارپه صاردیغنی آکلادم ، نه‌یاپایم ؟ بکا بر نصیحت ایت وایشمه یارایاجق بر تدبیر اوکرت » دیه‌رك حضرت علی‌یی خیلیجه صیقیشدیردی .

حضرت علی ، ناچار قالوب « سن قریشك اولوسی‌سین . چیق ، ناس ایچنده بر عمومی حمایه اعلان ایت . بعده چیق ، کیت » دیه‌رك آنی باشندن صاومق ایسته‌دی .

ابو سفیان « بو تدبیر ، کافی اولورمی ؟ نه‌دیرسین » دیدکده حضرت علی « اوراسنی بیله‌م . فقط بشقه تدبیر دخی بولامام » دیدی .

آنك اوزرینه ابوسفیان ، همان مسجد نبوی‌یه کلوب عامهٔ ناسه خطاباً « ای ناس ! بن ایکی طرفی دخی عهد وامانم آلتنه آلدم . والله کیمسه‌نم عهدیمی قیرماز ظن ایدرم » دیدی و کندوسنی تصدیق ایدن کیمسه اولمادیغی حالده همان دوه‌سنه بینوب کیتدی . اصحاب کرام دخی « بونه ؟ » دیه‌رك آنك آرقه‌سندن بر برینه باقوب کولوشدیلر .

حل بوکه : ابوسفیان، مدینه‌ده زیاده‌جه اکلندیکندن قریش طائفه‌سی « غالبا او دخی طرف محمدی‌یه میل ایله کیزلوجه آکا تابع اولدی» دیه‌رك آنی اتهام ایتمشلر ایدی .

ابو سفیان ، کیجه‌لین مکه‌یه وارمش ، خانه‌سنه کیرمش ، قومنك کندوسنی اووجهله اتهام ایلدیکنی زوجه‌سی هند، آکا بیلدیرمش و « سن، نه‌یاپدك ؟ » دیو صورمش . او دخی بر شی یاپامادیغنی خبر ویرمش . هند ایسه حدتلنه‌رك آنك کوکسنه بر تکمه اورمش .

ابوسفیان ، قومنك کندوسنی اتهام ایتمسندن وقاریسنك بد معامله‌سندن

طولابی دنیایه کوسمش و تبرئهٔ ذمت ایچون صباحلین صفا ومروه‌ده‌کی «(اَساف) و (نائلَه) نام بتلرك یاننه واروب آنلر ایچون قربان کسمش و « اولنجه‌یه قدر سزك عبادتکزدن آیریلمام » دیو آنلره عهد و پیمان ویرمش .

اشراف قریش ، ابوسفیانك یاننه کلوب « محمّددن نه خبر وار، آنکله تجدید مصالحه ایتدکمی » دیو صورمشلر .

ابوسفیان « والله محمّددن مصالحه ایستدم ، بکا بر جواب ویرمدی . ابوبکرك یاننه کیتدم ، آندن دخی بر خیر کورمدم. عمرابن‌الخطّابه‌مراجعت ایتدم ، بزه الڭ بیوك دشمن آنی بولدم . سائر اصحاب محمّدی طولاشدم ، هر بری بر سوز ایله بنی باشندن صاودی . برندن معاونت کوره‌مدم . حکمدارلرینه بو مرتبه اطاعت ایدر بر قوم کورمدم . بو جهتله تجدید مصالحه ایده‌مدم . نهایت علینك اخطاریله کندولکمدن بر مصالحهٔ عمومیه اعلان ایتدم » دیو جواب ویرمش .

« یا ، محمّد سنك بو اعلانکی تصدیق ایتدیمی ؟ » دیو صوردقلرنده دخی ابوسفیان « خیر ، او تصدیق ایتمدی . اما باشقه چاره‌ده بولامادم » دیمش .

آنلر دخی « اویله ایسه سن هیچ بر شی یاپمامش‌سین . سنك کندی کندیکه اعلان ایتدیکك عهد وصلحك نه‌حکمی وار ؟ علی ، سنکله عادتا اکلنمش . سن بزه مصالحه خبری کتورمدكکه امین ومطمئن اولالم ، محاربه خبری کتورمدكکه صاقینالم و جنکه حاضرلانالم » دیو آنی لوم وتوبیخ ایتمشلر .

رسول اکرم ایسه ، ابوسفیانك عودتندن صکره صیقی صیقی‌یه‌تدارکات سفریه‌یه باشلادی .

برکون حجرهٔ سعادتندن چیقوب قپوسی اوکنده اوطوردی و«ابوبکری چاغیریکز » دیو امر ایلدی .

ابوبکر الصدّیق رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، کلوب رسول اکرمك اوکنده اوطوردی . خلیجه کیزلی لاقیردی ایتدکدن صکره رسول اکرم، آنی صاغ طرفنه کچوردی وعمر الفاروق رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی چاغیردی .

حضرت عمر دخی کلوب حضور نبوی‌ده اوطوردی وبر آز محرمانه مصاحبتدن صوکره اوست پرده‌دن سوزه کیریشوب « یارسول‌الله ! آنلر کفرك باشیدر . سکا ساحر، کاهن دین آنلردر. مفتری ، یلانجی دین آنلردر » دیه‌رك فوق‌العاده غضب وحدت کوستردی .

رسول اکرم ، امر ایتمدکجه اصحاب کرام، آنك یاننه وارمادقلری جهتله قارشودن بو حالی تماشا ایدرلردی و بحث نه اوزرینه اولدیغنی بیلمیوب یالکز حضرت عمرك غضوبانه لاقیردیلرینی ایشیتمکله « عجبا عمر ، ینه نیه طاریلدی ؟ » دیه‌رك باقیشوب طورورلردی .

بعده رسول اکرم، حضرت عمری صول طرفنه کچوردی وسائر اصحاب کرامی چاغردی .

کلدیلر، حضور نبویده دیزیلدیلر . رسول اکرم « سزه بو ایکی آرقداشکزك برر مثالنی سویلیه‌یمی ؟ » دیو بیوردی وآنلر « بیوریکز یارسول‌الله ! » دیملریله مبارك یوزینی حضرت ابو بکردن یکا چویردی . « الله یولنده ابراهیم ، یاغدن دها ملایم ایدی » دیو بیوردی .

بعده حضرت عمره باقوب « الله یولنده نوح ، طاشدن قاتی ایدی . لکن ایش ، عمرك دیدیکیدر. همان سفره حاضر اولك » دیو اصحاب کرامه تدارك کورملری ایچون امر ویردی .

اصحاب کرام ایسه مسئله نه ایدی ، نه اوزرینه قرار ویریلدی . آنی بیلمدکلری حالده رسول اکرمدن صورمادیلر . حضرت عمر ، پك زیاده متهوّر و غضبناك اولدیغندن آنك دخی یاننه وارمادیلر ، فقط مجلس طاغیلدقدن صکره حضرت ابو بکرك یاننه واردیلر وکیفیتك تفصیلاتنی آندن صوردیلر .

حضرت ابوبکر دخی « رسول اکرم ، قریش اوزرینه سفر ایتمك خصوصنده رأیمی صوردی . بن‌ده یارسول‌الله ! آنلر سنك قومکدر . نهایةالامر سکا مطیع اولاجقلری معلومکدر. دیدم. صکره عمری چاغردی، آندن دخی صوردی . عمر ایسه ، کفرك باشی آنلردر، سکا شویله ، بویله دیین آنلردر . دیه‌رك مشرکینك رسول اکرم حقنده سویلدکلری سوزلری برر برر صایدی . واقعا قریش طائفه‌سی بیون اکه‌دلجه قبائل سائره بویون اکمز. ایشته رسول‌الله دخی مکه‌سفرینه‌حاضر اولماکز ایچون امر ویردی » دیو مسئله‌یی شرح و ایضاح ایلدی . اصحاب کرام دخی تدارکات سفریه‌یه باشلادی .

مدینهٔ منوره‌ده بو وجهله تدارکاته تشبث اولنمغله برابر حضرت پیغمبر « خدایه و روز جزایه ایمان ایدنلر ، رمضان شریفك اوائلنده مدینه‌یه کلسونلر » دیو (غِفار) و (اَسْلَم) و (سُلَیم) و (اَشْجَع) و (مُزَیْنه) و (جُهَیْنَه) قبیله‌لرینه خبر کونده‌ردی .

همان رمضان شریفك ابتداسنده مدینهٔ منوره جوارنده بولنان قبیله‌لر طاقم طاقم کلمکه باشلادی .

حضرت حسّان رضی‌الله‌تعالی‌عنه ، او اثناده خزاعه قبیله‌سنك‌انتقامنی آلمق اوزره اهل‌اسلامی جنکه تشجیع وتشویق‌ایده‌جك سوزلرسویلردی.

رسول اکرم ایسه قریش طائفه‌سنی حاضرلانمغه میدان ویرمیه‌رك باصمق ایستردی . آنك ایچون تدارکاتی آنلردن کیزلردی .

حتی کندوسنی نجد طرفیله مشغول کوسترمك ایچون غرهٔ رمضانده (اَبوقَتادَه) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینی بر فرقهٔ عسکریه ایله (وادیٔ اِضَم) طرفنه کوندردی .

برده مکه یوللرینی طوتمق اوزره خزاعه قبیله‌سنه امر ایلشیدی. آنلر دخی طاقم طاقم طاغیلدیلر . یوللری وبوغازلری طوتوب بر طرفدن دیکر طرفنه قوش اوچورماز اولدیلر .

حال بوکه : بنی هاشمك آزادلولرندن (ساره) نام خاتون‌که رؤسای قریشه وعلی‌الخصوص (ابن خَطَل)ه خوانندەلك ایدر ، بعضاً رسول اکرم حقنده سویلنان هجویەلری تغنی ایله اوقویوب آنلری اکلندیرر ، بو وجهله کندوسی دخی کچینوب کیدر ایدی . بو اثناده مدینهٔ منورەیه کلوب بدر غزاسندن صکره قریش طائفەسی دوچار اولدقلری حزن وماتم اوزرینه اولکی کبی خوانندەلره اعتبار ایتمز اولدقلری جهتله مکەده مدار تعیش بولامادیغندن بحثله صدقه ایستەمش ورسول اکرم دخی آکا بردەوه یوکی ذخیره احسان ایلمش ایدی . بو دفعه دونوب مکەیه کیدرکن (خاطب ابن بَلْتَعَه) رسول اکرمك تدارکات سفریه ایله مشغول اولدیغنه دائر بعض رؤسای قریشه خطاباً بر مکتوب یازوب آنکله کوندەرمشیدی .

بوکیفیت، طرف الٓهیدن رسول اکرمه وحی‌ایله بیلدیریلمش‌اولدیغندن علی و زبیر و مقداد رضی‌الله تعالی عنهم حضراتنی چاغردی « فلان محله واریکز . اوراده دەوه ایله کیدر بر یولجی قاری بولورسکز. آنك یاننده بر مکتوب واردر . آنی آلوب کتوریکز » دیو بیوردی .

آنلر دخی اورایه واردیلر ، سارەیی بولدیلر ، مکتوبی ایستدیلر . « بنده مکتوب یوقدر » دیدکده « رسول‌الله ، یلان سویلمز. همان مکتوبی چیقار ، یوقسه سنی صویوب آرامغه مجبورز » دیدیلر . ساره ، ناچار صاچلری ایچندن مکتوبی چیقاروب ویردی .

آنلر دخی مکتوبی آلوب رسول اکرمه کتوردیلر . آچیلدی . خاطب ابن بلتعه طرفندن اولدیغی کورولدی ، فوق‌العاده حیرت و تعجبی موجب اولدی .

زیرا حرکات حربیەیه دائر دشمنه معلومات ویرمك پك بیوك بر صوچدر ، خاطب ابن بلتعه ایسه بدر غزاسنده بولنان اصحاب کزیندن ایدی . اصحاب بدرك قدر و حیثیتلری دخی پك بیوك اولوب آنلر اصحاب کرام ایچنده ممتاز ومستثنا ایدیلر .

رسول اکرم « نیچون بو ایشی ایشلەدك » دیو خاطبه خطاب وعتاب

ایتدکده « یارسول الله ! والله بن مؤمنم . ایمانمه اصلا خلل کلامشدر ، فقط قریش ایچنده اهل وعیالم وار . آنلری اوراده حمایه ایده‌جك عشیرتم یوق . بو وسیله ایله قریش ایچنده ال پیدا ایتمك ایستدم » دیو عذر دیلەدی .

حضرت عمر الفاروق ، قالقوب « رخصت ویر یارسول‌الله ! شومنافقك بوینونی اورایم » دیدی .

رسول‌اکرم « یا عمر ! خاطب ، بدر غزاسنده بولندی. نه‌بیلورسین ؟ بلکه جنابِ حق ، اصحاب بدره هرنه یاپسه‌گز ، بن سزی عفو ایتمشیمدر . دیمش اوله » دیو بیوردی .

آنك اوزرینه حضرت عمر « الله ورسولی اعلم » در دیوب کیرو طوردی .

مقدما اهل اسلام علیهنده بولنان پك چوق عشائر وقبائل ، حدیبیه مصالحه‌سندن صکره رسول اکرمه تابع اولدقلرندن بو کرّه بروجه بالا طرف نبوی‌دن واقع اولان دعوت سنیه اوزرینه اطراف وجوارده بولنان قبائل عرب، اوائل رمضان شریفده پیدرپی مدینهٔ منوره‌یه کلمکه باشلادیلر. اصحاب کرام دخی حاضر اولدیلر .

بو جهتله رسول اکرم دخی همان اشبو سکزنجی سنهٔ هجریه رمضانندن اون کون مرور ایتدکدن صکره اون بیك نفر عساکر اسلامیه ایله مدینهٔ منوره‌دن چیقدی .

اولجه بر نمایش ایچون دیارنجده کونده‌رلمش اولان ابوقتاده حضرتلری، دونوب یولده رسول اکرمه یتشدی . بعض قبائل دخی کلوب کذلك اثنای راهده رسول اکرمه ایریشدی . بو صورتله اردوی همایونك موجودی اون ایکی بیك نفره بالغ اولدی .

حدیبیه سنه‌سی ، مدینه‌دن حرکت ایدن اردوی اسلام بیك بشیوز نفر راده‌سنده ایکن ایکی سنه صکره مکه اوزرینه چیقاریلان اردونك اون ایکی بیك نفره بالغ اولمسی حدیبیه مصالحه‌سنك ثمره‌سیدر .

بناءً علیه اووقت مصالحه‌یه اعتراض ایتمش اولانلر ، صلحك بویله آثار حسنه‌سنی کوردکجه پشیمان ومحجوب اولمقده ایدیلر .

رسول اکرمك عمّی عبّاس رضی الله تعالی عنه ، مقدّمجه ایمان ایتمش ایسه‌ده اسلامنی کیزلر ومکه‌ده اقامت ایله سقایت زمزم خدمت شریفه‌سنی ایفا ایلر ایدی . بو کره اسلامنی اعلان ایدرك اهل وعیالی ایله برلکده چیقوب مدینه‌یه کلورکن اردوی همایونه راست کلدی وآغرلغنی مدینه‌یه کونده‌روب کندوسی رسول اکرم ایله برلکده مکه‌یه عازم اولدی .

رسول اکرم ، آندن پك زیاده ممنون اولوب « یا عبّاس ! سن مهاجرینك خاتمه‌سی اولدك » دیو بیوردی .

حضرت پیغمبرك عمّزاده‌سی (ابو سفیان ابن حارث ابن عبدالمطّلب) واوغلی (جعفر ابن ابی سفیان) وخاله‌سی اولان (عاتکه بنت عبدالمطّلب)ك اوغلی (عبدالله ابن ابی امیّه) دخی (أبواء) نام محلده رسول اکرمه قارشو کلوب عذر دیله‌دیلر . لکن رسول اکرم ، آنلرك یوزلرینه باقمدی .

چونکه : اشبو ابو سفیان ابن حارث ، بعثتدن مقدّم ، رسول اکرم ایله غایت طاتلی کوروشوب الفت ایدرکن بعثتدن صکره رسول اکرمه پك زیاده عداوت‌ایده‌رك حقنده هجویه‌لر سویلر وحسّان دخی آکا جواب‌ویرر ایدی . عبدالله ابن ابی امیّه دخی کذلك رسول اکرمه اذا ایدردی.

بناءً علیه رسول اکرم ، آنلری قبول ایتمدی . لکن صکره زوجات مطهّراتدن امّ سلمه رضی‌الله تعالی عنها حضرتلری ، شفاعت ایتمکله رسول اکرم ، آنلری عفو ایتدی . آنلر دخی اسلام ایله مشرّف اولدیلر .

یوقاروده بیان ایتدیکمز وجهله خزاعه قبیله‌سی ، یوللری طوتمش اولدقلرینه مبنی مدینه‌دن مکه‌یه کیدوب کلن‌اولمدیغی جهتله قریش‌طائفه‌سی، اوّلجه رسول اکرمك بویله تدارکات جسیمه‌سندن خبر آلامیوب غفلت اویقوسنده اولدقلری حالده اردوی همایون (مَرّالظَّهران) نام وادی‌یه واردی .

رسول اکرم ، کیجه اوراده اون بیك آتش یاقدیردی و تشریفنی اویله بر بیوك آتش دونماسیله قریشه بیلدیردی .

رؤسای قریش، آندن خبردار اولدقاری کبی حیرت وتلاشه دوشدیلر وینه رئیسلری اولان ابو سفیانك باشنه اوشدیلر .

او دخی (حکیم ابن حزام) و (بدیل ابن ورقاء خزاعی) ایله برلکده کلوب مرّالظهرانك اوزرنده‌کی تپه‌یه چیقدیلر وه بوقدر آتش یاقان اردو، عجبا کیملر اوله ؟ » دیو دوشونوب طولاشورلر ایکن اردوی همایوندن چیقاریلمش اولان سواری قره‌غولنه اسیر دوشدیلر .

بروطرفدن رسول اکرمك عمّی عبّاس رضی‌الله‌تعالی‌عنه حضرتلری، دخی « یارین قریش طائفه‌سی ، غافل ایکن بو غلبه‌لك ایله بغتةً مکه‌یه کیریله‌جك اولورسه بر بیوك فنالق اولمق ملحوظدر . باری چیقایم ، بر آدم بولوب‌ده قریشه کونده‌ره‌یم . کلوب‌ده آمان دیلسونلر » دیه‌رك رسول اکرمك استرینه بینوب اردودن طیشارو چیقمشدی . اوزاقدن ابوسفیانك سسنی ایشتدکده « ابو سفیانمیسین ؟ » دیوصوروب او دخی « اوت » دیو جواب ویروب بیلشدیلر وکوروشدیلر .

حضرت عبّاس ، ابو سفیانی آرقه‌سنه آلوب حضور نبوی‌یه کتورورکن کیملرك یانندن کچسه‌لر بویله کیجه‌لین اردو ایچنده کزن کیمدر؟ دیو باشلرینی قالدیروب رسول اکرمك استری اوزرنده حضرت عبّاسی کورونجه بربرینه « عمّ رسول، عمّ رسول » دیه‌رك باشلرینی‌اوکلرینه اکرلردی .

عمرالفاروق رضی‌الله‌تعالی‌عنه حضرتلرینك حذاسنه کلدکلرنده حضرت عمر ، ابو سفیانی کوروب طانیمغله سکیرتدی . حضور نبوی‌یه کیروب « یارسول الله ! ابوسفیان کلیور . رخصت ویر ، همان بوینونی اورایم » دیرکن حضرت عبّاس، کمال سرعت ایله یتیشوب ابو سفیانك عفوواطلاقنی نیاز ایتدی .

حضرت عمرك الی ، قلیجك قبضه‌سنده وحضرت عبّاسك دیلی عفو

ومرحمت استدعاسنده یکدیکره معارض اولمالریله رسول اکرم حضرت عباسه « هله سن ، آنی بوکیجه توقیف ایت » دیو بیوردی .

اودخی ابوسفیانی آلوب اوکیجه کندی یانده حبس و توقیف ایله فرداسی علی الصباح رسول اکرمك چادرینه کتوردی .

رسول اکرم ، « یا اباسفیان ! هنوز (لااله الاالله) دیه جکك وقت ایرشمدیمی ؟ » دیو صوردی .

ابوسفیان ، « اکر اللهدن باشقه اله ، یعنی طاپاجق یوق دیسه م بو قدر بتلری نه یاپایم ؟ لات وعزادن نصل کچه یم ؟ » دیو برآز دوشونوب طوردی . نهایت (لااله الاالله) دیبویردی .

بعده رسول اکرم « یا ، (محمد رسول الله) دیه جکك وقت دها ایرشمدیمی ؟ » دیو بیوردی.

ابوسفیان « یامحمد ! بونك ایچون بکا بر آز مهلت ویر . زیرا بوندن طولایی ذهنمده هنوز ایلیشیك وار » دیو جواب ویردی .

حضرت عمرایسه طیشاروده طولاشوب کزینوردی و « آه ! ابو سفیان سن طیشاروده اولسه ك ، بویله هزیان ایده مزدك » دیو کندو کندویه سویلنوردی .

حضرت عباس ، دخی « نه یاپیورسین ؟ یا اباسفیان ! عقلکی باشنه دوشیر . عمر ، طیشاروده قلیج ایله بکلیور . سنك باشکی کسمك ایچون فرصت کوزه دیور » دیو آکا نصیحت ایلردی .

آنك اوزرینه ابوسفیان، همان(محمد رسول الله) دیه رك عمرك پنجه سندن یاقاسنی قورتاردی .

ینه او مجلسده (حکیم ابن حزام) ایله (بدیل ابن ورقاء) دخی شرف اسلام ایله مشرف اولدیلر .

رسول اکرم ، حضرت عباسه « ابوسفیانی آلده اردونك کچه جکی بوغازه کوتورکه اللهك عسا کرینی تماشا ایتسون » دیو بیوردی .

حضرت عباس ، « یا رسول الله ! ابوسفیان ، فخر ومباهاتی سور بر ذاتدر . آکا مدار افتخار اولاجق بر امتیاز ویرسه‌کز » دیدی .

رسول اکرم دخی « کیم‌که ابوسفیانك خانه‌سنه کیرر ایسه امیندر . کیم‌که مسجد شریفه کیرر ایسه امیندر . کیم‌که خانه‌سنه قاپانورسه امیندر . کیم‌که ترك سلاح ایدرسه امیندر . کیم‌که حکیم ابن حزامك خانه‌سنه کیررسه امیندر » دیو بیوردی .

آنك اوزرینه حضرت عباس ، ابوسفیانی آلوب اردوی همایونك كچه‌جكی بوغازك آغزینه کوتوردی .

عسکر ، فوج فوج کچدکچه ابوسفیان صورار ، حضرت عباس دخی کیملر اولدقلرینی تعریف ایلر ایدی .

شویله‌که : ابتدا سیف‌الله خالد ابن‌ولید رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، بیك نفر (بنی سُلَیم) قبیله‌سی دلاورلریله ابوسفیانك حذاسنه کلدکلرنده جمله‌سی بر آغزدن تکبیر آلدیلر .

ابوسفیان « بو کیم ؟ » دیدی . حضرت عباس « خالد ابن الولید » دینجه « شو بزم ولیدك اوغلی خالدمی ؟ » دیو صوردی .

حضرت عباس « اوت » دیو جواب ویردی .

بعده زبیر ابن العوام رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، مهاجرین سنجاغنی چکه‌رك درتیوز نفر زرهلو ، یکیتلر ایله کذلك تکبیر آله‌رق کلوب کچرکن ابو سفیان « بو کیم ؟ » دیو صوردی . حضرت عباس دخی « زبیر ابن‌العوام » دیوجواب‌ویردی. ابوسفیان « ها ، همشیره‌زاده‌کزمی؟» دیدی .

بعده ، ابوذر غفاری رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، اوچیوز نفر سبکبار وچابك رفتار اولان (بنی غفار) یکیتلریله کچرکن ابوسفیان « بونلر کیم ؟ » دیدی . حضرت عباس « بنی غفار » قبیله‌سی دیدکده « آنلرله بینمزده بر شی یوق » دیدی .

آندن صکره (خزاعه) قبیله‌سنك بر شعبه‌سی اولان (بنی کعب) دن

بش یوز نفر سواری وبعده سکز یوز نفر (مزینه) قبیله‌سی تیراندازلری ودرت یوز نفر (بنی لیث) ایله (بنی ضمره) آرسلانلری کلوب کچدیلر.

بعده ، اوچ یوز نفر شجعان عرب ایله (اشجع) قبیله‌سی کچرکن ابوسفیان، هانکی قبیله اولدیغنی صوردی. حضرت عبّاس « اشجع قبیله‌سی » دیو جواب ویردی .

ابوسفیان « سبحان الله ! محمّدك اك بیوك دشمنی آنلر ایدی . شمدی نه‌عجب آ کا مطیع ومنقاد اولمشلر » دیدی .

حضرت عباس دخی « نور اسلام ، آنلرك قلبنی منور ایتمش . بوده اللهك بر فضل وعنایتیدر » دیدی.

بعده ، سکز یوز نفر (جهینه) دلاورلری ودیکر بعض‌قبائل‌وعشائر، فوج فوج کلوب کچدکچه ابو سفیانك کوزی طولدی .

« آز وقت ایچنده بو قدر قبیله‌لری طوپلایوب و جمله‌سنی یکوجود ایلیوب‌ده خبرسزجه مکه‌یه قدر سوق ایدیویرمك نه بیوك اقتداردر » دیو دەرین افکاره طالدی .

ابو سفیان ، بوراسنی دوشونورکن برده اوزاقدن اصل موکب نبوی کوروندی‌که بش بیك قدر کزیده عسکر ایدی وآتلولرك و زرهلولرك اك کزیده‌لری برابر ایدی .

رسول اکرم (قصوی) نام دەوەسنه بنوب اوکنده انصارك سنجاغیله (ابن عُبادە) و صاغنده ابو بکرالصدیق وصولنده (اُسید ابن حُضیر) و اطرافنده سائر اصحاب کزین رضی‌الله تعالی عنهم حضراتی تیمورلره مستغرق اولدقلری حالده بش بیك کشی تکبیر آله‌رق کلیورلردی .

ابوسفیان، آنی کورونجه « یاعبّاس! قرنداشك اوغلنك ملك وسلطنتی نه چوق بیومش ! » دیدکده او دخی « صوص ! او ملك وسلطنت دکل ، نبوّتدر » دیمکله ابو سفیان دخی « اوت ، نبوّت » دیدی.

بتون عساکر اسلامیه ، او بوغازی کچدکدن صکره حضرت عبّاس رضی‌الله تعالی عنه ، ابو سفیانی صالیویردی .

ابو سفيان ، همان حكيم ابن حزام ايله برلكده مكه‌يه واردى و حرم شريفه كيدوب قريشه خطاباً « اى ناس ! ايشته كلن محمّددر . قارشو طوراماياجقكز بر قوت ايله كليور » ديو كيفيتى آنلره بيلديردى .

و « محمّد نه ديدى ؟ » ديو صوردقلرنده « ابو سفيانك خانه‌سنه كيرن امیندر . مسجده كيرن امیندر . اونده اوتوروبده قپوسنى قاپايان امیندر ديدى » ديو جواب ويردى .

بعده اى « جماعت قريش ! مسلم اولك سلامت بوله‌سكز » ديو سوزى كسديردى .

ابو سفيانك قاريسى معهود هند، همان قوجه‌سنك اوزرينه هجوم ايتدى و صقالندن طوتدى « اى آل غالب ! شو معتوه حريفى اولديركز » ديو حايقردى .

ابو سفيان دخى « صقاللى براق . والله مسلمان اولماز ايسه‌ك سنكده بوينك اوريلور . هايدى اويكه كيت. سسكى چيقارما » ديدى وقاريسنى اسكات ايتدى . او دخى صاووشوب خانه‌سنه كيتدى .

آنك اوزرينه مكه ايچنه بر عظيم غلغله دوشدى . خلق ، نه ياپه‌جغنى شاشيردى .

كيمى ابو سفيانك خانه‌سنه وكيمى حرم شريفه سكيردير و كيمى كندى خانه‌سنه قپانور و كيمى بر يرده طوراميوب زقاقلرده طولاشور ، كيمى سلاحلانور وكيمى سلاحنى آتار ، كاه طوپلانورلر كاه طاغيلورلرايدى.

رئيس قوم اولان ابو سفيانك ايمانه كلسيله قريشك اكثرى اسلامه ميل ايتدى .

فقط (سهيل ابن عمرو) ايله (عكرمة ابن ابى جهل) و (صفوان ابن اميّه) ، (بنى بكر) و (بنى حارث) و (هذيل) و (احابيش) قبيله‌لرندن برمقدار عسكر طوپلايوب مكه‌نك آلت طرفنده (خندمه) نام محلده جنكه حاضر اولديلر .

رسول اكرم ايسه ، مكه‌نك اوست طرفنده (كَدَاْء) نام طاغ يوليله مكه‌يه كيرمك اوزره (زبير) رضى‌الله تعالى عنه حضرتلرينى وديكر طرفدن كيرمك اوزره (سعد ابن عباده) رضى‌الله تعالى عنه حضرتلرينى برر فرقه ايله مأمور ايتديكى كبى مكه‌نك آلت طرفندن (خَنْدَمه) يوليله حركت ايتمك اوزره (خالد ابن وليد) رضى الله تعالى عنه حضرتلرينى دخى بر فرقه‌يه باشبوغ نصب وتعيين بيوردى .

(قضاعه) و (سليم) و (اسلم) و (غفار) و (مزينه) و (جهينه) قبيله‌لرى هپ حضرت خالد ايله برابر ايدى .

خاتم‌الانبيا حضرتلرى ، « قريش طرفندن تعرض اولنمادقجه حربه كيرشمه‌يكز » ديو جمله‌سنه تنبيه بيوردى .

بناءً عليه عساكر اسلاميه ، كيمسه‌يه تعرض ايتميه‌رك كمال تعظيم وآداب ايله مكهٔ مكرمه‌يه كيرمك اوزره قول قول اوله‌رق يوريديلر .

اهالى طرفندن دخى تعرض اولنمدى . فقط خندمه‌ده (سهيل) و(عكرمه) و (صفوان) ك جمع ايلديكى عساكر ، (خالد ابن وليد) ك فرقه‌سنه سدّ راه اولمق ايستديلر . حضرت خالد ، آنلره نصيحت ايتديسه‌ده ديكله‌مديلر وهمان محاربه‌يه باشلاديلر . حتى (كُرْز ابن جابر فهرى) ايله (حُبَيْش ابن الاشعرى) يى شهيد ايلديلر .

آرتق حضرت خالد دخى جنكه مجبور اولدى وآنلرك اوزرينه اويله شدتلو بر هجوم ايتدى‌كه درحال اون اوچ نفر مشركينى اعدام ايتدى ، باقيسنى طاغيتدى .

اشبو كرز ابن جابر فهرى ، بدر غزاسندن مقدّمجه مدينهٔ منوره‌نك حيواناتنى غارت ايدن كيمسه‌دركه صكره اسلام ايله مشرّف اوله‌رق اصحاب كزيندن اولوب حتى بر دفعه رسول اكرم طرفندن بر فرقه‌يه سركرده نصب اولنمشيدى . بوكرّه (حبيش) ايله برابر مكه‌نك فتحنه قربان اولدى . رضى‌الله تعالى عنهما .

رسول اكرم ، حضرت خالدك محاربه‌سنى ايشيدوب « بن ، محاربه

اولماسون ديو تنبيه ايتمدمی ؟ » ديدكده « خالده تعرض اولندی ، او دخی چاره‌سز جنك ايتدی » ديو جواب ويريلدی .

باشقه طرفده اصلا محاربه وقوعه كلمكسزين عساكر اسلاميه، طاقم طاقم مكهٔ مكرمه‌يه كيرديلر .

ايشته اوحالده خاتم الانبيا عليه افضل التحايا حضرتلری ، باشنده سياه عمامه اولديغی حالده مكهٔ مشرفه‌يه داخل اولدی وهمان كعبهٔ معظمه‌يه عزيمت ايلدی .

كعبهٔ معظمه كوروندكده خاتم الانبيا حضرتلری ، تكبير آلنجه جمله اصحاب كرام تكبير آلديلر .

او قدر بيك آدمك تكبيرلريله طاغلر ايكله‌دی . صانكه طاغلردن خوش كلديكز صدالری كلوردی .

اوكون ، يوم جمعه ايدی وعيد فطره اون كون قالمشيدی . اهل اسلام حقنده مسعود بركون ايدی .

خاتم الانبيا حضرتلری ، حرم شريفه واردی . بيت شريفك قپوسنده طوردی :

« ای جماعت قريش! بندن نه اومارسكز، حقكزده نه معامله ايده‌جكم ظن ايدرسكز ؟ » ديو صوردی .

حاضر اولان اشراف قريش « خير اومارز . كرم صاحبی برادر وكرم صاحبی برادر زاده » ديو جواب ويردی .

آنك اوزرينه فخر عالم حضرتلری، دخی« كيديكز . هپ آزادسكز» ديو بيوردی .

رسول اكرم ، اووجهله قريش طائفه‌سی حقنده عفو عمومی اعلان ايتديسه‌ده ايچلرندن بعض كسانی تعداد واستثنا ايدوب آنلرك دملرينی قيلدی .

ازجمله (عكرمة ابن ابی جهل) و (صفوان ابن اميه) و (عبدالله ابن سعد ابن ابی سرح عامری) و (عبدالله ابن الزبعری السهمی)

و (عبدالعزّی ابن خَطَل) و (حُوَيرِث ابن نُقَيد) و (مَقيس ابن صَبابَه) وحضرت حمزه‌نك قاتلی اولان معهود (وحشی) ايله طائفهٔ نسادن ابو سفيانك زوجه‌سی اولان (هند) وابن خطلك ايكی خواننده جاريه‌لری وبنی هاشمك آزادلولرندن (ساره) نك دملری هدر ايدلمشيدی .

عكرمه ، رسول اكرمه عداوتده باباسنه بكزردی . (صفوان) دخی دين اسلامك بيوك دشمنلرندن ايدی .

(عبدالله ابن سعدابن ابی سرح) ايسه‌هجرتدن مقدم كاتب وحی اولمشيكن صكره مرتد اولمشيدی .

(عبدالله ابن الزبعری) ايله (حويرث ابن نقيد) دخی مكه‌نك‌مشهور شاعرلرندن اولوب رسول اكرمی هجو ايلر وحقنده پك فنا سوزلر سويلر ايدی .

(ابن خطل) مقدما ايمانه كلمشيكن‌صكره‌مرتد اولمشيدی وسالف‌الذكر ايكی خواننده جاريه‌لره رسول اكرمك هجويه‌لرينی تغنّی ايله اوقوتديرير ايدی .

ساره ، دخی بر مشهوره خواننده اولوب او دخی رسول اكرمك هجويه‌لرينی (ابن خطل) ك قارشوسنده اوقويوب آنی اكلنديرير ايدی ويوقاروده ذكر ايتديكمز وجهله فتح مكه‌دن مقدمجه مدينهٔ منوره‌يه‌كله‌رك مسلمان اولوب رسول اكرمدن احسان وصدقه آلمش ، بعده (خاطب‌ابن بلتعه) نك مكتوبنی مكه‌يه كوتورور ايكن طوتولمش و مكه‌يه عودتنده مرتد اولمش ايدی .

مقيس ابن صبابه ، مقدما ايمانه كلمشيكن انصاردن بری ، خطاءً آنك قرنداشنی اولدرمكله اودخی او انصاری‌يی قتل‌ايدرك مرتد اولوب مدينه‌دن فرار ايله مكه مشركلرينه قارشمش ايدی .

وحشی ايله هندك احد غزاسنده سيّد الشهدا اولان حضرتْ حمزه حقنده معامله‌لری معلوم اولمغله بشقه تفصيلاته حاجت كورولمز .

ايشته بونلرك هپ دملری هدر قيلندی . آنلر دخی مستحق اعدام

اولدقلرینی بیلدکلرندن اشبو فتح مکه کونی هر بری بر طرفه صاووشوب صاقلاندی .

فقط (سعید ابن حُرَیث المخزومی) ایله (ابو بَرْزَة الاسلمی) رضی‌الله تعالی عنهما ، ابن خطله تصادف ایتملریله آنی قتل ایتدیلر . ایکی خوانده جاریه‌لرندن بریسی دخی بو صره‌ده قتل اولندی .

علی ابن ابی طالب رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری دخی (حویرث ابن نقید) ایله (ساره)یه راست کلوب ایکیسنی دخی قتل ایتدی .

(خندمه) ده مشرکلر منهزم اولنجه مقیس ابن صبابه ، برطاقم یارانیله بریره کیزلنوب شراب ایچیورلردی . (نُمَیلَة ابن عبدالله الکلبی) رضی‌الله تعالی عنه ، آندن خبردار اوله‌رق اورایه واردی ، مقیسی قلیج ایله اوردی ، اولدردی .

دیکر دمی هدر قیلنانلر ، هپ فرارده ایدی . آنلرك اسملری معلوم اولدیغندن سائر ناس ، هپ امنیت اوزره کزردی .

حتی اشراف قریشدن (خُوَیطِب ابن عبدالعزّی) قاچوب بر محلده کیزلنمشیدی . ابو ذرّ رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، آنی کورمکله کلوب رسول اکرمه خبرویردکده « بز ، قتلنی امرایتدیکمز اشخاصدن بشقه‌سنه امان ویرمدکمی ؟ » دیو بیوردی . ابو ذرّ دخی واروب خویطبه خبر ویردی . او دخی حضور نبوی‌یه کلوب اسلام ایله مشرّف اولدی .

بو وجهله عامه‌یه امان ویریلدکدن صکره حضرت پیغمبر ، یدی کرّه بیت‌اللهی طواف ایتدی .

فخرعالم حضرتلری ، طواف ایدرکن اصحاب کرامی دخی آنك ایزینه باصوب کیدرلردی .

ابو سفیان ، بریرده طوروب تماشا ایدرکن « آه ! بر ازدو طوپلاسه‌م بوشو آدمله ینه جنکه باشلاسه‌م نصل اولور ؟ » دیو دوشونورمش .

رسول اکرم دخی او وقت آنك یانندن کچرکن « او آدم ، سنی ینه خوار و ذلیل ایدر » دینجه ابو سفیان ، توبه و استغفار ایتدی و « شمدی

بیلدم‌که حق پیغمبرسـین . واقعا ذهنمده اویله بر قورو‌تی وار ایدی » دیو اعتراف ایلدی .

(فُضَالَةُ ابن عُمَيْرابن المُلُوحِ‌اللّيثي) دخی رسول ا کرمی طواف ایدرکن اوروب اعدام ایتمك نیتیله یواش یواش یانته یاقلاشدقده رسول ا کرم آکا « فضاله‌میسـین ؟ » دیو صوردی او دخی « اوت » دیو جواب ویردی . رسول ا کرم « نه‌دوشونویورسین » دیوب‌اودخی « هیچ بر شی‌دوشوندیکم یوق. همان ذ کرالله ایله مشغولم » دیدکده رسولا کرم کولدی و « ذهنکده قوردیغك شـیدن توبه و استـغفار ایت » دیو بیوردی و مبارك النی آنك کوکسنه قویدی . درحال فضاله‌نك ذهننده‌کی قورو‌تی زائل اولمش و آنك اوزرینه ایمانی رسـوخ و قوت بولمش ایدوکنی صـکره‌دن کندوسی حکایه ایلمشدر .

کعبـه‌ده اوچیـوز آلتمش بت وار ایدی . او کون جملـه‌سی قیریلوب آتیلدی وبیت‌الله آنلردن تطهیر ایدیلدی .

(هُبَل) نام بیوك بت قیریلوب ییقیلور ایکن زبیر ابن العوّام رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلری ، ابوسفیانه « سـنك احد وقعه‌سـنده وجودیله افتخار ایتدیکك هبلی کورویورمیسین ؟ » دیدکده ابو سفیان « آرتق تویخی براق یا زبیر ! کورویورم که محمّدك الهندن بشقه اله اولسـه‌یدی ایشلر بشـقه درلو اولوردی » دیدی .

رسولا کرم ، کعبهٔ‌معظمه‌نك قپوسنده طوروب « ای ناس! حاجبلك » یعنی کعبه خدمتی ایله سقایت زمزم مأموریتندن بشقه اسکیدن قالمه نه قدر دعوا وداعیه و رسـوم عادیه وار ایسـه جمله‌سنی الغا و ابطال ایتدم » دیو بیوردی .

سـقایت زمزم منصبی ، عبدالمطّلب اولادینه مشروط اوله‌رق او وقت بو مأموریت شریفه ، حضرت عبّاسـك عهده‌سـنده اولدیغی کبی حاجبلك خدمت شریفـه‌سی دخی (ابو طلحة ابن عبدالدار) اولادینـه مشروط

اوله‌رق اووقت کعبهٔ معظمه‌نك آناختاری (عثمان ابن طلحة ابن ابی طلحه) ده ایدی .
رسول اکرم ، آندن بو مفتاح سعادتی ایسته‌دی . اودخی خانه‌سندن مفتاح کعبه‌یی کتوردی و « آل اماتی » دیه‌رك رسول اکرمه ویردی .
ابو طلحه واوغوللری ، کندولرندن بشقه بر کیمسه کعبه‌یی آچاماز ظن ایدرلردی .
رسول اکرم ایسه مفتاح سعادتی آلوب بالذات کعبه‌یی آچیویردی وایچرو کیردی . بر چوق صورتلر کوردی ، جمله‌سنی قالدیرتدی .
حضرت عباس رضی‌الله تعالی عنه ، حاجبلکك سقایت زمزم خدمتنه علاوه‌سیله بنی عبدالمطلبه تخصیص بیورلمسنی استدعا ایتدی .
حضرت علی رضی‌الله تعالی عنه دخی « یارسول‌الله ! حاجبلك خدمت شریفه‌سنی اهل بیتکه تخصیص بیورملیسین » دیدی .
عثمان ابن طلحه ایسه آباواجدادینه مخصوص اولان بر خدمت شریفه‌نك الندن چیقمسی سوزلرینی ایشتدکجه پك زیاده متأثر ومتألم اولیوردی .
اوحالده جبریل امین کلدی وحاجبلکك ینه ابوطلحه نسلنده براغلمسی امرینی کتوردی .
آنك اوزرینه همان رسول اکرم « ای بنی ابی طلحه ! امانةاللهی مؤیداً عهده‌کزده قالمق اوزره آلکز » دیه‌رك کعبه آناختارینی عثمان ابن طلحه‌یه ویردی .
عثمان ابن طلحه‌نك وفاتنده مفتاح سعادت ، آنك عمزاده‌سی اولان (شیبة ابن عثمان ابن ابی طلحه) یه کچدی . آندن دخی اولاد واحفادینه قالدی . الحالة هذه بو حاجبلك خدمت شریفه‌سی (بنی شیبه) ده‌در .
حضرت ابو بکرك والده‌سی (سَلْمی) رضی‌الله تعالی عنها حضرتلری ، اوّل باوّل ایمان ایدنلردن ایدی . اما پدری (اَبُو قُحافَه) پیر فانی اولدیغی حالده هنوز ایمانه کلمامشیدی .
بو کره حضرت پیغمبر ، مسجد حرامه داخل اولدقده حضرت ابو

بکرالصدّیق، پدری ابوقحافه‌نك الندن طوتوب حضور نبوی‌یه کتوردی. او دخی اسلام ایله مشرّف اولدی.

بعده فخر عالم صلی‌الله تعالی علیه وسلم حضرتلری (صفا) اوزره چیقوب اوتوردی. حضرت عمرالفاروق دخی آلت طرفنده طوردی وناس کلوب برر برر بیعت ایلمکه باشلادی.

ابتدا ارککلر، اسلام اوزرینه بیعت ایلدیلر. رسول اکرم دخی الله‌ه ورسولنه اطاعت ایتمك اوزره آنلرك بیعتنی قبول ایلدی.

ارککلرك بیعتی تمام اولدقده نوبت، قادینلره کلدی. حضرت علینك همشیره‌سی (امّ هانی بنت ابی طالب) و (عاص ابن امیّه) نك قیزی (امّ حبیبه) و (عتّاب ابن اسید) ك خاله‌لری (اروی) و (عاتکه) و (حارث ابن‌هشام)ك قیزی و (عکرمة ابن ابی‌جهل)ك زوجه‌سی اولان (امّ حکیم) وخالد ابن ولیدك قیز قرنداشی (فاخته) کبی قریش ایچنده شانلو واعتبارلو خاتونلر، طائفهٔ نسانك اوکلرینه دوشوب حضور نبوی‌یه کلدیلر.

(عتبه) نك قیزی وابو سفیانك زوجه‌سی اولان (هند) دخی تبدیل قیافت ایدرك آنلرك ایچنه قاریشوب کلمشیدی.

رسول‌اکرم، آنلره شرك وسرقت وزنادن اجتناب ایتمك واولادلرینی اولدرمامك وکیمسه‌یه بهتان وامر حقه عصیان ایتمه‌مك اوزره بیعت‌ایتملرینی تکلیف ایتدی.

حال بوکه: ابتدا شرکدن اجتناب ایتمك شرطنی تکلیف ایتدکده هند، میدانه چیقوب «والله، سن، ارککلره تکلیف‌ایتمدیکك شرطی‌بزه‌تکلیف ایدیورسین. هرنه ایسه بزده آنی یرینه کتوره‌جکز» دیدی.

بعده، سرقت بحثنه کلدکده هند «والله، اکر خرسزلق ایتسه‌یدم ابوسفیانك مالندن نیچه شیلر چارپاردم» دیدی.

ابوسفیان اوراده حاضر ایدی « کچمشی وار ایسه سکا حلال اولسون. کله‌جکه باقالم » دیدی .

فخرعالم حضرتلری ، او وقت هندی طانیدی و « هندمیسین ؟ » دیو صوردی .

او دخی « بن هندم . کچمشی عفو ایت . الله‌ده سنی عفو ایتسون » دیو جواب ویردی .

بعده رسول اکرم ، زنا ایتمه‌مك شرطنی تکلیف ایتدکده هند (حرّه اولان خاتون هیچ زنا ایدرمی ؟ » دیدی .

بعده رسول اکرم ، اولادلرینی اولدورمه‌مك بحثنه کلدکده هند « بز ، آنلری کوچوك ایکن بویوتدك وبویوك ایکن آنلری سن بدرده اولدوردك . آرتق نه‌اولدی ایسه اوراسنی سن وآنلر دها ایی بیلورسکز» دیدی .

حضرت عمرك فوق‌العاده تمکین ووقاری وار ایکن هندك بو سوزینه طایانامایوب کولدی .

بعده رسول اکرم ، خاتونلرك بهتاندن صاقینمالرینی تکلیف ایتدکده هند « والله بهتان چیرکین شیدر. سن، بزه حسن اخلاق‌ایله امرایدیورسین» دیدی .

نهایت عصیان ایتمه‌مك تکلیفنه کلدکده دخی هند « بز ، بودیوان عالی‌یه صکره عصیان ایتمك نیتیله کلمدك » دیو سوزی کسدیردی .

آنك اوزرینه رسول اکرم ، بو وجهله قادینلردن بیعت آلمق‌اوزره حضرت عمره امر ایتدی . او دخی اَل ویردی وبالوکاله قادینلردن بیعت آلدی .

هندك مقدمجه دمی هدر قیلنمش ایکن بو وجهله مظهر عفو وامان اولدی وخلوص قلب ایله ایمانه کلدی .

حتی خانه‌سنه واروب ، نه‌قدر بتلر وار ایسه « بو قدر وقت سزه آلدانمشز » دیه‌رك برر برر قیروب پارالادی وجمله‌سنی محو ایلدی .

فخر عالم ، صفا اوزرنده جناب حقه حمد وثنا ایدرکن انصاردن بعضلری ، فکر و مطالعه‌یه واروب « حضرت پیغمبر ، وطننه قاووشدی، عشیرتیله کوروشدی . هیچ بوندن صکره دونوبده بزم بلده‌مزه کیدرمی؟» دیو تأسف واندیشه ایدرلرمش .

همان حضرت جبریل علیه السلام کلوب رسول اکرمه وحی کتوردی وانصارك بو اندیشه‌لرینی بیلدیردی .

رسول اکرم ، صفا اوزرنده دعاسنی تمام ایتدکدن صکره بو کیفیتی انصاردن صوردی .

آنلر دخی « اوت یارسول الله ! ذهنمزه اویله بر خاطره کلدی » دیدیلر .

خاتم الانبیا حضرتلری دخی « ای جماعت انصار ! بن اللهك قولی ورسولی‌یم . سزك بلده‌کزه هجرت ایتدم . حیات ومماتم سزك یانکزده‌در » دیو بیوردی .

انصار کرام حضراتی ، رسول اکرمك بو التفاتندن فوق العاده سویندیلر وسوینجلرندن آغلاشدیلر .

اویله وقتی کلدکده حضرت بلال رضی الله تعالی عنه ، کعبه اوستنه چیقوب اذان اوقودی .

نه بیوك انقلابات حسنه‌درکه : کعبه اوزرنده ، صباحلین قوجه (هبل) نام بت طورورکن آن واحدده خاك ایله یکسان اولوب اویله وقتی اذان محمدی اوقونیور وحرم شریفده بونجه بتلر وار ایکن جمله‌سی بردن محو ایدیلوب کعبهٔ مشرفه‌نك اطرافنده بوقدر بیك آغزدن تکبیر آلنیور ولات وعزایه پرستش اولنور ایکن یالکز واجب الوجود تعالی حضرتلرینه عبادت اولنیور ایدی .

قریش طائفه‌سی ، طاغیله‌رق کیمی بر طرفه قاچوب کیزلنمش وکیمی مکه‌نك اطرافنده‌کی طاغلره وبایرلره چیقوب اوزاقدن تماشا ایتمکده بولنمش ایدی .

بر طاقمی دخی ابو سفیان ایله برلکده کعبه حولیسنده طوروب بویله بغتةً ظهوره کلن تبدلات عظیمه‌یه نظر حیرت وتعجب ایله باقیورلردی .

ایشته اووقت ابوجهلك قیزی (جُوَیرِیَه) « الله، بابامه لطف واحسان ایتمش‌که وقتیله وفات ایدوب‌ده بلالك کعبه اوزرنده باغردیغنی کورمدی » دیمش .

حارث ابن هشام دخی « کاشکی اولجه فوت اولوب‌ده بوکونی کورمه‌یه ایدم » دیمش .

آنلرله برلکده بولنان دیکر اشراف قریش دخی بو سیاقده برر سوز سویلشلر .

فقط ابوسفیان « بن ، محمّدك حقنده بر شی‌سویلم . زیرا آکا کوکدن خبر ویریلیور » دیمش .

دوعقب رسول اکرم ، آنلرك یاننه واردی و بینلرنده کیزلوجه نه‌سویلشدکلرینی برر برر کندولرینه خبر ویردی .

حارث ، همان « بن ، شهادت ایدرم‌که سن حق پیغمبرسین . زیرا بزم بو سوزلریمزه کیمسه مطّلع اولمادی » دیه‌رك کلمهٔ شهادت کتوردی .

کلهلم شمدی بز مقدما دملری هدر قیلنمش اولان بالاده مذکور فراریلرك احوالنه :

هندك مظهر عفو و امان اولمسی سائر فراریلره جسارت ویردی و ابن خطلك خواننده جاریه‌لرندن بری‌که قاچوب کیزلنمشیدی . مسلمان اوله‌رق حضور نبوی‌یه کلوب عفو و امان دیله‌دی . رسول اکرم دخی آنی عفو ایلدی .

(عبدالله ابن سعد ابن ابی سَرح) دخی عثمان ذی‌النّورین رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك سوت قرنداشی اولمغله آکا التجا ایلمش واو دخی آنی کیزله‌مش ایدی . عامه‌یه امنیت و اطمئنان کلدکدن صکره حضرت عثمان، آنی میدانه چیقاردی . حضورنبوی‌یه کتوردی ، عفوایتدیردی .

آندن صكره بو ذات ، قوى مسلمان اولوب پك چوق محاربه‌لرده بولنمش و حضرت عثمانك خلافتنده مصر واليسى نصب اولنمشدر .

عكرمة ابن ابى جهل كه خندمه‌ده منهزم اولدقدن صكره يمن طرفنه فرار ايتمشيدى . زوجه‌سى امّ حكيم ، مسلمان اولوب رسول اكرمدن آنك ايچون امن و امان آلدى و آرقه‌سندن كيدوب آنى يمن ساحلنده بولدى « ناسك اك زياده حليم وكريمى اولان ذات طرفندن سكاراى وامان ايله كلدم » ديه‌رك آنى كيرو چويردى وحضور نبوى‌يه كتوردى. عكرمه دخى اسلام ايله مشرّف اولدى .

صفوان ابن اميّه دخى جده‌يه فرار ايتمشيدى . (عُمَيرابن‌وَهْب‌جُمَحى) حضور نبوى‌يه كلوب « يارسول‌الله ! صفوان ، بنم قومك اولوسيدر . سندن قورقوب قاچدى . آكا رأى وامان وير » ديدى . رسول اكرم دخى امان ويردى .

آنك اوزرينه عمير جمحى ، جده‌يه واردى. صفوان ايله كوروشدى . رسول اكرمك نصل حليم و كريم و اقرباسنه نه مرتبه وفادار اولديغنى بيان ايتدى و « او ، سنك عمزاده‌كدر . آنك عزو شرفى ، سنك عزو شرفكدر » ديدى وآنى كيرو چويروب ومكۀ مشرفه‌يه كتوردى وحضور نبوى‌يه چيقاردى .

صفوان ، حضور نبويده عميّره اشارت ايدرك «بو آدم » ديوركه: سن، مكا امان ويرمش‌سين. طوغريمى ؟ » ديو صوردى.

رسول اكرم دخى « طوغريدر » ديو جواب ويردى .

صفوان « اويله ايسه مسلمان اولمق ايچون بكا ايكى آى مهلت وير » ديدى .

رسول اكرم « درت آى مخيّرسين » ديو بيوردى .

بناء عليه صفوان ابن اميّه ، بر مدت مشرك اولديغى حالده امن وامان اوزره قالدى .

(عبدالله ابن‌الزبعری) حضرت علینك همشیره‌سی ام‌هانی حضرتلرینك زوجی اولان (هُبیرةابن‌ابی وهب مخزومی) ایله برابر (نَجْرانْ)ه کیتدی. هبیره ، اوراده مشرك اولدیغی حالده وفات ایتدی . ابن‌الزبعری ایسه‌دونوب مکه‌یه کلدی وعذر دیله‌دی . رسول اکرم دخی آنی عفو ایلدی . آندن صکره او دخی اعتذار وادیسنده نیجه شعرلر و رسول اکرمه مدحیه‌لر سویلدی .

حضرت حمزه‌نك قاتلی اولان (وحشی) بر مدت اطراف واکنافده طولاشدی . لکن صیغینه‌جق بر بولامایوب نهایت رسول اکرمه دخیل دوشدی . رسول اکرم آنی دخی عفو ایتدی فقط « کوزیمه کورونمه » دیو بیوردی . بناءً علیه وحشی ، سربست کزردی . لکن رسول اکرمه اصلا کورونمزدی .

ساحل بحر اوزرنده (مُشَلَّلْ) نام طاغ که اورادن (قُدَید) نام محل مشهوره اینیلور . ایشته او طاغ اوزرنده (اوس) و (خزرج) قبیله‌لرینك (منات) نامنده بر بتی وار ایدی . عید فطره آلتی کون قاله (سعد ابن زید ابن اشهل) رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، آنی هدم ایتمکه مأمور اولمغله واروب هدم ایلدی .

مکه‌یه بر قوناق مسافه‌ده واقع (نَخْلَه) نام محلده قریشك (عُزّیٰ) نامنده بر بتی وار ایدی‌که عندلرنده بتلرك الڭ بیوکی ایدی . عید فطره بش کون قاله آنی کسر وهدم ایچون دخی خالد ابن الولید رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری مأمور اوله‌رق بر مقدار سواری ایله واروب آنی پارالادی .

مکه‌یه اوچ میل مسافه‌ده (هُذَیل) قبیله‌سنك دخی (سُواعْ) نامنده بر بتی وار ایدی . اواثناده عمروابن العاص رضی الله تعالی عنه حضرتلری دخی واروب آنی اوردی ، قیردی ، خاك ایله یکسان ایلدی.

وقعهٔ خذیمه

فتح مکه‌دن صکره رسول اکرم ، قبائلی دینه دعوت ایچون هر طرفه مأمورلر کونده‌رمکله (خالد ابن الولید) ی دخی نخله‌دن عودتندن صکره مهاجرین وانصار ایله (بنی سلیم) قبیله‌سندن مرکب بر فرقه ایله (خذیمه) قبیله‌سنه کونده‌ردی .

حال بوکه : زمان جاهلیتده خذیمه قبیله‌سی ، عبد الرحمن ابن عوفك پدرینی وخالد ابن الولیدك عموجه‌سنی اولدورمش اولدقلرندن خالد، آنلردن اخذ انتقام ایچون فرصت آراردی .

بناءً علیه شوال آینده مکه‌یه برقوناق‌مسافه‌سی اولان (یَلَملم) ناحیه‌سنه واردی . بنی خذیمه ، مسلّح اوله‌رق قارشو چیقدقلرنده « سلاحلرکزی براقیکز . زیرا خلق ، مسلمان اولدی » دیدی . آنلر دخی اطاعت ایدرك سلاحلرینی براقدیلر .

شوحالده آنلره تعرض اولنمق اصلا جائز دکل ایکن خالد ، آنلرك اللرینی باغلاتدی وکندولرینی عسکره توزیع ایدرك « هر کس ، کندی اسیرینی اولدورسون » دیو امر ایتدی .

بنی سلیم قبیله‌سی ، کندی یانلرنده‌کی اولان اسیرلری اولدوردیلر . اما مهاجرین وانصار، اویله برچیرکین ایشی ایشله‌مکدن ابا ایدرك یانلرنده‌کی اسیرلری صالیویردیلر .

فی‌الواقع خالدك بوحرکتی ، پك چیرکین برایش اولدی . حتی‌صوچنی باصدیرمق ایچون اکابر اصحاب کرامدن اولان (عبد الرحمن ابن عوف) حضرتلرینه « پدرینك انتقامنی آلدم » دیدکده ابن عوف حضرتلری

« اویله دکل . سن عموجه‌نك انتقـامنی آلمق ایچون عصر اسـلامده زمان جاهلیت ایشنی ایشله‌دك » دیو آنی تکدیر ایلدی .

رسول اکرم ، اووقعه‌یی ایشتدکده « یاربّ ! بن خالدك ایشـله‌دیکی ایشدن بری‌یم » دیو بیوردی وبرچوق مال‌ایله حضرت علی‌یی، بنی‌خذیمه‌یه کونده‌ردی.

حضرت علی ، بنی خذیمه‌یه واردی . تلف اولان آدملرینك دیتلرینی ویردی « دهـا بر حقکز قالدیمی ؟ » دیو صـوردی . « خیر قالمـادی » دیدیلر . حضرت علی « بیلمه‌دیککز دها ضایعات وار ایسه آکا قارشولق» دیه‌رك یانندە فضله قالانماللری دخی آنلره ویردی .

بعده حضرت علی دونوب کلدی ، کیفیتی حضرت‌پیغمبره خبرویردی. حضرت پیغمبر دخی آنك بو اجراآتنی تحسین بیوردی .

غزوهٔ حُنَینْ

مكهٔ مكرمه فتح اولندیغی كبی قریش قومنك اكثری مسلمان اولدی. ایمان ایتمه‌ینلر ، پك آز قالدی . بو جهتله دین اسلام ، برمرتبه دها میدان آلدی .

مقدّما قریش قومنك طرفداری اولان قبائل وعشائر ، بالطبع طرف اسلامیانه مائل ومتوجه اولدی ودین اسلام هر طرفده شان وشهرت بولدی .

فقط عربك الك بیوك قبیله‌لرندن بری اولان (هَوازِنْ) قبیله‌سی ، رسول اكرم ایله محاربه ایتمك اوزره بینلرنده اتفاق ایلدیلر . طائف ایله مكه آره‌سنده (حنین) نام وادیده طوپلانمغه باشلادیلر .

(قارب ابن اسود ابن مسعود ثقفی) ثقیف قبیله‌سیله اورایه كلدی . رسول اكرمك كوچوك ایكن سوت امدیكی (بنی سعد ابن‌بكر) قبیله‌سیله (بنی جشم) كبی دیكر بعض قبائل دخی كلوب آنلره قاتلدی .

بو جهتله هوازن اردوسننك موجودی یكرمی بیك نفردن زیاده اولدی .

رسول اكرم ، كندی علیهنده اویله بر بیوك اردونك طوپلاندیغنی ایشیتدی وهمان تداركات كلیه‌یه تشبث ایتدی .

حتی صفوان ابن امیه‌دن ایكره‌تی اسلحه ایستدی. صفوان « غصباًمی یامحمّد ؟ » دیو صوردی .

رسول اكرم « خیر . غصباً دكل ، بلكه سكا رد واعاده اولنجیه‌دك تلف اولورسه اوده‌مك شرطیله عاریت اوله‌رق ایسترم » دیو بیوردی .

صفوان دخی « اویله ایسه بأس یوق » دیدی وعاریت اوله‌رق اوچیوز زره ویردی .

(نَوفَل ابن حارث ابن عبدالمطّلب) دخی بو وجهله اوچیوز مزراق اعاره ایتدی .

الحاصل رسول اکرم ، تدارکات حربیه‌سنی اتمام ایلدی و فتح مکه‌دن صکره اسلام ایله مشرف اولان اشراف قریشدن (عَتّاب ابن اَسِید) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینی مکه‌ده قائممقام براقدی . اووقت عتّابك سنی یکرمی راده‌سنده ایدی .

اهل مکه‌یه تعلیم احکام دین ایچون رسول اکرم (مُعاذ ابن جَبَل) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینی عتاب ایله برابر براقدی .

بعده شوالك یدنجی کونی رسول اکرم (دلدل) نام استرینه سوار اوله‌رق اون ایکی بیك عسکرله مکه‌دن چیقوب جانب حنینه عزیمت‌ایتدی .

بو عسکرك بیك نفری مهاجرین ودرت بیك نفری انصار وبش بیك نفری جهینه ومزینه وبنی سلیم واسلم وغفار واشجع قبیله‌لری وایکی بیك نفری اهل مکه ایدی .

برلکده سکسان نفر مشرك اولوب آنلردن بری دخی صفوان ابن امیّه ایدی .

بنی سلیم قبیله‌سیله مکه عسکری مقدمةالجیش ، یعنی چرخه‌جی اولوب رئیسلری او وقت الڭ زیاده بهادر وماهر سواری قوماندانی اولان خالدابن الولید حضرتلری ایدی .

ایشته بویله بر مکمل اردو ایله رسول اکرم ، شوالك اون برنده وادیٔ حنینه واصل اولدی .

اهل اسلامدن بعضیلری ، اردوی همایونك کثرت و قوتنه باقوب « بو عسکر ، هیچ بر وقتده آزلقدن طولایی مغلوب اولماز » دیدی .

بو ایسه یا کلیش برسوز ایدی. زیرا : کثرت وقوت ، اگرچه اسباب غلبه‌دن ایسه‌ده نصرتی ویرن جناب حقدر .

کیشی، اسباب لازمه‌یی حاضر ایتملیدر . لکن نصرتی جناب حقدن بیلملیدر. یوقسه کندینی بکنن، صکره اوتانور وکندی قوتنه‌کووه‌نن، دائما آلدانور .

حق‌تعالی حضرتلری دخی حبیبنی غالب ومظفر ایدن آنجق کندوسی اولدیغنی بیلدیرمك ایچون بو غزاده ابتدا عساکر اسلامیه‌یه بر هزیمت صورتی کوستردی . بعده محضا عنایت الٰهیه‌سی اولمق اوزره بر بیوك مظفریت احسان بیوردی .

شویله‌که : دشمن اردوسنك باش قوماندانی و هوازن قبیله‌سنك شیخی اولان (مالك‌ابن‌عوف‌نصری) عسکرینی غیرته‌کتورمك وآنلره‌فدا کارانه جنك ایتدیرمك اوزره بالجمله نسوان وصبیان ایله حیواناتی موقع حربه سوردی و « جمله‌کز ، یکوجود اوله‌رق بردن بره هجوم ایدیکز » دیو عسکرینه‌امر ویردی .

خالدابن‌الولید حضرتلری ، وادیٔ حنینده لاابالیانه سکیردوب کیدرکن بوصولرده کیزلنمش اولان هوازن عسکری ، بغتةً چیقوب بر شدتلو هجوم ایدنجه بنی سلیم قبیله‌سی، بوزولدی . مکه عسکری دخی آنلره پیرو اولدی. آنلرك بو هزیمتی سائر عساکر اسلامیه‌یه سرایت ایدرك بتون اردوی اسلام بوزولوب طاغیلدی .

حضرت پیغمبرك یاننده یالکز عمی (عباس) و عمزاده‌سی (ابو سفیان ابن حارث) ایله (ابو بکر) و (عمر) و (علی) و (اسامة ابن زید) کبی بك آز اصحاب کرام قالدی .

بو ، بوزغونلق اوزرینه ایمانی ضعیف اولان تازه مسلمانلردن بر چوغنك افکاری بوزولدی .

حتی اهل مکه‌دن بعضیلری ، بر بریله سویلشورلر ایکن ابو سفیان ابن حرب « بو هزیمتك دکزه قدر آرقه‌سی آلنماز ! » دیمش .

صفوان ابن امیه‌نك آنابر قرنداشی اولان (کَلَدَه) « بوکون، سحر بوزولدی ! » دیوب صفوان ایسه هنوز مسلمان اولمامشیکن « صوص. الله آغزیکی ییرتسون . بکا، هوازندن بری حاکم اولمقدن ایسه قریشدن بری حاکم اولمق یکدر » دیو کلده‌یی تکدیر ایتمش .

رسول اکرم ایسه ثبات و شجاعتده جمله ناسه فائق ایدی . اك طار و مخاطره‌لو وقتلرده دخی تلاش و عجله ایتمزدی .

حضرت علیدن مرویدرکه «محاربه ، شدت بولوب‌ده باشمز صیقی‌یه کلدیکی وقت بز ، هپ رسول اللهه صیغنوردق » دیر ایمش .

ایشته بو دفعه دخی فخر عالم حضرتلری ، جمله ناسك اشجعی اولدیغنی کوستردی .

شویله‌که : بروجه بالا اردو بوزولوب‌ده فخر عالم ، یالکز قالدقده اصلا فتور کتورمیوب و هیچ تلاش کوسترمیوب دلدلی دشمنه قارشو سوره‌ردی . حضرت عبّاس ایسه ایلرو کیتمه‌سون دیو دلدلك دیزکیننی طوتاردی .

اووقت فخر عالم حضرتلری ، یاننده‌کی اصحاب کزینی ایله صاغ طرفه چکیلوب طوردی . « ای ناس ! کلیکز . بن رسول اللهم ، محمد ابن عبداللهم » دیو ندا بیوردی .

حضرت عبّاس دخی کور سسلی بر ذات اولوب صوت جهیر ایله « ای عقبه‌ده بیعت ایدن انصار ! ای شجرهٔ رضوان آلتنده کیرودونمه‌مك اوزره سوز ویرن اصحاب ! » دیو چاغردی .

ایشیدن اصحاب کرام « لبّیك لبّیك » دیه‌رك دوندیلر وهمان کلوب رسول اکرمك اطرافنه طوپلاندیلر .

هله (اسیّد ابن حضیر) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری (یا اوس) ، (سعد ابن عباده) رضی الله تعالی عنه حضرتلری (یا خزرج) دیو چاغردقلرنده نصل‌که آریلر ، بکلرینك باشنه اوشوب طوپلانورلر ایسه

(اوس) و (خزرج) قبيله‌لری دخی سکیردوب قوشوشدیلر وآنلرك باشنه اوشدیلر .

ایشته بو صورتله بوزغون عسكر ، هرطرفدن قوشوب رسول‌اكرمك یانته كلدیلر وكمال شدت ایله جنكه كیرشدیلر .

هوازن عسكری ، كمال شدت ایله هجوم ایدوب كلوركن حضرت علی رضی‌الله تعالی عنه ، قارشو واروب آنلرك بایراقدارلرینی اولدوردی.

اواثناده رسول اكرم « شیمدی فرون قیزدی » دیوبیوردی و یردن بر آووج طوپراق آلوب دشمنلرك یوزلرینه قارشو آتدی وكوكدن‌ملكلر اینوب رسول اكرمه یاردیم ایتدی . بوجهتله دشمنلر ، همان فراره یوز طوتدی .

عساكر اسلامیه دخی آنلرك آرقه‌لرینه دوشوب دیله‌دكلرینی قتل ودیله‌دكلرینی اسیر ایتدیلر .

یالكز انصاردن وخزرج قبیله‌سندن (ابو طلحه) رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، اووقت مشركلردن یكرمی نفرینی قتل ایتمشدی.

بو جهتله مشركلرك یتمش بو قدری تلف و بر چوغی اسیر وباقیسی منهزم وپریشان اولدی وكافهٔ اموال وعیاللری عساكر اسلامیه النه كچدی. اهل اسلامك شهیدلری ایسه درت نفردن عبارت ایدی .

ابتدا عساكر اسلامیه‌نك بوزولدیغی خبری اهل مكه‌یه واصل اولدقده بعضیلری « محمّد اولمش ومحمّدیلر طاغیلمش . بوندن صكره عرب قومی دخی بابالرینك دیننه دونرلر » دیه‌رك اظهار ممنونیت ایتمشلر .

مكه قائممقامی اولان (عتّاب ابن اسید) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری دخی « محمّد اولورایسه شریعتی باقیدر ، تكریسی دیریدر » دیمش .

متعاقباً اهل اسلامك منصورومظفّر اولدیغی خبری مكه‌یه واصل‌اولنجه عتّاب ایله معاذ ابن جبل رضی‌الله تعالی عنهما ، یكیدن دنیایه كلمشجه‌سنه ممنون اولمشلردر .

غريبه

بوقاروده بيان اولنديغي اوزره رسول اكرم، مدينه‌دن حركت بيورمدن اولجه (ابو قتاده) رضي الله تعالى عنه حضرتلريني بر مقدار عسكرله جانب نجده كوندرمشيدي .

(اضم) نام محله واردقلرنده (عامر ابن اضبط) ه تصادف ايتمشلر . عامر ، آنلره سلام ويرمش وكندوسنك مسلمان اولديغني بيلديرمش ايكن ابو قتاده‌نك معيتنده‌كي عسا كردن (محلم ابن جثامه) بر اسكي ماجرادن طولايي عامري اولدرمش و دوه‌سيله اشياسني مال غنيمت ديو آلمش .

بعده ابو قتاده ، عسكريله عودت ايدوب رسول اكرم ايسه اردوي همايون ايله مكه اوزرينه حركت ايلمش اولديغندن ابوقتاده دخي آرقداشلريله برلكده مكه‌يه متوجه اوله‌رق اثناي راهده رسول اكرمه يتشمشلر ومكه فتحنده بولندقدن صكره حنين غزاسنه دخي چيقمشلر ايدي .

رسول اكرم ، وادئ حنينده اويله نمازيني ادا ايتدكدن صكره بر آغاج كولكه‌سنده اوتوردي . اصحاب كرامي دخي اطرافنده صف اولوب طوردي .

اووقت غطفاندن (فزاره) قبيله‌سنك رئيسي اولان (عيينة ابن حصن) قالقوب عامر ابن اضبطك قاتلي دعوى ايلدي .

بني تميم قبيله‌سي شيخي اولان (اقرع ابن حابس) دخي محلم ابن جثامه‌يي حمايه ايدرك مدافعه‌يه قالقيشدي .

حضور نبويده اوزون اوزادي‌يه محاكمه‌دن صكره ورثه‌نك موافقتيله ديته قرار ويرديلر و « محلم كلسون‌ده رسول اكرم ، آنك ايچون استغفار ايتسون » ديديلر .

محلم كلدي ، حضور نبويده اوتوردي .

رسول اكرم « آدك نه‌در ؟ » ديو صوردي .

« محلّم ابن جثامه » ديو جواب ويردى .

رسول اكرم « عامر ابن اضبط ، اسلامنى اظهار ايتمشيكن سن آنى قتل ايتدكمى ؟ » ديو بيوردى .

محلّم « آنك اسـلامى اقرار ايتمسى، آنجق اولومدن قورتولمق ايچون ايدى » ديدى .

رسـول اكرم « يا ، سن آنك قلبنى ياردكمى كه طوغريمى ، يالانمى بيلهسين » ديدى .

محلّم، « آنك قلبي برات پارچهسيدر. ياريلسه نه آكلاشيلور؟ » ديدى.

رسول اكرم ، « قلبنىبيلمزسين، لساننه دخى ايناتمازسين. نهيايملى؟ » ديدى .

محلّم ، باشـقه دييهجك بر شى بولامايوب « يارسـول الله ! بنم ايچون استغفار ايت » ديدى.

رسـول اكرم « الله، سنى عفو ايتمهسـون » ديـنجه محلّم ، كوزلرندن ياش آقاراق قالقوب كيتدى وكدرندن بر هفته ظرفنده وفات ايتدى .

دفن اولندقده ير ، آنى قبول ايتمهيوب طيشارو آتدى . تكرار دفن اولندقده ير ، آنى ينه آتدى .

قومى كلوب رسـول اكرمه خبر ويردى . رسـول اكرم « بو ير ، آندن دها فنالرينى قبول ايدر . لكن جناب حق ، سزه وعظ ايتمك ايستر» ديو بيوردى .

آندن صكره (محلّم) ى قومى ، تكرار دفن ايتديلر واوزرينه بيوك طاشلر قويوب كيتديلر .

وقعهٔ اَوْطاس

وادئ حنينده هوازن اردوسى ، منهزم و پريشـان اولدقدن صـكره فراريلردن بر طاقى هوازن ديارنده (اوطاس) نام واديده طوپلاندى .

ابوعامر رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، بر فرقهٔ عسکریه ایله اورایه واروب حربه کیرشدکده شهیداولنجه یرینه (ابوموسی‌الاشعری) رضی‌الله تعـالی عنه حضرتلری کچوب جنکی قازاندی وبر چوق اسـیرلر ایله نیجه اموال غنائم آلوب کیرو دوندی .

بواسیرلر ایچنده (بنی سعد) قبیله‌سـندن (حارث) ك قیزی (شیما دخی وار ایدی . رسول اکرمك سوت قیز قرنداشی اولدیغی خبر ویردی وحضور نبوی‌یه کتورلدکده رسول اکرم ، آنی طانییوب متأثر اولدی . حتی مبارك کوزلرندن یاش کلدی . خرقه‌سنی یره دوشه‌یوب (شـیما) یی آنك اوزرینه اوطورتدی وپك چوق حرمت ورعایت ایتدی . آکا بر کوله وجاریه وایکی دوه وبر مقـدار قویون ویردی وقوم و قبیله‌سی یانـنه کونده‌ردی .

محاصرهٔ طائف

بروجه بالا قبائل متفقه اردولری ، منهزم وپریشان اولنجه آرتق قبائل عربده اهل اسلامه قارشو کله‌جك تاب و طاقت قالمدی .

فقط ثقیف قبیـله‌سی ، وطنلری اولان (طائف) بلده‌سـنه کیتدیلر و قلعه‌یه کیروب تحصن ایتدیلر .

هوازن قبیله‌سنك رئیسی اولان (مالك ابن عوف) دخی آنلرله برابر واروب طائف قلعه‌سنه قپاندی .

آنك اوزرینـه حضرت پیغمبر ، اسرا ایله اموال غنائمك مکه‌یه اون یوقدر میل مسـافه‌سی اولان (جِعْرانَه) نام موقعـده جمع ایدیلمسنی امر ایتدی ومحافظه‌لری ایچون اوراده بر مقدار عسکر آلیقودی. باقی عسکرله طائفه کیتدی واهل‌طائفی صیقی صیقی محاصره وتضییق‌ایتدی. حتی (سلمان فارسی) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك معرفتیله منجنیق دخی قوللاندی.

ثقیف قبیله‌سنك رئیسی اولان (عُرْوَةْ ابن مسعود) ایله (غَیْلانْ ابن سلمه) مکه‌نك فتحندن صکره رسول‌اکرمك طائف‌اوزرینه یورویه‌جکنی

اولجه درخاطر ایدرك منجنیق صنعتی اوکره‌نمك ایچون (جُرَش) طرفنه کیتمش اولدقلرندن حنین وقعه‌سنده بولنمدقلری کبی بو کره طائفك محاصره‌سنده دخی بولنه‌مدیلر .

لکن ثقیف قبیله‌سیله طائفده بولنان سائر محصورین ، قلعه‌دن شدتلو مدافعه ایتدیلر . پك چوق اوق وسائره آتدیلر .

شویله‌که : آتدقلری اوقلر، چکیرکه آلایی کبی هواده‌اوچار وبر برینه طوقوشه‌رق اهل اسلام اوزرینه دوشر ایدی .

بوجهتله‌اهل‌اسلامدن‌اون‌ایکی‌کشی‌شهید وبرچوق‌کیمسه‌لرمجروح‌اولدی.

بو صره‌ده طائفدن بر چوق کوله‌لر ، قاچوب اردوی همایونه کلدیلر. رسول اکرم ، جمله‌سنی آزاد ایتدی .

خالد بن ولید رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، بر قاچ دفعه میدان مبارزه‌یه چیقوب ار دیله‌دی .

رؤسای مشرکیندن (عبدیالیل) نام شخص « درون قلعه‌ده سکاقارشو چیقه‌جق کیمسه یوقدر . بزلر ، ذخیره‌مز تمام اولنجه‌یه قدر طیانوب طوروز . ذخیره‌مز بیتر ایسه او وقت طوپمز بردن طیشارو اوغرایوب اولنجه‌یه قدر اوغراشورز » دیو ردّ جواب ایلدی .

بوصورتله مدت محاصره ، اون سکز کون قدر ممتد اولدی . طائفك فتحی ایسه هنوز میسّر و مقدّر دکل ایدی .

بناءً علیه رسول اکرم، آندن واز کچدی واردوی همایون ایله طائفدن قالقوب جعرانه‌یه کلدی‌که اسرا واموال غنائم هپ اورادە ایدی .

اسرانك ذکور واناث مجموعی آلتی بیك نفوس واموال غنائم یکرمی درت بیك دەوه وقرق بیکدن زیاده قویون وپك چوق نقود ایدی .

تقسیم غنائم

رسول اکرم ، چند روز اسرا واموال غنائمی تقسیم ایچون جعرانه‌ده مکث وتوقف بیوردی .

فتح مکه‌دن صکره یکی مسلمان اولانلر هنوز قلبلرنده ایمانلری قوت بولمامش اولانلرکه (مُؤَلَّفَةُ القُلوبْ) دنیلور. رسول اکرم ، آنلره اموال غنائمدن زیاده‌جه حصه چیقاردی .

شویله‌که : (ابوسفیان) واوغوللری (یزید ابن ابی‌سفیان) و (معاویة ابن ابی‌سفیان) و (خُوَیْطِب ابن عبدالعزّی) وابو جهلك اوغلی (عکرمه) وبرادری (حارث ابن هشام) و (سهیل ابن عمرو) کبی برنجی درجه‌ده اشراف قریشدن‌اولان مؤلفةالقلوبه یوزر دوه وبرر‌مقدار کومش‌وایکنجی درجه‌ده اشرافدن اولان مؤلفةالقلوبه قرقر دوه و آکا کوره برر مقدار کومش ویردی .

بونلر، اووقت مؤلفةالقلوبدن‌ایکن صکره هپ قوی مسلمان‌اولمشلردر. علی‌الخصوص ابوسفیان‌ایله اوغوللری یزیدومعاویه وخویطب ابن‌عبدالعزّی، مؤخراً رسول اکرمك خدمت کتابتنده بولنمشلردر .

رسول اکرم ، نه مرتبه جود وکرم صاحبی اولدیغنی بوکره دخی یار و اغیاره بیلدیردی .

حتی‌احوال غنائم اووجهله تقسیم اولنورکن بو وادیده الڭ اعلاجنسندن اوله‌رق یوزقدر دوه‌طوپلانمشیدی. صفوان ابن‌امیّه، آنلری‌کوروب « نه اعلا دوه‌لر! » دیدکده رسول اکرم « اویله ایسه سنك اولسون » دیو بیوردی وهمان دوه‌لری آکا ویردی .

صفوان دخی مقدّما مسلمان اولمق ایچون درت آی مهلت آلمشیکن آرتق آکا باقیوب « بو مرتبه لطف وسخا ، آنجق خصلت انبیادر » دیه‌رك همان اسلام ایله مشرّف اولیویردی .

رؤسای نجددن (عینة ابن حصن فزاری) ایله (اقرع ابن حابس تمیمی) یه دخی یوزر دوه ویریله‌رك اشراف قریشك برنجی درجه‌سنه معادل طوتولدیلر .

بوکره انصاره‌اموال غنائمدن سائرلره ویرلدیکی قدرحصه ویریلدیکندن بعضیلرینك جانلری صیقیلوب بینلرنده سویلنمشلر .

فخرعالم حضرتلری ، آنلری حضور سعادتنه چاغردی « بن ، برطاقم ضعیف الاعتقاد اولان یکی مسلمانلرك جلب وتألیف قلوبی ایچون اموال غنائمدن آنلره زیاده‌جه حصه ویردم . آنلر ، مالی آلوب مملکتلرینه کیده‌جکلر . سزده رسول‌اللهی آلوب کندی دیارکزه کتورمکه راضی دکلیسکز ؟ » دیو بیوردی .

جمله‌سی « راضی وخوشنودز » دیدیلر وبو التفات پیغمبریدن ممنون و متأثر اولوب آغلاشدیلر .

فخر عالم حضرتلری دخی اللرینی قالدیروب خاصةً انصاره وآنلرك اولاد واحفادینه خیر ایله دعا ایتدی .

اواثناده هوازن قبیله‌سنك اشرافی جعرانه‌یه کلدیلر واسلام ایله مشرّف اولدیلر . اولاد وعیاللرینك ردّ واعاده‌سنی نیاز ایلدیلر وحضور نبویده غایت مؤثر سوزلر سویلدیلر .

رسول اکرم « بنی هاشمك حصه‌سنه اصابت‌ایدن اسرا هپ سزکدر » دیدی .

سائرمهاجرین وانصار دخی « بزم حصه‌لرمزه اصابت‌ایدن اسرا ، هپ رسول‌اللهکدر » دیدیلر. دیکرقبیله‌لرده ایسترایسته‌مز آنلره تبعیت‌ایتدیلر.

بو صورتله بر کونده آلتی بیك اسیر آزاد ایدیلدی وجمله‌سنه طرف نبویدن اکراماً برر قات روبه کیدیریلدی .

متعاقباً هوازن قبیله‌سنك رئیسی‌اولان (مالك ابن‌عوف) کلدی‌واسلام ایله مشرّف‌اولدی. آکا دخی طرف نبویدن یوز دوه احسان‌بیورولدی.

رسول اکرمك مکه‌یه وآندن مدینه‌یه عودتی اثناسنده ظهوره کلن بعض وقایع

خاتم‌الانبیاعلیه افضل‌التحایا حضرتلری، اواسط ذی‌القعده‌ده جعرانه‌دن قالقوب مکه‌یه کیتدی وبیت‌اللهی زیارت ایتدی وعتّاب ابن اسید رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی آمیر مکه ، یعنی مکه والیسی نصب ایلدی.

ناسه احکام شرعیه‌یی بیلدیرمك ایچون معاذ ابن جبل رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلرینی دخی مکه‌ده براقدی .

کندوسی اصحاب کرامیله برلکده مکه‌دن چیقدی واواخر ذی‌القعده‌ده مدینه‌یه واصل اولدی .

عتّاب رضی‌الله تعالی عنه ، بوسنه ناس ایله عربك اسکی عادتی اوزره حج ایتدی .

اشبو عتّاب ، حضرت عثمان ذی‌النورینك عمّزاده‌سی و (اَسِیدْ ابن ابی العاص ابن امیّه) نك اوغلی ایدی . ایپلر حقنده شفقتلو ، کوتولر حقنده شدتلو، عادل وصالح وبنی امیّه ایچنده سوزی نافذ وضبط وربط مملکته مقتدر بر نوجوان ایدی .

ضعفای ناس ، آنك امارتندن ممنون وعدالتندن خوشنود قالدی.

امااوته‌دنبرو مکه‌ده ریاسته آلیشمش اولان کبار قریش، اویله نورسیده برذاتك امارتندن خوشنود اولمدیلر .

علی‌الخصوص جماعه‌سنك رئیسی اولان ابوسفیانه کوره اویله برنوجوانك حکومتی آلتنه کیرمك کوچ ایدی .

فقط ابوسفیان ایله فتح مکه‌ده یکی مسلمان اولان دیکر کبار قریشدن نیچه‌لری بعدالفتح مکه‌دن مدینه‌یه کوچ ایتدیلر .

ابوسفیان، نجران والیسی نصب وتعیین بیورولدی. اوغلی معاویه دخی کاتب وحی اولدی .

مکه‌ده (اَبُومحذُورَه) دینور اون التی یاشنده غایت کوزل سسلی بر چوجق وار ایدی . فتح مکه‌ده رسول اکرم، آکا تعلیم اذان ایدوب آنی مکه‌ده براقدی. اودخی هجرتك اللی‌طقوز سنه‌سنه قدر مکه‌ده مؤذنلك ایتدی . بعده فوت اولدی . ایشته پیغمبرمزك مؤذنلری ایچنده حضرت بلالدن صوکره أك مشهور اولان بودر رضی‌الله تعالی عنهما .

رسول اکرم، جعرانه‌دن عودت ایتدیکی أثناده (بَحْرَیْن) حکمداری

(منذر ابن ساوی) یه خطاباً برنامه یازدیرمش و (علاء ابن الحضرمی) رضی الله تعالی عنه حضرتلریله کوندرمش ایدی .
علا حضرتلری ، بحرینه واردی . نامهٔ همایونی منذره ویردی. منذر، ایمانه کلکله بحرینده‌کی عربلر دخی ایمان کتوردی .
لکن اوراده بولنان یهود ومجوس طائفه‌لری ، ایمانه کلیوب اسکی دین وآیینلرنده اصرار ایتدکلرندن منذر ابن ساوی ، حضرت پیغمبره برقطعه عریضه یازوب آنلر حقنده نه یاپایم ؟ دیو صوردی .
رسول اکرم دخی منذره جواباً بر امرنامه یازدیروب اومقوله‌لره جزیه باغلا دیو بیوردی .
ینه او اثناده طرف نبویدن کاتب حضرت پیغمبری (ابیّ ابن کعب - الانصاری) رضی الله تعالی عنه حضرتلرینک قلمیله (عمان) حکمداری اولان (جلندی) اوغوللری (جیفر) ایله (عبد)ه نامهٔ همایون یازیلش وعمرو ابن عاص رضی الله تعالی عنه حضرتلریله کوندریلمش ایدی.
عمرو ابن عاص ، عمانه واردی . نامهٔ همایونی جیفر ایله برادری عبده ویردی . جیفر ، براز تردد دن صکره عبد ایله برابر ایمان کتوردی .
بعده عمرو ابن عاص ، عمان اطرافنده‌کی عرب اغنیاسنک زکاتی طوپلادی وفقیرلرینه تقسیم ایلدی . درون بلده‌ده بولنان مجوس طائفه‌سنه دخی جزیه باغلادی .
ینه او اثناده ملوك غساندن بلقاوالیسی اولان (جبلة ابن ایهم)ه برقطعه نامهٔ همایون یازیلدی ، ودین اسلامه دعوت بیورولدی .
جبله دخی اطاعت کوستردی ورسول اکرمه برقطعه جوابنامه ایله بعض هدایا کونده‌ردی .

شام طرفنده متوطن اولان قبائل عربدن (جذام) قبیله‌سی رئیسی (فروة ابن عمرو الجذامی) که قیصر روم طرفندن (معان) بلده‌سی متصرفی واو جوارده بولنان طوائف عربك امیری ایدی . بواثناده رسول اکرم ،

آنی دخی دین اسلامه دعوت ایتدی . او دخی اطاعت ایدوب ایمانه کلدی .

روماولر ایسه فروه‌نك مسلمان اولدیغنی ایشیتدکلری کبی آنی جلب ایله حبس واعدام ایلدیلر . رضی‌الله تعالی عنه .

خلال ذی‌الحجه‌ده رسول اکرمك (ماریه) نام جاریه‌سندن (ابراهیم) نام اوغلی دنیایه کلدی ورسول اکرمك بیوك کریمه‌سی (زینب) رضی‌الله‌تعالی عنها حضرتلری دخی بوسنه‌دار فنادن کوچوب دار بقایه کیتدی .

ینه بوسنه مدینهٔ منوره‌ده مأکولات بهایه چیقمقله خلق ایستدی‌که رسول اکرم نرخ ویره . رسول اکرم دخی بیوردی‌که «نرخ ویریجی آنجق الله‌در».

هجرتك طقوزنجی سنه‌سی

زنکینلرك زکاتی طوپلایوب‌ده فقیرلره تقسیم ایتمك اوزره طرف نبویدن قبائله مأمورلر کونده‌ریلدی.

خزاعه قبیله‌سی زکاتلری ویرمك اوزره ایکن (بنی تمیم) قبیله‌سی «بوقدر اموالی نیچون الدن چیقارملی؟» دیه‌رك ممانعت صددنده اولدقلری ایشیدیلدی.

آنك اوزرینه رسول اکرم (عیینة ابن حصن فزاری)یی بر مقدار عربان آتلوسیله بنی تمیم اوزرینه کوندردی.

عیینه دخی خلال مجرمده مدینهٔ منوره‌دن چیقوب (صَفْرا) طرفنه طوغری کیدرك (سقیا) نام محله واردی. اوراده بغتةً تمیمی اوردی و بر خیلی اسیر واموال غنائم آلوب کتوردی.

بنی تمیمك وجوه واشرافی، اسیرلرینی قورتارمق اوزره مدینهٔ منوره‌یه کلدیلر واك فصیح وبلیغ آدملرینی برابر کتوردیلر وباب سعادته کلوب «یامحمّد! چیق. سنکله مشاعره ایده‌لم وفخریه سویلشه‌لم» دیوباغردیلر.

رسول اکرم چیقوب «بن، شعرایله مبعوث اولمدم. فخریه‌ایله دخی مأمور دکلم. فقط سویلییکز باقایم» دیو بیوردی.

بنی تمیمك اك فصیح وبلیغ خطیبی اولان (عُطارِد ابن حاجب) قالقوب کندی قومنك مدح وثناسی حقنده غایت فصیحانه و بلیغانه برخطبه اوقودی.

رسول اکرم، اکا جواب ویرمك اوزره بلغای اسلامدن وکبارانصار کرامدن (ثابت ابن بن قیس بن شمّاس) رضی الله تعالی عنه حضرتلرینه امر ایتدی.

ثابت ابن قیس دخی قالقوب وجناب حقك عظمتنه ورسول اکرمك کیفیت بعثتنه دائر پك کوزل برخطبه اوقویوب عطارده غالب کلدی .

بعده بنی تمیمك شاعر مشهوری اولان (اقرع ابن حابس) قالقوب فخریه یولده برقصیده اوقودی .

حضرت پیغمبر اکا جواب ویرمك اوزره (حسّان ابن‌ثابت‌الانصاری) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینه امر ایلدی .

حضرت حسّان دخی دین‌اسلامك شرف وشاننه دائر بالبداهه برکوزل قصیده سویلدی .

اقرع ابن حابس ، انصاف ایدوب «بوذاتك خطیبی ، بزم خطیبمزك وشاعری ، بزم شاعرمزك فوقنده وآنلرك سسلری ، بزم سسلرمزك اوستنده‌در» دیدی وآرقداشلریله برابر ایمانه کلدی .

دیار یمنده متوطن اولان قبائل(حمیر) بکلری طرفلرندن دخی بواثناده مدینهٔ منوره‌یه ایلچیلر کلوب رسول اکرم ایله ملاقات ایتدیلر وشروط اسلامی اوکره‌نوب کیتدیلر .

بنی تمیم قبیله‌سی مبعوثلرینك مزاجلری غلیظ اولوب آنلره نسبتله یمن ایلچیلری ، پك نازك وظریف آدملر اولدقلرندن حضرت پیغمبرك مدح وثناسنه مظهر اولدیلر .

ینه اول اثناده (عُذْرَه) قبیله‌سندن اون ایکی کیشی کلدی (جمرة ابن نعمان) دخی آنلرك ایچنده ایدی . قبیله‌لرینك زکاتلرینی کتوروب ویردیلر وجمله‌سی ایمان کتوردیلر «یارسول‌الله ! بزم تجارتمز شام ایله‌در. او طرفده ایسه روم قیصری هرقل‌وار. آنك حقنده سکا برشی وحی اولندیمی؟» دیو صوردیلر .

رسول اکرم «مژده سزه‌که یقینده شام فتح اولنه‌جقدر وهرقل ، بو حوالیدن صاووشوب کیده‌جکدر» دیو بیوردی .

فصحا وبلغای عرب ، قرآن کریمه نظیره سویلمکدن عاجز قالوب

بو جهتله چوغی مسلمان اولدیسه‌ده برطاقمی ، دین باطللرنده اصرار ایدرك سلاح ایله غلبه ســوداسنه دوشدیلر .

لکن ســلاح ایله مقاومتدن دخی عاجز قالنجه بنی تمیم کبی بعضیلری ینه لسان قلیجنه مراجعت ایدرك خطبه و شعر ایله جنکلشمکه قالقشدیلر .

خطبا وشعراء اسلام ایسه وادئ بلاغتده آنلره غالب کلدیلر . نهایت آنلر دخی عجزلرینی اعترافه مجبور اولدیلر .

خطبای اسلام ایچنده (ثابت ابن قیس) رضی‌الله تعالی عنه ، ســائره فائق اولدیغی کبی شعرده دخی (حسان‌ابن‌ثابت) ایله (کعب‌ابن‌مالك‌الانصاری) رضی‌الله تعالی عنهما حضرتلری فائق‌الاقران ایدیلر .

بعده (کعب ابن زُهَیْر) دخی کلوب آنلره قاتیلدی . رسول اکرمك مدح وثناسیله مشغول اولدی .

شویله‌که : ملغای عربدن مشهور (زهیر ابن ابی سلمی) نام شــاعرك (بُجَیْر) و (کعب) نامنــده ایکی اوغلی اولوب ایکیسی دخی آنك کبی شاعر ماهر ایدیلر .

هله کعب ، فوق‌العاده آتش زبان بر شــاعر اولوب پدرینك وفاتندن صکره شهرتی آکا میراث قالدی .

بو کره رسول اکرم ، مکه‌دن مدینه‌یه عودت ایتدکده بجیر ابن زهیر ، مدینهٔ منوره‌یه کلدی واسلام ایله مشرّف اولدی .

کعب ابن زهیر ، آنی ایشــتدکده جانی صیقیلدی وبرادرینه « نیچون بابا کك دینتنــدن دوندك ؟ » دیو توبیخ و تکدیر یوللو برقصــیده یازوب کونده‌ردی .

بجیر ، او قصیده‌یی حضــور نبویده اوقودی . رســول اکرم ، دلکیر اولدی « هرکیم ، کعب ابن زهیره راست کلورسه اولدورسون . دمی هدردر » دیو بیوردی .

بجیر دخی برادرینه نصیحتنامه قبیلقلو برمنظومه یازوب کونده‌ردی وبیوك تهلکه‌ده اولدیغنی کندوسنه بیلدیردی .

کعب ، نصل مخاطره‌لی برحالده اولدیغنی آکلادی ویك زیاده تلاش ایلدی . همان مدینهٔ منوره‌یه کلوب ابو بکر الصدیق رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینك یاننه واردی .

حضرت صدّیق دخی آنی آلوب مسجد شریفه کتوردی ده « یارسول‌الله بر آدم بیعت ایده‌جك » دیه‌رك حضور نبوی‌یه چیقاردی .

آنك اوزرینه کعب دخی رسول اکرمك النی طوتدی ، بیعت ایتدی و دیز چوکوب اوتوردی .

« کعب‌ابن‌زهیر، تائب ومسلم اوله‌رق استیمان ایچون حضور سعادتکزه کلمك ایستر . قبول ایدرمیسکز ؟ » دیو صوردی . رسول اکرم دخی « اوت » دیو جواب ویردی .

درحال کعب « یارسول‌الله ! کعب ابن زهیر بنم » دینجه انصاردن بری قالقوب « رخصت ویر یارسول‌الله ! شونك بوینی اورایم » دیدکده رسول اکرم « آندن واز کچ . زیرا دین اسلامه میل ایله توبه ایدوب کلمشدر » دیو بیوردی .

او وقت کعب دخی رسول اکرمه مدحیّه اولمق اوزره نظم ایتدیکی (بَانَتْ سُعادُ) قصیده‌سنی اوقومغه باشلادی .

بو مدحیه‌یه (قصیدهٔ بُردَه) دنیلور . (برده) ایسه عربجه خرقه دیمکدر . او وجهله تسمیه‌سنه سبب بودرکه : کعب، آنی اوقورکن رسول اکرم، غایت محظوظ اوله‌رق صرتندن خرقهٔ شریفه‌سنی چیقاروب کعبه کیدیردی . کعب دخی آنی آلوب عمری اولدقجه اوڭ برکذار سعادت ایله افتخار ایلدی .

حتی صکره معاویة ابن ابی سفیان ، اون بیك درهم ویروب آنی آلمق ایستدکده حضرت کعب « بن ، رسول‌اللهك خرقه‌سنی کیمك ایچون کیمسه‌یی نفسمه ترجیح ایده‌مم » دیو رد ایتمشیدی . لکن کعبك وفاتنده معاویه ، آنك ورثه‌سنه یکرمی بیك درهم کونده‌روب او خرقهٔ سعادتی آلمشدر .

ایشته آندن صکره ملوك وسلاطین بیننده خلفاً عن سلف تداول‌ایدن خرقهٔ شریفه ، اشبو بردهٔ لطیفه‌در . بز ینه صدده کله‌لم.

(طیٔ) قبیله‌سنك اولوسی اولان وعالمده فوق‌العاده جود وسخا ایله شهرت بولان (حاتم طائی) نك محله‌سنده طیٔ قبیله‌سنك بر بتخانه‌سی‌اولوب آنده (فلس) نامنده بر بت وار ایدی .

کچن سکز سنهٔ هجریه‌سنده (حاتم طائی) دنیادن کوچدی ویرینه اوغلی (عدی ابن حاتم) کچدی . او دخی پدری کبی مشهور بر ذات ایدی .

لکن اطراف وجوارده‌کی بتخانه‌لر ، ییقیلوب بتلر قیریلقده ایکن بتخانهٔ طائینك حالی اوزره قالمسی جائز وروا دکل ایدی .

بناءً علیه رسول اکرم ، آنی هدم ایتمك‌اوزره اشبو طقوزسنهٔ هجریه‌سی ربیع‌الآخرنده علی کرم‌الله وجهه حضرتلرینی بر فرقهٔ عسکریه ایله او طرفه کوندردی .

حضرت‌علی دخی برکون صباحلین ایرکندن حاتم طائی محله‌سنه‌واردی وهمان او بتخانه‌یی ییقدی وفلسی قیردی .

عدیّ ابن حاتم ، شام طرفنه قاچدی . لکن قیز قرنداشی (سفانه بنت حاتم) اله کچدی .

حضرت علی ، بر چوق اسیر واموال غنائم آلوب سفانه ایله برابر مدینهٔ منوره‌یه کتوردی .

رسول اکرم ، سفّانه‌یی آزاد ایدوب برادری عدیّ ابن حاتمك یانِنه کونده‌ردی .

آنك اوزرینه عدیّ ابن‌حاتم، مدینهٔ‌منوره‌یه کلدی واسلام‌ایله مشرّف اولدی .

ایشته کبار اصحاب‌کرامدن اولان (عدیّ ابن حاتم) رضی‌الله‌تعالی عنه حضرتلری ، بو ذاتدر .

غزوهٔ تَبُوك

قیصر رومك امریله شامده اهل اسلام علیهنه بر بیوك اردو ترتیب اولنمش و (جُذام) و (لَخم) و (غسّان) قبیله‌لری دخی روم عسکریله برلکده حرکت ایده‌جك ایمش دیو ایشیدیلدی .

آنك اوزرینه رسول اکرم دخی دیار شامه کیتمك و روما دولتیله جنك ایتمك اوزره مدینهٔ منوره‌ده بر بیوك اردو جمع وترتیبنه مباشرت بیوردی .

مکه‌دن، سائر قبائل عربدن عسکر جلب ایتمك اوزره هرطرفه مخصوصاً مأمورلر کوندردی وایام قحط وغلا اولدیغندن ذی‌قدرت اولانلرك عسکره اعانه ایتملرینی امر ایتدی .

بناءً علیه قدرتی اولانلر، قدرتسزلره پك چوق اعانه ایلدیلر . حتی اهل اسلام خاتونلری، حلیّاتلرینی عسکره هدیه ایتدیلر .

ابو بکرالصدّیق رضی‌الله‌تعالی‌عنه حضرتلری، جمیع اموالنی بواوغورده بذل وصرف ایلدی .

عثمان ذی‌النورین رضی‌الله تعالی‌عنه حضرتلری، اعانهٔ عسکریه اوله‌رق اوچیوز دوه یوکی ذخیره ونقداً بیك آلتون ویردی .

ایشته آنك اوزرینه رسول اکرم ، حضرت عثمانه خاصةً دعا ایتدی وکندوسندن صدور ایتمش وایده‌جك بالجمله تقصیراتنك معفو اولدیغنی تبشیر بیوردی .

رسول اکرم ، اوته‌دنبر بر سمته سفر ایده‌جك اولدقده بشقه طرفه کیده‌جك کبی کوسترش ایتمك معتاد شریفلری ایکن بو دفعه هوالر صیجاق

وهر يرقوراق ودشمن قوى وكيديله‌جك يره اوزاق اولديغندن هر كس، آكا كوره تدارك كورمك ايچون كيديله‌جك سمت ومحلى بيلديردى .

كروه منافقين « بويله صيجاق وقتلرده يوله چيقميكز » ديو خلقه نصيحت يولنده فساده سعى ايدرلردى . آنلره جواباً « جهنمك حرارتى دها شدتلودر » ديو بيوريلدى .

رئيس المنافقين اولان (عبدالله ابن ابىّ ابن سلول) « روما دولتنى محمّد ، اويونجاقمى صانيور؟ آنك اصحابيله برابر طوتولوب اسير اولاجقلرينى كوزله كورمش كبى بيليورم » ديه‌رك ناسه خوف ودهشت ويرردى .

اعتقادى بتون اولانلر ايسه رسول اكرمك امرينه مطيع و جهاد وغزايه غايت ايستكلو اوله‌رق كمال سرعت ايله سفره حاضرلانورلردى و بعضيلرى زاد وذخيره‌لرينى يوكله‌ده‌جك دەوه بولامادقلرندن پك زياده محزون ومتأسف اوله‌رق آغلارلردى .

بدناً ، ياخود مالاً سفره اقتدارى اولماياناره ديه‌جك اولميوب آنلر ، حقيقةً معذور اولدقلرى جهتله كيرو قالديلر .

عربلردن بعضيلرى دخى حقيقةً معذور اولمادقلرى حالده بر طاقم اعذار واهيه سرد ايده‌رك سفره كيتمه‌مك اوزره رخصت آلديلر .

لكن هر طرفدن كمال شوق وغيرت ايله فوج فوج آقوب كلن عساكر اسلاميه حد كفايه‌يه ايريشدى .

بناء عليه رسول اكرم ، اولاد و عيالنه باقق ايچون على كرم‌الله وجهه حضرتلرينى وامور مملكتى رؤيت ايچون (محمّدابن مسلمه) رضى‌الله تعالى عنه حضرتلرينى مدينه‌ده براقدى .

هجرتك اشبو طقوزنجى سنه‌سى رجبنده پنجشنبه كونى خاتم‌الانبيا حضرتلرى ، اردوى همايون ايله مدينه‌دن چيقدى .

عبدالله ابن ابىّ ابن سلول ، منافقيندن بر كروه ايله برلكده بلا عذر بو سفردن كيرو قالوب آچيقدن آچيغه رسول اكرمك امرينه مخالفت ايلديلر .

صحیح الاعتقاد اولان اهل اسلامدن بعضیلری دخی کذلك بر کونه عذرلری اولمدیغی حالده زحمت ومشقتدن قاچوب سفردن کیرو قالدیلر .

اردوی همایون ایله کیدنلر ، فی‌الواقع صیجاقدن وصوسزلقدن پك‌زیاده کوچلك چکدیلر . لکن بیوك اجر و ثوابه نائل اولدیلر .

رسول اکرم ایله برلکده کیدن عساکرك مقداری اوتوز بیك نفردن زیاده اولوب اون بیکی آتلو ایدی .

اثنای راهده رسول اکرمك دەوەسی غائب اولدی منافقیندن (زید ابن اللصیت) « محمد ، پیغمبرم دیر و کوکلردن خبر ویریر . حال‌بوکه دەوەسنك نرەدە اولدیغنی بیلمز » دیمش .

او وقت رسول اکرم دخی « بر شخص ، بنم حقمده شویله ، بویله دیور » دیەرك آنك بوسوزلرینی اصحابنه حکایه ایلدی و « بن ، والله برشی بیلمم . الّا جناب حقك بیلدیردیکنی بیلیرم . شمدی جناب حق ، بکا بیلدیردی‌که دەوە، فلان‌وادیده ، فلان یردەبولاری برآغاجك‌دالنه‌ایلیشوب قالمش . کیدك ، کتورك » دیو سویلدی . همان اورایه واردیلر و دەوەیی او حالده بولوب کتوردیلر .

بعده رسول اکرم اردوی همایون ایله (تبوك) نام مرحلەیه واردی‌که مدینەدن دمشق شامه کیدرکن یاری یولدر .

اورادە اردوی همایون ، بر صو باشنه قوندی‌که غایت آز آقیوردی . بویله بر بیوك اردونك ادارەسنه کافی دکل ایدی .

رسول اکرم ، آندن آبدست آلدی . همان معجزۂ محمّدیه اولەرق صو ، اوقدر چوغالدی‌که بتون اردونك ادارەسنه کافی اولدی.

اردوی همایون ، تبوك مرحلەسندە اقامت ایله مهابتی اطرافی بورومش اولدیغی حالده کرك عساکر رومیەدن وکرك قیصره تابع اولان عربانه‌دن بر حرکت کورولمدی . بو جهتله محاربه وقوع بولمادی .

لکن اردوی همایونك شام حدودینه قدر کلوبده روما دولتنه میدان اوقوماسی هرطرفه دهشت ویردی .

بناءً عليه (عَقَبَهٔ مصریه) جوارنده ودکز کنارنده (اَیلَه) نام بلده‌نك حکمداری اولان (یُوحَنّا) کلوب اوچیوز آلتون جزیه ویرمك اوزره عهد وامان دیله‌دی . رسول اکرم دخی آکا او وجهله بر قطعه عهدنامه اعطا ایلدی .

بلاد شامدن (جَرْبا) و (اَذْرُح) نام بلده‌لرکه ایکیسنك آره‌سی اوچ میل مسافه‌دن عبارتدر . آنلرك اهالیسی دخی سنوی یوز آلتون جزیه ویرمك اوزره عهد وامان ایستدیلر. رسول اکرم ، آنلره دخی اووجهله بر قطعه عهدنامه ویردی .

ینه او اثناده رسول اکرم ، درت یوز اللی آتلو ایله سیف الله (خالد ابن ولید) رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی (دُوَمهٔ الجَنْدَل) بلده‌سنك حکمداری اولان ونصارا دیننده بولنان (اُکَیدِر ابن عبد الملك) اوزرینه کونده‌ردی .

سیف‌الله اورایه کیتدی ، اکیدری خارج قلعه‌ده خواص اتباعیله کزرکن طوتدی وآلوب اردوی همایونه کتوردی .

اکیدر ، دخی جزیه اعطاسنی تعهد ایتمکله رسول اکرم آنی اوشرطله صالیویردی .

رسول اکرم ، یکرمی کون قدر تبوك موقعنده طوردی واصحاب کرامیله مشورت ایدوب دها ایلرو کیدیلك ایچون آنلرك رأینی صوردی .

عمرالفاروق ، رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری « اکر طرف باریدن مأمور ایسه‌ك بیوروك کیده‌لم » دیدی .

حضرت پیغمبر « اکر طرف باریدن مأمور اولسه‌یدم سزك رأیکزی صورمازدم » دیو بیوردی .

آنك اوزرینه حضرت عمر « یارسول‌الله ! دیار شامده قوت وجمعیتلر چوق . اهل‌اسلام هیچ یوق. حال‌بوکه: سزك بومرتبه یاقلاشما کزی آنلره

خوف ودهشت ویردی . بوسنه بو قدرجقله اکتفا ایده‌لم‌ده باقالم ایلروده جناب حق نه‌کوستره » دیدی .

یرده شامده طاعون اولدیغی ایشیدیلدی . رسول اکرم دخی « طاعون اولان بلده‌یه کیرمه‌یکز » دیو بیوردی .

بناءً علی ذلك ، تبوکدن ایلری کیدیله‌یوب همان اورادن مدینه‌یه عودت بیورولدی .

رسول اکرمك دوه‌سنی (عمّار ابن یاسر) رضی الله تعالی عنه حضرتلری یه‌در ، (حذیفة ابن یمان) رضی الله تعالی عنه حضرتلری کیرودن سوره‌ر ایدی .

کیجه‌لین (عقبه) دن کچرکن بغتةً اوزرینه هجوم ایله سوء قصدایتمك اوزره منافقیندن اون ایکی ملعون ، بینلرنده کیزلو اتفاق ایدرك حضرت پیغمبرك کچه‌جکی یرده طوروب فرصت کوزه‌دیرلرمش .

آنلرك بو سوء قصدی ایسه رسول اکرمه وحی ایله بیلدیریلمش اولدیغندن احتیاطلی بولنوب قارشودن او ملعونلرك قاراltیسنی کوردیکی کبی حضرت حذیفه‌یه امرایدرك آنلری طرد ودفع ایتدیردی ومنافق‌اولدقلرینی وسوء قصد ایله کلدکلرینی حذیفه‌یه خبر ویردی .

فرداسی (اسیّدابن حضیر) رضی‌الله‌تعالی عنه حضرتلری ، بووقعه‌دن خبردار اولنجه اردوی همایونده نه قدر منافق وار ایسه اعدام ایتدیرمك ایستدی .

لکن رسول اکرم ، آکا راضی اولمدی « مادام که لسانلریله کلمهٔ شهادت کتوریبورلر . آنلره تعرض اولنمق جائز اولماز » دیو بیوردی .

رسول اکرم ، هپ منافقلری بیلوردی . لکن اعلان ایتمزدی . فقط حضرت حذیفه‌یه سویلردی .

بناءً علی ذلك حضرت حذیفه دخی هپ منافقلری طانوردی . لکن بومثللو اسراری کیزلردی .

چونکه: حذیفه ، رسول اکرمك محرم‌اسراری ایدی. حتی دیرلرکه:

دنیاده نه قدر اولمش واولاجق شیلر وار ایسه ، رسول اکرم ، آکا بیان ایلردی .

بعده ، ینه اثنای راهده رسول اکرمه طرف الٓهیدن (مسجد ضِرارْ)ك کیفیتی بیلدیریلدی .

شویله که : رسول اکرم ، تبوك غزاسنه چیقمادن بر طاقم منافقلر ، مسجد قبانك جماعتی آیارتمق غرضیله جوارنده بر مسجد یاپمغی قورمشلر ومعهود ابو عامر فاسق ، آنلره « سز اویله بر مسجد یاپیکز وایچنه ممکن اولدیغی قدر اسلحه قوییکز . بن ده قیصر رومه کیدییورم . سزه کلیتّلو روم عسکری کتوریرم ومحمّد ایله اصحابنی دیار مدینه دن چیقاریرم » دیوب جانب شامه کیتمکله آنلر دخی اویله بر مسجد یاپمشلر وابو عامرك وعدینه منتظر اولوب طورمشلر .

ایشته آکا (مسجد ضرار) دنیلورکه تبوکدن عودت ایله مدینه یه کلورکن رسول اکرمه طرف الٓهیدن اومسجدك اویله غرض فاسداوزرینه بنا اولندیغی بیلدیریلدی .

رسول اکرم دخی ، همان (مالك ابن دَخْشَم) ایله (مَعْن ابن عدیّ العجلانی) رضی الله تعالی عنهما حضرتلرینی کوندرمکله واروب اومسجد ضراری هدم ایلدیلر .

بعده رسول اکرم ، خلال رمضان شریفده سالماً مدینه یه وصول بولدی .

او وقت بو سفر همایوندن بلا عذر کیرو قالمش اولانلر ، پك چوق پشیمان اولدی .

حتی ایچلرندن (اَبُولُبَابَه) کبی بعضیلری ، دییه جك سوز بولامیوب کندو کندولرینی مسجد شریفك دیرکلرینه باغلادیلر وکیجه کوندوز آغلادیلر واوچ نفری یعنی (کعب ابن مالك) و (مرارة ابن الربیع) و (هلال ابن امیّه) حضور نبوی یه کلوب عفو دیله دیلر .

رسول اکرم ایســه ، خلق آنلرله اختلاط ومصاحبتدن منع ایتمکله اوچی دخی برر کوشـهیه چکیلدیلر واللی کون خلق ایله الفتـدن محروم قالدیلر .

بوجهتله دنیا باشلرینه‌زندان اولدی . بعده جناب‌حق طرفندن‌جمله‌سنك توبه‌لری قبول بیورولدی وصوچلری عفو ایدیلدی .

بو غزاده ، صیت سـطوت اسلامیه ، دیار شـامه کرکی کبی یاییلدی وصادق وکاذب سـچیلدی . هله کروه منـافقین ، بوتون بوتون رسـوای اولدی .

اهل طائفك اسلامی

مکه‌نك فتحندن صکره رسول اکرم، مدینه‌یه کلورکن (ثقیف) قبیله‌سنك رئیسی (عروة ابن مسعود الثقفی) کلوب اثنای راهده ایرشدی ورسول اکرم ایله کوروشدی .

اسلام ایله مشرّف اوله‌رق دونوب طائفه کیتدی وقومنی دین اسلامه دعوت ایتدی .

ثقیف قبیله‌سنك برطاقم اراذل واسافلی ایسه رئیسلری اولان وبین العرب غایت معتبر ذواتدن بولنان اشبو (عروة ابن مسعود) ی اوقه طوتدیلر وبیچاره‌یی اوق ایله اوروب شهید ایتدیلر .

رسول اکرم ، ایسه (هوازن) قبیله‌سی رئیسی اولان (مالك ابن عوف نصری) یه ثقیف قبیله‌سنی تضییق ایچون امر ویرمشیدی .

بوجهتله (مالك ابن عوف نصری)، فرصت بولدقجه ثقیف قبیله‌سنی اوروب یغما ایدر اولدیغندن ثقیف قبیله‌سی، طائفدن طیشارو جیقامیوب قلعه‌ده محصور کبی بر حالده قالدیلر وهوازن ، خلقنك تجاوزاتندن عاجز اولدیلر . بو صورتله ثقیف قبیله‌سی ، طائفده کفر و ضلالت اوزره یاشایامایه‌جقلرینی آکلادیلر وهمان رسول اکرمك تبوك غزاسندن عودتنده ثقیف قبیله‌سنك وجوه و اشرافی مدینهٔ منوره‌یه کلوب عرض اطاعت ایلدیلر . فقط نمازدن عفو اولنمالرینی دیله‌دیلر .

حضرت پیغمبر ایسه « بر دینده‌که نماز اولمایه . آنده خیر یوقدر » دیو بیوردی .

برده رؤسای ثقیف ، اوته‌دنبرو طاپدقلری (لات) نام بتك اوچ سنه

قدر حالى اوزره براقيلمسنى ايستەديلر . رسول اكرم ، قبول ايتمديكندن
بارى بر آى قدر براقيلمسنى نياز ايلديلر .

رسول اكرم ، آنى دخى قبول ايتمديكندن نهايت ثقيفلولر ، هر تكليفى
قبول ايدرك يوليله ايمانه كلديلر .

آنك اوزرينه رسول اكرم (لات) نام بتى ييقمق ايچون (ابوسفيان
ابن حرب) ايله (مغيرة ابن شعبة الثقفى) يى طائفه كوندەرمكله آنلردخى
واروب بتى كسر واعحا ايتديلر .

غريبدركه آنلر ، او بتى كسر وهدم ايدركن ثقيف قبيلەسنك قاريلرى
چيقوب آكا تحسّراً آغلار ايديلر . لكن صكره جملەسى خالص مسلمان
اولوب لاتك آدينى بيله اونوتديلر .

او اثناده (سعد ابن ابى بكر) قبيلەسى طرفندن دخى (ضِمام ابن ثَعْلَبَه)
كلدى . حضور نبوى يه كيردى ، مسلمان اولدى ، شروط اسلامى اوكرەندى
ودونوب قبيلەسنه واردى . قومنه ابتدا كى سوزى بو اولمشكه « لات
وعزّى نه فنا شيلر ايمش » ديمش . قومى « صوص يا ضمام ! سكا جنون
وبرص وجذام كبى بر علت كلسون . صاقين » ديمشلر . ضمام رضى الله تعالى
عنه ايسه « يازيق سزه ! لات وعزّى فائده وضرر ويرەمز . حالبوكه
الله تعالى حضرتلرى ، سزه پيغمبر كوندەردى و آكا كتاب ايندردى .
تاسى ضلالتدن قورتاردى » ديەرك اسلامى ميدانه قويمش وقومنه خالصانه
نصيحت ويرمش . آنلر دخى آنك نصيحتنى طوتمشلر وهمان جملەسى ايمان
ايتمشلر . شويله كه : او كون آقشامه قدر (بنى سعد) قبيلەسنده ذكوروانائدن
ايمانه كلمدك كيمسه قالمامشدر .

سال حالك تتمهٔ وقايعى

رسول اكرم خلال رجب شريفده بر كون نجاشينك ، يعنى حبش
حكمدارى اولان (اَصْحَمَه) نك وفاتنى خبر ويردى واصحاب كراميله برلكده

آنك جنازه نمازینی قیلدی . فی‌الواقع او کون نجاشینك وفات ایلمش اولدیغی صکره‌دن معلوم اولدی .

شعبان معظم‌ده رسول اکرمك کریمه‌سی و عثمان ذی النورینك زوجهٔ محترمه‌سی (امّ کلثوم) رضی الله تعالی عنها حضرتلری ، عالم فنادن کوچوب دار بقایه کیتدی .

شوّال آینده دخی رئیس‌المنافقین اولان (عبدالله ابن ابیّ ابن سلول) فوت اولدی .

اوغلی (عبدالله) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، پدرینك جسمنی جهنم آتشندن محافظه ایچون حضرت پیغمبرك کوملکنی آلدی و پدرینی آکا صاروب دفن ایتدی . رسول اکرم دخی دعا واستغفار ایتمك اوزره قبرینه کیتدی . حضرت عمرالفاروق ایسه باشی اوجنده طوروب « یا رسول‌الله ! آنك ایچون دعا واستغفار ایده‌جکمیسین ؟ او، فلان کون شویله دیدی ، فلان کون بویله دیدی » دیه‌رك آنك ایام سیئاتنی تعداد ایدردی . همان وحی الٰهی کلدی . « اویله کفر اوزرینه فوت اولوب کیدنلردن بریسی ایچون دعا واستغفار ایتمه وقبرینه کیتمه » دیو نهی بیورولدی .

اشبو عبدالله ابن ابی ، اهل اسلام حقنده بر بیوك بلیّه ایدی . وفاتیله اهل اسلام ، آنك شر وفسادندن قورتولدی وآنك وفاتی اوزرینه بیك قدر منافق ، خلوص قلب ایله مسلمان اولدی .

بو سنه حج موسمی کلدکده رسول اکرم ، یارغاری ابوبکر الصدّیق کرم‌الله وجهه حضرتلرینی ، امیر موسم حج نصب ایده‌رك اوچیوز کیشی ایله مکهٔ معظمه‌یه کونده‌ردی .

بعده حجّاجه (براءة) سوره‌سنی تلاوت ایتمك وبوسنه‌دن صکره مشرکلر، مسجد حرامه یاقلاشامق وچیپلاق اوله‌رق کیمسه بیت‌اللهی طواف ایتمه‌مك کبی خصوصاتی ناسه تبلیغ ایلك اوزره علی کرم‌الله وجهه حضرتلرینی دخی مأموریت مخصوصه ایله آرقه‌دن ارسال بیوردی .

مکهٔ مکرمه‌یه واردقلرنده موقفلرده خطبه‌لری حضرت ابوبکرالصدّیق

اوقودی وناسه مناسك حجی‌اوکرەتدی. اهل‌اسلام ، اووجهله حج‌ایتدی. کفّار دخی زمان جاهلیتده‌کی عادتلری اوزره حج ایلدیلر.

حضرت علی ایسه ناسه (براءة) سوره‌سنی اوقودی ویوم اضحاده « بو سنه‌دن صکره مشرکلر، حج ایتمسون وچیبلاق کیمسه بیت‌اللهی طواف ایلسون . رسول‌الله ایله عهدی اولانلرك مدت معینه‌لرینه قدر عهدلرینه رعایت اولنه‌جقدر » دیو ندا ایتدی .

مشرکلر، بربرینه لوم ایتمکه باشلادیلر « ایشته قریش مسلمان اولدی. سز نه یاپه‌جقسکز ؟ » دیدیلر ونهایت آنلر دخی ایمان ایلدیلر .

چونکه قریش طائفه‌سی ، اسماعیل ابن ابراهیم علیهما‌السلامك ذریت خالصه‌سی وحرم شریفك اهالیسی‌اولوب سائر قبائل عرب ، هیچ بروقتده آنلرك فضل وشرفنی انکار ایتمزلردی .

رسول اکرمه اعلان حرب ایدن آنجق قریش قومی اولوب قبائل سائره، آنلرك نتیجهٔ احوالنه منتظر ایدیلر.

مکه فتح اولنوب‌ده قریش طائفه‌سی دخی ایمانه کلنجه مهابت اسلامیه هر طرفی قاپلادی وقبائل عربدن پیدرپی ایلجیلر ومبعوثلر کلوب کیتمکه باشلادی .

هر نه وقت بر ایلچی کلسه رسول اکرم ، البسه‌سنك اعلاسنی کیر وایلچی‌یه کمال مرتبه مدارا واکرام ایلر وهرکسك حال وشانته وهرقبیله‌نك عرف واصطلاحنه کوره سوز سویلر ایدی .

هجرتك اوننجی سنه‌سی

سنهٔ جدیده‌نك دخولندن صكره دخی مدینهٔ منوره‌یه ایلچیلرومبعوثلر کلوب کیتمکدن خالی اولمدی .

از جمله دیار بحرینـــده متوطن (عبدالقیس) دنیلن قبیلهٔ عظیمه‌دن اون آلتی کیشی کلدی‌که مشهور (جارُود) نام قسّیس نصرانی دخی برابر ایدی . جمله‌سی حضور نبویده اسلام ایله مشرف اولدیلر .

بنی عامر قبیله‌ســندن اولان (بنی مُنتفق) ك مبعوثلری دخی کلوب حضور نبوی‌یه کیردیلر. التفات کوردیلر رسول اکرم، آنلره الویردی. آنلردخی رسول اکرمك مبارك النی طوتدیلر، بیعت‌ایتدیلر. بعده‌دونوب شرف اسلام ایله مشرّف اولدقلری حالده قبیله‌لرینه کیتدیلر .

رسول اکرم، دیار یمنده دین‌اسلامی تلقین ایچون (ابوموسی‌الاشعری) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرنی (زَبید) و (عدَن) طرفلرینه و (معاذ ابن جبل) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرنی یمنك بر قطعـهٔ بالاسی اولان (جَنَد) الکاســنه کونده‌ردی . ایکیسی دخی کیدوب یمنك برر طرفنده ناسه احکام شرعیه‌یی اوکره‌تدیلر و دین اسلامی نشر ایتدیلر .

بو اثناده رسول اکرم ، طرف طرف امیرلر ووالیلر نصب وارســال ایلدیکی صره‌ده (زیاد ابن لبید الانصاری) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرنی دخی (حضرموت) والیسی نصب ایله او طرفه ارسال بیوردی .

ینه بو اثناده (قبائل اَزد) ك بر بطنی اولان (غامد) قبیله‌سندن اون کیشی کلوب مسلم اولدقلرنی عرض وافاده ایتدیلر. رسول اکرم ، آنلره

دخی (ابیّ ابن کعب) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینی امیر نصب و تعیین بیوردی و آنلرله برابر غامده کوندردی .

(اَزْدشَنُوءَة) قبیله‌سندن دخی اواثناده برکروه کلوب مسلمان اولدقلرینی عرض ایتدیلر . رئیسلری (صُرَدْ ابن عبدالله الازدی) ایدی . رسول اکرم، آنی کندی مملکتنه والی ایدوب کونده‌ردی ودیار یمنده‌کی مشرکلر اوزرینه غزا ایتمسنی امر وتنبیه بیوردی . او دخی یمنده (جُرَش) نام بلده اهالیسی اوزرینه کیتدی . آنلر دخی جنکه قیام ایتدی . لکن اهل اسلام ، غالب کلدی وجرش اهالیسندن پك چوق کسان تلف اولدی .

او اثناده جرش اهالیسندن دخی مدینهٔ منوره‌یه ایکی کیشی کلشیدی . حضور نبوی‌یه کیردکلرنده رسول اکرم، آنلره قبیله‌لرینك بوغازلانمقده اولدقلرینی خبر ویردی . دونوب مملکتلرینه کیتدکلرنده فی‌الواقع اوکون جرش اهالیسنك قیریلمش اولدقلرینی اوکره‌ندیلر و کیفیتی قوم وقبیله‌لرینه خبر ویردیلر . آنك اوزرینه جرش اهالیسندن بر چوق کیمسه‌لر ، مدینهٔ منوره‌یه کلدیلر واسلام ایله مشرّف اولدیلر .

ینه او اثناده یمنده واقع (نَجْرَان) ناحیه‌سی نصاراسنك رئیسلری بر خیلی آدملریله مدینهٔ منوره‌یه کلدیلر . سنوی معلوم المقدار جزیه ویرمك اوزره تعهد ایلدیلر و جزیه‌لرینی آلوب کتورمك اوزره بر امین آدم ایسته‌دیلر. رسول اکرم « قالق یا اباعبیده ! » دیدی. ابوعبیدة ابن‌الجرّاح رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، آیاغه قالقدی . رسول اکرم « ایشته بو امتك امینی ، بودر » دیو بیوردی وابوعبیده ، آنلرله برابر نجرانه کیدرك جزیه‌لرینی آلوب کتوردی .

برکون‌رسول‌اکرم ، اصحاب کرامیله اوتوروب مصاحبت‌ایدرکن « سزه شوطرفدن برخیرلوکیشی کلیورکه‌یوزنده ملك‌نشانه‌سی‌واردر » دیوبیوردی.

آره‌سی چوق کچمیوب (بَجیلَه) طائفه‌سندن (جریر ابن عبدالله البجلی) یوز اللی کیشی ایله چیقه کلدی .

بجيله يمنده (معد) قبيله‌سندن بر جماعتدر . جرير ، بو جماعتدن واشراف يمندن، ملك كبي كوزل ويوزى نورانى بر ذات ايدى . بو دفعه يوز اللى آدميله برلكده ايمانه كلدى وخواص اصحاب كرامدن اولدى .

فخر عالم حضرتلرى ، آكا احكام شرعيه‌يى اوكره‌تدى . بعده آنى يمنده (ذوالخلصه) نام بتخانه‌نك هدم وتخريبنه مأمور ايتدى .

شويله‌كه (بجيله) و (خثعم) قبيله‌لرينك (ذوالخلصه) نامنده بر بر بتخانه‌سى وار ايدى . آنى زيارت قصديله اطرافدن پك چوق خلق كلوب كيدردى . عربستانده او مثللو علائم كفريه هپ محو ايديلشيكن يمنده او بتخانه‌نك حالى اوزره قالمسى روا اولمديغندن رسول اكرم آنى هدم ايتمك اوزره جرير بجلى حضرتلرينى او طرفه كوندردى .

حضرت جرير دخى يوز اللى نفر كزيده آتلو ايله واروب او بتخانه‌يى ييقدى وايچنده‌كى بتى قيردى . بعده دونوب مدينهٔ منوره‌يه كلدى .

مؤخراً رسول اكرم ، اشبو جرير بجلى‌يى امراء يمندن (ذوالكلاع) ايله (ذوعمرو حميرى) يه كونده‌ردى . اودخى واروب آنلرى دين‌اسلامه دعوت ايتدى . ايكيسى دخى ايمانه كلديلر . حتى ذوالكلاع ، كندوسنك زمان جاهليتده‌كى كناهلرينه كفارت اولمق اوزره درت بيك قول آزاد ايتمشدر .

ديكر قبائل يمنده دخى بر چوق كيمسه‌لر منوال مشروح اوزره پيدر پى كلوب كيتدكلرى صره‌ده قبائل يمندن (عنس) قبيله‌سى شيخى اولوب (اسود عنسى) ديو معروف اولان (عبهلة ابن كعب) دخى كلوب ايمان‌ايتدى ودونوب يمنه كيتدى. زيرده بيان اولنه‌جنى وجهله يمنه‌عودتنده مرتد اوله‌رق نبوت دعواسنة قيام ايتمشدر .

او اثناده ديار نجددن دخى پيدرپى بر چوق خلق كلوب اسلام ايله مشرّف اولدقلرى صره‌ده اهل يمامه اولان (بنى حنيفه) دن بر كروه كلوب اسلام‌ايله مشرّف اولديلركه مشهور (مسيلمة الكذاب) دخى آنلرله

برابر ایدی . یمامه‌یه عودتنده اودخی مرتد اولارق نبوّت دعواسنه قیام ایلمشدر .

ینه بو صره‌ده بنی اسد قبیله‌سنك شیخی اولان (طُلَیحَةُ ابن خُوَیلد) کلوب اسلام ایله مشرّف اولمشدرکه فرط شجاعت ایله معروف بر آدم ایدی . او دخی صکره مرتد اوله‌رق نبوت دعواسنه چیقمشدر .

خلال ربیع‌الاولده خالد ابن الولید رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، بر فرقهٔ عسکریه ایله نجران طرفنه کونده‌ریلمشدی . مؤخراً علی کرم‌الله وجهه حضرتلری دخی اوچیوز آتلو ایله او طرفه کیتدی و خلقی دین اسلامه دعوت ایتدی .

یمن اهالیسنك اکثری ، حضرت علینك دعوتنه اجابت ایدوب حتی یمنده‌کی (هَمْدانْ) اهالیسی کافةً بر کونده ایمان ایلدیلر . سائر قبائل یمن دخی کروه کروه کلوب ایمان ایتمکه باشلامشلردر .

بوکا دائر حضرت علینك مکتوبی کلدکده رسول اکرم ، آشوری مرتبه ممنون اوله‌رق جناب حقك لطفنه تشکراً سجده‌یه واردی وحضرت علینك آرتق عودت ایلسی ایچون خبر کونده‌ردی .

یمنده معاذ ابن جبل رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری واسطه‌سیله ایمانه کلمش اولان (نَخَع) قبیله‌سندن (زُرارَةُ ابن عمرو) دخی مؤخراً ایکیوز کیشی ایله مدینهٔ منوره‌یه کلوب مسافرخانه‌یه ایندیریلمشدر .

مسافرخانه (عفرا) خاتونك اوغلی (معاذ) رضی الله تعالی عنهما حضرتلرینك زوجه‌سی‌و (حارث‌نجّاری) نك قیزی‌اولان (رَمْلَة) خاتونك خانه‌سیدرکه رسول اکرمه کلن ایلچیلر ومرعی‌الخاطرمسافرلر، اورایه ایندیریلور ایدی .

ایشته (زراره) رضی‌الله تعالی عنه ایله آرقداشلری دخی اورایه قوندورلمش وحقلرنده حرمت کامله اجرا بیورولمشدر .

اشبو (زراره) أثنای راهده غریب رؤیالر کورمش ورسول اکرمه

تعبیر ایتدیرمشدر . صوکره هپ عینیله تعبیر بیورولدیغی وجه اوزره ظهوره کلمشدر .

الحاصل ، مکهٔ مکرمه‌نك فتحندن صکره قریش طائفه‌سی ، هپ اسلام ایله مشرّف اولدی . بعده سائر قبیله‌لر دخی برر ، برر ایمانه کلدی .

عربستانده اهل اسلامه قارشو طوراجق طوائف وقبائل قالمادی . ناس ، آرتق اوزاق ، یقین هر طرفدن فوج فوج کلوب ایمان ایتمکه باشلادی .

ایشته ، بو نصرت ومظفریتلره دائر (اذاجاء نصرالله والفتح) سوره‌سی نازل اولمشدرکه خلاصهٔ معنای منیفی « او دمکه الله طرفندن نصرت وفتوحات کله وکوره‌سین‌که ناس فوج فوج اللهك دیننه داخل اولیورلر . همان ربکه حمد ایدرك تسبیح واستغفار ایت » دیمکدر .

بو ایسه خاتم الانبیا علیه اکمل التحایا حضرتلرینك عمری آز قالمش اولدیغنه رمز واشارت ایدی .

زیرا ، آنك بعثتی ، دین اسلامی تأسیس ایتمك حکمتنه مبنی ایدی . دین اسلام ، بو وجهله انتشاره باشلادقده او مقصد حصوله کلمش ایدی .

برده « ناسك فوج فوج اسلامه کلدیکنی کوردیککده تسبیح واستغفار ایت » دیمکدن « آرتق برو طرفه توجه ایت و آخرت سفرینه حاضر اول » معناسی چیقار .

حتی ، بو سورهٔ شریفه تلاوت اولنورکن حضرت عبّاس رضی الله تعالی عنه ، بونکته‌یی آکلامش وآندن متأثر اولوب آغلامش .

رسول اکرم ، آنی کورمش و « نیچون آغلایورسین ؟ » دیو صورمش . اودخی « یا رسول الله ! بو ، سزك عالم فانی‌یه وداع ایدوب کیتمه‌کزه دلالت ایدییور » دیوجواب ویرمش . رسول اکرم دخی « اوت . دیدیکك کبی‌در » دیو بیورمش ایدی . ایشته (حجّ وداع) دخی اواثناده وقوع بولمشدر .

حج وداع

هجرتك اشبو اوننجی سنه‌سی خاتم الانبيا عليه اكمل التحايا حضرتلرينك حج شريف نيتيله مكهٔ مكرمه‌يه كيده‌جكی ناسه اعلان اولندی .

ناس دخی فخرعالم ايله برلكده حج ايتمك اوزره اطراف واكنافدن فوج فوج مدينهٔ منوره‌يه كلوب طوپلانمغه باشلاديلر .

ذی‌الحجه‌يه بش كون قاله رسول اكرم ، اويله نمازينی قيلدقدن صكره اهل بيتی واصحاب كرامی ايله مدينه‌دن چيقوب (ذُوالْحُلَيْفَه) يه واردی . كيجـه اوراده قالدی . فرداسی احرامه كيردی و اويله نمـازينی قيلدی . بعده اورادن قالقوب قرق بيك حجّاج ايله مكهٔ مكرمه‌يه عزيمت بيوردی .

ذی‌الحجه‌نك دردنجی بازار كونی علی‌الصباح اويله بر عظيم قافلهٔ حج ايله مكه‌يه واردی و (بنی شَيْبَه) قپوسندن حرم شريفه كيردی .

بيت شريفی كوردكده « يارب ! سن بو بيتك شرف وشـان ومهابتنی زياده قيل » ديدی . همان بيت اللهی طواف ايتدكدن صـكره صفا اوزره چيقدی . جناب خدايه حمد وثنا ونياز ودعا ايتدكدن صكره مروه‌يه ايندی و ، سعی ايتدی .

او اثناده حضرت علی كرم‌الله وجهه ، يمندن عودت ايدرك برقافله ايله مكهٔ مشرّفه‌يه كلدی ورسول اكرم ايله كوروشدی .

ديكر طرفلردن دخی قافله بقافله يك چوق حجّاج مسلمين كلدی وموسم حج شريفه ايريشدی .

حج موسمی شهر (آذار) يعنی مارت ايچنـده كون ايله كيجه‌نك

متساوى اولديغى زمان ايدى و جمعه كونى عرفه اولوب خاتم المرسلين ، يوز بوقدر بيك حجاج مسلمين ايله حج اكبر ايلدى .

اوكون رسول اكرم ، غايت مؤثر بر خطبه اوقودى وبو خطبه‌سنده زمان جاهليتدن قالمه قان دعوالرينى يساغ ايتدى وايشله‌مش فائض دعوالرينى قالديردى .

بعده ، « اى ناس ! سزك قاريلريكز اوزرنده حقلريكز واردر . اما آنلرك دخى سزك اوزريكزده حقلرى واردر . آنلر سزك حقوقكزه رعايت ايتمليدر ، سزده آنلره حسن معامله ايتمليسكز . مؤمنلر ، هپ بر برينك قرنداشيدر . بر كيمسه‌يه قرنداشنك مالى حلال اولماز . مكركه حسن رضاسيله ويرمش اوله . بن ، سزه لازم اولان احكام شرعيه‌يى تبليغ ايتدم وسزه ايكى شى براقدم‌كه آنلره تمسك ايتدكجه هيچ بر وقت ضلالتده قالمازسكز . آنلرى برى ، اللهك كتابى وديكرى پيغمبرينك سنتيدر » ديو دها نيجه احكام دينيه‌يى بيان ايتدكدن صكره « اى ناس ! تبليغ ايتدممى ؟ » ديو صوردى . واصحاب كرام « اوت » ديمكله اوچ كره « شاهد اول يارب ! » ديو بيوردى .

غلبه‌لك پك زياده اولوب هر كس رسول اكرمك سسنى ايشيده‌مديكندن (ربيعة ابن اميّة ابن خلف) رضى الله تعالى عنه ، فخر عالم حضرتلرينك خطبه‌سنى حضاره تبليغ ايدردى .

ايكيندى وقتى كلمش وحال بوكه اويله نمازى قيلينمامش ايدى . بلال رضى الله تعالى عنه حضرتلرى ، اذان اوقودى و اقامت كتوردى . ابتدا اويله نمازى قيلندى ، بعده حضرت بلال ، ينه اقامت كتوردى ، ايكيندى نمازى قيلندى .

آقشام اوستى حضرت پيغمبر ، هنوز موقفده ايكن « اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتى ورضيت لكم الاسلام ديناً » آيت كريمه‌سى نازل اولدى .

معناى لطيفى « بو كون سزك دينكزى اكمال ايتدم وسزك اوزريكزه

نعمتمی اتمام ایلدم وسزك ایچون دین اولمق اوزره اسلامی بکندم واختیار ایتدم » دیمکدر .
حال بوکه : حضرت پیغمبرك تبلیغنه مأموراولدیغی احکام دینیّه ، تمـام اولنجه آنك دخی بوعالم فانیده ایشی بیتمش اولور .
هرنه وقتکه بر ایش تمام اولدی دینلور ایســه بر نقصانه منتظر اولمق لازم کلور .
بناءً علیه بو آیت کریمه ، خاتم الانبیا حضرتلرینك آرتق بو عالم فانیدن رحلت وربالعالمینه مواصلت ایده‌جکنه اشارت ایتدی .
ابتدا ابوبکر رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، بو آیت کریمه‌یی ایشیتدیکی کبی ، اواشارتی آکلادی و رســول اکرمك وفات ایده‌جکی خبر ویریلیور دیو آغلادی .
غروب شمســده فخر عالم حضرتلری (قُصوا) نام دوه‌ســنه بیندی و (اسامه) رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی ترکیســنه آلدی . عرفاتدن حرکت وکمال تمکین ووقار ایله (مُزدَلفه) یه مواصلت ایلدی .
آقشام نمازی قیلنمش اولمایوب یاتسی وقتی ایسه ایریشمش اولدیغندن رسول اکرم ، ابتدا آقشام نمازینی وآرقه‌سندن یاتسی نمازینی قیلدی .
فرداسی صباحلین ایرکندن صباح نمازینی قیلدقدن صکره ینه دوه‌سنه بیندی . بوکره ترکیسنه (فَضل ابن‌عبّاس) ی آلدی و (مُنی)یه کلدی .
مناسك حجّك اتمامنه قیام ایتدیکی صره‌ده قربان کسدی وتراش اولدی وکسیلن صاچلری ، اصحاب کرامنه یادکار اولمق اوزره بر ، ایکیشر طاغیتدی . آنلر دخی بو مبارك قیللری آلوب حرزجان ایتدی .
فخر عالمك بویله اصحابنه یادکار ویرمسی ایسه عمری آز قالدیغنه اشارت ایدی .
او اثناده « ای ناس ! مناســك حجّی بندن اوکره‌نکز . بیلمم اما ، بلکه بوندن صکره بمله بوراده کوریشه‌مزسکز » دیدی .

ینه منـاده اوقودیغی خطبه‌سنده امته خطاباً « هر بریکزك قانی ومالی دیکرینه حرامدر . یوم قیامتده ربکزك حضورینه کله‌جکسکز . او دخی عمللرکزدن صوراجق وعمللرکزه کوره مجـازات بیوراجقدر . صاقین بندن صکره کفّار کبی فرقه فرقه اولوب‌ده بربریکزك بوینته اورمایه‌سکز . « ای ناس ! تبلیغ ایتدمی؟ » دیوصوردی وحضار « اوت » دیملریله رسول اکرم دخی « شاهداول یاربّ ! » دیدکدن صوکره « حاضر اولانلر ، غائب اولانلره تبلیغ ایلسون » دیو بیوردی وسوکیلو امتیله وداع ایتدی .

بعده رسول اکرم ، مکه‌یه کلدی . طواف وداع ایتدی و ابن عبّاس الندن زمزم ایچدی .

حج تمام اولدی . حجّـاج طاغیلدی . رسـول اکرم دخی دار هجرتی اولان مدینه‌یه عودت بیوردی .

دونوب مدینـه‌یه کلورکن عالم بقایه مدعو اولدیغنی صحـابهٔ کزینه خبر ویردی . ذوالحلیفـه‌یه کلدکده کیجـه اوراده قالدی و فرداسی مدینه‌یه کیردی .

او اثنـاده فخر عالم حضرتلرینـك اوغلی (حضرت ابراهیم) دنیادن کوچوب دار عقبایه کیتدی . پدر اکرمی دلخون ایتدی .

رسـول اکرم انك حقنـده « اکر صاغ اولسـه نبی اولماسی لازم کلوردی . سزك نبی‌کزدن صکره ایسه نبی یوقدر » دیدی .

آنك وفاتی کونی ، کون طوتولدی. ناس دیدی‌که « حضرت ابراهیمك وفاتی ایچون طوتولدی » .

رسول اکرم، آنلری ردایدوب « کون وآی، جناب حقك وحدانیت وعظمتنه دلیل اولان ایکی آیتـدر . انلر ، هیچ بر کیمسـه‌نك حیات ومماتی ایچون طوتولماز . » دیدی.

رسول اکرمك (فاطمة الزهرا) رضی الله تعالی عنها وارضاها حضرتلرندن باشقه اولادی قالمادی .

آنك اوغوللری (حسن) و (حسین) رضی الله عنهما حضرتلرینی اوز اولادی کبی سوه‌ردی .

برده (زید ابن حارثه) رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك اوغلی (اسامه) رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی کندی اولادی مقامنده طوتاردی .

زیدابن حارثه ، رسولا کرمك آزادلولرندن اولوب آکاءآزادلولرندن (امّ ایمن) رضی‌الله تعالی عنها حضرتلرینی تزوج ایتمش واشبو اسامه ، آنلردن تولد ایلمش ایدی .

هجرتك اشبو اونجی سنه‌سی خلالنده (مسیلمة الکذّاب) (یمامه) ده نبوت دعواسنه چیقیشدیغی کبی (اسودعنسی) دیو معروف اولان (عبهلة ابن کعب) دخی یمنده بودعوایه قالقیشدی .

شویله‌که : اشبو عبهله ، حقه بازلقده ماهر وسوزی مؤثر بر ملعون کافر اولوب یمن اهالیسندن پك چوق کیمسه‌لری آلداتدی ونجران‌اهالیسی، آکا تبعیت ایتدی .

بعده عبهله ، صنعایه کیتدی واوراسنی دخی ضبط ایله دائرهٔ فسادی بویوتدی .

بوجهتله یمنده‌کی مأمورین اسلامیه پریشانلق کلدی . حتی (معاذ ابن جبل) رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، محل مأموریتندن صاووشدی و (مأرب) بلده‌سنه واروب اوراده (ابوموسی الاشعری) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلریله کوروشدی. ایکیسی برلکده مأربدن‌چیقوب (حضرموت)ه کیتدیلر .

رسول اکرم ، بوکیفیته واقف اولنجه یمنده‌کی اهل اسلامه مأمور مخصوص کونده‌ردی و « هر نصل اولور ایسه اولسون عبهله‌نك حقندن کله‌سکز » دیو بیوردی .

دیار نجدده اولان اهل اسلامك دخی (مسیلمة الکذّاب) اوزرینه واروب حقندن کلسلری ایچون امر ویردی وبو ایکی ملعونك قریباً تلف

اولاجقلری عالم معناده رسـول اکرمه بیلدیرلمش اولدیغندن اودخی کیفیتی اصحاب کرامنه بیلدیردی .

ینه او اثناده (بنی اسد) قبیله‌سی شیخی اولان (طُلَیحَةُ ابن خُوَیلد) دخی دعوای نبوت ایتمکله رسـول اکرم آنك اوزرینـه دخی بر مقدار عسکر کوندردی .

هجرتك اون برنجی سنه‌سی

نجدده (مسـیلمةالکذّاب) ك و یمنده (اسـود عنسی) نك اختلال چیقارمالری اوزرینه ایکی طرف ایچون تدابیر لازمه‌یه تشبث بیورولدیغی حالده عربك اك بیوك تجارتی شام ایله اولدیغندن اهل‌اسلام ایچون اوطرفی آچمق یك مهم برایش ایدی .

بناءعلی ذلك خاتم الانبیا علیه اکمل التحایا حضرتلری ، صفرك یکرمی آلتیسنده شـام شریف ملحقاتندن (بلقا) طرفنه کونده‌رمك اوزره بر اردو ترتیبنه باشلادی .

مقدما اوطرفده شهیـد اولان (زید ابن حارثه) رضی‌الله تعـالی عنه حضرتلرینك اوغلی (اسـامه) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینی سر عسکر نصب ایله « باباکك شهید اولدیغی یره کیت و دشمنلری آتلره چیکنت » دیو امر ایلدی .

برکون صکره خاتم‌الانبیا حضرتلری ، خسته اولدی لکن امر جهاده اصلا سکته کتورمه‌دی .

حتی ربیع الاوّله برکون قاله خسته اولدیغی حالده حضرت اسـامه‌یه سنجاق ویروب اودخی سنجاغی (بُرَیدَةُ ابن الحُصَیب الاسـلمی) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلرینه ویردی وخارج مدینه‌یه چیقوب (جُرف) نام محلده اوردوسنی قوردی .

(ابوبکر) و (عمر) و (سعد) و (سعید) و (ابو عبیده) کبی کبار اصحاب کرام ، هپ سفره مأمور اولدقلری جهتله تدارك کورمکده ایدیلر .

فخرعالم صلی‌الله تعالی علیه وسلم حضرتلری ، خسته‌لکله بیتاب اولدیغی حالده بر طرفندن (فضل ابن عبّاس) ودیکر طرفندن (علی ابن ابی‌طالب) رضی‌الله تعالی عنهما حضرتلری طوتارق منبره چیقوب اوطوردی .

جناب حقه حمد ایتدکدن صکره « ای ناس ! هر کیمك آرقه‌سنه اورمش ایسه‌م ایشته آرقه‌م . کلسون اورسون، تقاص اولسون وهر کیمك آلاجغی وارایسه ایشته مالم . کلسون آلسون » دیو بیوردی .

بعده ، منبردن اینوب اویله نمازینی قیلدی وینه منبره چیقوب اوّلکی سوزینی تکرارلادی .

بودفعه بر آدم ، کندوسندن اوچ درهم ادّعا ایتمکله درحال آنی تأدیه ایتدی وبعده اصحاب احد ایچون دعا واستغفار ایلدی .

بو صره‌ده مشرکلرك جزیرة العربدن چیقاریلمالرینی وکلوب کیدن ایلچیلره کندی زماننده نصل حرمت ورعایت اولنوردیسه ینه اویله‌جه اکرام اولنمسنی توصیه ایتدی وینه بو صره‌ده بیوردی‌که : « الله تعالی ، برقولنی ، دنیا ایله وصلت الهیه‌سی بیننده مخیّر قیلدی . قول دخی آنك وصلت وملاقاتنی اختیار ایتدی » .

قول تعبیری ، رسول اکرمك ذاتندن کنایه اولوب بووجهله عالم عقبایه ارتحال ایده‌جکنی اشعار ایلدی .

ابوبکر الصّدیق رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، مراد نه‌اولدیغنی آکلادی و « نفسمز سکا فدا اولسون یارسول‌الله ! » دیه‌رك آغلادی .

رسول اکرم ایسه آنك سوزینی کسدیردی . اصحاب کرامنه نصیحت ووصیته باشلادی وابوبکردن پك زیاده خوشنود اولدیغنی بیلدیردی . حال بوکه مبارك کوزلرندن یاش آقیوردی .

بعده مسجد شریفه آچیلان قپولری قپاتدی . فقط ابو بکر قپوسنك آچیق براقیلمسنی امر ایتدی و « سزی الله‌ه ایصمارلادم » دیه‌رك حجرهٔ سعادتنه کیتدی .

آندن صکره فخر عالمك خسته‌لکی مشتد اولدی . انصار کرام ایسه

آندن مضطرب اولوب مسجد شريفك اطرافنده پروانه كبی طولاشمغه باشلاديلر .

آنك اوزرينه حضرت عباس رضی الله تعالی عنه ، رسول اكرمك اوكنه دوشوب واوغلی (فضل) ايله (علی ابن ابی طالب) رضی الله تعالی عنهما برر قولتوغنه كيروب تكرار حضرتی مسجد شريفه كتورديلر .

خاتم الانبيا حضرتلری منبره چيقدی وانصاره خطاباً : « ای ناس ! بنم ارتحالمی دوشونوب تلاش ايديبورمش سكز . بر پيغمبر ، امتی ايچنده مؤبد قالديمی كه بن ده سزك آرا كزده مؤبد قالهيم ؟ معلومكز اولسون كه بن حضرت حقه واصل اولهجغم وشرف وصلته جمله كزدن زياده مستحقم . سزه نصيحتم اودر كه مهاجرين اولينه حرمت و رعايت ايده سكز » ديو بيوردی .

بعده : « ای مهاجرين ! سزلره دخی وصيتم بودر كه : انصاره كوزل معامله ايده سكز . آنلر ، سزه اييلك ايتديلر . سزی كندی مملكتلرينه كتورديلر ، خانه لرنده بارينديرديلر ، كچينمه ده مضايقه لری وار ايكن سزلری نفسلری اوزرينه ترجيح ايله مالارينه اورتاق ايلديلر . هر كيم ، انصار اوزرينه حاكم اولور ايسه آنلره رعايت ايلسون وايچلرنده قصور ايدنلر اولورسه عفو ايله معامله ايتسون » ديو نصيحت ويردی وجمله يه خطاباً : « ای ناس ! عالمده جريان ايدن ايشلر ، قضا وقدر الهی يه منوط ومعلقدر . وقتيله اولاجق ايشك تعجيلنده فائده يوقدر . جناب حق ، كيمسه نك تعجيلی ايله عجله ايلمز . اللهك قضا وقدرينه غلبه سوداسنده اولانلر ، مغلوب ومقهور اولور . طرف الهی يه خدعه ايتمك ايستيانلر ؛ آلدانور ، خائب وخاسر قالور . بن ، سزه شفقتلو ومرحمتلويم . سزلر ينه بكا قاووشاجقسكز . بولوشاجغمز ير ، حوض كوثر كناريدر . هر كيم ، كنار حوضده بنمله بولوشمق ايستر ايسه النی وديلنی مالايعنيدن صاقينسون . ای ناس ! كناه ومعصيت ، سبب تغيير نعمت اولور . اكر خلق ، يار ومطيع اولور ايسه امير وآمرلری دخی اويله اولور واكر خلق ، فاجر اولور ايسه آنلرده او طور وحال اوزره اولورلر » ديدی .

رسول اکرمك خسته‌لکی زیاده‌لشدکده اهل بیتنك اتفاقیله (عایشه) رضی‌الله تعالی عنها حضرتلرینك حجره‌سنده یاتماسنه قرار ویریلمش‌ایدوکندن بوکره دخی خاتم الانبیا حضرتلری ، امتنه او وجهله وعظ ونصیحت ایتدکدن صکره منبردن اینوب ینه (حضرت عایشه) نك حجره‌سنه کیتدی ودوشکنه یاتدی .

خسته‌لکی اثناسنده دائما اذان اوقوندقجه مسجد شریفه چیقار وامام اولوب جماعت ایله نمازینی قیلار ایدی .

فقط وفاتنه اوچ کون قاله خسته‌لکی آغرلاشدی وآرتق مسجدشریفه چیقاماز اولدی .

ایشته او وقت « ابوبکره سویله‌یکز. ناسه نماز قیلدیرسون » دیوامامتی حضرت ابوبکره تفویض ایلدی .

بناءً علیه حضرت پیغمبرك حیاتنده ابوبکر الصدّیق ، جماعت مسلمینه امام اوله‌رق اون یدی وقت نماز قیلدیردی .

ربیع‌الاولك اونجی جمعه ایرتسی کونی جانب حقدن جبرائیل‌علیه‌السلام کلوب خاتم المرسلین حضرتلرینك حال وخاطرینی صوردی .

فرداسی بازار کونی ینه استفسار خاطر ایچون کلدی ویمنده دعوای نبوت ایدن یالانجی (اسود عنسی) نك اعدام اولندیغنی خبر ویردی [*] رسول اکرم دخی اصحاب کرامنه بیلدیردی .

فی‌الواقع ربیع الاولك اون برنجی بازار کیجه‌سی (اسود عنسی) صنعاده سراینده یاتور ایکن طرف اسلامیاندن اعدام ایتدیرلمش وآنك فتنه وفسادی سببیله اطرافه طاغیلان مأمورین اسلامیه ، یرلرینه عودت ایدوب صنعا امارتنه بینلرنده اتفاق آرا ایله (معاذ ابن جبل) رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، انتخاب ایدیلمش اولدینی بعده تبین ایتمشدر .

بازار کونی رسول اکرمك خسته‌لکی‌زیاده مشتداولدی . حتی (اسامه) رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، اردودن کلوب حضور سعادته کیردی . رسول اکرم ایسه طالغین یاتیوردی . (اسامه) یه بر شی سویله‌مدی .

[*] اعدام ایدن (فیروز دیلمی) حضرتلری ایدی .

فقط اللرىنی کوکه قالدیردی وآنك اوزرینه سوردی . آکا دعا ایتدیکی آکلاشیلدی .

بعده رسـول اکرم ، آچیلوب کندویه کلدی . حتی فرداسی بازار ایرته‌سی‌که ربیع الاولك اون ایکنجی کونی ایدی . هپ اصحـاب کرام ، مسجد شریفده صف باغلایوب ابوبکرالصدّیق کرم‌الله وجهه حضرتلرینك آرقه‌سنده صباح نمازینی قیلارلر ایکن فخر عالم حضرتلری ، مسجدشریفه کلدی . امتنـك اویله صف صف طوروب عبـادت ایتمکده اولدقلرینی کوردی . ممنون اولارق تبسم بیوردی ، کندوسی دخی حضرت ابوبکره اویوب نماز قیلدی .

اصحاب کرام، حضرت پیغمبری مسـجد شریفده کوردکلری‌کبی بتون بتون افاقت بولدی ظنیله پك زیاده مسرور اولدیلر .

رسول اکرم ایسـه ینه حضرت عایشه‌نك حجره‌سـنه کیتدی وآرتق راحت دوشه‌کنه یاتدی .

اسامه کاوب حضور نبوی‌یه کیردکده رسول اکرم آکا « آرتق، علی برکةالله کیت » دیدی . اودخی چیقوب اردوسـنه کیتدی . و همان حرکت ایتمك اوزره عسکره امر ایتدی .

حال‌بوکه : او اثناده فخر عالم حضرتلرینك خسـته‌لکی شـدت بولدی وکریمهٔ محترمه‌لری فاطمةالزهرا رضی‌الله تعالی عنها حضرتلرینی یانه‌چاغروب قولاغنه برشی‌سویله‌دی. حضرت فاطمه آغلادی . بعده ینه برشی‌سویله‌دی. او دخی کولدی . مکر ابتدا حضرت فاطمه‌نك قولاغنه « بن اولسه‌م کرك » دیو بیورمش . او دخی یرینوب آغلامش، صکره « اهل بیتمدن الك اوّل بنم یانمه کله‌جك سنسین » دیو مژده ویرمش . او دخی سوینوب کولمش

بعده وقت زوال شمسدن اوّلجه حضرت جبرائیل‌ایله عزرائیل علیهما السلام برلکده باب سعادته کلدیلر

جبریل امین، ایچرو کیردی. عزرائیلك قپوده بکلدیکنی وایچرو کیرمك ایچون رخصت ایستدیکنی خبر ویردی .

طرف نبويدن رخصت ویریلکله حضرت عزرائیل، همان ایچرو کیردی. سلام ویردی و اللهك امرینی بیلدیردی .
خاتم الانبیا علیه اکمل التحایا حضرتلری، حضرت جبریلك یوزینه باقدی . او دخی « یارسول‌الله! ملأ اعلی سکا منتظردر » دیدی .
آنك اوزرینه فخر عالم « یاعزرائیل ! کل مأموریتکی یرینه کتور » دیو بیوردی .
حضرت عزرائیل دخی روح پرفتوح محمّدی‌یی قبض ایله اعلای علّیینه اولاشدیردی . صلی‌الله علیه وسلم
ایشته دنیانك حالی بودر. کیشی، نه‌قدر یاشاسه انجامی فنادر. باقی، آنجق خدادر .
بو قوناغه هرکون کلوب کیدن چوق ، امّا دونوب کلن یوق.
وفاسز دنیا کیمسه‌یه قالماز . دنیا وارلنی کیمسه‌یه مال اولماز .
انسان دنیایه کلور. کنج اولور، اختیار اولور ، شویله اولور ، بویله اولور . نهایت أولور
أولنلر، صانکه دنیایه کلامش کبی اولور. فقط خیر ایشله‌ینلرك کوزل نامی قالور .
ایيلك ایدنلر ، اجر و مکافاتی کورر . کوتولك ایدنلر دخی جزاسنی بولور .
بونلره باقوب عبرت آلمالی . غفلت اویقوسندن اویانوب آکاه اولمالی.
بز ینه صدده کلهلم :
رسول اکرمده اولوم علامتلری بلوردکده امّ ایمن رضی‌الله تعالی عنها حضرتلری، اوغلی اسامه‌یه خبر کونده‌ردی .
اسامه و عمر وابوعبیده رضی‌الله تعالی عنهم حضراتی ، بویله بر کدرلی خبر آلدقلری کبی همان اردودن قالقوب مسجد نبوی‌یه کلدیلر .
حال بوکه: امّهات مؤمنین، روح محمّدینك اوجوب اعلای علّیینه کیتدیکنی کورنجه فریاده باشلادیلر . آنلرك فریاد و فغانی ایسه مسجد شریفده کی

اصحاب كرامى شاشيرتدى و عظيم تلاش و اضطرابه دوشوردى .

حضرت على ، قالب بى جان كبى اولديغى يرده طوكا قالدى . حضرت عثمانك ديلى طوتولوب ديلسز كبى اولدى .

حضرت عمر ، بويله بر دهشتلو حالى كورنجه مدهوش اولەرق قيليجه طاوراندى. « هر كيم، حضرت پيغمبر فوت اولدى دير ايسه بوينى اوريرم » ديەرك قليج الندە و اياق اوزرنده طوره قالدى .

حضرت ابوبكر ، كندى محلەسنده ايدى . كلوب بو حالى كوردى . همان حجرۀ سعادته كيردى . فخر عالمك يوزينى آچدى ، كوردىكه روح پر فتوح محمّدى اوچوب كيتمش. فقط سائر ناسك جنازەلرندەكى چيركين حاللر، آنده يوق . جسد شريفى ، لطيف و نظيف اولەرق ينه نور كبى پاتيور . « آه مماتك دخى حياتك كبى كوزل » ديەرك اوپدى ، آغلادى و مبارك يوزينى اورتدى ، اهل بيته تسليت ويردى .

بعده او يار غارصدّيق، چيقوب مسجدشريفه كلدى. « اى ناس! هر كيم كه محمّده طاپيور ايسه بيلملىكه محمّد ، اولدى و هر كيمكه اللّهه طاپيور ايسه بيلملى، كه الله ، باقيدر . اولمز » ديدى و همان (وما محمّد الا رسول قدخلت من قبله الرسل أفان مات او قتل انقلبتم على اعقابكم ومن ينقلب على عقبيه فلن يضرّالله شيئاً وسيجزى‌الله الشاكرين) آيت كريمەسنى اوقودى

معناى‌منيفى (محمّد ، دكل الاّ بررسولدر. آندن‌اوّل نيچەرسوللر كلوب كچمشدر. او، اكر اولور ويا‌خود قتل اولنور ايسه سزكيرو دونەجكميسكز؟ هر كيم كيرو دونر ايسه اللهه برضرر ايتمز. الله ايسه نعمت اسلامك شكرينى ايدنلره مكافات ايدەجكدر) ديمك اولور .

بو آيت كريمه ، احد غزاسنده (محمدقتل‌اولندى) ديو برسس ايشيديلىكله اهل‌اسلامه پك زياده شاشقينلق و پريشانلق كلسى اوزرينه نازل اولمشيدى . اووقتدنبرو اصحاب كرام ، بو آيت كريمەيى كرّات ايله ايشيتمشلر ودفعات ايله تلاوت ايتمشلر ايدى .

لكن رسول اكرمك وفاتى اوزرينه او مرتبه حيرتده قالديلر واويله

بر دەرین دریای غم وافکارە طالدیلرکە کویا او آیتی هیچ ایشیتمەمش کبی اولدیلر .

یالکز ابو بکر الصدیق رضی‌الله تعالی عنه حضرتلری ، کندوسنی شاشیرمیوب واردی ، حضرت پیغمبری کوردی وکلوب سائر اصحاب کرامه کیفیتی خبر ویردی واو آیت کریمەیی تلاوت ایله آنلره انتباه کتوردی .

حضرت ابوبکر ، او آیتی اوقور ایکن حضرت عمرك عقلی باشنه کلدی . رسول اکرمك وفاتنه ایناندی . دیزلرینك باغی چوزولدی ، یره دوشدی .

بعده حضرت ابو بکر (انك میت وانهم میتون) آیت کریمەسنی دخی اوقودی‌کە (یامحمد ! بهمه حال سن اولەجکسین وبهمه‌حال آنلر ، یعنی مشرکلر دخی اولەجکلردر » دیمك اولور .

وفات پیغمبری وقعەسنك دهشتیله حیران وسرکردان اولان سائر اصحاب کرام دخی حضرت ابوبکرك خطابتی اوزرینه صانکه بغتةً بر آغر اویقودن اویاندیلر وکندولرینه کلوب حضرت ابو بکرك سوزینه قاندیلر .

یعنی ، حبیب خدا محمد المصطفی علیه اکمل التحایا حضرتلرینك وفاتنه ایناندیلر .

ایشته او اثناده حضرت اسامەنك اردوسندەکی عسکر ، درون شهره کیردی . حضرت (بریده) دخی سنجاغ شریفی کتوروب حضرت پیغمبرك قپوسی اوکنه دیکیویردی . بو ایسه بر مرتبه دها ناسه دهشت ویردی ،

فخر عالم حضرتلرینك ، مکەدن هجرت ایله مدینەیه تشریفلری کونی مدینه شهری نصل که تعریف اولنماز صورتده منور وروشنا اولدیسه بو کره وفاتنده دخی شهر مدینەیی او مرتبه ظلمات حزن و کدر قاپلادی .

حزن و کدر ، صانکه اهل اسلامك ، یوره‌کنه بر زهرلی خنجر صاپلادی .

کوزلر آغلار ، کوز یاشلری چاغلار ، آتش حسرت هر کسك جکرینی داغلار ایدی .

حضرت (عبّاس) و (علی) وسائر اهل بیت نبی ، کوز یاشی‌دوکه‌رك حضرت پیغمبرك تجهیز وتکفینی خدمت شریفه‌سی ایله مشغول ایدیلر.

حضرت ابوبکر دخی سعادتخانهٔ حضرت پیغمبریده بولنه‌رق آنلرله برابر یانوب یاقیلمقده واوخدمت شریفه‌یه باققده ایدی .

لکن یانوب آغلامغله ایش بیتمیوب مصالح امتی کورمك و احکام شریعتی اجرا ایتمك ایچون هرشیدن مقدّم رسول اکرمه خلیفه اوله‌جق بر امیر انتخابی الزم ایدی و او وقت بو منصب جلیله جمله‌دن احق واولی، خاتم‌الانبیا حضرتلرینه مغاره‌ده رفیق اولان حضرت ابوبکر صدّیق ایدی .

زیرا اصحاب کرامك طبقهٔ علیاسی ، ابتدا مکه‌ده ایمان ایدن خواص اصحاب کزین اولوب آنلرك دخی اوّل وافضلی حضرت ابوبکر ایدی .

اکرچه حضرت عبّاس و علی قرابتجه جمله‌دن زیاده رسول اکرمه یقین ایسه‌لرده فخرعالم حضرتلری ، یارغاری اولان ابوبکری جمله اصحابنك اوست طرفنده طوتاردی و خسته‌لکی اثناسنده اصحاب کرامنه وداع ایتدیکی کون محبتجه الك زیاده ابو بکردن ممنون اولدیغنی بیلدیردی .

مسجد شریفه آچیلان قپولری هپ قپادوب یالکز ابوبکر قپوسنی آچیق براقدیردی و ارتحالنه اوچ کون قاله امامتی ابوبکره تفویض بیوردی و ارکان دینك اعظمی اولان نمازده آنی جمله‌نك اوکنه کچوردی .

شو حاللره نظراً خلافته حضرت‌ابوبکر، تعیّن ایتمش‌دیمك اولمسیله همان همان اصحاب کزین برلشوب‌ده آنی رسماً انتخاب ایتملری لازم کلوردی .

حال‌بوکه: انصاردن بعضیلری کندو ایچلرندن امیر انتخاب ایتمك املنه دوشدیلر وبنی‌ساعده صفه‌سنده برلشدیلر .

خزرج قبیله‌سنك رئیسی اولان (سعد ابن عُباده) نامزاج اولدیغی حالده اورایه کلوب انصاره خطابت ایلدی

شویله که : « ای جماعت انصار ! سزك دینجه نائل اولدیغکز فضل ومزیت بشقه قبیله‌لرده یوقدر. محمّد صلی الله تعالی علیه وسلم ، نیجه ییللر قومی ایچنده اکلندی ، آنلری دینــه دعوت ایلدی . ایچلرندن پك آز کیمســه ایمانه کلدیسه‌ده کفّار ایله جهاده ودین اسلامی اعزازه قادر اولامادیلر. وقتا که جناب حق ، سزك سعادتکزی مراد بیوردی . سزی شرف اســلام ایله مشرف قیلدی و رســول اکرم ایله اصحابنك محافظه‌سنی و جهــاد ایله دین اســلامك اعزاز و اعلاسنی سزه میّسر ایلدی . دشمنلر اوزرینه الڭ زیاده شدت کوسترن سزلر اولدیکز. طوائف عرب، سزك قلیجلرکز سایه‌سنده ایستر ایستمز اطاعته کلدی ورسول اکرم ، سزلردن راضی اولدیغی حالده وفات ایتدی . شــمدی امارت و ریاست سزك حقکزدر . آنی بشقه‌ســنه ویرمیکز » دیدی .

انصــاردن حاضر اولانلر دخی آکا « الله موفق ایلیه . رأیکده اصابت ایلدك . بزده سنی امارته انتخاب ایلرز » دیدیلر .

خزرج قبیله‌سی ، کندی رئیســلرینك امارته انتخابی ســوزندن غایت ممنون اولدیلر .

اما اوس قبیله‌سی ، کندی رئیــلری اولان (اســیّد ابن حضیر) ك باشنه اوشدیلر وتردد واندیشه‌یه دوشدیلر .

چونکه : اوس وخزرج قبیله‌لری، ایکی قرنداش اوغوللری اولدقلری حالده مقدّما بینلرنده عداوت ظهور ایله محاربه‌لر وقوع بولمشیدی .

بعده ، اسلام ایله مشرّف اوله‌رق باریشدیلر وهپ دین قرنداشی اولوب برلشدیلر .

هجرتدن مقدّم (مکه) یه واروب (عقبه) ده حضرت پیغمبره بیعت ایتدکلرنده ایلرو کلنلرندن اون ایکی کیمسه ، ســائرلرینك اوزه‌رینه نقیب ورئیس نصب وتعیین بیورولمشدی .

ایشته بواون ایکی نقیبدن بری (سعد ابن عباده) ودیکر بری دخی (اسیّد ابن حضیر) ایدی .

انصاردن امیر انتخاب اولنه‌جق اولدیغی تقدیرده بو ایکیسندن بریسی انتخاب اولنمق لازم کلوردی .

حال بوکه : ایکیسندن هرهانکیسی ، انتخاب اولنسه دیکر طرفك رقابتنی موجب اولوردی .

واقعا جمله‌سی ، انصار رسول الله اولوب ، دین اسلام اوغورنده جان وباش فدا ایتدیلر و جمله‌سی دین قرنداشی اولوب ، بربری ایچون قانلر دوکدیلر .

لکن هر هانکی قبیله‌دن امیر اولسه دیکری ، آنی قیصقانمق وینه (اوسیلك) و (خزرجیلك) غیرتی میدانه چیقمق برامر طبیعی ایدی .

قرنداش ، قرنداشك غیرتنی کوده‌در وایجابنده بری دیکری ایچون جانی اسیرکه‌مز. لکن فطرت بشریه اقتضاسنجه بریسی، دیکرینك کندوسنه تفوقنی دخی چکه‌مز .

بناءً علیه خزرج قبیله‌سی ، (سعدابن عباده) یه بیعت ایچون پك زیاده حرصلاندیلر . اوسیلر ایسه (اسیّدابن حضیر) ك یانه طوپلاندیلر و«امارت، برکرّه خزرجیلرك النه کچر ایسه فیمابعد تحکّم داعیه‌سنه دوشرلر وبزی اصلا ایشه قاریشدیرمازلر » دیو فیصیلدی‌یه واردیلر .

مهاجرین ایسه انصاردن برینك امارتنی قبول ایتمك احتمالی یوق ایدی .

زیرا قرشیلر ، اشرف قبائل عرب اولدقلری جهتله باشقه بر قبیله‌نك امری آلتنه کیره‌مزلردی .

فقط (سعد ابن عباده) نك نطقی انصاره پك زیاده تأثیر ایتدیکندن همان آکا بیعت اولنمق اوزره ایدی .

حال بوکه : ابتدا (خزرجیلر) ایله (اوسیلر) بیننه رقابت کیره‌جك وآنلر، بینلرنده اتفاق ایتسه‌لر مهاجرین، آنلره مخالفت ایده‌جك والحاصل

اهل اسلام ایچنه بر عظیم تفرقه دوشه‌جك ایدی. بوایسه ملت اسلامیه حقنده بر بیوك تهلکه ایدی .

ایشته اویله طار وتهلکه‌لی بر وقتده (ابوبكرالصدّيق) و(عمرالفاروق) و (ابو عبيدة ابن الجرّاح) رضی‌الله تعالی عنهم حضراتی ، اورایه خضر کبی کلوب ایریشدیلر .

شویله‌که : حضرت عمرالفاروق ، انصارك او وجهله جمعیت ایتدکلرینی ایشیتدیکی کبی حضرت پیغمبرك خانهٔ سعادتنه واردی . حضرت ابوبکری، چاغردی ، کیفیتی خبر ویردی .

حضرت (ابو بکر الصـدّیق) دخی حضرت (عمر) ایله حضرت (ابو عبیـده) یی آلوب آنلر ایله برلکده (بنی سـاعده) صفه‌سـنه واردی .

او وقت انصاردن بری قالقوب « بزلر ، انصار رسولز. بزلر ، اسلامك مهیّا عسکری‌یز . ای مهاجرین ! سزلر ، بزم ایچمزده کلوب صیغینمش برجماعت‌سکز . امارت ، بزم حقمزدر » دیوردی .

حال بوکه : رسـول اکرم ، هر هانکی مجلسده بولونسه صاغ طرفنه (ابوبکر) ی و صول طرفنه (عمر) ی آلوردی . (ابوعبیده) حقنده دخی « بو امتك امینیدر » دیر ایدی .

بوکرّه اوچی بردن میدانه کلنجه صانکه رسول اکرم دیریلش‌واورایه کلمش کبی اهل اسـلامك قلبلرینه تأثیر ایلدی وهر کس آنلرك سـوزینه منتظر اولوب طوردی .

حضرت ابوبکرالصدّیق دخی ، نصل‌که رسول اکرم خطبه‌ده کلامه باشلار ایدیسه او وجهله ابتدا جناب حقه حمد وثنا ایتدکدن صکره عمومه خطاباً :

« بو امت ، مقدما طـاش‌دن وآغاج‌دن یاپمه پتلره طاپاردی . جناب حق ، کندوسنه عبادت وکندوسنی توحید ایتملری ایچون آنلره رسـول کونده‌ردی . عرب قومنه ، بابالرینـك دینئی ترك ایتمك کوج کلدی . حق

تعالی حضرتلری ، مهاجرین اوّلینی ایمان ایله ممتاز قیلدی . آنلر ،
حضرت پیغمبره یار وغمکسار اولدیلر وآنکله برلکده مشرکینك اذا
وجفاسنه صبر وتحمل ایتدیلر . ایشته یر یوزنده ابتدا حقه طاپان
ورسولنه ایمان ایدن آنلردر . رسول اکرمك یار وفاکاری ونصیر صدیقی
وعشیرتی آنلردر . بو جهتله آنلر ، امارته جملەدن زیاده احق واولادر .
بو بابده آنلره کیمسه منازعه ایدەمز . مکرکه ظالم اوله . ای انصار !
سزلرده دیّجه قدمکز وفضل ومزیتکز انکار اولنەماز . جناب حق ،
سزی دیننه ورسولنه نصرت ایچون انتخاب ایتدی وسزلره رسولنك هجرتنی
میسّر قیلدی . بزجه دخی مهاجرین اوّلیندن صکره سزك مرتبەکزده
باشقه کیمسه یوقدر . رسول اللهه نصرت ایتدیکز . آنك ایچون دعوی
ایتدیککز فضل وشرفك اهلی‌سکز . بوکا کیمسەنك بر دییەجکی یوقدر .
فقط امارت بحثنده قبائل عرب ، آنجق قریشی بیلور . باشقەسنك امارتنی
قبول ایتمز . زیرا قریش قومی ، حسب ونسبجه عربك افضلیدر .
ومملکتلری جزیرة العربك اوسطیدر . بز ، امرایز . سز ، وزراسکز .
هیچ بر مشورتدن کیرو براقیلمازسکز . سزك رأیکز آلنمادقجه بر ایش
کورولمز » دیدی .

حضرت عمر دخی انصاره خطاباً : « رسول اکرم ، خسته ایکن
سزی بزه وصیت ایتدی . اکر سز ، امرا اولاجق اولایدیکز بزی سزه
وصیت ایلردی » دیو حضرت ابوبکرك کلامنی تأیید ایتدی .

انصار ، بردییەجك سوز بولامایوب فکر ومطالعەیه طالدیلر . فقط
ایچلرندن (حُبابُ ابن منذر ابن جَمُوح) قالقدی . « بزدن برامیر وسزدن
دخی برامیر اولسون » دیدی .

حضرت عمرالفارق « ایکی امیر ، جمع اولاماز وپیغمبر ، هانکی قبیلەدن
ایسه خلیفەسی دخی اوقبیلەدن اولمادقجه والله عرب قومی ، قبول واطاعت
ایتمز » دیدی .

حباب ابن منذر ، آنی رد ایله « ای انصار ! بو دینه عرب قومی

سزك قلیجلریکز ایله اطاعت ایلدی . حقکزی باشقه‌سنه قاپدیرمایکز »
دیدی .

حضرت عمر ، آنی تکدیر ایلدی . او دخی سرت جوابلر ایله مقابله
ومجادله‌یه باشلادی .

اووقت (عبیدة ابن‌الجرّاح) سوزه باشلایوب « ای انصار ! ابتدا
بو دینه نصرت ایدن سزلر ایدیکز . صاقین ابتدا ایشی بوزان دخی سز
اولمایاسکز » دیدی .

آنك اوزرینه انصاردن وخزرج قبیله‌سندن (سعد ابن نعمان ابن کعب
ابن خزرج) ك اوغلی (بشیر) رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، آیاغه
قالقدی : « ای ناس ! محمّد ، قریشدندر . کندی قومی ، آنك خلافتنه
احقّ واولادر . بزم کرچه اسلامه مسابقت وجهاد ونصرت حقّمز واردر .
لکن بزم آندن مرادمز ، اللهك ورسولنك رضالری ایدی . بز ، بوندن
طولایی دنیاجه عوض ومکافات ایسته‌مه‌یز » دیدی .

حباب ابن منذر « یابشیر ! سن ، عمّزاده‌که (یعنی سعد ابن عباده‌یه)
حسد ونفسانیت ایدیورسین » دیدی .

بشیر ابن سعد « یوق . والله اویله دکل . لکن بو قومك حقوقنه
تعرّض وتجاوزی جائز کورمیورم » دیدی .

ایشته اووقت حضرت ابوبکر الصّدیق « سزه بو ایکی ذاتی انتخاب ایتدم .
برینه بیعت ایدیکز » دیو (عمر الفاروق) ایله (ابوعبیده) یی کوستردی .

ایکیسی بردن امتناع ایتدیلر و « حضرت پیغمبرك ایلرو کچوردیکی
ذاتك اوکنه کیم کچه بیلور ؟ » دیدیلر .

بو صره‌ده کورولتو بویودی . کفتکو چوغالدی . هر قفادن برسس
وهر آغزدن بر سوز چیقار اولدی .

آنك اوزرینه حضرت (عمرالفاروق) سوزی کسدیردی وحضرت
ابوبکر الصّدیقه خطاباً : « رسول اکرم ، سنی اعظم ارکان دین اولان
نمازده کندوسنه خلیفه ایتدی . سنی جمله‌مزه امام ایلدی . الکی اوزات .

بن، سكا بيعت ايده‌يم » ديوب (ابوعبيده) ايله برلكده (حضرت ابوبكر)ه بيعت ايده‌جك اولدقلرنده (بشير ابن سعد) سگيرتدى ، آنلردن اوّل ابوبكرك النى طوتدى ، بيعت ايتدى .

حضرت (عمر) و (ابوعبيده) دخى بيعت ايدنجه برو طرفده بربريله فيصلدى ايتمكده اولان (اوس) قبيله‌سى دخى رئيسلرى اولان (اسيّد بن حضير) ايله برلكده كلوب بيعت ايلديلر .

بوصورتله خزرجيلرك اتفاقى بوزولدى (سعد ابن عباده) يه بيعت بحثى برطرف اولدى .

هپ انصار ومهاجرين ، بر اوغوردن حضرت ابوبكره بيعت ايتمك اوزره او مرتبه مسارعت ايله سگيرتديلركه آز قالدى (سعد ابن عباده)يى چيكنه‌يه يازديلر .

اوّل امرده حضرت على كلوب بيعت ايله‌مديكى كبى (زبير ابن العوّام) و (مقداد ابن الاسود) و (سلمان فارسى) و (ابوذرّ غفارى) و (عمّار ابن ياسر) ايله (عُتْبَةُ ابن ابى‌لهب) كبى بنى هاشمدن ديكر بعض ذوات دخى حضرت (على)يه بيعت ايتمك ايستديلر . بو جهتله كلوب‌ده حضرت ابوبكره بيعت ايله‌مديلر. لكن صكره جمله‌سى كلوب بحقٍ خليفهٔ رسول‌الله اولان حضرت ابوبكره بيعت ايلديلر .

مرويدركه : حضرت (على) كرم‌الله وجهه و (زبير) رضى الله تعالى‌عنه « بز ، ابوبكرك شرف وفضيلتنى بيلورز . او ، رفيق غاردر . رسول الله ، آنى حياتنده ايكن امامته كچوردى . خلافته جمله‌دن احقّ واولا اولديغنى تصديق ايلرز . فقط بو خصوصده مشورت‌دن خارج طوتولديغمز ايچون كوجندك » ديمشلر .

فى‌الواقع امر خلافت ، ملت اسلاميه‌جه الك بيوك بر مصلحت‌در . حضرت پيغمبرك وفاتى اوزرينه بالجمله كبار اصحاب كرام ، برلشوب‌ده بالاتفاق ايچلرندن برينى انتخاب ايتملرى لازم كلوردى . او حالده حضرت

(علی) و (زبیر) کبی کبار اصحاب کزینك رأیلرینه مراجعت اولنمق دخی امر ضروری ایدی .

نه‌چاره‌که حضرت پیغمبرك وفاتی اوزرینه هرکس نه‌یاپاجغنی شاشیردی. انصارك دخی کندو ایچلرندن امیر انتخابنه قالقیشمه‌لری ایشی چیغیرندن چیقاردی .

درحال (ابوبکر) و (عمر) و (ابوعبیده) یتیشمه‌سه‌یدیلر (سعدابن عباده) یه بیعت اولنه‌جق و بو جهتله (خزرجیلر) ایله (اوسیلر) بیننه رقابت دوشه‌رك ابتدا انصار ، ایکی‌یه بولونه‌جك وقریش ایسه اصلا قبول ایتمیوب ملت اسلامیه ایچنه بر بیوك تفرقه دوشه‌جك ایدی .

ایشته ، بو فنالقلرك دفعنه حضرت (ابوبکر الصدّیق) موفق اولدی وآنك خلافته انتخاب اولنماسیله‌ملت اسلامیه ، بر بیوك تهلکه‌دن قورتولدی. (رضی الله تعالی عنه وکرّم‌الله وجهه) .

ایشته خاتم‌الانبیا حضرتلرینك وفاتی کونی‌که ربیع‌الاوّلك اون‌ایکنجی پازار ایرته‌سی کونی ایدی . اویله غریب مجادله و محاوره‌لر وقوع بولدی ونتیجه‌سنده حضرت ابوبکر الصدّیق خلیفهٔ رسول‌الله اولدی .

فرداسی صالی کونی بیعت عامه وقوعه کلدی. شویله‌که :

حضرت ابوبکر ، مسجد شریفه کلوب منبره چیقدی وجناب حقه حمد وشکر ایتدکدن صکره « ای ناس ! بن ، سزك اوزه‌ریکزه والی وامیر اولدم . حال بوکه : سزك اك خیرلوکز دکلم . اکر اییلك ایلرسه‌م بکا اعانه ایدیکز واکر فنا ایشلرسه‌م بکا طوغری یولی کوستریکز . طوغریلق امانتدر . یالانجیلق خیانتدر . سزك ضعیفکز ، بنم عندمده قویدرکه‌حقنی آلیویریرم وقویکز، بنم عندمده ضعیفدرکه آندن باشقه‌سنك حقنی آلورم . انشاء‌الله تعالی. بریکز ، جهادی ترك ایتمسون . جهادی ترك ایدن قوم ، ذلیل اولور . بن اللهه ورسولنه اطاعت ایتدکجه سزده بکا اطاعت ایدیکز واکر بن ، اللهه ورسولنه عاصی اولورسه‌م سزك‌ده بکا اطاعتکز لازم کلمز . قالقیکز نمازه . رحمکم الله » دیدی .

بعده ، خاتم الانبيا حضرتلرینی تجهيز وتكفين ايله دفن ايتديردی .

طرف نبويدن حضرت (اسامه) يه ويريلمش اولان سنجاغ شريفكه رسول اكرمك وفاتنده (اسامه) نك علمداری اولان (بريده) آنی كتوروب سعادتخانهٔ نبوی اوكنه ديكيويرمشدی . حضرت ابو بكر ، آنی ينه (بريده) يه ويردی و (اسامه) نك قپوسی اوكنه ديكديردی و « كيمسه سفردن كيرو قالمسون » ديو ندا ايتديردی .

اسامه رضی الله تعالی عنه حضرتلری ، سنجاغ شريف ايله خارج مدينه يه چيقوب اسكی اردو يرينه واردی وينه اوراده اردوسنی قوردی .

سائر اصحاب كرام دخی خليفهٔ رسول اللهه اطاعت ايدرك همان سلاحلانديلر . اردوكاهه طوپلانديلر .

فقط اسامه ، پك كنج اولديغندن انصاردن بعضيلری ، آنك عزليله يرينه قدمای اصحاب كرامدن برينك نصبنی ايستديلر .

حضرت ابو بكر الصديقك جانی صيقيلدی « رسول اكرمك نصب ايتديكی سرعسكری بن ، نصل عزل وتبديل ايده بيلورم ؟ » ديدی .

ربيع الآخرك غرهسنده خليفهٔ رسول الله ، اردوكاهه كيتدی وحضرت اسامه يی آتنه بينديروب كندوسی يايا اولهرق آنی تشييع ايتدی .

حضرت اسامه آكا « يا سن ده بين ، ياخود بن ده اينه يم » ديدی . خليفه حضرتلری « نه بن بينه يم ، نه ده سن اين . الله يولنده بر آز بنم ده آياقلرم طوزلانسه نه اولور ؟ » ديدی . ولازم كلن محله دك يورويه رك اردوی اسلامی كچوردی .

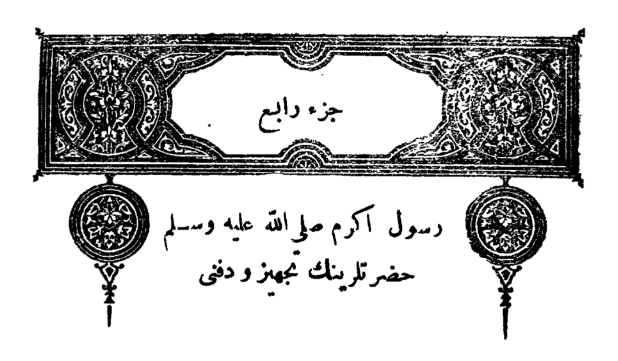
اسامه يه « الله سلامت ويرسون . كيت ورسول الله ، سكا نه امر ايتديسه آكا كوره حركت ايت » ديو وداع ايتديكی وقت « اكر رأيكه موافق كلورسه عمری بكا معين اولمق اوزره براقوير » ديدی . حضرت اسامه دخی راضی اولوب حضرت عمری براقدی .

بناءً عليه خليفه حضرتلری ، عمر الفاروق ايله برلكده مدينه يه عودت

ایتدی . اسامه دخی عسکر اسلام ایله جانب شامه کیتدی . بلقا ناحیه‌سنه واردی ودشمنلری آتلره چیکنه‌تدی وپدرینك قاتلنی بولوب اولدوردی . منصور ومظفّر اولدی ونیجه اموال غنائم آلدی.

ایشته رسول‌اللهك الك صکره تجهیز ایله‌دیکی وبرنجی خلیفه‌سنك الك اوّل سوق ایتدیکی اردو بودر .

اللهم صل علی محمد وعلی آله واصحابه اجمعین

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینك تجهیز و دفنی

جزء ثالثده بیان اولوندیغی اوزره ابوبکر الصدّیق رضی الله عنه حضرتلرینه بیعت اولوندقدن صکره فخر عالمك دفنی خدمت شریفه‌سنه مبادرت قیلندی . لکن مدفنی حقنده اختلاف اولوندی .

اصحاب کرامدن بعضیلری ، مسجد شریفده وبعضیلری (بقیع) ده ، یعنی مدینهٔ منوره مقبره‌سنده وبعضیلری جدّی ابراهیم علیه الصلوة والسّلامك قبری یاننده وبعضلری مکه‌ده دفن اولنمق رأینده بولندی .

حضرت صدّیق ایسه « بن ، رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلمدن بر شئ ایشیتدم وحالا اونوتمادم . الله تعالی ، بر پیغمبری قبض ایتمدی ، الاّ دفن اولنمسنی ایستدیکی یرده قبض ایتدی . دیو بیوردی . آنی دوشه‌کینك اولدیغی یرده دفن ایدیکز » دیمکله حضرت عایشه رضی‌الله عنها خانه‌سنده، اوزرنده عازم دار بقا اولدیغی دوشه‌کی قالدیریلدی و یری قازیلدی . بر لحد یاپیلدی‌که حالا (روضهٔ مطهرّه) دینیلان محل‌مبارکدر [*] .

---

[*] پاشا مرحوم ، مدفن شریف نبوی ایچون (روضهٔ مطهره) دینیلن محل یوراسیدر. دیمش ایسه‌ده (روضهٔ مطهره) قبر سعادت ایله منبرشریف آراسنده‌کی بقعهٔ مقدسه اولوب قبر پیغمبرینك بولوندیغی موقع اقدسه (حجرهٔ سعادت) تعبیر اولونور . [مصحح]

بو لحد مسعودی قازوب یاپان انصـار کرامدن (ابو طلحه) رضی‌الله عنه حضرتلریدر .

غسـل اولنه‌جغی وقت دخی اثواب سـعادتی چیقاروب چیقـارمامق خصوصنده بین‌الاصحاب اختلاف وقوع بولدی .

بو آرالق اصحاب کرامه من طرف‌الله اویقو کلدی . بو صره‌ده « آنی اثوابی اوزرنده ایکن غسـل ایدیکز » دیو بر سـوز ایشیدیلدی ، قائلی بیلینه‌مدی فقط موجبنجه عمل اولوندی .

غسل ودفن نبوی خدمت شریفه‌سنده بولنانلر (علی ابن ابی طالب) و (عبّاس بن عبدالمطّلب) ایله اوغوللری (فضل بن عبّـاس) و (قُثَم بن عبّاس) و (اسامة بن زید) و رسول اکرمك آزادلوندن (شُقرانْ) اولوب انصار کرامدن واهل بدردن (بنی عوف) ك جدّی اولان (اوس بن حولی) دخی آنلرله برابر بولندی . (رضی الله عنهم)

سائر جنازه‌لرده بر معتاد کورولن شیلردن آنده بر اثر کورولمدی . حضرت علی « حیاتکده ومماتکده پاکسین » دیه‌رك غسل ایدر وعبّاس ایله اوغوللری چویریر و (اسامه) ایله (شقران) صو دوکر ایدی .

بو وجهله غسـل وتکفین اولوندی . ارککلر وقادینلر وچوجوقلر وکوله‌لر ، بلوك بلوك کیروب نمازینی قیلدیلر .

قبر شریفه ایندیلر (علی) و (فضل) و (قثم) و (شقران) رضی‌الله عنهم ایدی . فقط (اوس بن حولی) رضی‌الله عنه « الله عشقنه یا علی ! بزم‌رسول‌اللهدن حظ ونصیبمزی کوزه‌ت » دیمکله حضرت‌علی، امرایتدی . اودخی قبر شریفه ایندی وحائز شرف ومباهات اولدی .

تجهیز وتکفین ایشی کجیکمش وکیجه ایریشوب آفاقی قارانلق باصمش ایدی . انفسی اسـتیلا ایدن ظلمات حزن وکدر ایسـه آندن دها باصقین ایدی . زیرا انوار وحی الٓهی‌یه مظهر اولان رسول‌اکرمك جسم‌مسعودینی طوپراغه کومك اصحاب کرامه الڭ بیوك مصیبت ایدی .

ایشته او أثناده قرة العین رسول حضرت (فاطمة البتول) رضی الله عنهـا وارضاهـا حضرتلری ، قبر نبـویدن بر آووج طوپراق آلارق قوقلایوب « احمد مختـارك ترابنی قوقلایانك حالی نه‌اولور ؟ الی آخرالعمر قاینامش آش قوقوسی آلماملق لازم اولور . بنم اوزه‌ریمه بر طاقم مصیبتلر دوکولدی‌که اکر کوندوزلرك اوزه‌رینه دوکولسـه کیجه اولمـالری لازم کلور » دیو مرثیه نظم ایدرك آغلاردی وهر کسك جکرینی داغلاردی . آندن صکره غمخانه‌سنه چکیلدی وانس والفتدن کسیلدی .

نه‌چاره‌که ، قافلهٔ بشره قاریشـانلر ، هپ بو منزلده قونوب کوچمك احوال طبیعیه‌دندر ورسول اکرمدن صکره آنك شریعتنه خدمت ایله‌مك آکا محبت واخلاصك اقتضاسندندر .

بناءً علیه صحابهٔ کزین ، حضرت پیغمبرك نار فراقیله سوزان اولدقلری حالده آنك تأسـیس بویورمش اولدیغی احکام دینیه‌یی أحکامه حصر افکار ایتمشـلردر . ازجمله حضرت صدّیق ، رسـول اکرمك حال حیـاتنده تجهیز بویورمش اولدیغی اسامه‌اردوسنی ، دفن نبوی عقبنده سمت مأموریتنه سوق ایله‌مشدر .

بعض اوصاف سنیهٔ محمدیه:

حلیهٔ شریفه وشمائل محمّدیه‌نك تعریفی، بویله کوچوك رساله‌یه صیغماز. فقط جزء ثالثده آنلردن بالمناسبه بر آز بحث اولوندیغی کبی بوراده دخی بر نبذه‌جك بحث اولنمق مناسب کورولمشدر.

رسول اکرم وفخر عالم محمّد المصطفی صلی الله علیه وسلم حضرتلری، خلقتجه واخلاقجه نوع بنی آدمك اکملی ایدی.

هپ انبیاء عظام علیهم الصلوة والسلام حضراتی، تامّ الاعضا وکوزل یوزلو اولوب حبیب خدا، آنلرك اڭ کوزه‌لی ایدی.

مبارك جسمی کوزل، هپ اعضاسی متناسب، اندامی غایت مطبوع آلنی وکوکسی وایکی اوموزلرینك آره‌سی وآووچلری کنیش، بویونی اوزون وموزون وکوموش کبی صاف، اوموزلری وبازولری وبالدیرلری ایری وقالین، بیله‌کلری اوزون، پارمقلری اوزونجه، اللری وپارمقلری قالینجه ایدی. مبارك قارنی کوکسیله برابر اولوب شیشمان دکل ایدی وآیاقلرینك آلتی چوقور اولوب دوز دکل ایدی. اوزونه قریب اورته بویلی، ایری کمیکلی، ایری کووده‌لی، کوجلی قوتلی ایدی. نه ضعیف، نه‌سمیز، بلکه ایکیسی اورته‌سی و صیقی اتلی ایدی. مبارك جلدی ایسه ایپکدن یوموشاق ایدی.

کمال اعتدال اوزره بویوك باشلی، هلال قاشلی، چکمه بورونلو، آز ده‌کیرمی چهره‌لی وسوبوجه یوزلو ایدی. شیشمان یوزلو ویومرو یاناقلی دکل ایدی.

کیرپیکلری اوزون، کوزلری قاره و کوزل بویوجك وایکی قاشنك

آرەسی آچیق ، فقط قاشلری بربرینه قریب ایدی . چاتیق قاشلی دکل‌ایدی وایکی قاشـنك آراسـنده بر داماز وار ایدی‌که وقت غضبده قاباروب کورونور ایدی .

او نبیّ مجتبی ، ازهراللّون ایدی ، یعنی نه کیرج کبی آق ، نه‌ده قاره یاغیز ، بلکه ایکیسی اورته‌سی و کل کبی قرمزی‌یه مائل بیـاض ونورانی وبرّاق‌اولوب مبارك یوزنده نور لمعان ایدردی . کوزلرینك آقنده‌دخی آز قیرمزیلق وار ایدی . دیشلری ، اینجو کبی آبدار وتابدار اولوب‌سویلرکن اوك دیشلرندن نور صاچیلور ، کولرکن فم سعادتی ، بر لطیف شیمشك کبی ضیالر صاچاراق آچیلور ایدی .

صاچلری ، نه‌پك قیویرجیق، نه‌ده پك‌دوز ایدی وصاچلرینی‌اوزاتدیغی وقت قولاقلرینـك یمه‌لرینی تجـاوز ایدردی . صقـالی صیق وتام ایدی . اوزون دکل ایدی وبر طوطامدن زیاده‌سنی آلوردی .

عالم بقایه رحلت بیوردقلرنده صاچی ، صقالی هنوز آغارمغه باشلایوب باشنده بر آز وصقالنده یکرمی قدر بیاض قیل وار ایدی .

جسمی نظیف، قوقوسی‌لطیف‌ایدی . قوقو سورونسون، سورونمه‌سون تنی وتری الك کوزل قوقولردن اعلا قوقاردی . بر کیمسه آنکله مصافحه ایتسه بوتون کون آنك رائحهٔ طیّبه‌سنی‌طویاردی ومبارك الیله برچوجوغك باشنی مسح ایتسه رائحهٔ طیّبه‌سیله اوچوجوق، سائر چوجوقلر آره‌سـنده معلوم اولور ایدی .

طوغدیغی وقت دخی نظیف وپاك ایدی وسنّتلی وکوبکی‌کسیك اوله‌رق طوغمش ایدی .

حواسّی فوق‌العاده قوی ایدی . پك اوزاقدن ایشیدیر وکیمسه‌نك کوره‌میه‌جکی مسافه‌دن کورور ایدی .

هپ حرکاتی معتـدل ایدی . بر یره عزیمتنده عجله وصـاغ وصوله میل ایتمیوب کمال وقار ایله طوغری یولنه کیدر وفقط سرعت وسهولت‌ایله یورور ایدی .

شویله‌گه : عادتا یورور کبی کورونور ، لکن یانٗنده گیدنلر ، سرعتایله یورودکلری حالده کیرو قالورلر ایدی .

الحاصل جزء ثالثده بیان اولوندیغی اوزره اك مکمّل ومستثنا صورتده یارادیلمش بر وجود مسعود ومبارك ایدی .

کولر یوزلو ، طاتلی سوزلوایدی. کیمسه‌یه قبا سوز سویله‌مز وکیمسه‌یه بد معامله ایله‌مز وکیمسه‌نك سوزینی کسمز ، ملایم و متواضع ایدی ، خشین و غلیظ دکل ایدی . فقط مهیب و وقور ایدی . بیهوده سوز سویله‌مزدی . کولمه‌سی دخی تبسّم ایدی .

آنی آنسزین کوره‌ن کیمسه‌یی مهابت آلوردی و آنکله الفت ومصاحبت ایله‌ین کیمسه ، آکا جان و کوکلدن عاشق ومحب اولوردی . اهل فضله درجه‌لرینه کوره احترام ایلردی . اقرباسنه دخی یك زیاده اکرام ایلردی. لکن آنلری کندولرندن افضل اولانلرك اوزرینه تقدیم ایتمزدی .

خدمتکارلرینی یك خوش طوتاردی. کندیسی نه یر ونه‌کیبرسه آنلره دخی آنی یه‌دیریر وآنی کیدیریر ایدی .

سخی وکریم ، شفیق ورحیم ، شجیع وحلیم ایدی . عهد ووعدنده ثابت ، قولنده صادق ایدی . الحاصل حسن اخلاقجه وعقل وذکاوتجه جمله ناسه فائق وهردرلو مدح وثنایه لایق ایدی.

کتاب اوقومامش ، یازی یازمامش اولدیغی حالده عوام وخواصك ظاهری وباطنی امورنده واقع اولان حسن تدبیر وتصرفنی بر آدم‌دوشونسه او حضرتك نه مرتبه عقل وفهم وذکاسی اولدیغی درحال آکلار وظلمات جهل ایچنده قالمش قبائل عرب آره‌سنده بویویوب وجزیرة العرب کبی بر صحرا محلده ظهور ایله‌یوب‌ده اُمّی اولدیغی حالده انفس وآفاقی انوار علوم ومعارف ایله منور ایتدیککنی بر عقل سلیم صاحبی تأمل ایتسه‌بلاتردد آنك دعوای نبوتنی جزماً تصدیق ایلر .

یه‌مه‌ده ، گیمه‌ده قدر ضرورت ایله اکتفا وزیاده‌سندن ابا ایلردی

بولدیغنی ییردی ، بولدیغنی گییردی وتام طویونجه وقارنی طولونجه یه‌مزدی. اوزرنده یاتوب اویودیغی دوشك ، ده‌ریدن معمول اولوب ایچی دخی خرما لیفی ایدی .

آز وقت ایچنده بونجه فتوحاته مظهر اولمش و واردات اسلامیه چوغالمش ایکن دنیا مالنه اصلا التفات ایله‌مزدی وغنائمدن کندوسنه عائد اولان اموالك اکثرینی مستحقلرینه صدقه ایدوب کندی تعیشی ایچون پك آز بر شی آلیقوردی . بو جهتله بعضاً استقراضه مجبور اولوردی .

اهل بیتنك اکثریا یه‌دیکلری آرپه اکمکی ، یاخود خرما ایدی ودارعقبایه عزیمتنده الك سوکیلی زوجه‌سی اولان عایشه رضی الله عنها حضرتلرینك حجره‌سنده جزئی آرپه‌دن باشقه ییه‌جك یوق ایدی وزرهی بر یهودی یدنده مرهون ایدی‌که عیالنك نفقه‌سی ایچون اوتوز صاع [*] آرپه اودونج آلوب زرهنی رهن ایتمشیدی.

---

[*] بر صاع ، بیك قرق درهمدر .

تركهٔ نبویه

رسول اکرم ، صلى الله علیه وسلم حضرتلرینك وفاتنده کرك آلتون، کرك کوموش نقدی قالمادی . البسه وایکی کلیم وبر چارشف وبر قاچ صو قابی وقاواطه وطاراق مقاص، مسواك کبی ضروری اللزوم اولان اشیاسندن باشقه بر کوموش مهری وار ایدی‌که : اوزه‌ری (محمّد رسول الله) دیو حك اولنمشیدی. (ابوبکر) و(عمر) و (عثمان) رضی الله عنهم حضراتی، آنی ایام خلافتلرنده استعمال ایتمشلردر .

بر سریری وار ایدی که : آیاقلری (ساج) دینیلن آغاجدن ایدی. رسول اکرم ، بعد الهجره (ابوایوّب انصاری) حضرتلرینك خانه‌سنده ایکن (اسعدبن زراره) رضی الله عنه حضرتلری ، آنی تقدیم ایتمشیدی. رسول اکرم ، آنك اوزه‌رنده یاتوب اویوردی . وفاتنده آنك اوزه‌رینه قونولوب نمازی قیلندی . بعده حضرت (عایشه) رضی الله عنها خانه‌سنده قالدی . صکره ناس ، تبرکاً آنك اوزه‌رنده موتالرینی کوتورور اولدیلر. حضرت (صدّیق) و (فاروق) ك جنازه‌لری دخی آنك اوزه‌رنده کوتورولمشدر .

مدینهٔ منوره اطرافنده اوتلار ، یکرمی رأس صاغیلور ده‌وه‌لری وار ایدی‌که : هر کون بونلردن ایکی قربه سوت کلوب زوجه‌لریله برابر کندولری تغدّی بویورور وبقیّه‌سنی اصحاب صفه‌یه ویریر ایدی .

یوز قویونی وآلتی ، یدی قدر کچیسی اولوب آنلرك سودلری دخی او یولده صرف اولونور ایدی .

بوندن باشقه ترکه‌سی : سلاحلریله بر بیاض (استر) دن عبارت اولوب

حضرت (صدّیق) آنلری ، (علی‌المرتضی) رضی‌الله عنـه حضرتلرینه ویرمش و « ماعداسی صدقه‌در » دیو بویورمشدر .

اگرچه رسول اکرمك مدینهٔ منوره‌ده بر آز اراضیسی و (فَدَك) و (خیبر) اراضیسنده بر مقدار حصه‌سی وار ایدی . لکن حال صحتنده آنلری وقف ایدوب حکملرینی دخی تعیین بویورمشیدی .

شویله‌که : آنلردن اکثرینك وارداتی گلوب گیدن ایلچیلر ومسافرلر ویولجیلر مصارفنه تخصیص ایتمشیدی .

خیبرك حاصلاتندن زوجه‌لری ایچون معیّن‌المقدار آرپه وخرما تخصیص ایدوب فضله‌سنی دخی فقرایه ، مهاجرینه اعطا بویوررولر ایدی .

(ابوبکر الصدّیق) رضی‌الله عنه حضرتلری ، ایام خلافتنده بو مرتباتی وقت سعادتده اولدیغی کبی صرف ایدوب اصلا تغییر ایتمدی .

حضرت عمر رضی‌الله عنـه ، خلیفه اولدقده خیبر اراضیسنی تقسیم وزوجات مطهره‌یی تخییرایله « ایسته‌ین کافی‌السابق تعییناتنی‌وایسته‌ین‌اراضیدن حصه‌سنی آلسون » دیوب آنلرك بعضیلری ، تعییناتنی وبعضیلری اراضی‌یی اختیار ایتمشلردر .

سائر طول قالان قادینلرك مدتلری منقضی اولدقدن صکره ایستدکلری اره واره بیلورلر. اما زوجات مطهره، امهات مؤمنین اولدقلرندن کیمسه‌یه تزویجلری جائز دکلدر .

بناءً علیه برحیات اولدقجه نفقه‌لری جاری اولمق لازم کلش وسا کن اولدقلری خانه‌لر، وفاتلرینه قدر کندولرینه ترك‌ایدیلمش‌در. رسول‌اکرمك وارثلری ، کریمـهٔ محترمه‌سی (فاطمة الزهرا) رضی الله عنهـا وارضاها ، زوجات مطهره‌لری رضی الله عنهن و عمّی (عبّـاس) رضی الله عنـه حضراتی ایدی .

لکن (ابوبکر) رضی الله عنه ، ترکهٔ نبویه‌یی تقسیم ایتمیوب وقت سعادتده جاری اولان ترتیباتی بعینها اجرا بویوردی وحضرت (فاطمه) رضی‌الله عنها ، حصهٔ میراثنی ایستدکده « رسـول اللهدن ایشیتدم . بزه »

يعنى پيغمبرلره كيمسه وارث اولاماز . بزم ترك ايتديكمز شئ ، صدقه‌در .
ديدى . رسول‌الله ، هرنه ياپارديسه بن ، اصلا تغيير ايتمم . زيرا قورقارم‌كه
بر ياكليش يوله صاپماليم » ديو جواب ويردى.

مرويدركه : حضرت (فاطمه) نزد (صدّيق) ه كلوب « سكا كيم
وارث‌اولور؟ » ديو صورمش وحضرت (صدّيق) «عيال واولادم‌اولور»
ديدكده « يابن ، نيچون پدرمه وارث اولميورم » ديو بويورمش .

حضرت (صدّيق) دخى « بن ، سنك پدرك اولان رسـول اكرم
حضرتلرندن ايشـيتدم . بويوريپورديكه : كيمسـه بزه وارث اولاماز .
آنك ايچون سن‌ده وارث اولامازسين . لكن بن ، آنك خليفه‌سى‌يم .
آنك حياتنده انفاق ايلديكى كيمسـه‌لرى انفاق ايدرم ، سـنك مصارفكى
و اموريكى دخى رؤيت ، وظيفـهٔ ذمتمدر » ديو جواب ويردى . آنك
اوزه‌رينـه حضرت فاطمه ، سـكوت ايتدى وبر دهـا ميراث لاقيرديسنى
ايتمدى .

زوجات طاهرات

امّهات مؤمنین اولان زوجات طاهراتك اوّل وافضلی (خدیجة الکبری) رضی الله عنها حضرتلریدرکه : سیّدة النسا (فاطمة الزهرا) رضی الله عنها حضرتلرینك والده‌سیدر .

فخرکائناته ابتدا ایمان ایدن و آرقه‌سنده نمازقیلان اودر . او، برحیات اولدقجه رسول اکرم، آنك اوزه‌رینه باشقه خاتون تزوّج ایتمدی . ذرّیت نبویه دخی آندندر . زیرا رسول اکرمك حضرت (فاطمه) دن باشقه اولادی قالمادی .

آندن صکره زوجات مطهره‌نك افضلی، ابوبکر الصدّیق رضی‌الله عنه حضرتلرینك کریمه‌سی (عایشة الصدّیقه) رضی‌الله‌عنها حضرتلریدر. آندن پك چوق حدیث شریف روایت اولنمشدر . رسول اکرمك بکر اوله‌رق تزوّج ایتدیکی آنجق اودر . سائرلرینی هپ طول اولدقلری حالده تزوّج ایتمشدر . رسول اکرم ، حضرت (عایشه) یی پك زیاده سوردی . مع هذا حضرت عایشه دیر ایمش که « خدیجه ، رسول اکرمك بنی تزوّجندن اوچ سنه اوّل فوت اولمشیکن آنك قدر هیچ بر خاتونی قیصقانمادم . زیرا رسول‌الله ، دائما آنی یاد ایلردی وقربان کسوب آندن آنك متعلقاتنه اهدا ایدردی و آکا جنتده مجوف انجودن برکوشك ایله مژده ایلمك اوزره رسول اکرمه ربّ تعالی امر ایتمشیدی »

حضرت خدیجه‌نك وفاتندن صکره رسول اکرمه (سوده بنت زمعه) تزویج اولنمشدی . صکره ابوبکر الصدّیق حضرتلری ، کریمه‌سی عایشه‌یی تزویج ایلمشدر . سوده ، مقدما اشراف قریشدن عمّی زاده‌سی و حدیبیه مکالمه‌سنده بولنان مشهور (سهیل بن عمرو)ك برادری (سکران)ك زوجه‌سی

اولوب آنکله برابر اسکیدن اسلام ایله مشرف اوله‌رق حبشه هجرت ایتمشلر ایدی . سکرانك وفاتیله طول قالمش ورسول اکرمك ازدواجیله شرف تسلیت بولمش ایدی ، کندوسنه اختیارلق کلدکده نوبتنی حضرت عایشه‌یه بخش ایتمشدر .

مؤخراً عمر رضی‌الله عنـه حضرتلرینك کریمه‌سی (حفصه) رضی‌الله عنها حضرتلرینك زوجی فوت اوله‌رق طول قالدقده رسـول اکرم ، آنی تزوّج ایله حضرت عمری تلطیف بیوردقدن صکره پدرینك همشـیره‌سی (اُمیمه بنت عبدالمطّلب) ك قزی و (زید بن حارثه) نك مطلّقه‌سی اولان (زینب بنت جحش) ی دخی تزوج ایتمشدر .

زوجات طـاهراتدن بری دخی (ابوسـفیان بن حرب) ك قزی (امّ حبیبه) درکه زوجی (عبیدالله بن جحش) ایله برابر سابقین اوّلیندن اوله‌رق حبشه هجرت ایلمشلر ایدی .

عبیدالله ، اوراده مرتد اوله‌رق فوت اولوب امّ حبیبه ، اسـلام اوزره ثابت ودیار غربتده بی‌کس قالمغله طرف نبویدن بیکس‌نوازلق یولنده وقوع بولان امر و اشـعار اوزرینه (نجاشی) آنی اوراده رسـول اکرمه نکاح ایدرك مدینهٔ منوره‌یه کونده‌رمش . امّ‌حبیبه‌نك پدری ابوسـفیان ، او زمان هنوز ایمانه کلیوب مکه‌ده رئیس‌الرؤسا ایدی . ینه حبش مهاجرلرندن (بره بنت عبدالمطّلب)ك اوغلی (ابوسَلَمه) احد جنکنده آلدیغی یاره‌دن وفات ایلدکده زوجه‌سی (امّ سلمه) یی دخی رسول اکرم تزوج بیورمشدر.

بعده بنی المصطلق غزاسـنده (جُوَیرِیَه) و خیبرك فتحنده (صفیه) اسیر اولوب رسول اکرم آنلری دخی تزوّج ایلمشدر. جویریه، بنی‌المصطلق شیخی (حرث بن ابی‌ضرار)ك وصفیه ، رؤسای یهوددن (ابن‌اخطب) ك قیزیدر.

جزء ثالثده بیـان اولندیغی اوزره رسـول اکرم ، عمره ایچون مکه‌یه واردقده عمّی عبّاس، کندی زوجه‌سی (امّ‌الفضل)ك قیز قرنداشی (مَیمُونَه) یی حضرت پیغمبره تزویج ایلمشدر . رضی‌الله عنهنّ

رسول اکرمك مُعْتَقْ ومُعْتَقه‌لری [*]

رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری ، کوله و جاریه‌لرینی مالك اولدیغی کبی ، یاخود بر مدتجك صکره آزاد ایلردی وآنلری مخیّر قیلوب ایستیانلری خدمت سنیه‌لرنده آلیقور ایدی . حین وفاتنده آزاد اولمامش هیچ برکوله وجاریه‌سی بولنمادی. آزادکرده‌لری چوقدر. ابتدا والده‌سندن موروث اولان (امّایمن) نام حبش جاریه‌یی آزاد ایلمشیدی. لکن امّایمن، ینه خدمت سنیه‌لرنده قائم اولوردی .

بعده (خدیجةالکبری) رضی‌الله عنها رسول اکرمه (زیدبن حارثه) نام‌کوله‌یی باغشلادی . رسول اکرم دخی آنی آزاد وکندوسنه اوغول اتخاذ ایلدی و « برجنتلك خاتون آلمق ایسته‌ین امّایمنی تزوّج ایتسون » دیو بیورمغله زید ، آنی تزوّج ایتدی وآنلردن (اُسامه) تولد ایلدی . رسول اکرم ، آنی دخی کندی اولادی کبی سوردی .

بابا واوغول ، ایکیسی دخی رسول‌اکرمك خواص‌اصحابندندر وایکیسی‌ده وقت سعادتده سر عسکر اولمشلردر . امّایمن دخی مبارك ومتیّمن برخاتون ایدی . احد غزاسنه حاضر اولوب غزاته صو اولاشدیریر و یاره‌لولره تیمار ایدر ایدی. رسول اکرمدن صکره حضرت ابوبکر و عمر ، آنی زیارت ایدرلردی .

(صُهَیب رومی) موصل نواحیسندن اولوب روملر ، اورالرینی غارت ایلدکلرنده آنی اسیر ایتمشلر و بعض عربانه صاتمشلر ایدی . عربانده دخی

[*] آزادلیلری

(ابن جدعان) آلوب رسـول اکرمه کوندەرمشدی. الڭ اوّل اسـلام ایله مشرّف اولان اصحاب کزیندندر .

(سَلْمانْ فارسی) ایران اهالیسندن اولوب برآرالق اسیر دوشەرك بر یهودی‌یه صاتیلمش وجزء ثانیده بیان اولدیغی اوزره رسول‌الله، آنی اسارتدن خلاص ایتمشدر . او دخی خواص اصحاب کرامندندر .

(شُقْرانْ) بدر غزاسنده بولندیغی وقت کوله ایدی . صکره حضرت پیغمبر، آنی آزاد ایتمشدر. رسول اکرمك غسل و دفنی خدمت شریفه‌سنده بولنانلردن بریدر .

(ابو رافع) حضرت عبّاسـك کوله‌سی اولوب آنی رسـول اکرمه باغشلامشیدی. حضرت عبّاسك اسلامنی تبشیر ایتدکده رسول اکرم، آنی آزاد و معتقه‌لرندن (سَلْمی) یی آکا تزویج بیوردی. آنلردن (عبدالله بن ابی رافع) تولد ایلدی‌که حضرت علینك ایام خلافتنده کاتبی ایدی .

(سفینه) نامنده برکوله‌سی دخی اولوب آنی آزاد بیورمشلر ایدی . آندن (عبدالرحمن بن سفینه) تولد ایلمشدر .

بونلردن باشقه رسول‌اللهك دها نیچه معتق ومعتقه‌لری وار .

(رضی‌الله عنهم)

خدمهٔ رسول‌الله

رسول‌اللهك خدمت مخصوصه‌سنده بولنانلردن بری (انس ابن مالك) دركه اون سنه رسول‌الله‌ه خدمت ایدوب دعاسنی آلمش ویوز سنه‌دن زیاده معمّر اولمشدر .

(ربیعة بن كعب الاسلمی) اصحاب صفّه‌دن اولوب رسول اكرمك آبدستی خدمتنده بولنور ایدی وعجبا برخدمت ظهور ایدرمی ؟ دیوصباحه قدر باب سعادتده بكلردی .

(عبدالله بن مسعود) حضرت پیغمبرك مسوا كداری ایدی وبر محله تشریف ایده‌جك اولدقلرنده نعلین شریفنی كیدیریر وچیقاردقلری وقت ، آنلری قوللرینه كچیروب محافظه ایلر ایدی .

(عُقْبَةُ بن عامرالجُهَنی) سفرلرده فخر عالمك استرینی یده‌ردی . عالم وفقیه وشاعر فصیح‌اللسان ایدی . معاویه زماننده مصر والیسی اولمشدر.

(ابوذرّالغفاری) دخی فخر كائناتك خواص اصحابندن اولدیغی حالده خدمت مخصوصه‌لرنده بولونور ایدی. بونلردن باشقه شرف خدمت نبویه ایله مشرف اولان دها بعض ذوات واردر.

(قیس بن سعد بن عبادة الانصاری) دخی حضرت پیغمبرك یاننده بولونوب صانكه (مدینهٔ منوره) نك ضبطیه ناظری مثابه‌سنده ایدی .

حضرت (علی) و (زبیر) ایله برابر (مقداد بن الاسود) دیو معروف اولان (مقداد بن عمرو) و (محمد بن مسلمة الانصاری) و (عاصم بن ثابت) ایسه مستحق عقوبت اولانلرك جزالرینی اجرا ایدرلردی . (رضوان الله علیهم اجمعین)

مؤذنلر

فخرعالمك درت مؤذنی وار ایدیکه (بلال حبشی) و (ابن امّ مکتوم القرشی) و (ابو مَحْذُورَه سمرهَ) و (سعد القَرَظ) در . (بلال حبشی) حضرتلری ، الك اول اسلام ایله مشرف اولانلردن بریدر. کوله ایکن اعلان اسلام ایله مشرکلرك جور واذالرینه صبر وتحمل ایتمکده ایکن حضرت ابوبکرالصدّیق، آنی صاتون آلوب حسبةً لله آزاد ایلدکدن صکره خدمت نبویه‌یه مداوم اولدی. ابتدا اذان ویرن واقامت کتورن اودر. بعدالهجره اصحاب کزینك اکثری، تجارت وفلاحت ایله مشغول اولارق فرصت بولدقجه حضور نبوی‌یه کلورلر ایدی. بلال ایسه بر آن خدمت نبویه‌دن آیریلمازدی. وقت فجردن اوّل غایت مؤثر براذان ایله اصحاب تهجّدی اویاندیریر ونماز وقتی جماعت ، حاضر اولدقده فخر کائناتی مسجد شریفه کتیریر ، بعده حجرهٔ منوره‌سنه کوتورور ، باب سعادتده طورور ، حضرت پیغمبرك هرخدمتنی کورور ایدی . ایام سفرده دخی بر آن یانندن آیریلمازدی . فخر عالمك وفاتنه‌قدر او وجهله مؤذنلکی خدمتنده بولندی . آندن‌صکره جهان باشنه طارکلدی. رسول اکرمك هجر وفراقیله مدینه‌ده طوراماز اولدی. حضرت ابوبکر ، وقت‌سعادتده‌کی احوالك اصلا بوزولمامسی املنده اولدیغندن بلالك کندوزماننده دخی مؤذنلك ایتمسنی طلب وتکلیف ایتدکده حضرت بلال، آکا «اکر بنی نفسك ایچون صاتون آلدك ایسه آلیقوی واکر الله ایچون آلوب ازاد ایلدك ایسه‌بنی کندی حالمه براق» دیو جواب ویرمش ایسه‌ده ابوبکرالصدّیق حضرتلری ، نام‌خدایی یاد ایدرك یالوارمغله حضرت بلال ، برمدت مؤذنلکده قالمشیدی . لکن نهایت‌الامر طیانه‌میوب جانب شامه کیتدی ، غزات مسلمینه التحاق ایتدی .

فقط بلال حضرتلرى ، جانب شامده ايكن رؤياسنده رسول اكرمى كوروب « يابلال ؟ بو جفا نەدر ، بنى زيارت ايدەجكك وقت كلديمى ؟ » ديو بيورمش. بلال حبشى، خائف وحزين اولەرق اويانمش. همان دەوەسنه بينوب تك وتنها چوللرى يارەرق مدينهٔ منورەيه وارمش وروضهٔ مطهره اوزرينه قپانوب يوزينى طوپراقلره سورەرك آغلامقده ايكن سبطين مكرمين، يعنى حسن وحسين رضى‌الله عنهما وارضاهما حضرتلرى چيقه‌كلشلر . بلال، ينه حزن وتحسرايله بكا ايدەرك خاك پاك قبرنبوى‌يى براغوب آنلره صاريلمش. آنلر دخى «يابلال! سنك مسجدشريفده رسول‌اللهه‌اوقوديغك اذانى‌ايشيتمك ايسترز » ديملريله درحال حضرت بلال ، مسجدشريفك سطحنه چيقوب ووقت سعادتده اذان ويرديكى يرده طوروب (الله اكبر) ديديكى كبى مدينه يرندن اوينادى (اشهدان‌لااله الاالله) ديدكده مدينه چالقاندى (انّ محمداً رسول‌الله) دينجه رسول‌الله ديريلمش ديەرك قيزلر ، سوقاقلره اوغرادى. مملكت آلت ، اوست اولدى . رسول اكرمدن صكره مدينەده اوقدر آغلايش كورولمامشيدى . حضرت بلاله دخى حيرت كلدى‌او، آذانى تمام ايدەمدى .

بونك اوزرينه ينه شام طرفنه عودت وآرزوى شهادتله سرحداته طوغرى عزيمت ايلمشدر . برمؤذن‌كه اذان شريف مشروع اولدقده ابتدا آنك لسانندن ايشيديله واماى فخرعالم اوله ودائما آكا همدم اوله . آنك ديكر فضائلندن بحثه حاجت كورولمز .

(ابن امّ مكتوم) حضرت خديجة‌الكبرانك دايىسى اوغليدر. بلال‌حبشى، بروجه‌بالا اصحاب تهجّدى‌اويانديرمق‌ايچون وقت فجردن اوّل اذان‌ويروب (ابن امّ مكتوم) ايسه صباح نمازينك تمام وقت اداسى كلدكده اذان ويريردى ورسول اكرم ، بر طرفه سفر ايتدكده (بلال حبشى) برابر كيتمكله ابن امّ مكتوم، مسجد نبويده قالورايدى. كرّات ايله رسول‌اكرم، آنى مدينەده قائممقام براقشيدى .

(ابو محذوره) نك صوتى لطيف اولوب پك كوزل اذان ويررايدى.

رسول‌الله ، آنی بعدالفتح مکده مؤذن تعیین بیورمشیدی . اولادی (هرون الرشید) زماننده منقرض اولونجه‌یه‌قدر مؤذن اولمشلردر .
(سعد القرظ) عمّاربن یاسرك کوله‌سی ایدی. رسول اکرم ، آنی قبایه مؤذن تعیین بویورمشیدی . بروجه بالا بلال حبشی ، شام طرفنه عزیمت ایلدکده (سعدالقرظ) مدینهٔ منوره‌یه نقل ایله مسجد نبوی مؤذنلکنه تعیین ایدیلدی . اوّلا کندوسی وصکره اولادی چوق زمان مسجد رسول اللهده مؤذنلك ایتمشلردر . رضی‌الله عنهم ورضوا عنه .

خطیبلر وشاعرلر

اصحاب کرام ایچنده بك چوق خطیبلر ، یعنی کوزل نطق ایدنلر ونیچه شاعرلر وار ایدی . فقط ایچلرندن بعضلری خطابت ، یا شعر ایله شهرت آلمشلر ایدی .

ازجمله انصارك خطیبی اولان (ثابت بن قیس بن شمّاس) خطبانك و (حسّان بن ثابت الانصاری) شعرانك الك شهرتلیلری ایدی .

(عبدالله بن رواحة الانصاری) هم خطیب ، هم شاعر ایدی . عقبه بیعتنده وبدر واحد وخندق وقعه‌لرنده ودیکر غزالرده بولنمش و (موته) جنکنده شهید اولمشدو .

(کعب بن مالك الانصاری) دخی مشاهیر شعرای اسلامدندر . بیعت عقبه‌ده وسائر مواقع مشهوره‌ده بولنمشدر ، فقط تبوك غزاسنه کیتمامشدر .

جزء ثالثده بیان اولندیغی اوزره (کعب بن زهیر) دخی صکره‌دن مدینهٔ منوره‌یه کلوب شعرای اسلامیه‌یه ملحق اولمشدر . رضی الله عنهم اجمعین .

فقهای صحابه

(ابو بکر) و (عمر) و (عثمان) و (علی) و (عبدالرحمن بن‌عوف) و(عبدالله بن‌مسعود) و (ابیّ بن کعب الانصاری) و (معاذ بن جبل) و(عمّار بن یاسر) و (حذیفة بن الیمان) و (زید بن ثابت الانصاری النجّاری) و (ابوالدّرداء) و (ابو موسی‌الاشعری) و (سلمان‌الفارسی) اصحاب کرامك علما وفقهاسی اولوب وقت سعادتده بیله فتوی ویریرلردی. عمر وعلی ومعاذ بن جبل ، رسول ا کرمك قاضیلری مثابه‌سنده ایدیلر .

خلفای اربعه ایله عبدالرحمن بن عوف ، عشرهٔ مبشره‌دندر . ابن مسعود ، خدمهٔ نبویه صره‌سنده دخی ذکر اولنمشیدی . ابیّ بن کعب ، عقبه‌ده بیعت ایدن انصاردندر . معاذبن جبل ، تعلیم قرأن ایچون طرف نبویدن یمنه کونده‌ریلشدی . عمّار بن یاسر ، خواص اصحاب کرامدندر .

حذیفة بن الیمان ، رسول‌اللهك محرم اسراری ایدی . خدمت‌کتابتنده دخی‌بولنوردی . رسول ا کرم ، آکا احوال آتیه‌یه دائر پك چوق سرلر کشف وبیان ایتمش ومنافقلرك اسملرینی سویلمش ایدی . حضرت عمر ، اسراره دائر اولان شیلری آندن صوراردی وبرجنازه وقوعنده حذیفه‌یی کوزه‌دوب آنك کیتمدیکی جنازه‌یه کیتمزدی . حضرت عمر ، برحیات اولدقجه فتنه ظهور ایتمیه‌جکنی دخی خبر ویرمشدی . رضی الله عنهم ورضوا عنه .

كتّاب حضرت پیغمبری

شیخین ، یعنی ابوبکر وعمر ، فخر کائناتك ایکی وزیری مثابه‌سنده اولوب عثمان بن عفّان وعلی بن ابی طالب دخی وحی کاتبلکی ایدرلردی . فقط رسول اکرمك آنلردن بشقه کاتبلری دخی اولوب مشهورلری بروجه آتی بیان اولنور :

(سعید بن عاص بن امیّة بن عبد شمس) ك اوغلی (خالد) وحی کاتبی اولوب بسملهٔ شریفه‌یی ابتدا یازان اودر وسابقین اوّلیندن اولوب هجرت یولنده حبشه‌یه کیتمش وفتح خیبر اثناسنده مدینه منوره‌یه کلمشدر . کوله‌سی (معیقب بن ابی فاطمه) دخی قدمای مهاجریندن اولوب رسول اکرمك مهردارلق خدمتنده بولنمش وحضرت صدّیق وفاروقك ایام خلافتلرنده بیت‌المال امینی نصب اولنمشدر . سعیدك برادری (ابان بن عاص) دخی فتح مکه کونی اسلامه کلوب وحی کاتبی اولمشدر .

(شرحبیل بن حسنه) ابتداکی وحی کاتبلرندندر وسابقین اوّلیندن اولوب حبشه هجرت ایلمش وامّ حبیبه ایله برابر مدینهٔ منوره‌یه کلمشدر . آندن صکره دخی ملوکه نامه‌لر یازمشدر .

حضرموت اهالیسندن وکبار اصحاب کرامدن (علاء بن الحضرمی) دخی وحی کاتبلرندن ایدی .

فقها صره‌سنده مذکور اولان (ابیّ بن کعب) که هجرت نبویه‌ده وحی کاتبی اولمشیدی . ابتدا مکتوب آخرنده امضا یازان اودر .

ینه فقهادن (زید بن ثابت) دخی وحی کاتبلرندن اولوب بشقه شیلرده یازاردی . اطرافدن کلن مکتوبلری ترجمه ایچون رسول اکرمك امریله یهود وسریانی کتابتی تعلّم وتحصیل ایتمشیدی . زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله

حضرت صدیقك امریله قرأن کریمی جمع ایدن اودر . (عبدالله بن سعید بن ابی سرح) حضرت عثمان بن عفانك سوت قرنداشی اولوب فتح مکه‌دن اول اسلامه کلوب وحی کاتبی اولمشیدی . صکره نعوذ بالله مرتد اولمغله فتح‌مکه کونی دمی هدر قلنمشیکن حضرت‌عثمانك شفاعتیله عفوبیورولدی . بعده قوی مسلمان اولدی .

ابوسفیان که رؤسای قریشدن اولوب جزء ثالثده بیان اولندیغی اوزره فتح مکه کونی اوغوللریله برابر اسلام ایله مشرف اوله‌رق مؤلفة القلوبدن اولمشیدی . قیزی (ام حبیبه) امهات مؤمنیندن‌ایدی . بیوك باشلی‌وقیصه‌یه قریب اوریه بویلو بر آدم ایدی . کرك کندوسی وکرك اوغوللری‌بعدالفتح مدینهٔ منوره‌یه نقل خانه ایتمشلردر . کرك ابوسفیان ، کرك اوغلی (یزید) کتابت نبویه خدمتنده بولنمشلردر . دیکر اوغلی (معاویه‌بن ابی‌سفیان) ایسه وحی کاتبی اولمشدر . اودخی درایت وبصیرت صاحبی بر ذات ایدی .

بعض مورخین دیرکه : « ابی‌سفیان‌اوغوللرینك اڭ خیرلوسی، مومی‌الیه (یزید بن ابی‌سفیان) در »

ابوسفیانك (زیاد) نامنده دیکر بر اوغلی دخی واردر . فقط زمان جاهلیتده جاری اولان اصول تزوج اقتضاسنجه دخی ولد زنا اولدیغندن (زیاد بن ابیه) دیرلرکه (باباسنك اوغلی) دیمکدر . صکره معاویه ، آنی برادرلکه قبول ایدرك ابوسفیان نسبنه الحاق ایتمشدر .

(عبدالله بن ارقم القرشی) که فتح مکه سنه‌سی اسلام ایله مشرف اولمشیدی . طرف نبویدن ملوکه وسائره مکتوب یازاردی ونزد پیغمبریده پك مؤتمن ایدی .

عشرهٔ مبشره‌دن (زبیربن العوام) ایله فتح خیبر سنه‌سنده اسلام ایله مشرف اولان (جهیم بن الصلت) اموال زکات کاتبلری ایدی . (مغیرة بن‌شعبة الثقفی) دخی (حصین بن‌نمیر) ایله برابر سائر معاملاتی یازارلر ایدی . اشبو مغیرة بن‌شعبه ، بیعت رضوانده بولنمشدر وفرط ذکا ودرایت ایله معروف اولان درت ذاتدن بریدر. آنلره (دهات

اربعه) دیرلرکه (مغیره) و (عمرو بن العاص) و (معاویه)و (زیاد ابن ابیه) در .

(بریده ابن الحصیب السهمی الاسلمی) که رسول اکرم ، مکه‌دن مدینه‌یه هجرت ایدرکن (غمیم) نام محله وصوللرنده بنی سهمدن و کندی اهل بیتندن یتمش نفر راکب ایله کلوب ایمان ایتمشیدی . بر دفعه طرف نبویدن بنی سلیمه مکتوب یازمشدر .

(سُهیل بن عمرو) برادری قدمای مهاجریندن (حاطب بن عمرو بن فهیره) و (ابو ایّوب انصاری) و (عمرو بن العاص) دخی خدمت کتابت نبویه‌ده بولنان ذوات کرامدندر .

امرای عسکریه

هجرت نبویه‌نك برنجی سنه‌سی جهاده و رخصت ویرلدی . سریه ، یعنی چته بکلری آره ، صره مدینه‌دن چیقوب مشرکلره تعرض ایدر اولدی.

ابتدا کی امرای سریه ، حضرت پیغمبرك عمّی (حمزه) و عمّ زاده‌سی (عبیدة بن الحارث) و خاله زاده‌سی (عبدالله بن جحش) ایدی .

صکره (ابوبکر الصدّیق) و (عمر الفاروق) و (عبدالرحمن بن عوف) و (ابوعبیدة ابن الجرّاح) دخی سریه امیری اولمشلردر. (علی بن ابی طالب) ایله (زید بن حارثه) ایسه دائما سریه وفرقه امارتلرنده استخدام بیوریله کلمشلردر.

اصحاب کرامدن (مقداد بن الاسود) دیو معروف اولان (مقداد بن عمرو) و خطبا و شعرادن (عبدالله بن رواحه) ایله (عکاشة بن محصن الاسدی) و (شجاع بن وهب الاسدی) و (محمد بن مسلمة الانصاری) دخی سریه بکلرندندر .

(عمرو بن العاص) و (خالد ابن الولید) اسلام ایله مشرف اوله‌رق مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایلدکلرنده ایکیسی دخی باشبوغلقده استخدام

بیورلدیلر . علی الخصوص خالد بن الولیدی رسول اکرم (سیف‌الله) دیو تلقیب ایدرك دائما آنی امارت عسکریه ایله استخدام بیوردی .

او صره‌ده (ابوقَتادَة الانصاری) و (سعدبن زیدالانصاری) و (قیس ابن عبادة الانصاری) و دیگر بعض اصحاب کرام دخی سریه بکلکنده استخدام اولنورلردی . جزء ثالثده بیان اولندیغی اوزره ابوموسی‌الاشعرینك عمّی (ابوعامر الاشعری) دخی او طاس محاربه‌سنده بر فرقه‌نك امیری ایدی .

زبیر بن العوّام ، قلیچ اورمقده وسعد بن ابی وقاص ، اوق آتمقده فوق‌العاده ماهر و ایکیسی دخی غایت شجیع و بهادر ایدیلر . (طلحة بن عبیدالله) دخی شجعان اسلامدن ایدی . رسول اکرمك الك صکره نصب ایتدیکی امیرالجیش (اسامة بن زید) درکه جزء ثالثده اولندیغی اوزره حضرت صدّیق ، بو امری انفاذ ایتمشدر . رضوان‌الله علیهم اجمعین .

سریه بکلرندن بری دخی قدمای مهاجریندن (عمرو بن امیة‌الضمری) رضی‌الله عنه ایدی که غایت جری و چالاك و الی چابوق ، چاقر پنچه‌لی بر مرد عیار ایدی و ایام جاهلیتده چوق سابقه‌سی وارایدی . نیچه مخاطره‌لردن قورتولمش ، آرته قالمش برذات غریب الاطوار ایدی .

عصر اسلامده دخی (پیغمبر ساعیسی) دیو معروف اولوب امر تجسّسده و تبلیغ مراسلاتده و دشمن ممالکنه کیروب چیقمه‌ده حکایات غریبه‌سی واردر .

ازجمله : هجرتك دردنجی سنه‌سنده (قاره) قبیله‌سندن بر جماعت ، حضرت پیغمبره کلوب « بزده اسلام وار . بر قاچ آدم کوندر . قرأن اوقوتسونلر ، تعلیم دین ایتسونلر » دیملریله رسول اکرم ، آلتی کشی کوندرمش و ایچلرندن (عاصم بن ثابت) ی آنلره رئیس تعیین بیورمش ایدی . مشرکلرك غرضی ایسه آنلره غدر ایدوبده رؤسای مکه‌دن بر از شیٔ قاپمق ایمش . اوزرلرینه هجوم ایلمشلر ، عاصم ایله اوچ نفر رفیقی ، مخالفت و مدافعه قیدنده اولمالریله آنلری شهید ایتمشلر و باقی ایکیسنی طوتوب احد

جنكنده اقرباسی تلف اولان مشركين مكه‌يه صاتمشلر. رؤسای مكه، آنلری صلب واعدام‌ايله تشفّیٔ صدر ايتمشلر. حضرت پيغمبری اعدام ايتمك اوزره ابوسفيان‌طرفندن مدينهٔ‌منوره‌يه كونده‌ريلمش‌اولان برشخص دخی‌طوتولدی.

بناء على ذلك ابوسفيانی اعدام ايتمك اوزره طرف نبويدن عمرو بن اميّه ، مكه‌يه كونده‌ريلدی . انصاردن (سَلَمَةُبن اسلم) دخی آكا ترفيق ايديلدی .

عمروك بر دوه‌سی اولوب سلمه‌يی دخی آكا بينديرير ايدی . مكه‌يه تقربلرنده عمرو ، دوه‌سنی ايكی جبلك آره‌سنده بند ايدوب براقدی . سلمه‌يه « هايدی طوغری ابو سفيانك يانته واروب آنی اعدام ايديويره‌لم » ديمش ايسه‌ده سلمه « اوّلا بيت شريفه كيدوب طواف ايتسه‌ك وايكيشر ركعت نماز قيلسه‌ق » ديمكله كيدوب طواف ايتمشلر و نماز قيلمشلر . او اثناده ابوسفيانك اوغلی معاويه، عمروی كوروب طانيمقله « ايشته عمرو بن اميّه » ديو باغرمش . عمرو ايسه زمان جاهليتده سابقه‌لی وقورقونج بر آدم اولمغله ايشيدنلر « عمرو ، بورايه البته سوء نيت ايله كلمشدر » ديه‌رك قوشمشلر و عمروك آرقه‌سنه دوشمشلر . عمرو ، آرقداشنه « ايشته بنم قورقديغم بو ايدی. آرتق ابو سفيانه يول يوق . بز ، همان باشمزك چاره‌سنه باقالم » ديوب قاچمشلر . خارج مكه‌ده برطاغه چيقوب برمغاره‌يه كيرمشلر وكيجه اوراده قالمشلر . عمروی آرامغه چيقانلردن (عثمان بن‌مالك‌التيمی) آتنه سوار اوله‌رق صباحلين اومغاره‌نك اوكنه كلدكده عمرو ، قيلان كبی صيچرايوب خنجر ايله عثمانی اورونجه جان آجيسيله اويله فرياد ايله‌مش‌كه مكه‌دن ايشيديلمش .

اطرافده سسنی ايشيدنلر، سكيردوب كلورلرايكن عمرو ، ينه مغاره‌يه كيروب صاقلانمش. كلنلر، عثمانی صوك‌نفسده بولمشلر و « سنی كيم‌اوردی؟ » ديدكلرنده « عمرو » ديوب جان‌ويرمش « عمرو مغاره‌ده » ديه‌مەمش. آنلر ، جنازه‌يی نقل ودفن ايتمك تلاشنه دوشمشلر . آرايجيلر ايسه عمروی بولمق ايچون اطرافه قوشمشلر . عمرو دخی « آرايجيلرك آرقه‌سی

کسیلسون ده اوزمان چیقالم » دیه‌رك سلمه ایله برابر ایکی کیجه دها او مغاره‌ده قالدقدن‌صکره چیقمشلر . سلمه ، دەوەیی بولوب بینمش ومدینهٔ منوره‌یه کلوب کیفیتی رسول اکرمه بیلدیرمش . عمروایسه اوکون یوریوب خیلی یول آلدقدن صکره اخشام اوستی (ضَجَنان) نام‌محلّه واصل وبرمغاره‌یه داخل اولوب کیزلندیکی صره‌ده (بنی دُئل) قبیله‌سندن برقیون چوبانی کلوب مغاره‌یه کیرمش و « سن کیمسك؟ » دیمش عمرو دخی « بنی دئل قبیله‌سندنم » دیمکله چوبان یان یاتوب

(بیت)

صاغ بولندقجه مسلمان اولمام سالك مسلك ایمان اولمام

دیو تغنی‌ایدرك اویودقده عمرو ، آنی اعدام ایتدکدن‌صکره چیقوب مدینهٔ منوره‌یه کلورکن رسول اکرمك احوالنی تجسّس ایچون رؤسای مکه طرفندن چیقاریلمش‌اولان ایکی‌جاسوسه لدی‌التصادف برینی اوق‌ایله اوروب اولدورمش ودیکرینی طوتوب حضور نبوی‌یه کتیره‌رك واقع حال نه ایسه خبر ویرمش . رسول اکرم ، تبسم بیورمش و عمروه دعا ایتمشدر . عمروك بوکبی دها نیچه غریب قصه‌لری واردر. صکره قصّاصلر [*] دخی آنلره برچوق ماصاللر قاتمشدر .

امرای ملکیه ومأمورین مالیه

هجرت نبویه‌نك بشنجی سنه‌سی وقایعی صره‌سنده بیان اولندیغی اوزره (بنی‌مصطلق) عشیرتی، تأدیب ایله اسلام وانقیاده کتورلمش ایدی. مؤخراً آنلرك زکاتی قبض ایچون حضرت عثمان بن‌عفّانك آنا برقرنداشی اولان (ولیدبن عقبةُ بن‌ابی مُعَیط) کونده‌ریلوب آنلرك یوردینه یاقلاشدقده تعظیم

[*] قصاص : قصه‌کو ، افسانه‌خوان ، ماصالجی .

ايچون آ كا قارشـو چيقمشـلر ايدى . حال‌بوكه : وليدايله آره‌لرنده زمان جاهليتدن قالمه عداوت‌اولديغندن وليد ، اوغلبه‌لكى كورونجه‌كندوسنه سوء قصد ايچون چيقمشلر ديو وهم وخوفه تابع اوله‌رق همان عودت ايله حضور نبوى‌يه كلوب « بنى مصطلق ، مرتد اولمش. اوزريمه سـلاح ايله كلديلر . مال زكاتك اعطاسـنه ممانعت ومخالفت ايلديلر » ديمكله اوزرلرينه عسـكر كوندرمكه قيام ونيت بيورولدى.

ايشته او اثناده (ياايهاالذين آمنو ان جاءكم فاسق بنبأٍ فتبيّنوا ان تصيبوا قوماً بجهالةٍ فتصبحوا على مافعلتم نادمين) آيت‌كريمه‌سى نازل اولمشيدى . مفهوم منيفى بودركه : اى مؤمنين ! برفاسـق ، سزه برخبر كتوررسه ايسـه طورك ،تفحص وتحقيق‌ايدك كه بيلمه‌يه‌رك برقومه كوتوالك‌ايله طوقونوب‌ده ايشلديككزه نادم اولمايه‌سكز .

فى‌الواقع‌صكره بنى‌مصطلقك اذان ويروب نماز قيلمقده اولدقلرى تحقق ايتمشـدر وبعض معتبرانى ، حضور نبوى‌يه كلوب تبرئهٔ ذمت ايتمشلردر .

بدايت حالده تحصيل عشر وزكات ايشى پك‌مهم ايدى . حضرت على وعدىّ بن حاتم طائى‌كبى كبار صحابه‌دن بعض ذوات‌كرام ، بوخدمت سنيه‌ده استخدام بيورولمشـدر . تحصيل اموال زكات وسـائر خصوصات ايچون رسول اكرمك استخدام بيوردقلرى مأمورلر چوقدر . جمله‌سـنى تعداده حاجت يوقدر. فقط بعض مشاهيرى بروجه آتى ذكر وبيان اولنور :

يمنده (همْدانْ) قبيله‌سى‌مشايخندن (قيس‌بن‌نمط‌الارحبى) هجرت‌نبويه‌دن اوّل مكهٔ‌مكرمه‌يه كلوب‌اسلام‌ايله مشرّف اوله‌رق‌عودت‌ايلدكده‌كندى‌قومى اولان (أَرْحَبْ) عشيرتنك‌چوغى‌ايمانه كلمكله‌قيس، همان‌رسول‌اكرمى آلوب‌ده يمنه كوتورمك‌اوزره مكه‌يه كلمش‌ايسه‌ده رسول‌اكرم ، اوّلجه مدينهٔ منوره‌يه هجرت بيورمش‌ايدو كندن مدينهٔ منوره‌يه كلدكده قومنه‌حاكم نصب اولنه‌رق برقطعه‌فرماننامهٔ همايون‌ايله‌اعاده بيورولمشدر. موخراً حضرت على‌المرتضى ، يمنه تشريف ايتدكده اشـبو همدان قبيله‌سى ، طوپدن اسـلام ايله مشرّف

اولمشدر . ملوك ایران نسلندن اولوب مقدما کسری طرفندن یمن والیسی نصب اولنان (باذان) مؤخراً اسلام ایله مشرف اولدقده رسـول‌الله ، آنی بتون اقلیم یمنه والی نصب وتعیین بیوردی . فقط بعض نواحی‌یه تعلیم امور دینیه ایچون فقها وزکات وجزیه اموالنی قبض ایچون امنـا کونده‌ردی. حج وداعدن عودت بیوردقلری اثناده باذانك وفاتی خبری وارد اولمغـله ممالك یمنی ، متعدد امارتلره بالتقسیم صنعایی، آنك اوغلی (شهربن باذان) ه و(زَمَع) و (زَبید) جهتنی وحی کاتبلرندن (خالدبن سعیدبن‌العاص)ه وبلدهٔ (مأرب)ی فقهادن وقدمای مهاجریندن (ابوموسی الاشعری) یه و (کِنده) یی امّ‌المؤمنین امّ سلمه رضی‌الله عنها حضرتلرینك برادری (مهاجربن امیّه)یه و (حضرموت) قطعه‌سنی انصار کرامدن (زیاد ابن لبیدالبیاضی) یه و دیکر قطعه‌لری دخی اصحـاب کرامندن برر ذاته توجیه بیوردی .

فقهادن وانصارك سابقین اوّلیننندن (معاذ بن جبل) دخی او حوالی‌یه معلّم نصب اولنمغله یمن و حضرموت آره‌سـنده دور ایدردی و مقدما فتح مکه‌ده (عتّاب بن‌اسید) امیرمکه و (عثمان بن ابی العاص‌الثقفی) امیر طائف نصب و تعیین بیورلمشیدی .

(یزید بن‌ابی‌سفیان) دخی (تَیْما) یه‌وعمرو بن سعید بن‌العاص (وادی القرا) یه و برادری (سعیدبن سعید) (عُرَینه) قراسنه و دیکر برادری (اَبان بن سعید) بحرینده (خط) نام بلده‌یه حاکم اولمشلردر . رضی‌الله عنهم اجمعین .

مبعوثین و سفرای پیغمبری

نبیّ محترم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری، حدیبیه‌دن عودن ایلدکده نامهٔ همایون ایله ملوك اطرافه آلتی ایلچی ارسـال بیوردی ، یعنی کسرای عجم

اولان (خسرو پرويز) ه (عبدالله بن حذافة السهمى) يى و يمامه ملكى (هوذه بن على) يه (سليط بن عمرو العامرى) يى وقيصر روم اولان (هرقل)ه (دَحيَة بن خليفة الكلبى) يى وملوك غسّاندن (حارث بن ابى شمر)ه امراى عسكريه‌دن (شجاع اسدى) يى و حاكم مصر اولان (مُقوقِس)ه (حاطب بن ابى بلتعه) يى و (نجاشى) يه ، يعنى حبش حكمدارينه امراى عسكريه‌دن (عمرو بن اميّه الضمرى) يى كونده‌ردى.

بوسفرا ، هپ قدماى مهاجريندر. عبدالله بن حذافه ، تجارت ايله ايرانه كيدوب كلنلردن ايدى. سليط عامرى ، سكران وسهيل بن عمروك برادريدر. دحيه ، حسن وجمال صاحبى بر ذات اولوب رسول اكرمه جبريل امين ، آنك صورتنده كلوردى . شجاع اسدى ، برادرى عقبة بن ابى وهب ايله برابر بدرده و غزوات سائره‌ده بولنمشدر . حاطب بن ابى بلتعه دخى اهل بدردن معروف برذاتدر. عمرو بن اميّه ، سريه بكلرندن اولوب بالاده ترجمهٔ حالى بيان اولنان مشهور عمرودر .

بعده حارث بن عميرالازدى ، سفارتله بصراى شام طرفنه كونده‌ريلدى. امراى غسّاندن (شَراحيل عمرو الغسّانى) اثناى راهده آنى اخذ و قتل ايتدى . ايشته موته غزاسى بوندن نشأت ايتمشدر .

بعده نامهٔ همايون ايله بنى عبدالقيسدن ملك بحرين اولان (منذر بن ساوى) يه وحى كاتبلرندن (علاء بن الحضرمى) و عمانده حكومت ايدن (جَلَندى) اوغوللرينه مشهور (عمرو بن العاص) ارسال بيورولدى . صكره علا ، بحرينه وعمروبن العاص ، عمانه والى تعيين بيورولمشدر. زبير بن العوّامك برادرى قدماى مهاجريندن (سائب بن العوّام) دخى مكتوب مخصوص ايله (مسيلمة الكذّاب)ه كونده‌ريلمشيدى .

ينه سفارتله وحى كاتبلرندن (شرحبيل بن حسنه) (اَيلَه) حاكمنه و (ظبيان بن مريد السدوسى) (بنى بكر بن وائل) قبيله‌سنه ارسال بيورولمشدر. (هَجَر) مجوسيلرينى دينه دعوت ايلمك وقبول ايتمزلر ايسه جزيه آلمق اوزره

اصحاب صفه‌دن مشهور (ابوهریره) مقدّماً علاء بن‌الحضرمی ایله برابر اوطرفه کوندریلمشیدی. مؤخراً حضرت عمرالفاروقك همشیره‌سی (صفیه بنت‌الخطاب)ك زوجی قدمای مهاجریندن واهل بدردن (قدامة بن مظعون القرشی) ابوهریره ایله برابر منذربن ساوی‌یه کوندریلمشلردر .

بونلردن باشقه طرف نبویدن سفارتله ، یاخصوصی مأموریتله اطراقه بعث وارسال اولنمش خیلی ذاتلر واردر . ازجمله معهود ابوجهلك آنابر برادری، سابقین اوّلیندن (عبّاس بن ربیعة المخزومی) سفارتله بعض امرای حمیره کوندریلمش وصکره بالاده بیان اولندیغی اوزره یمنده (کنده) امیری نصب وتعیین بیورولمشدر .

وفات نبویدن اوّلجه اشراف یمندن (جریر بجلی) حضرتلری ، یمندن سفارتله نزد پیغمبری‌یه قلوب اسلام ایله مشرّف اولمغله طرف نبویدن سفارتله بعض امراء یمنه کوندریلمشدر . رضی‌الله عنهم اجمعین .

(بحرین حکمدارلری) کسرانك والیلری حکمنده اولدقلری کبی (ملوك غسّان) و (حاکم ایله) دخی قیصرك والیلری حکمنده ایدیلر . مصر دخی قیصرك ایالاتندن معدود ایدی. لکن رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری ، اعلان واعلای دین مبین ایچون مبعوث اولوب ملك ودولت صددنده بولنمدیغندن تابعی متبوعدن آییرمیوب کسری وقیصر ایله برابر آنلره تابع اولان ملوکه دخی نامه وایلچی ارسال ایله جمله‌سنی برسیاقده دین‌اسلامه دعوت بیورمشدر. بورالری لایقیله آکلاشیلمق ایچون اوزمانك احوالی بروجه آتی مجملاً بیان اولنور .

اجمال احوال

زمان سعادتده جزیرةالعربه مجاور ایکی بیوك دولت وار ایدی‌که بری ایران دولتی ودیکری قسطنطینیه قیصرلغی ایدی. بوایکی‌دولت ، خیلی‌مدت

يكديكريله شدتلى محاربه‌لر ايدوب كسراى عجم ، سوريه‌يى استيلا ايله مصره تجاوز ايلمش وآناطولى‌يى استيلا ايله قسطنطينيه‌يى قورقوتمش ايكن قيصر هرقل ، ايرانيلره غلبه ايدرك او ممالكى استرداد ايله موصله قدر تخطّى ايلمش و بو وجهله ايكى دولت دخى ضعيفله‌مش ايدى .

وقتيله عربلرك يمنده بربيوك دولتلرى وار ايكن (ملوك حِميَر) منقرض اولوب حبشلر ، برو طرفه عبور ايله يمنى ضبط ايلمشلر ايدى . بعده كسرى نوشروان ، عسكر سوق ايده‌رك حبشلرى يمندن طرد ايله حميريلردن بر والى نصب ايتمشيدى صكره ايرانيلردن صنعاده بر يمن واليسى بولنور اولدى ،

(سَيْلُ العَرِمْ) حادثه‌سندن صكره ، يعنى بلدهٔ (مأرب) ك سدّ وبندلرى منهدم اوله‌رك مملكت خراب اولديغى صره‌ده ابتدا (بنى ازْد) و بعده (بنى جُذامْ) و (بنى طىّ) و (بنى لَخْم) يمندن چيقوب اطرافه يايلمشلر ايدى . بونلر ، ايچلرندن برر معتبر ذاتى كندولرينه ملك ، يعنى شيخ المشايخ نصب ايدرلردى . صكره اوشيخلردن بعضيلرى ، تزييد قوت ايله بيوك وقوى حكومتلر تأسيس ايتمشلردر . شويله كه : بنى ازدك برقسمى ، عمانه واروب اوراده حكومت ايدر اولديلر . وقت سعادتده عمان حكومتى آنلردن جلندى اوغوللرى (جَيْفَر) و (عَبْد) نام ايكى برادر النده ايدى .

بر قسمى ، يثربده ، يعنى مدينه‌ده توطن ايتدى‌كه انصار رسول‌الله اولان (اوس) و (خزرج) در .

ديكر قسمى ، سوريه حدودينه كلوب آنلردن (آل جَفْنَه) شامك جنوب شرقيسنده برحكومت تأسيس ايتديلر و نصارى دينه كيرديلر . آنلره (ملوك غَسّانْ) دينلور . حكومتلرى (بَلْقا) دن (تَدْمُر) ه و نهر فرات ياليسنه قدر ممتد و نيچه يوز سنه‌لر پايدار اولدى . لكن حكومتلرنده مستقل اولميوب قيصر رومك واليلرى حكمنده ايديلر . آنلردن (حارث

بن ابی‌شمرالغسّانی) حکمدار ایکن فخرعالم صلی‌الله‌علیه وسلم حضرتلری ، نبوت ایله مبعوث اولمشلردر .

(بنی جذام) دخی (ینبوع) و (ایله) حوالیسنده متوطن اولوب (فروة بن عمرو الجذامی) قیصر روم طرفندن (معان) حوالیسنده بولنان عربلرك اوزرینه مأمور وحاکم ایدی ، بنی‌طیّ ، یعنی طی قبیله‌سی ، شعوب کثیره‌یه منقسم و اطرافه متفرق اولمشلردر .

اما بنی‌لخم ، بلاد عراقه کلوب آنلردن (آل نصر) (حیره حکومتی) نی تأسیس ایتدیلر . آنلره (مناذره) و (ملوك حیره) دینلور ، حکومتلری خیلی وسعت و قوت بولدی و نیچه یوز سنه‌لر باقی اولدی . ملوك غسّان ایله بینلرنده پك چوق محاربه‌لر وقوع بولمشدر. آنلر دخی حکومتلرنده مستقل اولمیوب کسرای عجمك والیلری حکمنده ایدیلر .

آنلرك خاتمه‌سی اولان مشهور (نعمان بن منذر) یکرمی درت سنه حیره حکمدارلغی ایتدکدن صکره کسرای عجم اولان (خسرو پرویز) آنی اعدام ایله حیره حکومتنی بنی لخمدن آلوب طی قبیله‌سی رؤساسندن (ایاس ابن قبیصه) یه ویردی وبنی لخمی ، حیره‌دن طرد ایله یرلرینه طی قبیله‌سندن خانه‌لر کتوردی .

ایشته او اثناده فخر عالم حضرتلری ، رسالت ایله مبعوث اولدی . آندن صکره عرب و عجم آره‌سنده مشهور (ذی‌قار) محاربه‌سی وقوع بولدی .

شویله که : کسری ، مناذره‌یی حیره‌دن طرد ایتمکله کندینی عربستانده تزیید نفوذ ایتمش ظن ایدردی . حال بوکه: نعمانك قتلندن طولایی قبائل عرب ، کوجنوب ایران دولتندن صوغومش اولدیلر .

ایاس ، هر نه قدر بر بیوك عرب قبیله‌سی شیخلرندن اولمق حسبیله جنسلرندن ایسه‌ده هنوز آکا ایصینه‌مامش اولدقلری جهتله آکا اوته‌دن برو ریاستلرینه آلیشمش اولدقلری (مناذره) قدر احترام ایتمزلردی. حال بوکه

نعمانك (بنی بكر بن وائل) دن منشعب اولان (بنی شیبان) قبیله‌سی شیخی (هانی بن مسعود) نزدنده ودیعه اولان كلّیتلوزره وسائر سلاحلرینی آنك قتلندن صكره كسری ، آلمق ایستیوب هانی ایسه « بنده امانتدر ویره‌مم » دیمكله كسری ، غضبه كله‌رك بتون بكر بن وائل قبیله‌لرینی امحا ایتمك اوزره حیره‌یه براردو سوق‌ایتدی. ایاس طائی دخی بالذات آكا تابع‌اولان عشایر عرب ایله برابر بواردویه التحاق‌ایدوب سردار ایران‌ایله برابر كوفه جوارنده (ذی قار) نام موقعه قونمش اولان بنی بكر اوزرینه حركت ایلدیلر .

بنی بكر ، بادئ امرده تلاش ایدوب حتی هانی بن مسعود ، چوللره چكیلوب صاووشمق رأینده بولنمش ایكن بكر بن وائلدن منشعب (بنی عجل) قبیله‌سی شیخی (حَنْظَلَه) ثبات كوستردی و سائره جسارت ویردی . هانی دخی آكا اقتفا ایتدی ونعمانك كندوسنده امانت اولان اسلحه‌سنی عسكره طاغیتدی .

هپ بنی بكر ، فدایيلك یولنده مدافعه‌یه حاضرلاندی وایران اردوسنك ورودنده غایت خونریزانه برمقاتله‌یه باشلاندی. بك شدتلو برمحاربه وقوع بولدی . ایران اردوسی ، تبدیل موقع ایتمكه مجبور اولدی. فرداسی ینه حربه كیریشیلدی. ایران اردوسنده بولنان ایاد قبیله‌سی ، صورت انهزام كوسترمكله ایرانلولر ، بوزولدی . بك چوغی قیریلدی . قاچانلر دخی صوسزلقدن تلف اولدی . ایاس طائی ، كوچ حال ایله قاچوب قورتولدی . اوكون رسول اكرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری ، حضور سعادتلرنده بولنان اصحاب كزینه (بوكون عربلر ، عجمدن انتقام آلدی) دیمكله اوكون ضبط اولنوب بعده ذی قار محاربه‌سنك خبری كلدی و لدی الحساب اوكون وقوعبولمش ایدوكی معلوم اولدی .

ایشته بو محاربه ، كسرانك عربستانده‌كی نفوذینه خیلیدن خیلی ضعف و خلل كتورمشدر .

چونكه بنی عدنان (مضر) و (ربیعه) دیو ایكی قسمه منقسم اولوب

بنی مضر (کنانه) و (قریش) و (هوازن) و (ثقیف) و (بنی تمیم) و (مُزَینَه) کبی نیچه بطن وشعبه‌لره منشعب اوله‌رق حجاز و نجد طرفلرینه منتشر ایدیلر .

ربیعه دخی (عَنَزَه) و (عبدالقیس) و (بنی‌وائل) کبی بطن وشعبه‌لره و بنی وائل دخی (بنی تَغْلِب) و (بنی بکر) دیو ایکی قسمه منقسم ایدی . بنی تغلبك منازلی (الجزیره) ده ایدی . بکر بن وائل ایسه قوت وشهرتجه دیکرلرینه فائق و (بنی عَجَل) و (بنی شیبان) کبی نیچه قبیله‌لره منقسم اوله‌رق عمان و یمندن بصره و کوفه جهتلرینه قدر منتشر ایدیلر . بکر بن وائلك بر شعبه‌سی اولان (بنی حنیفه) قبیله‌سی (یمامه) دیارنی ضبط ایتمشلر ایدی .

یمامه : شرقاً بحرین و دیار بنی تمیم و غرباً حدود یمن و حجاز و جنوباً نجران و شمالاً ارض نجد ایله محدود اوله‌رق طولی یکرمی مرحله‌در . بنی حنیفه‌نك رئیسی اولان (هوذة بن علی) نصرانی اولدیغی‌حالده کسری، آنی عطایا و هدایا ایله جلب و تألیفدن خالی اولمازدی . زیرا یمنه کیدوب کلان ایران قافله‌لری ، آنك محافظه و حمایه‌سنه محتاج ایدی .

بحرین الکاسی‌که : شرقاً بحر فارس و غرباً یمامه و جنوباً بلاد عمان وشمالاً بصره دیاری ایله محدود و (هَجَر) و (قطیف) قطعه‌لرینی حاویدر . بادیه‌لرنده بنی تمیم ایله عبدالقیس و بکر بن وائل قبیله‌لری متوطن ایدی وزمان سعادتده بحرین‌ملکی تمیمك برشعبه‌سی اولان (بنی دارِم) دن (منذر ابن ساوی ایدی) . الحاصل بنی بکر وائلك اوجهتده زیاده قوت وکثرتلری واو ایدی . کسری ، آنلری کسمك ایچون جسیم اردولر سوقنه محتاج ایدی . حال بوکه ایران دولتنك حالی آکا مساعد اولمادیغی زیرده بیان اولنه‌جق وقوعاتدن معلوم اولور .

یمنك حضرموت جهتنده متوطن اولان (کنده) قبیله‌سنك مقدما یمن و حجاز طرفلرنده حکومتلری اولوب برآرالق ملوك کنده ، خیلیجه قوت

بوله‌رق برو طرفلره تخطّی وديار بكری ضبط و حيره ملوكنه غلبه ايتمشلر ايسه‌ده چوق سورميوب متفرق اولمشلردر. بونلرك خاتمه‌سی اولان (حارث كندی) مقتول اولدقده اوغلی شاعر مشهور (امرئ القيس) پدرينك حكومتنی ضبطه خيلی چاليشدی ايسه‌ده موفق اولاماديغندن استمداد ايچون قيصر رومه كلوب او دخی كنديسنه اعانه ايچون عسكر ترتيب ايله آنی اعاده ايتمش ايسه‌ده عربستانه كيدركن اثنای راهده فوت اولمشدر .

سائر قبائل عرب ، بر حكومته بويون اكميوب كندی شيخلرينك هواسنه تابع اوله‌رق يكديكريله جنك وجدالدن خالی دكللر ايدی .

فقط سنه‌ده درت آی (اشهر حرم [*]) اولوب بو درت آی ايچنده يكديكره تعرّض حرام اولديغندن بو آيلرده سربست اوله‌رق ديله‌دكلری محللره كيدوب كلورلرايدی .

قريش قبيله‌سی ايسه جمله قبائل عرب عندنده معزّز ومحترم اولوب هروقت ايسته‌دكلری يرلرده سربست كزرلردی. چونكه سكّان حرم‌شريف ايديلر وعربلرك مطاف و زيارتكاهی اولان بيت شريفك مفتاحی آنلرده ايدی وماء لذيذ اوزاقدن جلب اولنديغی جهتله مكه‌ده نادر بولنديغی حالده آنلر، زوّاره ماء لذيذ وبلكه نبيذ ايچيريرلردی . ايام مجده سماطلر كشيده ايدوب حجّاجه يمك يديررلر ايدی .

بناءً عليه هر نره‌ده اولسه « بز، اهالئ حرمز » ديه‌رك هردرلو تعرضاتدن امين اولورلرايدی . بووجهله ياز وقيش هرطرفه كيدوب كاورلروسربست اوله‌رق تجارت ايدرلردی وعبدمنافك درت اوغلندن هر بری برر سمتك تجارتيله مألوف ايدی ، شويله‌كه : (هاشم) شامه و (عبد شمس) حبشه و(مطّلب) يمنه و (نوفل) ايرانه كيدوب كاوردی وهر بری كندوسنك سمت تجارتنده اولان ملوك وشيوخدن امان آلمشلر ايدی .

سائر تجّار قريش دخی بلاد مذكوره‌يه بو درت برادرك امانيله‌كيدوب كلورلرايدی .

---

[*] رجب ، ذی‌القعده ، ذی‌الحجه ، محرم آيلری .

بنی عبد مناف ، بو وجهله قبیلهٔ قریش ایچنـده ممتاز اولدقلری حالده عبد المطّلب بن هاشـمك زمزم قویوسنی کشف وتطهیر ایتمسی ، قریشـه وبالخاصه بنی هاشـمه برمرتبه دها شرف ویردی وعبدالمطّلب زماننده بر وقعهٔ خارق‌العاده قریشك شان ومرتبتنی فوق‌العاده آرتیردی .

شویله‌که : کعبه‌یی ییقمق ایچـون یمندن کلن اصحاب فیلك بغتةً خارج مکه‌ده تلف اولمالری، عربلرك بیت‌حقنده اولان اعتقادلرینه قوت ویردی. قریشك شان‌وشرفنی الك یوکسك بر درجه‌یه چیقاردی و(دارالنّدوه)یعنی (دار شوری) مکه‌ده اولوب بر امر مهم ظهورنده کرك قریشـدن ، کرك سائر قبائل عربدن اهل ریاست اولانلرك قرق یاشنه بالغ اولان رئیسلری ، اوراده‌اجتماع ایله مشورت ایدرلردی . قریشك نکاحلری دخی‌دارالندوه‌ده عقد اولنوردی .

الحاصل بویله بین‌القبائل موجب شرف واعتبار اولان منصب‌ووظیفه‌لر هپ قریشده‌ایدی وا کرچه‌ایچلرنده جمله امورده مرجع‌اوله‌جق برملك‌یوق ایدی. لکن قریش‌قبیله‌سی، (هاشم) و (امیّه) و (نوفل) و (عبدالدار) و (اسـد) و (تیم) و (مخزوم) و (عدیّ) و (جمح) و (سـهم) عنوانلریله اون بطنه منقسم اولوب هر برنده بر ولایت عامه ، یعنی وظیفهٔ معیّنه وار ایدی‌که رئیسـلری ، آکا متصرف اوله‌رق جمله‌سی برر وجهله حصه‌دار شرف وافتخار اولورلردی .

شویله‌که : (سـقایت حاج) بنی هاشـمده اولوب مقدما بو وظیفه‌یی (ابو طالب بن عبدالمطّلب) ایفا ایدردی . صکره برادری عبّاس بن عبد المطلبه انتقال ایدوب کرك زمان جاهلیتده وکرك‌وقت اسلامده حجّاجه‌زمزم اولاشدیرمشـدر . حتی موسم حجده فخر موجودات علیه ا کمل التحیات حضرتلری دخی عمّی عباس الندن زمزم ایچمشدر .

(عمارت مسجد حرام) دخی بنی هاشمه عائد بر وظیفه ایدی‌که حرم

شریفی ایجابنه کوره تعمیر وسوپوروب تنظیف وفرش ایله تزیین وقندیل
وموم وذکر وعبادت وتدریس علوم ایله مادی ومعنوی تنویر ایتمك دیمك
اولوب دنیا لاقیردیسی ایتمك کبی عبات یرینه یاقیشمایه‌جق شیلردن تخلیه‌دخی
عمارتدن معدوددر . بناءً علیه زمان جاهلیتده دخی مسجد حرامده رفع صوت
ایله کورولتو ایلمك وفنا سوز سویلمك قریشك آداب عمومیه‌سندن ایدی
وناسی بو درلو معامله‌لردن حضرت عباس ، منع ایدردی .

بیت شریفك مفتاحی عبدالدار اوغوللرنده اوله‌رق انلر آچوب قپاردی
(بیراقدارلق) وظیفه‌سی دخی آنلرده ایدی. احد غزاسنده آنلرك کیمی
مقتول وکیمی مجروح اولدی . بو وظیفه (عثمان بن ابی طلحه) یه قالدی.

(عُقاب) دینلن قریش سنجاغی دخی بنی امیّه الده ایدی . وقت حربده
قریش کیمك اوزرینه اتفاق ایلر ایسه عقاب ، آکا ویریلوب امیر الجیش
او، اولوردی واتفاق ایتمدکلری تقدیرده عقاب، کیمك الده‌ایسه او، رئیس
وامیر اولوردی .

وقت سعادتده عقاب ، بنی امیّه‌دن ابوسفیانك الده‌ایدی. بدر غزاسنده
قریشك قوماندانلری تلف اولمغله ابوسفیانه رقیب قالمدیغندن ریاست‌وامارت
جیش ، بالطبع آنده تقرر ایتمشیدی . (موسم حجده حجاجه ضیافت‌ویرمك)
وظیفه‌سنی دخی بنی نوفلدن (حرث بن عامر) ایفا ایدیوردی .

(مشورت) دخی بنی اسددن (یزید بن زمعة بن الاسود) ده اولوب
قریش، آکا دانیشمادن دارالنّدوه‌ده عقد مجلس مشورت ایده‌مزلردی .
اشبو یزید بن زمعه ، طائف غزاسنده شهید اولمشدر .

(دیات و تضمینات) بنی تیمدن حضرت ابوبکر الصدّیقك وظیفه‌سی
ایدی . بونلره آنجق او، قرار ویریردی و زمان جاهلیتده دخی کمال عفت
واستقامت ایله معروف اولوب عامه‌نك آکا امنیتی وار ایدی. صانکه قریشك
امور عدلیه مأموری مقامنده ایدی .

(قبّه) که مهمات عسکریه‌نك جمعی ایچون قورولان چادردر. او

دخی بنی مخزومدن خالد بن الولیدك النده ایدی . (سواری نظارتی) دخی آنده ایدی .

(سفارت) دخی بنی عدیدن عمر بن الخطابك وظیفه‌سی ایدی . صانکه قریشك امور خارجیه مأموری مقامنده ایدی .

(ازلام) یعنی قمار اوقلریله فال آچمق . بنی جمحدن (صفوان بن امیه)نك وظیفه‌سی ایدی . شویله‌که : برایشه تشبث اولنه‌جغی وقت ایکی اوقك برینه (امر) ودیکرینه (نهی) یازوب برظرف ایچنه قودقدن صکره النی صوقوب قنغیسی چیقارسه موجبنجه عمل ایتمك قریشك عادتی اولوب بونی صفوان، اجرا ایتمدکجه قریش، او ایشه تشبث ایلمزدی .

(بتلره نذر و تقدیم اولنان اموالك محافظه‌سی) دخی بنی سهمدن (حرث بن قیس) ه عائد بروظیفه ایدی .

فتح مکه‌ده رسول اکرم بو تشریفات و اعتباراتی رفع و الغا و فقط مفتاح سعادتی عبدالدار اوغوللرنده و سقایت زمزمی حضرت عباسده ابقا بیورمشدر .

رؤسای قریش، ایشته او پایه‌لر ایله انظار قبائلده معتبر و محترم اولوب بو قوت ایله دین اسلامك انتشارینه مانع اولورلردی . ابوبکر الصدیق ایله عمر الفاروق رضی‌الله عنهما، اسلام ایله مشرف اولوبده وظیفه وپایه‌لرینی دین مبین اوغرنده ترك و فدا ایدرك رؤسای عشره‌دن آیریلالری، سائرینه خیلی شاشقینلق ویرمش ایسه‌ده موسم حجده قبائل عربك مرجعی ینه کندولری اولدیغندن ناشی دین اسلامدن تنفیره و اهل اسلام ایله اختلاطدن تبعیده چالیشورلردی .

قبائل عرب ایسه اسلامه پك مستعد ایدی . حتی رسول اکرم حدیبیه‌ده ایکن (رفاعة بن زید الجذامی) قومندن برجماعت ایله کلوب اسلام ایله مشرف اولدقده رسول اکرم، آکا برسنجاق ایله برمکتوب ویرمش وباقی قومنه کوندەرمش و آنلر دخی دین اسلامی قبول ایدیویرمش ایدی .

مصالحهٔ حدیبیه، قبائل عربك مسلمین ایله اختلاطلرینه وسیله اولدی .

محاسن اسلامی کورەرك ایچلرنده دین اسلامه میل و رغبت چوغالدی . فخر کائنات دخی ملوك اطراف ایله مراسله و مخابره‌یه باشلادی .

بعده رسول اکرمك برجمعیت عظیمه‌ایله کعبهٔ معظمه زیارتنه وارماسی واوچ کون مکهٔ مکرمه‌ده اقامت بیورماسی و اوکونلر قریشك خارج مکه‌ده طورماسی ، افکار عامه‌یه پك زیاده تأثیر ایلدی .

متعاقباً (عمرو بن عاص) کبی برمدبّر آدم ایله برابر رؤسای عشره‌دن (عثمان بن ابی طلحه) و (خالدبن الولید) ایمان ایدرك مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایلکله رؤسای مکه‌نك بردرجه دها قوتلری آزالدی ومکه‌ده حلّ وعقد اموره قادر اوچ بیوك کیشی ، یعنی (ابوسفیان اموی) و (صفوان جمحی) و (عبّاس بن عبدالمطّلب) قالدی. حال بوکه : عبّاس دخی سقایت زمزم وظیفه‌سیله مشغول و مقیّد ایسه‌ده دین اسلامه میل ورغبت ایله منتهیٔ هجرت ایدی .

اوزمان ملت اسلامیه‌یه اڭ یاقین اولان ملت ، نصاری ایدی. ایکی ملته دخی اهل کتاب اولمق حسبیله آتش پرست اولان عجملره وسائر مشرکاره دشمن ایدیلر .

مدینهٔ منوره‌یه هجرتدن مقدّم نیچه اصحاب کرام ، مشرکلرك جور و اذاسندن بیزار اوله‌رق اهالیسی نصارا اولان دیار حبشه هجرت ایلمشلردی. بروجه‌بالا سفارتله اورایه کونده‌ریلن (عمرو بن امیّه)یه نجاشی پك زیاده احترام ایتمش ، هم‌ده مسلمان اولمشدر .

قیصر رومك ایالاتندن معدود اولان مصرده دین نصارا منتشر اولوب انجق قبط قومی ، یعنی مصرك قدیم یرلی اهالیسی ، روملرك سوء معامله‌لرندن بیزار اوله‌رق اسکی استقلاللرینی آرزو ایتمکده ودولت قیصریه‌نك نیچه‌سندن قورتولمق املنده ایدیلر . رئیسلری اولان (مقوقس) دخی بوافکاره خدمت ایلردی . رسول اکرمك ایلچیسنه پك زیاده حرمت ورعایت ایلدی ورسول اکرمه هدیه‌لر کونده‌ردی .

قیصر هرقل ، نیچه ییللردنبرو ایران محاربه‌لریله خراب اولان ممالکنی

كوروب اعمار ایتمك اوزره قسطنطينيه‌دن چيقوب سوريه‌يه كلمشيدى . سفير نبوى‌ايله اوراده ملاقات ايدرك حسن قبول كوستردى .

عرب قومندن وملت نصارادن وقيصر رومك امراسندن اولان (آل غسّان) سفير نبوى‌يه دها‌زياده رعايت و احترام ايتمك لازم كلوركن ملك غسّانيان اولان (حارث بن ابى شمر الغسّانى) (شجاع اسدى) يه بدمعامله ايتدى .

امراى غسّاندن (شراحيل) دخى ديكر برسفير نبوى‌يى اعدام‌ايله‌مسبوق بالمثل اولمايان برجنايت و خيانت اجرا ايلدى .

(بحرقلزم) جهتنده واقع (ايله) حاكمى و جذام‌قبيله‌سنك‌رئيسى وقيصر روم طرفندن معان حواليسنك مأمور مخصوصى اولان (فروهٔ جذامى) اسلام ايله مشرّف اولديغندن روملر ، حدتلنه‌رك آنى امير غسّانى‌يى طوتديروب سوريه‌ده صلب ايلديلر .

ايشته بوحاللر، شام سفرلرينك آچلمسنه بادى اولمشدر وچوق كچميوب حارث بن ابى شمر ، هلاك اولوب حكومت غسّانيه پوستنه كچن (جبلةبن ايهم غسّانى) يه سفارتله ينه (شجاع اسدى) كونده‌ريلمش وآنك طرفندن كندوسنه صورت احترام كوستريلمشدر . ملك يمامه اولان هوذه دخى رسول اكرمك ايلچيسنه بدمعامله ايدوب بددعا آلدى وچوق كچميوب هلاك اولدى .

جزء ثالثده بيان اولنديغى اوزره خسرو پرويز ، نامهٔ همايونى ييرتوب آتمش وحضرت پيغمبرى طوتوب كونده‌رمك ايچون يمن واليسى اولان باذانه امر واشعار ايتمش ايدى . حال‌بوكه متعاقباً ايرانده ظهور ايدن عصيان و اختلال اوزرينه خلع وقتل اولندى وباذان ، معجزهٔ نبويه‌يى كوروب يانده‌كى ايرانيلر ايله برابر ايمانه كلدى . سائر اهالئ يمن دخى اسلام ايله مشرف اولدى وخسرو پرويزه خلف اولان اوغلى (شيرويه) اون‌يدى برادرينى اعدام ايله بدنام اولدى . بعده وقوعبولان طاعون علتندن ايران اهاليسنك ثلثندن زياده‌سى تلف اولديغى صره‌ده شيرويه دخى فوت اولدقده

یدی یاشنده اولان اوغلی (اردشیر) جالس تخت ایران اولمغله دولت ایرانیه وصی النده قالدی .

چوق کچمیوب اکابر ایراندن، سرحد رومك محافظه‌سنه مأمور (ایران شهر) نام سردار عصیان ایدرك اردوسیله پای‌تخت ایران اولان (مداین)ه کیتمش و ارکان دولتدن نیجه ذوات ایله برابر اردشیری دخی اعدام ایله تغلباً تخت سلطنته جلوس ایتمش ایسه‌ده خاندان سلطنتدن اولمادیغی جهتله ایرانلو، قیام وآنی اعدامله اباغنه ایب طاقوب سوروکله‌دیلر وشهزاده‌لردن برینی تخته اجلاس ایلدیلر . لکن چوق کچمیوب فوت اولمغله خسرو پرویزك قیزی (بوران) ی [*] تخت سلطنته کچیردیلر. بربچق‌سنه‌یه‌وارمیوب اودخی فوت اولدی .

بعده شهزاده‌لردن برینی اجلاس ایله یکرمی کون صکره ودیکر برینی اجلاس ایله ایام قلیله ظرفنده اعدام ایدوب خسرو پرویزك (آزرمیدخت) نام قیزینی اجلاس ایلدیلر .

آزرمیدخت ، فوق‌العاده کوزل اولمغله خراسان والیسی (فرخ هرمز) آنی تزوج ایتمك املنه دوشه‌رك اوغلی (رستم) ی یرینه قائمقام براغوب مداینه کلدکده (آزرمیدخت) آنی بر طوزاغه دوشوروب اعدام ایتدیردی . اوغلی رستم ، واقف حال اولدقده پدرینك انتقامنی آلمق ایچون عساکر کلیه ایله پای‌تخته کلوب آزرمیدختی خلع وقتل ایتدی و (اتابك سلطنت) اولدی. مؤخراً (قادسیه)ده عساکر اسلامیه ایله محاربه ایدن (رستم) بودر .

آزرمیدختك مدت سلطنتی ، آلتی آی قدر اولوب آندن‌صکره مدت قلیله ظرفنده ایکی شهزاده اجلاس واعدام قیلندی. میدانده خاندان سلطنتدن کیمسه قالمدی . ایرانیلر ، کیمی اجلاس ایده‌جکلرنده متحیر قالدیلر .

نهایت (شهریار بن پرویز) ك برآتشکده‌ده مختفی اولان اوغلی (یزدجرد) ی بولوب یکرمی برباشنده اولدیغی حالده اجلاس ایتدیلر . لکن سوز ، ارکان دولتده اولوب آنك سلطنتی ، خیالی برکیفیت ایدی .

[*] ایران تاریخلرنده‌کی اسمی (پوران دخت) در .

زمانی محاربات اسلامیه ایله‌کچدی، نهایت اعدام ایدیلدی و آنکله (اَکاسِرَه) منقرض اولدی . تفصیلی زیرده کلور .

ایرانك بواحوال اختلالیه‌سی ، فتوحات اسلامیه‌یی تسهیل ایتمشدر . جناب حق ، بر امرك حصولنی مراد ایتدکده اسبابنی بویله تهیئه ایدر . عادة‌الله اویله جاری اولمشدر .

تتمه

رؤسای قریش ، بروجه بالاسکان حرم شریف اولمق حسبیله قبائل عرب اوکنده برپرده ایدیلر .

فتح مکه‌ده بوپرده قالقدیغی کبی دین اسلام، هرطرفده شیوع وانتشار بولمغه وجزیرة‌العرب نور اسلام ایله طولمغه باشلادی .

اواثناده علا ابن الحضرمی ، نامهٔ همایون ایله بحرینه واردی. ملك بحرین اولان (منذر بن ساوی) کبی اوطرفده‌کی عربلر هپ ایمانه کلدی . ایمان ایتمیان یهود ومجوسیلره دخی جزیه باغلاندی .

کذلك عمرو بن عاص دخی نامهٔ همایون ایله عمانه واردقده (جلندی اوغوللری) و آنلره تابع اولان عربلر ، براز ترددن صکره ایمانه کلدی . عمرو بن عاص، زنکینلرینك زکاتنی آلوب فقیرلرینه ویردی. درون مملکتده اولان یهودیلری دخی جزیه‌یه باغلادی .

الحاصل آز وقت ظرفنده انوار اسلام ، هرطرفه یاییلدی وقیصر وکسرایه تابع اولان شام وعراق عربلرندن ماعدا عربلر ، هپ مسلمان اولدی . دین ، تمام اولوب بعث نبویه‌دن مراد اولان مصلحت ، ختام بولدی .

رسول اکرم دخی امتنه موعود اولان ممالکك فتحنی اصحاب کرامنه ترك وتودیع ایتدی ومشتاق اولدیغی ربنك درکاه الوهیتنه کیتدی .

صلی الله علیه وعلی آله وصحبه وسلم .

اصحاب کرامك مراتبی

اصحـاب کرام، اوچ صنفدر . بری مهاجرین، یعنی قبل الفتح مکه‌دن هجرت ایدنلردر. دیکری بری انصار، یعنی مهاجرینه معاونت ودین اسلامه نصرت ایله‌ین اهل مدینه‌در . اوچنجی صنفی دیکر اصحابدر .

ابوسفیان و اوغوللری کبی فتح مکه‌دن صکره مدینهٔ منوره‌یه نقل خانه ایدنلر ، بو صنفده داخل اولوب مهاجریندن معدود دکللردر .

مهاجرینك الك صوکی حضرت عبّاسدر . لکن رسـول اکرمه نسباً اقرب اولدیغندن اصحاب کرام، آکا پك زیاده احترام ایلردی . حتی عمر- الفاروق و عثمان ذی‌النورین، آت اوزرنده ایکن آکا راست کلسه‌لر آتدن اینوب عمّ رسول دیه‌رك تعظیم ایدرلردی . رضی‌الله عنهم.

قبل الهجره عقبه‌ده بیعت‌ایله‌ین انصـار کرام ، حضرت پیغمبرك امریله کندی ایشلرینه باقمق اوزره خزرجدن طقوز و اوسدن اوچ رئیس انتخاب ایتمشلردر. ایشته بو اون ایکی رئیسه (نقبا) دینور. لکن اوس وخزرجده دائما جمله‌نك مرجعی اولان برر رئیس بولنه‌کلمشــدر . رسـول اکرمك وفاتنده اوسك رئیسی (اسیّد بن حضیر) و خرزجك رئیسی (سـعد بن عباده) ایدی . رضی‌الله عنهما .

قبل الهجره خزرجك رئیسی (عبدالله بن ابیّ بن سلول) اولوب هر ایش، آنك النده ایدی . ظهور اسلامدن صکره نفوذینه خلل کلدی . او دخی غیظ و حسدندن رئیس المنافقین و مظهر نفرین اولمشیدی .

اصحاب کرامك افضلی (شَیْخَیْن) یعنی ابوبکر الصدّیق وعمرالفاروق بعده (خَتَنَیْن) یعنی عثمان ذی‌النورین وعلی‌المرتضی وآنلردن صکره عشرهٔ مبشّره‌نك باقی آلتیسی وبعده باقی اهل بدر ، یعنی ملت اسـلامیه‌نك مبداء مظفریت و ترقیاتی اولان بدر غزاسـنده بولنمش اصحـاب کزین و صکره

اصحاب احد ، یعنی احد وقعه‌سنده بولنانلر و بعده حدیبیه سفرنده شجرهٔ رضوان آلتنده بیعت ایدنلردر . رضی‌الله عنهم و ارضاهم .

بیعت رضواندن صکره اسلامه کلنلر ایچنده دخی بیوك ذاتلر واردر . لکن آنلر ، سابقین اوّلین درجه‌سنه چیقامازلر. حتی عبدالرحمن بن عوف، بر کون رسول اکرمه خالد بن الولیددن عرض شکایت ایلدکده رسول اکرم « یا خالد ! اهل بدردن هیچ برینه اذا ایتمه . احد طاغی قدر آلتون تصدق ایلسه‌ك برینك درجه‌سنه واره‌مازسین » دیو بیورمشیدی .

الحاصل اصحاب کرامك درجه و رتبه‌لری ، بولندقلری مواقع مهمه و حائز اولدقلری فضائل ذاتیه اعتباریله‌در ، قوت و قرابت ایله دکلدر . مثلا عشرهٔ مبشره ایچنده رسول اکرمه نسباً اقرب اولان حضرت علی اولدیغی حالده شیخین ، آندن افضلدر وحضرت عبّاس جمله‌سندن اقرب اولدیغی حالده آنلرك درجه‌سنه وارامادز .

رسول اکرم ، خواص اصحابنی ، علی الخصوص عشرهٔ مبشره‌یی برر وجهله ثنا و هر برینی برر جهتله ممتاز مستثنا بیورمشدر . فضل ومزیتلری حقنده نیجه حدیث شریفلر وارد اولمشدر . هله خلفای راشدینك فضل و مزیتلری حقنده پك چوق حدیث شریفلر واردر .

عشرهٔ مبشره‌نك انسابی

عشرهٔ‌مبشره‌نك جمله‌سی قرشیدر. رسول اکرمه نسباً درجهٔ قرابتلری بروجه آتی بیان اولنور .

(محمدالمصطفی) صلی‌الله‌علیه وسلم بن عبدالله بن عبدالمطلب بن‌هاشم بن عبد مناف بن قصی بن حکیم بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر .

عبد منافك اسمی مغیره و حکیمك کلابدر

(علی بن ابی طالب) بن عبدالمطلب

(عثمان بن عفّان بن) ابى العـاص بن اميّه بن عبد شمس بن عبد مناف
(زبير بن العوام) بن خويلد بن اسد بن عبدالعزّى بن قصى ،
(عبدالرحمن بن عوف) بن عبد عوف بن الحرث بن زهره بن قصى ،
(سعد بن ابى وقاص) بن مالك بن اهيب بن عبد منـاف بن كعب بن زهره بن حكيم ،
(ابوبكر بن ابى قحافه) بن عامر بن عمر بن كعب بن سعد بن تيم بن مره
(طلحة بن عبيدالله) بن عثمان بن عمرو ،
(عمر بن الخطّاب) بن نفيل بن رياح بن قرط بن زراع بن عدى بن كعب ،
(سـعيد بن زيد) بن عمرو بن نفيل ،
(ابوعبيدة بن عبدالله بن الجرّاح) بن كعب بن ضبه بن الحرث بن فهر ،

عشرهٔ مبشره‌نك اجمال احوالى

ابوبكر الصّديق رضى‌الله عنه حضرتلرى ، فصيح اللسان ، صبيح الوجه ، نحيف الجسم ، قوروجه يوزلو ، چوقور كوزلو ، يومرو آلينـلى ايدى . تاريخ فيلدن ايكى سنه صكره طوغوب رسول اكرمدن ايكى ياش كوچوك ايدى . احكام شرعيه‌يى كما ينبغى عارف ، قرأن كريمك مزاياسنه واقف ، اخلاق حميده ايله متصف ، فوق‌العاده متّقى وعفيف وعادل ومنصف ايدى . بو جمله ايله برابر پك شجيع ايدى . حتى بر كون حضرت على ، مجلسنده حاضر بولونانلردن « اشـجع ناس كيمدر ؟ » ديو صورمش و « سنسين » ديدكلرنده « بن ، فى‌الواقع هركيمكله مبارزه ميدانه چيقدم ايسـه اوجى آلدم . اما اشجع ناس كيمدر ؟ » ديو بويورمش « بزبيلميورز . كيمدر؟ » ديو صـوردقلرنده « ابوبكردركه (بدر) كونى رسـول اكرم ايچون بر خيمه ياپيلدى . مشركلردن برى هجوم ايتمسون . كيم بكله‌يه‌جك ؟ دينلدى . كيمسه ياناشمايوب ابوبكر قالدى . قليج النده اولديغى حالده رسول اكرمك باشى اوجنده طوردى . هركيم هجوم ايتديسه قليج ايله قارشولايوب دفع ايدردى . ايشته ناسك الك شجيعى اودر » ديدى .

حضرت صدّیق ، الك اوّل اسلام ایله مشرّف اولوب سائرینی دعوته باشلامش ونتیجه ذواتی دائرهٔ اسلامه ادخال ایلمش ایدی . اوزمان کوله‌لردن مسلمان اولانلره مشرکلر ، پك زیاده اذیت ایدرلردی . اودخی آنلری صاتون آلوب آزاد ایلردی . بو وجهله آلوب حسبةً لله آزاد ایلدیکی یدی کوله‌دن بری (بلال حبشی) رضی‌الله عنه حضرتلری ایدی .

اسلام ایله مشرّف اولدیغی کون خانه‌سنده قرق بیك درهم نقدی اولوب حین هجرتده بش بیك درهم قالمش ایدی . بالجمله وارینی رسول‌الله اوغورنده فدا ایتمشدر . رسول اکرم ، آنك مالنده کندی مالی کبی تصرف ایلر ایدی وسفر وحضرده آنی یانندن آیرمازدی .

فخرعالم، صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینك « پیغمبرلردن صکره ابوبکردن افضل بر کیمسه اوزره کونش طلوع وغروب ایتمدی » دیمش اولدیغی مرویدر.

اهل اسلامك ، عددی اوتوز سکزه بالغ اولدقده حضرت ابوبکر : « آرتق میدانه چیقالم » دیدکجه رسول اکرم « یا ابابکر ! هنوز عددمز آزدر » دیو اعتذار بویوررلر ایدی . بر کون آنك الحاحی اوزرینه رسول اکرم، اصحابیله برابر حرم شریفه کیتدی . لکن ، جماعت اولمایوب اصحاب کرام ، کندی عشیرتلری ایچنده وحرم شریفك برر طرفنده متفرق اولدیلر . حضرت ابوبکر ، قیام ایله بر خطبه اوقویوب ناسی اللهه ورسولنه دعوت ایتدی وملت اسلامیه‌نك برنجی خطیبی اولدی . لکن مشرکلر ، قیام وهجوم ایله کرك کندیسنی ، کرك سائر مسلمینی ضرب وتحقیر ایلدیلر .

صکره حضرت حمزه رضی الله عنه ، اسلام ایله مشرّف اولوبده اسلامه بر مرتبه قوت کلدکدن صکره حضرت عمر ، ایمانه کلنجه جزؤ اوّلده بیان اولوندیغی اوزره اهل اسلامی آلوب حرم شریفه کوتوردی وجماعت ایله نمازقیلدیردی. حضرت صدّیقك آرزو ایتدیکی حاله او ، موفق اولدی.

اوکون رؤسای قریش « ایشته قومز ، شیمدی ایکیه بولوندی » دیدیلر . رسول اکرم ، دخی آنی (فاروق) دیو تسمیه بویوردی .

(یا ایها النّبی حسبك الله ومن اتبّعك من المؤمنین) آیت کریمه‌سی دخی او وقت نازل اولدی‌که (ای پیغمبر ! سـکا الله وسکا اتباع ایدن مؤمنلر کافی‌در) دیمك اولور .

حین هجرتده هپ اصحـاب کرام ، گیزلیجه مکه‌دن چیقوب مدینـه‌یه کلدیلر . الاّ عمرالفاروق، علنی اوله‌رق هجرت ایلدی. شویله‌که : قلیجنی قوشاندی ، یاینی اوموزینه آصدی،اوقلرینی النه آلدی و رؤسای قریش ، کعبهٔ مکرمه حولیسنده حلقه حلقه اولوب اوطورمقده ایکن حرم شریفه گیتدی . بیت شریفی یدی دفعه طواف ایتدی وایکی رکعت نماز قیلدی . بعده « یوزلرکز قاره اولسون » دیو رؤسای قریشه بددعا ایدرك یانلرندن گچرکن « آناسنی آغلاتمق واولادینی یتیم وقاریسنی طول براقمق ایسته‌ین کیمسه ، شو وادینك اوته طرفنده بکا قاووشسون » دیوب مکه‌دن چیقدی ومدینه‌یه هجرت ایتدی . آرقه‌سنه دوشن اولمادی . وقعهٔ (احد) کونی اصحاب کرام ، شاشیروب‌ده متفرق اولدقلری زمان رسول اکرمك یاننده پایدار اولانلردن بریدر . هم بویله شـجیع وبهـادر ، هم‌ده عالم و عاقل ومدبّر ایدی . نه‌زمان اصحاب کرام آره‌سـنده بر اختلاف وقوع بولسـه آنك رأیی طوغری چیقاردی . تاریخ فیلدن اوچ سنه صکره طوغمشدر ، اوزون بویلو، ایری کووده‌لی ایدی. کوزلرنده نوعما قیرمزیلق وار ایدی.

عثمان ذی‌النورین رضی‌الله عنه حضرتلری ، تاریخ فیلدن آلتی سـنه صکره طوغمشدر . اورته بویلی ، بویوك صاقاللی ، اسـمراللون ، کوزل یوزلو ایدی . یاناقلرنده چیچـك بوزوغی وار ایدی . اوتانغان و اخلاق حمیده‌ایله متّصف واحکام قرآنیه‌یه واقف‌ایدی. جزؤ اولده بیان اولوندیغی اوزره (علی) و (زید بن حارثه)دن صکره حضرت ابوبکرك دعوتیله الك اول ایمانه کلن بش کشینك برنجیسی‌در. الك ابتدا حبشه هجرت‌ایدن‌اودر. ثروت وغنا صاحبی اولوب فی‌سبیل‌الله مبالغ کثیره صرف ایتمش وامور جهادیه‌یه پك چوق اعانه ایلمشدر .

علیّ المرتضی رضی‌الله‌عنه حضرتلری ، انادن، بابادن هاشمیدر. باباسی،

عبد المطّلب بن هاشمك اوغلى (ابوطالب) واناسى اسد بن هاشمك قیزی (فاطمه‌در) . اسمراللون، قیصه‌یه قریب اورته‌بویلو ایدی. صقالی بیوك‌اولوب اوموزلرینك آره‌سنی طولدیررایدی ، باشنك اوك طرفنده صاچ یوق‌ایدی. ایکی اوموزلرینك آره‌سی کنیش و اوموزلری والّلری قالین ، بیلکلری و پنچه‌لری قوی ایدی . جنکده آرسلان کبی سکیردیر ایدی . هر کیمکله جنك ایتدی‌ایسه غالب کلمشدر . بهادرلغی السنهٔ انامده دستان اولمشدر .

کولر یوزلو ، کوزل خویلو ، حلیم وکریم ومتواضع ، اسرارقرآنیه‌یه واقف ، عالم وعادل وفصیح وبلیغ وخطیب بی‌معادل ایدی .

رسول اکرم ، آنی کوچوك ایکن خانهٔ سعادتنه آلوب اوز اولادی کبی تربیه ایتدی . اودخی کوزینی آچوب آنی کوردی . ظلمات شرك ایچنه دوشمدی ، بتلره سجده ایتمدی . صبی ایکن بعثت نبویه‌دن چندکون صکره اسلام ایله مشرّف اولمشدر .

عبدالرحمن بن عوف رضی‌الله عنه حضرتلری ، تاریخ فیلدن اون سنه صکره طوغمشدر . قرمزیله ممزوج بیاض رنکلی ، کوزل یوزلی ، بیوك کوزلی ، چوق کیرپیکلی ، چکمه بورونلی ، اللری ایری ، پارمقلری‌قالین ایدی . بروجه‌بالا حضرت ابوبکرك دعوتیله الك اول ایمان ایدن بش کشینك ایکنجیسیدر و احد کونی ثابتقدم اولانلردن‌بریدر . او کون یکرمی یرندن یاره‌لاندی وبو یاره‌لرك بری آیاغنه اصابت ایتمکله طوپال قالدی .

سعدبن ابی وقّاص رضی‌الله عنه حضرتلری ، قاره‌یاغیز ، اوزون‌بویلو، کووده‌سی چوق قیللی ایدی . اون سکز ، اون‌طقوز یاشلرنده ایکن‌اسلام ایله مشرف اولدی . اوّل باوّل ایمان ایدن سالف الذکر بش کشینك اوچنجیسیدر. کافرلرك سرفرازی ایدی. فی سبیل‌الله ابتدا اوق آتان وقان دوکن ، اودر . (فارس‌الاسلام) دیو معروف اولمشدر .

احد کونی اعدایه بیك‌اوق آتمش وفخرعالم صلی‌الله‌علیه‌وسلم حضرتلری آنك حقنده « یارب ! آنك دعاسنی مستجاب قیل » دیو دعا ایتمش اولدیغندن سعد حضرتلری ، هر کیمك حقنده دعاایتسه مستجاب‌اولوردی.

زبیر بن العوّام رضی الله عنه حضرتلری ، اسمروسمیزجه ، اورته بویلو ، آز صقاللی ایدی. پدری (عوّام) خدیجة الکبری رضی الله عنها حضرتلرینك برادریدر . والده‌سی جدّ رسول اولان عبد المطّلبك قیزی (صفیه) در. ابوبکر الصدّیقك (ذات النّطاقین) دیو معروف اولان کریمه‌سی (اسما بنت ابی بکر) ی تزوج ایدوب آندن بش اولادی اولمشدر .

اوّل باوّل ایمان ایدن سالف الذکر بش کشینك دردنجیسیدر . ابتدا فی سبیل الله سلّ سیف ایدن اودر . رسول اکرم « هر پیغمبرك حواریسی واردر . بنم حواریم‌ده زبیردر » دیو بیورمشدر .

طلحة بن عبیدالله رضی الله عنه حضرتلری ، قرمزیجه یوزلو ، قیصه‌یه قریب اورته بویلو ، کوکسی کنیش ، آیاقلری ایری وقالین ایدی . سالف الذکر بش کشینك بشنجیسیدر . احد کونی ثابتقدم اولانلردن بریدر . کفاردن بری، اوکون رسول اکرمه بر قیلیچ حواله ایتدکده حضرت طلحه، اول حمله‌یی الیله دفع ایدوب او ضربه‌دن چولاق اولمشدی . خیلی ثروت صاحبی ایدی . ابوعبیدة بن الجرّاح رضی الله عنه حضرتلری، مذکور بش کشیدن صکره ایمان ایدنلرك برنجیسیدر . یوم احدده ثابتقدم اولانلردندر .

حتی رسول اکرمك وجه مبارکنه کیرن زره حلقه‌لرینی دیشلری ایله چیقاریرایکن ایکی اوك دیشی چیقمشدی . رسول الله ، آنك حقنده « بو امتك امینی ، ابو عبیده‌در » دیوبیورمشدر. نحیف وخفیف اللحیه وقور و یوزلو واوزون یوزلو واوزون بویلو ایدی . عابد وزاهد ومجاهد وجلیل القدر بر ذات کثیرالمحامد ایدی .

« رسول اکرم، کندیسنه خلیفه نصب ایده‌جك اولسه‌ایدی کیمی تعیین ایدردی؟ » دیوعایشهٔ صدّیقة رضی الله عنها حضرتلرندن سوأل اولندقده «اوّلا ابوبکری ، ثانیاً عمری، ثالثاً ابوعبیده‌یی تعیین ایلردی » دیوجواب ویرمشدر.

سعید بن زید رضی الله عنه حضرتلری ، ابوعبیده ایله برابر ایمان ایدنلردندر . حضرت عمر الفاروقك عمزاده‌سی وقیز قرنداشی (فاطمه بنت الخطّاب)ك قوجه‌سیدر .

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرندن صکره ظهوره کلن بعض احوال

وقت سعادتده وحی الٓهی متوارد اولور و طرف نبویدن امته تبلیغ بیوریلور ایدی .

آندن صکره وحی کلمك احتمالی قالمادی. فقط قرأن کریم، نیچه اصحاب کرامك حفظنده قالدی وقرأن کریمده مصرّح اولمایان مسئله‌لر حقنده سنت سنیه ایله ، یعنی رسول الله نه دیمش ونه یاپمش ایسه ؛ یاخود بر کیمسه بر ایش یاپارایکن کوروب ده منع ایتمه‌مش ایسه آکا توفیق ایله عمل ایدیلور اولدی.

لکن سنت سنیه واحادیث شریفه ؛ هپ اصحاب کرامك تمامیله مضبوط ومحفوظلری دکل ایدی .

چونکه: اصحاب کرامك ضیق معاشلری اولمق حسبیله کیمی پازار یرلرنده آلیش ویریش ایله وکیمی خرماقلرده فلاحت ایله مشغول اولدقلرندن دائما مجلس سعادتده مجتمع اولامایوب آنجق اختلاس وقت ایتدکجه بولنورلر وطوپلانورلر ایدی .

بناءً علی ذلك طرف پیغمبریدن برحکم شرعی بیان وتعلیم بیورلدقده حاضر بولنانلر ، آنلری بللر وبولنمایانلر ، آنی بیلمز ایدی . لکن حاضر بولنانلر ، غائب اولانلره تبلیغ ایلر ایدی .

بوجهتله بعضلری ، بعض احادیث شریفه‌یی ودیکرلری دیکر احادیث شریفه‌یی بیلورلر ایدی وبیلمدکلرینی بیلنلردن اوکره‌نورلردی .

حتی (ابوبکر) (عمر) (عثمان) (علی) (عبدالرحمن بن‌عوف) (عبدالله بن مسعود) (ابیّ بن کعب) (معاذ بن جبل) (عمّار بن یاسر) (حذیفة بن الیمان) (زید بن ثابت) (ابوالدرداء) (ابوموسی الاشعری) (سلمان الفارسی) رضی‌الله‌عنهم حضراتی ، وقت سعادتده‌بیله فتوی ویررلر ایکن پك چوق حدیث شریفلر ، آنلرك محفوظی اولمـایوب دیکر اصحاب

كرامه مراجعت ايدرلر و « فلان مسئله‌یه دائر برحديث شريف وارمی ؟ » ديو صورارلر ايدی و برحديث شريف بولنور ايسه موجبنجه عمل ايدرلردی .

حتی بالاده بيان اولنديغی اوزره حضرت پيغمبرك وفاتنده مدفنی حقنده اختلاف وقوع بولمش وحضرت صديقك روايت ايلديكی برحديث شريف موجبنجه اعلای علّيينه عازم اولدقلری يرده دفن ايدلمش ايدی .

كذلك تركهٔ نبويه‌نك بين الورثه تقسيمی حقنده بين الاصحاب اختلاف وقوعه كلديكی حالده ينه ابوبكر الصدّيق « پيغمبرلردن ميراث قالماز » ديو روايت ايلديكی حديث شريف موجبنجه عمل اولنمش ايدی .

امّ المؤمنين عائشه رضی الله عنها حضرتلرندن مرويدركه « رسول اكرم صلی الله عليه وسلم حضرتلری وفات ايلدكده نفاق باش قالديردی ، عرب مرتد اولدی ، انصار برطرفه چكيلدی . اكر پدريمك اوزرينه اينن بلالر ، طاغلرك اوزرينه اينسه‌يدی أزردی . اويله ايكن هرنه خصوصده اختلاف ايتديلر ايسه پدرم ، يتشدی ، حلّ مشكل ايتدی » ديو بيورمشدر .

اصحاب كرام ، اكر سنت سنيه‌ده دخی بر صراحت بولامازلر ايسه رأی وقياس ايله اجتهاد ايدوب موجبنجه عمل ايدرلردی .

ايشته بوجهتله عصر اوّلده براجتهاد قپوسی آچيلدی وكرك اصحاب كزين ، كرك سائر مجتهدين برمسئله‌ده اتفاق ايتدكده آرتق تردد واشتباهه محل قالميوب ايشته بوكا (اجماع امت) دينلدی .

حال بوكه : ايش رأی واجتهاده قالنجه بحسب البشريه نيچه مسائلده اختلاف آرا وقوع بولدی وهر مجتهد ، كندی رأييله وسائر ناس ، تابع اولدقلری مجتهدك قوليله عمل ايتمكه مجبور اولدی .

جزء ثالثده اجمالاً بيان اولونديغی اوزره حضرت پيغمبرك وفاتی كونی ظهور ايدن (خلافت مسئله‌سی) دخی بوقبيلدندركه احاديث شريفه‌ده آكا دائر بر صراحت اولماديغندن اصحاب كرام آره‌سنده اختلاف آرا وقوع بولدی .

اگرچه نیچه احادیث شریفه‌ده (ابوبکر) و (عمر) و (عثمان) و (علی) رضی‌الله عنهم حضراتنك خلافتلرینه دائر تلمیحات واشارات وار ایدی و (عمر) و (عثمان) ك ابوبکردن صکره خلیفه اولاجقلری بعض احادیث شریفه‌دن آ کلاشیلمش ایدی . لکن هیچ بری‌نك وقتی معیّن دکل ایدی وابوبکر وعلیدن هانکیسنك دها مقدّم خلیفه اولاجغی اشعار بویورلمامش ایدی .

برده بونلر ، هپ کله‌جکدن خبر ویرمك دیمك اولوب حضرت پیغمبر بندن صکره فلانه بیعت ایدیکز دیو امر ایتمه‌مش وبوایشی اصحاب کرامنك انتخابنه براقمش ایدی . بناءً علیه دارعقبایه ارتحال بیوردقلری کون امارت وخلافت حقنده اوچ رأی میدانه چیقدی .

برنجیسی : انصارك رأییدرکه دین اسلامه نصرت ایدن امارت وخلافته مستحق اولمق قاعده‌سنی اساس اتخاذ ایدرك « بو دینه قبائل عرب ، بزم قلیجلرمزك سایه‌سنده بویون اکدی . امارت بزم حقمزدر » دیدیلر وکندی رئیسلری اولان (سعد بن عباده) رضی الله عنه حضرتلرینه بیعت ایتمك ایسته‌دیلر .

ایکنجیسی : جمهور صحابه‌نك رأییدرکه آنلر ، بو بابده مصالح امتی رؤیت ایچون لازم اولان قدرت وکفایته حصر نظر ایتدیلر وقریش قبیله‌سی هپ قبائل عربك اشرفی واك قوتلیسی ونفوذلیسی اولوب رسول اکرمك قریشی اولماسی دخی آنلرجه بر مزیت مخصوصه اولدیغنه مبنی آنلرك ایچندن افضل اولان ذاتی انتخاب ایتمك رأینده ایدیلر .

اوچنجیسی : هاشمیلرك رأییدرکه آنلر ، قوت قرابته اعتبار ایدرك « بنی‌هاشم ، قبیلهٔ قریشك اشرفی ورسول اکرمك یقین اقرباسی اولمغله خلیفه‌نك هاشمی اولماسی لازمدر » دیدیلر وعلی ابن ابی طالب رضی الله عنه حضرتلرینه بیعت ایتمك ایستدیلر .

اگرچه رسول اکرمه نسباً اقرب اولان عمّی عبّاس رضی‌الله عنه ایسه‌ده مهاجرینك اك صوکی اولوب سابقین اوّلین و علی الخصوص

عشرهٔ مبشره وار ایکن آنك انتخابی قابل اولمایه‌جغی جهتله هاشمیلردن بری خلیفه اولمق لازم کلدیکی تقدیرده حضرت علینك انتخابی طبیعی ایدی .

بو بابده صواب اولان آنجق جمهور صحابه‌نك رأیی ایدی . زیرا انصارك دین اسلامه فوق‌العاده نصرتلری اولدیغندن فوق‌العاده احترامه شایان اولدقلری کبی رسول اکرمه نسباً قرابت دخی بر بیوك شرف ایسه‌ده خلافت نبویه ، نه خدمت سابقه‌یه مکافات اولا بیلوردی، نه‌ده قوت قرابته کوره اقربای پیغمبری‌یه میراث قاله‌بیلوردی .

جمهور صحابه‌نك خلافتی قریشه تخصیص ایتملری دخی مجرد سلالهٔ نبویه‌نك قرابت نسبیه ایله بالانتساب تبرك و تیمن ایچون اولمایوب بلکه قریشك اوزمان سطوت و قوتی و بین‌القبائل نفوذ و اعتباری اولدیغنه مبنی ایدی .

چونکه : خلافت نبویه، اهل‌اسلام آره‌سنده رابطه وکلمهٔواحده اوزره اجتماعلرینه واسطه اولان بر امارتدر . امارت ایسه جناب حقك بر سر وحکمتیدر که تأسسی دائما سطوت و قوت ایله مشروطدر وآندن مقصد اصلی ، دفع فساد وحفظ آسایش بلاد وتنظیم امور جهاد ایله مصالح عامه‌یی حسن تنظیم و تسویه‌دن عبارتدر . بودخی سطوت و قوته منوطدر . عادت الهیه ، بو وجهله جاری اوله‌کلمشدر .

بو جهتله اصحاب کرام ، اوزمان ملت اسلامیه‌نك متحد الافکار اوله‌رق حرکتیله کسب، شوکت و سطوت ایتمسی ایچون بر طوغری یول آرایورلردی ، فقط بو یولی تعقیبده رأیلری مختلف ایدی .

(جمله‌نك مقصودی بر اما روایت مختلف) .

وقت سعادتده انصار ، بیوك بیوك نصرتلره موفق اولدقلرندن امارت اسلامیه‌یی احراز ایله کافی‌السابق دین‌اسلامه‌خدمت ایتلك امنیه‌سنه دوشمشلر ایدی . لکن وهلهٔ اولاده شورالرینی کرکی کبی فکر وملاحظه ایده‌مه‌مشلر ایدی‌که آنلرك مقدمکی موفقیتلری سایهٔ حضرت پیغمبریده اولوب آندن

صكره احوال، بتون بتون تغیر ایدرك خود بخود اویله بیوك ایشلره موفق اولامازلردی وکندولرینك نفوذی ، مدینهٔ منوره جوارینه منحصر اولوب بونجه قبائل عربك سعد بن عباده‌یه تابع اولمایه‌جقلری مسلّماتدن ایدی . او زمان ایسه دین اسلام، جزیرة العربك هر طرفنده منتشر اولدیغندن بالجمله قبائل عرب حقنده اجرای نفوذ ایله هر یرده تنظیم مصالح امت و تنفیذ احکام شریعت ایلك لازم کلوردی . بواقتدار ایسه او زمان قریشه منحصر ایدی .

اکرچه زمان جاهلیتده جاری اولان (غیرت قومیه) یرینه (اخوت واتحاد اسلام) قائم اولمش ایسه‌ده عربلر بیننده احوال طبیعیه‌دن اولان افکار عصبیه اقتضاسنجه خلافت ، هر قنغی قبیله‌یه کچسه دیکرلری آنی قیصقانه‌رق اطاعتدن ابا ایله ملت اسلامیه آره‌سنه تفرقه دوشمك ملحوظ و هله اوس و خزرجه سرفرو ایتمیه‌جکلری درکار ایدی .

اماقریش قبیله‌سی، ذاتاً سطوت وقوت صاحبی اولدقدن بشقه اوته‌دنبری بین القبائل محترم اولوب رسول اکرم دخی قرشی اولمق حسبیله قریشك حکم مشروعی آلتنه کیرمك سائر قبائله کران کلمزدی .

فقط خلافتی قریشك اون بطنندن بر بطنی اولان هاشمیلره تخصیص ایتمکه بر کونه مجبوریت اولمدیغی حالده موافق حکمت دکل ایدی . زیرا حکومتك تأسیسنه سبب ایدن قومك افرادی ، خمور مایه‌سی کیبدرکه نه‌قدر چوق اولورسه آنکله او قدر چوق خمور مایه‌لنور ، اکمكك بیوکی‌ده خمورك چوغندن اولور . بناءً علیه برحکومتك مؤسسلری ، نه‌قدر چوق اولورسه او حکومتك وسعت و شوکتی اوقدر زیاده اولور .

عالم کون وفسادده عادةالله بو وجهله جاریدر. تاریخ عمومی وحکمت تاریخیه دقت ایله مطالعه اولندقده بو دقیقه واضح و عیان اولور .

دینلمسون که « اصحاب کرام، حکمت و تاریخ اوقومامشلر ایدی . بودرلو دقیق مسئله‌لری نصل دوشونه بیلورلردی ؟ » زیرا آنلر ، حکمتی

معدن علم و حكمت اولان فم سعادتدن اخذ ایتمشلر ایدی . بو مثللو دقايقى هر كسدن اعلا بيلورلردى .

حاصل كلام حضرت پيغمبرك وفاتندن صكره على الاطلاق وجوه و اشراف قريشدن قبول عامه‌يه مظهر اوله‌جق بر بيوك ذاته بيعت اولنمق لازمهٔ حالدن ايدى . فقط عصبيتجه ، يعنى قوم و قبيله‌جه بيوكلك كافى اولمايوب اسلامجه افضل اولمق لازم كلوردى .

والّا اوزمان زياده قوت و غلبه‌لكى اولان (بنى اميّه) نك اولوسى وفتح مكه‌يه قدر قريشك الك نفوذليسى وحضرت پيغمبرك قاتٔن پدرى اولان (ابوسفيان بن حرب) ك انتخابى جائز اولوردى. حال بوكه : احد وقعه‌سنده آنك يوزندن كورولن خسارات ، هنوز خاطرلردن چيقمامشدى . كرك انصار ، كرك مهاجرين آنك حكمى آلتنه كيره‌مزدى و فتح مكه‌ده مؤلفة القلوب صره‌سنه كچوب صكره قوى مسلمان اولمش ايسه‌ده اهل اسلام ، آكا امنيت ايده‌مزدى .

بو جهتله كرك ابوسفيانك ، كرك امثالى اولان وجوه قريشك انتخابلرى قابل دكل ايدى و امويلردن برى انتخاب اوله‌جق اولسه عثمان ذى‌النورين رضى‌الله عنه حضرتلرينك انتخابى لازم كلوردى .

لكن الك اوّل اسلام ايله مشرّف اولوبده حضرت عثمانى دخى دائرهٔ اسلامه آلان ورسول اكرمك مرض موتنده امر شريفيله نمازده جماعت اسلامه امام اولان يار غار پيغمبرى وار ايكن آنك اوزرينه ديكرينك تقديمى قابل دكل ايدى .

حتى رسول اكرمك وفاتى، هر كسه دهشت ويرديكى صره‌ده حضرت عمرالفاروقه دخى حيرت الويرمكله حضرت ابو عبيدة بن الجرّاحه واروب « الكى اوزات . سكا بيعت ايده‌يم . زيرا رسول اللهك بيورديغى اوزره سن بو امتك امينيسين » ديدكده ابوعبيده : « ياعمر ! سنك اسلامه كلديكك زماندنبرو بويله بر ضعيف رأيكى كورمدم . ايچكزده صدّيق ومغاره‌ده

ایکینك ایکنجیسی وار ایکن بکا نصل بیعت ایلرسك ؟ » دیو حضرت عمری ایقاظ ایتمشیدی .

شو حاله نظراً افکار عمومیه‌یه مراجعت اولندیغی حالده حضرت ابوبکر الصدّیقك خلافته انتخاب اوله‌جغی درکار ایدی .

بناءً علی ذلك هپ اصحاب کزین ، برلشوب‌ده بالمشاوره بو امر اهمّه برقرار ویرملری لازم کلورکن جزء ثالثده بیان اولندیغی اوزره انصارك (سقیفهٔ بنی ساعده) ده اجتماع ایله خود بخود خلیفه انتخابنه قیام ایتملری ، ایشی صعوبته دوشوردی .

شویله‌که : حضرت ابو بکر وعلی ودیکر بعض اصحاب کزین ، تجهیز وتکفین نبوی امر مهمیله مشغول ایکن مهاجریندن (مغیرة بن شعبه) حضرت عمره کلوب « سقیفه‌ده انصار ، طوپلاندی خودبخود برشیئه قرار ویریرلر ایسه صکره بینمزده محاربه ظهور ایدر » دیمکله حضرت عمر ، درحال ابو بکر ایله ابو عبیده‌یی آلوب سقیفه‌یه واردیلر . انصارك سعد بن عباده‌یه بیعت ایلمك اوزره اولدقلرینی کوردیلر . حضرت ابو بکر ، سابقین اوّلیندن اولان مهاجرینك فضائلنی بسط وتمهید ایتدکدن‌صکره قریشدن باشقه‌سنك امارتنی قبائل عربك قبول ایتمیه‌جکنی پك کوزل افاده ایتدی . حضرت عمر دخی آنی تأیید ایتدکدن باشقه انصار « بزدن بر وسزدن بر امیر اولسون » دیدکلرنده بر قینه ایکی قلیجك صیغمایه‌جغنی اثبات ایلدی . ابو عبیده دخی پك مؤثر سوزلر سویلدی . انصارك نیتی خلوصه مقرون اولمغله آنلر دخی قالقوب سقیفه‌ده بولنان مهاجرین ایله برابر حضرت صدّیقه بیعت ایدیویردیلر . یالکز سعد بن عباده رأینده اصرار ایلدیسه‌ده یالکز قالدیغندن آنك مخالفتی ومنازعه برطرف اولدی .

بو وقعه ، بر بیوك بلیّه ایدی . بیوك فساده باعث اوله‌بیلوردی . جناب حق ، آنك شرندن بو امتی محافظه بیوردی .

واقعا هپ اصحاب کزین ، طوپلانوب‌ده بویله مشاوره جاری اولمادیسه‌ده بمنّه تعالی اوغائله ، قولایلقله بیتدی وحضرت ابوبکر ، معلوم اولان وقار

وهيبتى ايله مقـام خلافتده استقرار ايتدى . فقط شيطان لعين ، ينه ديكر مكر وخدعه ايله اهل اسلام آره‌سنه تفرقه دوشورمك ايستدى .

شويله‌كه : حضرت على ، سـقيفه‌يه وارميوب زوجه‌سى فاطمة‌الزهرا رضى‌الله عنها وارضاها حضرتلرينك خانه‌سنده عزلت ايتمش وبنى هاشم ايله عشرۀ مبشّره‌دن رسـول اكرمك حواريسى و ابو بكرالصّديقـك دامادى اولان (زبير بن‌العوّام) وخواص اصحـاب كرامدن (مقداد بن‌الاسـود) (وسلمان الفارسى) و (ابو ذر) و (عمّار بن ياسر) ايله (ابىّ بن كعب) رضى‌الله عنهم دخى اورايه كيتمش ايدى .

بونلر ، هپ حضرت على‌يه بيعت ايله‌مك اوزره آنك يانده طوپلانمش وامر انتخابك سقيفه‌ده اويله بغتةً اجراسيله كندولرينك مشاوره‌دن خارج براغيلدقلرينه كوجنمش ايديلر .

فى‌الواقع ، حضرت (على) و (زبير) و (عبّاس) كبى كبار اصحاب كرام ، مجلس انتخابده بولنمق ورأيلرى آلنمق لازم ايدى ، نه‌چاره‌كه آنلرى دعوت ايله اسـتشاره‌يه وقت مسـاعد اولمادى . سقيفه حادثه‌سـنك دفعى ايچون حضرت صدّيقـه بيعت اولنيويرمك لازم كلدى . برده بو فرقۀ هاشـميه طرفدن وقوع بولان اعتراضه قارشـو برى طرفدن « ابوبكر وعمر وابو عبيده كبى آنلرده سـكيردوب‌ده سـقيفه‌يه كله‌لى ايديلر » ديو اعتراض اولونويوردى .

ايشته او اثناده حضرت عبّاس ، حضرت على‌يه « كل بن سـكا بيعت ايده‌يم ، ناس‌ده بيعت ايلر » ديمش ايسه‌ده حضرت على ، فتنه حدوثندن احتراز ايله قبول ايتمه‌مشدر .

ابوسفيان بن حرب ايسه ، تازه مسلمانلردن اولديغى جهتله عصبيّتجه يعنى قوم وقبيـله‌جه بويوكلك داعيه‌سى هنوز تمـاميله ذهنندن چيقمامش اولديغنه مبنى بوبابده بوتون بوتون باشقه رأى ومطالعه‌ده ايدى . يعنى قوّت قرابته باقيلمـايه‌جق اولديغى حالده قوت عصبيّت جهتى كوزه‌دىلك رأينده ايدى . كندى قومى اولان (بنى‌اميّه) يه نسبتله حضرت ابوبكرالصّديقك

قومی اولان (بنی تیم) آز اولدیغنـدن حضرت صدّیقه بیعت ایلیـوب جمعیت هاشمیّه‌یه‌قاریشدی وه پیغمبرك خلافتی، قریشك الك کوچوك شعبه‌سنده قالمق نه‌دیمکدر؟ » دییه سقیفه بیعتی تقبیح وحضرت علی‌یه وزمان جاهلیتده همدمی اولان حضرت عبّاسه توبیخ ایتدکدن باشقه حضرت علی‌یه «الکی اوزات . سـکا بیعت ایده‌یم . والله ایستر ایسه‌ك اطرافی آتلو وپیاده ایله طولدیریرم » دیدکده حضرت علی « یاابا سفیان ! سن ملت اسلامیه آره‌سنه شقاق براقمق ایستیورسین » دیو آنی رد ایلمشدر .

ابوسفیان ، ملك وسلطنت کبی خلافت نبویه دخی بر خاندان ایچنده توارث ایدوب قاله‌جق ظن ایدییوردی .

جمهور اصحاب کزین ایسـه ، خلافتی حضرت صدّیقك ذاتیله قائم بر وظیفـه بیلورلردی . حضرت صـدّیق دخی آنی اوزه‌رنده ایکره‌تی بر خلعت کبی بیلوب کندوسـندن صکره ملت اسـلامیه‌جه افضل اولان ذاته انتقال ایتمك رأینده ایدی . زیرا مقصد اصلی ، زمان جاهلیتده معتاد اولان (غیرت عصبیّه) یرینه (اتحاد اسلام) قائم اولمق مصلحتی ایدی .

احوال مشروحه‌دن آکلاشیلیورکه : کرك حضرت صـدّیق ، کرك حضرت علی ، هب ملت اسـلامیه آره‌سنده شـقاق و تفرقه حدوثندن صاقینیورلردی وایکیسی دخی برر موقع مشـکلده بولونیورلردی . زیرا جمهور صحابه ، حضرت صدّیقه بیعت ایلمش اولدقلرندن کیرو دونه‌مزلردی. حضرت علینك باشـنه طوپلانان جمعیت دخی آنی خلافته انتخـاب ایلمك فکرنده اصرار ایدییورلردی. حتی زبیربن العوّام « علی‌یه بیعت اولنمادقجه قلیجمی قینه صـوقمام » دیو مصر اولوب حضرت عمر دخی تهور ایدرك « آنك قلیجنی آلك ، طاشه چالك » دییوردی .

رسول اکرمك عمزاده‌سی اولان (عُتبَةبن ابی‌لهب) دخی « بوایش، بطن هاشمدن وعلی‌الخصوص ابوالحسن (یعنی حضرت علی) کبی بر ذات جلیل‌القدردن دونر وغیری‌یه توجه ایدر ظن ایتمز ایدم » دییه‌رك اظهار تأثر سیاقده شعرلر سویلیوردی .

او اثناده كويا حضرت على « خلافت دعواسنده ايمش وحضرت صدّيقك خلافتنى قبول ايتميور ايمش » يوللو سوزلر ايشيديلدى .

حضرت على ايسه ، خلافت حقنده يوليله مشورت وكندى رأينه دخى مراجعت اولونماديغندن طولايى جانى صيقيلمش ايسه‌ده اويله دعوى وداعيه‌لرده بولونمايوب آنجق كوشهٔعزلت وانزوايه‌چكيله‌رك رسولاكرمك آتش افتراقيله يانوب ياقيلمقده ايدى .

لكن ، اويله مهم وقتده اختيار انزوا ايله كرك كندوسنك ، كرك رفقاسنك هنوز كلوب‌ده حضرت صدّيقه بيعت ايله‌ملرى ذهنلره خدشه وخلجان ويرمكده ايدى .

حضرت صدّيق ، بر مدت دها صبر وتحمل ايتمش ايسه‌ده بو حال ، متمادى وميانه‌ده مباينت وقوعنه بادى اولور وطرفينك آره‌سى آچيلور ومغرور جاهللر ، يا سيورى عقلليلر ، ياخود ساده دل وضعيف القلب واويصال آدملر سوزه قاريشور ، ايش فنا يول آلور ديو خوف ايتديكندن اصلاحى چاره‌سنى آرامغه مجبور اولمشدر .

شويله‌كه : (محيى‌الدين العربى قدس سره) حضرتلرينك (محاضرات ابرار ومسامرات الاخيار) نام كتابنده و (حامد عمادى) عليه‌رحمة‌الهادى حضرتلرينك (ضوء المصباح فى‌ترجمة سيدنا ابى عبيدة بن الجرّاح) نام كتابنده بسط وبيان اولونديغى اوزره حضرت صدّيق ، اوّلا حضرت عمرالفاروق ايله محرمانه مذاكره ومشاوره ايتدكدن صوكره حضرت ابو عبيدة بن الجرّاح رضى‌الله عنه حضرتلرينى چاغيروب آنلر ، ايكيسى برلكده اولدقلرى حالده ابوعبيده يانلرينه كيردكده حضرت صدّيق ، آكا خطاباً « يا ابا عبيده ! سنك ناصيه‌ك نه‌متيمندر. يوزكده‌خير نصل آشكاردر. رسول‌اللهك عندنده غبطه اولونه‌جق بر مرتبه‌ده ايدك . بر يوم مشهودده (يعنى بر جمعيت علنيه‌ده) رسول‌الله سنك حقكده (ابو عبيده بو امتك امينيدر) ديدى . جناب حق ، نيجه دفعه سنكله اسلامى عزيز وفسادينى دفع ايتمشدر . سن دائما دينه ملجأ ومؤمنينه روح واخوانكه معين اوله

کلمشسکدر . سنی بر ایش ایچون ایستدمکه حالی اوزره براقیلور ایسه صوکی قورقولودر . اصلاحی واجبدر . ای جرّاح اوغلی ! بویاره ، سنك میلك ورفق وملایمتك ایله اونولماز وبوییلانك زهری ، سنك افسونك ایله مندفع اولماز ایسه یأس کاور ، ألمی شدت بولور ، صکره دها آجی وکوجعلاجلره محتاج اولور . بوایشك سنکله تمام اولماسنی وسنك الکده انتظام بولماسنی اللهدن دیله‌ریم . ایمدی یا اباعبیده ! الله ایچون ورسولالله ایچونوبوجماعت اسلامیه‌نك سلامتی ایچون هردرلو جهد وسعیده تجویز قصور ایتمه‌رك بوایشه تأنی ونزاکت ایله طاوران . الله سنك حافظ وحامی ومعینکدر . علی‌یه کیت ، متواضعانه تکلم ایت وخاطرکده طوت که او ، ابو طالبك سلاله‌سیدر وآنك ، دون غائب ایتدیکمز ذات قدسیّ الصفات صلیالله علیه وسلم حضرتلرینك عندنده‌کی مرتبه‌سی برنده‌در . آکا دیکه :

« دکز تهلکه‌لی ، قره قورقولو ، هوا بوز رنکلی ، کیجه قارا کلق ، کوك آچیق ، یر چیپلاقدر . (یعنی اوتی، اورمانی یوقدر) چیقمق متعذر ، ایتمك متعسردر . حق ، رحم وشفقتی جالب وباطل ، عنف وشدتی موجب . حسد ، هلاکه بادی وعجب ، شر وعداوته مؤدیدر. (یعنی اجماع امت ایله خلافتك حکمی ظاهردر . امت محمدیه ، ضلالت اوزره اجماع ایتمز . اجماعدن آیریلقده خطر واردر . آندن باشقه طریق سلامت یوقدر) شیطان ، ملت اسلامیه آره‌سنده تفرقه وعداوت براقمغه چالیشور . فسق وفجور یولنده وسوسه ویریر ، انسانی آلدادیر ، شریر کسانی امنیه‌یه دوشورور . دور آدمدن بری دأب وعادتی بودر . کیمسه آندن خلاص بولاماز . مکرکه حق اوزرینه دیشنی صیقوب طورمق وباطلدن وعاجلدن (یعنیدنیادن)صرف نظرقیلمق واللهك ودینك دشمنیاولان شیطانك تپه‌سنه شدتلیوجدّی باصمق ومنحصراً اللهك رضاسنی تحصیله ربط قلب ایتمك ایله خلاص بوله . شمدی فائده ویره‌جك بر سوز لازمدر . زیر سکوت ضرر ویردی ، نتیجه‌سندن قورقولدی . سکا غائب حیوانکی یددیرن ، سنیارشاد ایلمش اولور. سکا عتاب ایله بیان مودت ایلیان، خالص دوستلق ایدر .

سنکله برلکده قالمغی اختیـار ایدن، سکا خیر خواهلق ایلر. ذهنکده قوردیغك نه‌در؟ آکا قلباً میل‌ایدییورسك، کوز اوجیله دقتلی باقیورسك. ایچکی چکیورسك‌ده لسانك سویلیور. عیان، بیان سویلدکدن صکره سویلیه‌جك وارمی؟ ایضاحدن صکره ابهام اولورمی؟ دین آلهیدن بشقه دین و قرآن کریمده مندرج اولان اخلاقدن بشقه اخلاق ومسلك نبویدن بشقه طوغری یول وارمی؟ بنم کبی آدمه پوصودن کلنورمی؟ یوقسه سنك کبی برذاته کنیش میدان، طار وقپانیق وکوزینه ماه منیر، طوتوق کورینورمی؟ اورته‌ده بو کفتکولر نه‌در؟ قاریشیق سوزلر و اوست پرده‌دن سسلر نه‌در؟ اللهك و رسولنك دعوتنه کیفیت اجابتمزی وحسبةً لله هجرت و رسول‌اللهه نصرت یولنده وطنلرمزدن خروجمزی، اولاد و اموال و یارانمزدن آیرلدیغمزی سن پك اعلا بیلورسك. بزم اویله فدا کارلق ایتدیکمز وقتلر سن، چوجقلق عالمنده تربیه ایدیلور واکلندیریلور ایدك. نه‌مراد اولنیور، نیه ندا قلنیور فهم و حفظ ایده‌مزدك، سوره‌مزدك، یده‌مزدك. صکره سنّ کماله ایردك، منزل مقصوده ایریشدك. شمدی قدرك مجهول وفضلك منکر دکلدر. اما بز، او وقتلر طاغلری یرندن قالدیره‌جق و انسانك آلنده‌کی صاچلری آغارده‌جق قورقونج حاللر ایچنه دوشوب ده‌رین یرلرینه طاله‌رق و طالغه‌لرینه بینه‌رك آجی صولرینی ایچر، قپالی یرلرینی آچار، تملی احکام ایدر، قویسنك ایپلرینی بوکر ایدك. حال بوکه: کوزلر حسدله طولو، بورونلر کبر ایله مملو، کوکسلر غیظ ایله شعله‌لنور. بویونلر فخر ایله اوزانور ویچاقلر مکرایله بیله‌نور و یریوزی قورقودن دیره‌نور ایدی. آقشـام اوستی صباحه، صباحلین آقشامه چیقاجغمزه امیدوار دکل ایدك. اولومی کوزمزه آلمادقجه کیمسه‌یه مدافعه ایده‌مزدك. نیجه غصه‌لر یوتمادقجه بر اکری‌یی طوغرولتمق ممکن اولمازدی. بوحاللرك هربرنده بابا وآنا ودایی و عموجه‌لرمزی وآز چوق بالجمله مال و منالمزی طیب خاطر و ثبات قلب وکولر یوز و طاتلی سوز ایله رسول‌اللهه فدا ایده‌ردك. دها بونلر کبی نیجه مکتوم سرلر و خفی خبرلر واردرکه سن آنلردن غافل ایدك. صغر سنّك

اولماسه غافل اولمازدڭ . نصل غافل اولورسين كه فكرك پارلاق ، لسانك فصيح ، اطوارك ممدوحدر . سنك خصال حميده‌كه دائر سويله‌جك دها چوق سوزلر واردر وشمدى جناب حق سنى مرتبهٔ كماله ايريشديرمش ، معدن خير قيلمش ، مرادكى اوكنه قومشدر . سنك ايشيتديككى بن علم سويلرم . وقتكه منتظر اول . قوللريكى صيغا ، بويله بر يرده ايليشوب طورما و سكا كلن كيمسه‌يه يان چيزه‌رك يوز بوروشدرما . بوايش ، هنوز تازه ميوه كيبدر . چابق چوريكه يوز طوتمسون ديو ذهنلرده كدر وار . سن بوامتك اككنه قاتيق كيبسين . اصرار ايدوب ده قورتلانما . بو امتك كسكين قليجيسين . اكريلوب ده كسمز اولما . بو امتك طاتلى صوييسين . آجيوب ده بوزولما . والله بن ، بوايشى رسول اللهدن صوردم . بويله جواب ويردى كه « ياابابكر! بوايش ، آكا طالب اولماياندر . آكا راغب اولوب ده آنك ايچون مدافعه ايدنك دكلدر . آكا كوچوكلك كوسترنكدر . تعظم و تكبر ايدنك دكلدر . بو ، آنكدر كه او سنكدر دنيلور . او ، بندر دييه‌نك دكلدر ؟ ديو بيوردى . الله بيلوركه رسول‌الله ، دامادلق خصوصنده بنمله مشورت ايدوب قريش دليقانلولرندن بعضيلرينى ياد ايتدكده « على حقنده نه بيوررسكز ؟ ديدم و « حداثت سنى حسبيله آنى فاطمه‌يه مناسب كورميورم » ديدكده « الكز آلتنده مستور و نظر همايونكز ايله مرعى ومنظور اولدقجه ايكيسنه دخى بركت ، شامل و نعمت ، مبذول اولور » ديدم و دها چوق سوزلر سويلدم سنك دامادلغكى ترويج و ترغيب ايلدم . بنم بونده برغرض مخصوصم يوق ايدى . سنك يريكه باشقه‌لرينك قوقوسى كلوركن بن سنك حقكده ديديكمى ديدم . بنم او معاملهم ، سنك شمدى بنم حقمده‌كى معامله‌كدن دها خيرلو ايدى . اعتماد ايت كه : بوايشده (يعنى امر خلافتده) رسول‌الله سكا اشارت ايتديسه سندن باشقه‌سنه دخى اويله ايمالر ايتمشدر وسنك حقكده بر شئ سويلديسه باشقه‌سنك حقنده‌ده سكوت ايتمه‌مشدر . اكر ذهنكده بر شك و تردد وار ايسه كل . صحابه‌نك حكمى مرضى و صواب ، مسموع و حق ، مطاعدر . رسول‌الله ، بو جماعتدن خوشنود و حقلرنده شفيق و مسرتلريله

مسرور و کدورلریله مکدر اولدیغی حالده دار عقبایه انتقال بیوردی. بیلمزمیسین که رسول اکرم، اصحاب وندما واقربا واصدقاسندن هر برینی بر رفضیلت ایله ممتاز، بر مزیت ایله متمیز، بر حالت ایله متفرد قیله رق براقدی. اکر هر طرفده کی امتی باشنه طوپلانسه حسن اداره لرندن عاجز قالماز و بوبابده وزیر و معینه محتاج اولماز ایدی . رسول الله، بو امتی باشی بوش وپریشان و باطله مفتون وحقدن غافل، باقیجیسی یوق، ایدیجیسی یوقمی براقدی صانورسین؟ اویله دکل والله. ربی تعالی حضرتلرینه مشتاق اولوب ده آنك درکاه رضوانه عزیمتی نیاز ایتمدن علامتلر وضع ایله یوللری تأمین و موقفلری وصو برلرینی تسهیل و تعیین ایتدی . باذن الله تعالی شرکك دماغنی قیردی ولوجه الله تعالی نفاقك یوزینی یاردی و ، الله ایچون فتنه نك بورنتی کسدی وبعون الله تعالی شیطانك یوزینه توکوردی و اوامر الٓهیه یی اعلان بیوردی. بعد ازین ایشته انصار ومهاجرین، سنك یانکده و سنکله بر یرده و بر بلده ده در . اکر آنلر ، بنم سکا بیعتمی ایسترلر و بنم یانمده سکا اشارت ایدرلر ایسه بن، الی سنك الك اوزرینه قورم (یعنی بیعت ایلرم) و اکر باشقه صورت اولور ایسه سن ده مسلمینك کیردیکی یوله کیر (آنلرك بیعت ایلدیکنه بیعت ایت) و آنلرك مصالحنه معین اول و مغلق ایشلرینی فتح و یوللرینی شاشیرانلرینی ارشاد و آزغینلرینی منع ایت . چونکه : الله تعالی ، ایپلك اوزرینه یاردیملاشمق ایله امر ایتمشدر . همان حق اوزرینه یاردیملاشغه حاضرلان و براق بزی حقد و بغضدن عاری کوکسلر ایله شو دنیا دیرلکنی ختامه ایردیرهلم و عداوتدن سالم کوکللر ایله اللهه قاووشالم . بعدذا ناس ، پك ضعیفدر. آنلره آجی و آنلر حقنده ملایم اول . کندیکه بزم سببمزه زحمت ویرمه وفتنه قپوسنی قپالی براق . آرتق نه قیل و قال وار، نه ده لوم ایدن وایشك آرقه سنی قوالایان وار. الله تعالی ، بزم دیدیکمزه شاهددر و بولندیغمز حاله ناظردر »

ابوعبیده ، حضرت صدّیقدن بو وجهله تعلیمات آلوب قالقار ایکن عمر الفاروق رضی الله عنه حضرتلری، آ کا « قپوده براز اکلن. سکا دها سوزم وار » دیمکله ابوعبیده ، قپوده براز اکلندکدن صکره حضرت عمر، بشاشت

ایله چیقوب دیمش که« یا اباعبیده ! علی یه دی که : اویقو، اصلی یوق خیالات کوسترن بر حالتدر. خصومت، حربه مؤدّی بر کیفیتدر. هوا وهوس، ایشك صوکنی صایمامقدن عبارتدر . هر بریمزك بر مقام معلومی وحق و مشاع ، یا مقسومی ، خبر ظاهری ، یا مکتومی واردر . اذ کیانك الك ذکیسی ، قاچانی تألیف و اوزاق قالانی تلطیف ایدن و هر کسی میزانیله طارتان و خبری عیانه قاریشدیرمایان (یعنی هر ایشتدیکنه ایناغمایان) و قاریشنك یرینه سره‌سنی قومایان آدمدر. مبهم ایله قاریشیق معرفتده و، جهله مصروف اولان علمده خیر یوقدر. بز ، یاره‌سندن قوچونان ده‌وه‌لر کبی دکلز. هر قیزغین شیئك ناری و هر سیلك بر قراری واردر. بو جماعتك سکوتی ، عجزلرندن ناشی دکل ایدی . بو کون کلاملری‌ده قورقودن دکلدر. الله تعالی ، محمّد ایله هر متکبرك بورنی و هر جبارك بلنی قیردی و هر یالانجینك دیلنی کسدی . حقدن صکره ضلالتدن باشقه نه‌وار ؟ بو تکبر و تعظم وال آلتندن تهیّئی و تجسّس نه‌در ؟ رسول اکرم ، دار عقبایه عازم اولدی . بو ایش (یعنی امر خلافت) ایسه معلّق و موقوف قالدی. کیمسه‌نك آکا خصوصیتی یوقدر . رسول‌الله ، سنك حقکده صراحةً برشی بیورمادی . بزلر ایسه فرس و روم کبی بر دولت جابره‌یه تابع دکلز . بلکه حق و صدق ایله هدایته ایروب متین قلبی و قوی بیلکی و نصرتلی الی و کوریجی کوزی اولان بر امّت آره‌سنده نور نبوت و ضیاء رسالت و ثمرۀ حکمت و حریت و عنوان نعمت و ظل عصمتده‌یز . ظن ایدرمیسین که ابو بکر ، بو امته جبر و مکر ایدرك صیچرایوب‌ده امارتی قاپدی . ظن ایدرمیسین که ابو بکر ، بو امتك شعورلرینی سلب ایلدی ، کوزلرینی باغلادی ، دوکوملرینی چوزدی ، عقللرینی بوزدی ، صولرینی یاتیردی . آنلری یولدن چیقاردی ، ضلالته دوشوردی ، طریق هلا که کوتوردی. کوندوزلرینی کیجه ، وزنلرینی کیله ، یقظه‌لرینی اویقو ایتدی . صلاحلرینی فساده قلب ایلدی . اکر اویله اولسه آنك سحری مبین ومکری متین ایمش دیمك اولور . الله حقیچون اویله دکل . اویله اولسه هانکی آنلی

وپیاده وهانکی قارغی و قلیج و نصل قوت ومکنت ایله وهانکی ذخیره ومهمات وهانکی ال وشدت وهانکی قبیله وعشیرت ونصل وسیله ووسعت ایله یاپدی . طوغریسی ابوبکر ، معلومك اولدیغی اوزره عزیز وعالی‌جناب برذاتدر. خلافته قوت ودیکر صورت ایله نائل اولمادی. والله او، نازلاندی. خلافت ، آ کا مفتون اولدی. او ، چکیندی. خلافت ، آ کا صاریلدی . بو بر عطیه وعنایتدرکه ، جناب حق ، آ کا احسان بویوردی وبر نعمتدرکه شکرینی الله تعالی ، آ کا واجب قیلدی . آنك امارتیله بو امت دخی اللهك لطفنه مظهر اولدی . رسول اللهك ایام سعادتنده دخی بو همای‌سعادت ، آنك باشنده طولاشدی. لکن او ، بوکا التفات ایتمزووقتنی کوزه‌تمز ایدی . الله تعالی ، مخلوقاتی اعلم وقوللرینه ارحمدر . حقلرنده خیرلوسنی اختیار ایلر . سنك‌ده بیت نبوت ورسالت وکهف حکمت‌ده مقامك مجهول دکلدر . اللهك سکا ویردیکی علم‌ده حقك انکار اولونماز . لکن سنك اوموزکدن بویوك اوموزله وسنك قرابتکدن دها زیاده قرب‌ایله وسنك سنکدن عالی سن ایله وزمان جاهلیتده واسلام وشریعتده وسنك نصیبك اولمایان و آدك یاد اولونمایان وقعه‌لرده سیادت وریاست ایله سکامزاحم اولان وار . اطرافکده‌کیلرك (یعنی زبیر ورفقاسی رضی الله عنهمك) کوموردو‌نمه‌لرینی دیکله‌مکده کندیکی معذور کوروورسه‌ك ابوبکردن مکتوم طوتمایاجغمز ملایم سوزلریمزی ایشیتدیککده بزی دخی معذور طوت واکر آنلرك سوزلرینه باقوب طوره‌جق اولورسه‌ك علی التحقیق سکا او سوزلری اونوتدیره‌جق وبو سوزلری مطالعه‌یه میدان ویرمیه‌جك حاللر ظهوره کلور . اسمنی تصریح ایتمدیکمز ذات ، اکر لهنده وعلیهنده اولان افکارمزی بیلسه سکوت ایله‌مزدی . سن‌ده آنی بعض امورده محرم اتخاذ ایله‌مزدك. اما ابوبکرالصدیق ، دائما رسول اکرمك سویدای قلبی ومحرم اسراری و شریك احزان و اکداری و مقبول و منظوری ایدی . بوده بالجمله مهاجرین وانصارك حضورلرنده اولوب شهرتی دلالتدن مغنی‌در. الله ایچون طوغریسنی سویلیه‌لم . سن ، قرابتجه رسول‌اللهه اقربسین .

لکن ابوبکر ، مرتبه‌جه اقربدر . قرابت ، ات ایله قان‌در . مرتبه‌جه قرب ایسه روح ایله نفس‌در . بو ایسه بر بیوك فرق‌در . مؤمنلر ، آنی بیله‌رك بو بابده متفق اولمشلردر . آنده شك ایدرسه‌ك بونده شك ایتمه‌که اللهك الی جماعت ایله ورضاسی اهل اطاعت ایله‌در . ایمدی سکا بو کون خیرلو ویارین فائده‌لی اولان حاله دخول ایت وبوغازکده ایلیشه‌ن شیئی چیقار ، آت. اکر عمر، اوزون واجل مساعد اولور ایسه آنی‌سینر،سینمز یه‌جکسك وخوش ناخوش ایچه‌جکسك . اما اویله بر وقتده ییوب ایچه‌جکسك که سکا خصوصیتی اولانلردن باشقه سوزیکی رد ایدن‌اولمایه‌جق وسنك دەریکی امه‌رك و قانادلریکك اوجلرنی کسه‌رك وسنك مسلککی تعییب ایده‌رك سکا طمع ایدنلردن باشقه تابع اولان بولونمایه‌جق . او ، حالده ندامتله دیشلریکی غیجیردادەجقسك وقانلی صو یوده‌جقسك واوزمان کچن عمرك وآخرته کیدن قومك ایچون تأسف وتحسر ایده‌جکسك واوا ایتدیکك کاسه ایله سقی اولونمغی وایچندن چیقمق ایستدیکك حاله اعاده قیلنمغی تمنی ایده‌جکسك . بزم حقمزده وسنك حقکده جناب حقك بر سر وحکمتی وارکه بونی آنجق او ، بیلور وبونك بر غایتی وارکه فرحلی وکدرلی وقتلرده عون وعنایت آنجق آندن امید اولونور . الله‌تعالی ولی حمید وغفور ودوددر . »

مبحث مخصوصنده بیان اولوناجغی اوزره حضرت علینك ایام‌خلافتنده باشنه کلن مشکلات متوالیه‌دن دوچار تأسف وحیرت اوله‌رق حضرت‌عمرك سوزلری عینیله ظهوره کلمشدر .

حضرت ابو عبیده ، حضرت عمرك بو تبلیغاتی دخی حامل اوله‌رق سعادتخانهٔ صدّیقدن چیقوب ایشك عسرت ونزاکتی دوشونه‌رك ودەرین مطالعه‌لره دوشه‌رك خلوت خانهٔ حضرت علی‌یه کیتدی وحضرت صدّیق وفاروقدن آلدیغی سوزلری آکا تمامیله تبلیغ ایتدی .

حضرت علی ، دقت ایله دیکله‌دی . او سوزلرك تأثیراتی تا ایلیکنه

ايشلەدی ودرجهٔ تأثیرینی بیان ضمننده دیدی که : « حلّت معلوطة و ولّت مخروطة . حلّ لاحلّیت . التعس اولی لها من قول لعا .

نظم

احدی لیالیك فهیسی هیسی لاتنعمی اللیلة بالتعریس .

یعنی : بونی تمغالی دەوە چوکدی ، بونی اینجە دەوەدە قاچدی . هایدی خیرسز ! کلز اول . آ کا ، الله بلاسنی ویرسون دیمکدن ایسه الله خیرلر ویرە دیمك اولار .

بیت

صابیلی کیجەلرکدندن بریدر یوری‌هایدی. طور، اوطور یوق‌بوکیجه

(بونی اینجه اولان دەوەنك عربلرعندنده مکروه اولدیغی‌معلومدر) .
حضرت علی ، بو ضرب مثللری ایراد ایلدکدن صوکره : « اوت ، یا ابا عبیده ! بو سوزلر ، هپ قومك ضمیرلرنده مستتری ، دوشونوبده بویله معنالری چیقاریپورلر ؟ » دیدکده ابوعبیده : « بن‌ده جواب یوقدر . بن ، آنجق دینجه اولان بورجی اودەیجی و اسلامك سوکوکنی دیکیجی ، امتك کدیکنی سد ایدیجی‌یم . بوراسنی الله بیلور . خلجان قلبم وداغ درونم ، آ کا دلالت ایلر » دەنجه حضرت علی دیمش‌که : « بو ، اوك بر بوجاغنده اوطوروشم ، خلافتی طلب ، یا امر معروفی انکار ویاخود بر مسلمه عتاب ایچون دکلدر . بلکه رسول‌اللهك فراقی ، بنی چاریدی واویله یخود ایتدی‌که آندن صوکره هانکی‌جمعیتده بولندم ایسه دردیمی تازەلەدی وحزن وکدرمی قات قات ایلدی . آ کا قاووشمق اشتیاقی ، بکا کافی‌وباشقه شیئه طمعدن مغنی‌در . الله بیلورکه عهدالله (یعنی کتاب الله) ایله مشغول ایدم . متفرق اولانلرینی جمع ایدییورم وعملنی اللهه اخلاص وایشنی آنك علم وارادەسنه تسلیم ایدنلره حاضرلانمش اولان ثوابه نائل اولمق امیدیله کتاب اللهه باقیورم . مع ذلك علیهمده بر اتفاق واقع ونم ایچون سوق اولنان حقه مانع اولدیغنی بیلمدیم . مادام‌که بنم سببه وادی طولمش ونادی

(یعنی مجلس و دیوان) مجتمع اولمش . آرتق مسلمیندن بر فرده قالق ایده‌نه مرحبا یوق . کوکلده کلام وار . اکر قول وعهد ، سابق اولماسه غیظمی سرچه پارماغم وآدسز پارماغم ایله فاش ایدردم وآیاقلرمك آلتی وباشمك تپه‌سی ایله انکین یرینه دالاردم . لکن ربمه ملاقی اولونجه‌یه قدر آغزیمی آچمام . دعوامی حضور باریده کوریرم . یارین صباح سزك جماعتکزه کیدرم وصاحبکزه بیعت ایده‌رم . بنی محزون ، سزی ممنون ایده‌ن حاله دخی صبر ایلرم . تا که حکم قدر ، یرینی بوله . الله ، هرشیئه شاهددر » .

ابوعبیده حضرتلری دیرکه : بونك اوزرینه عودت ایله (ابو بکر) و (عمر)ك یانته کلدم . آجی ، طاتلی نه‌ایشتدم ایسه جمله‌سنی آنلره سویلدم ویارین علینك کله‌جکنی اخبار ایلدم . فرداسی علی ، مسجد شریفه کلدی . جماعتی یاروب کچه‌رك ابوبکرك یانته واردی ، بیعت ایلدی . کوزل سویلدی وقار ایله اوطوردی .

او زمان ، ابوبکر الصدّیق حضرتلری ، حضرت (علی)یه خطاباً : «سن بزجه عزیز وکریمسین . حال غضبده اللهدن قورقارسین ، حال رضاده دخی رجا ایلرسین . نه‌موطلو ، اوکیشی‌یه‌که اللهك احسان ایلدیکی فضل ایله اکتفا ایلر . بن ، امارته راغب دکل ایدم وسراً وعلناً اللهدن آنی ایستمدم . لکن فتنه ظهور ایدر دیو خوف ودهشت کلوب‌ده ناچار قبول ایتدم . امارتده راحتم یوق . بکا بر امر عظیم ، تقلید اولندی‌که آکا طاقت وقدرتم یوق . مکر ، الله قوت ویره . بنم صیرتمه یوکله‌دیلن آغر یوکی الله ، سنك آرقه‌کدن ایندیردی . بز ، سکا محتاجز . سنك فضلکی بیلورز . هرحالده اللهه راغبز » دیمش و حضرت (علی) و (زبیر) دخی خلافته حضرت (ابو بکر) ك جمله‌دن احق اولدیغنی اقرار ومشورت‌دن خارج براقیلدقلری جهتله متأثر اوله‌رق بیعتده تأخر ایلدکلری بیانیله اعتذار ایدوب طرف خلیفه‌دن اعتذارلری قبول بویورولمش و میانه‌ده‌کی برودت کلّیاً برطرف اولمشدر .

ینه (ابوعبیده) دیرکه : بعده علی ، استیذان ایله قالقدی . عمر ، اکراماً آنی تشییع ایدرکن علی دیدی‌که : « شمدی‌یه قدر کله‌ییشم ، صاحبکزی قبول ایتمدیکمدن وشمدی کلیشم قورقومدن دکلدر . بن ، سوزمی جدی سویلرم . کوزیمك کوردیکی و آیاغمك باصدیغی ، یایمك چکیلدیکی واوقمك دوشدیکی یری بیلورم . لکن بلا اوزره کلن بلاحقنده اللهه اعتماداً آتمك کمینی طوتدم » (بلا اوزره کلن بلا ، وفات نبوی اوزرینه طلب خلافت ایله اتهام اولونمسیدر). بونك اوزرینه حضرت عمر ، دیدی‌که « بحثی اوزاتما ، سوزی طاغیتما . جماعتمزك حالی معلوم . بز ، بر قومزکه چاقماغی چاقار ایسه‌ك آتش چیقاریرز ، قویویه اینر ایسه‌ك قووایی قاندیراجق قدر طولدیریرز و اورورسه‌ق قاناتیرز . دیکر ایسه‌ك اصلاح ایدرز . سنك ضرب مثللریکی ایشیتدم . ایسته‌سه‌م بن‌ده سنك سوزلریکك اوزرینه برطاقم سوزلر سویلردم‌که ایشیتدیککه‌ده سویله‌دیککه پشیمان اولوردك . دیمش‌سك‌که : رسول اللهك فراقی ، بنی چارپدی . آنك ایچون بو أوك بر بوجاغنده اوطوردم . رسول‌اللهك فراقی ، یالکز سنیمی چارپدی ؟ آنکله مصاب اولانك حالی ، بوندن آغیر واعظمدر . زیرا ربطی اولمایان سوزلر ایله جماعته تفرقه ویرمه‌مك ونتیجه‌سنده شیطانك مکرندن خوف اولنان احوالده احتیاط ایله‌مك دخی مصاب اولان ذاتك وظائفندندر . شو اطرافمزده‌کی عرب ، بر صباح اوزریمزه طوپلانسه آقشامه قالمایز. دیمشسك‌که : رسول اللهه قاووشمق اشتیاقی ، باشقه شیئه طمعدن مغنی‌در . ایمدی آنك شریعتنه نصرت وبو بابده اللهك اوامرینی طوتانلره معاونت دخی آکا اشتیاقك ایجاباتندندر . دیمشسك که : عهدالله ایله مشغول ایدم . عباداللهه نصیحت و خلقه مرحمت دخی عهدالله اقتضاسندندر . برده علیهکده بر اتفاق واقع وسنك ایچون سوق اولونان حقه مانع اولدیغندن بحث ایتمشسك . هانکی اتفاق سنك علیهکه واقع اولمش وهانکی حقك کتم اولونمش ؟ دون انصارك نه‌دیدکلری ونه‌یاپدقلری معلومك اولمشدر . سنی یاد ایلدیلرمی ، یاخود سکا دائر بر اشارت

ایتدیلرمی؟ ایشته مهاجرین بوراده. سنك انتخابكی لسانه آلان ویاخود ذهننده تصور ایله‌ین کیمدر؟ ناس، سنك ایچون طریق حقدن صاپدیلرمی وسنك حقکده تجاهل ایله اللهی ورسولنی صاتدیلرمی ظن ایدییورسین؟ والله اویله دکل. لکن سن، عزلت ایتدك. وحیه وملکله مشاوره‌یه‌می منتظر اولیورسك؟ بوایسه برامردرکه الله تعالی، آنی سیدمز محمد صلی الله علیه وسلمدن صکره طی ایتدی. امر خلافتی، ایکلنمش، یاخود قامش یاپراقلریله سد اولنمش حل و کشادی قولای بر ایشمی صانیورسین؟ اویله دکل والله. اورمان قاپلامش، آغاجلر یاپراقلانمش. هپ عجمیلر فصیح وضعیفلر سمیز واحمقلر فطین و دیکنلر خوشبو اولمشدر. الك غریبی بودرکه: قول وعهد، سابق اولماسه غیظمی فاش ایدردم دیمشسك. یا دین اسلام، اهل دیندن برینه کندی الیله و دیلیله تشفیٔ غیظ ایتمکی براقدیمی؟ بو بر عادت جاهلیه‌درکه الله، آنی کوکندن قالدیردی وناسی آنك مضرتندن قورتاردی وآنی روح و ریحان و دلیل و برهانه تبدیل بیوردی. بن آرتق آغزیمی آچام دیمشسك. اللهدن خوف ایله رضاسنی اختیار ایدن؛ لساننی طوتار، آغزینی قپار، خیره سعی ایدر.»

عمرك بو افاده‌نی اوزرینه علی دیدی‌که «والله یاپدیغمی بوزمق اوزره یاپمادم و دونمك نیتیله اقرار ایتمدم. عندالله مبایعه‌ده الك زیاده زیان کورن، نفاقی اختیار وشقاقی التزام ایدندر. هربلیه‌ده آنجق الله ایله تسلی بولنور. هر حادثه‌ده آنجق اللهه توکل اولنور. یا اباحفص (ابو حفص حضرت عمرك کنیه‌سیدر. برذاته کنیه‌سیله خطاب ایتمك برنوع احترامدر) آرتق منبسط ومستریح اوله‌رق دون، مجلسکه کیت. ایشتدیککك خارجنده عون وحسن توفیق الٰهی ایله آرقه‌یه قوت ویره‌جك صوچی عفو ایتدیره‌جك، الفتی جمع ایده‌جك، کلفتی رفع ایده‌جك حالاتدن باشقه برشی یوقدر.» حضرت علینك بو افاده‌سی اوزرینه حضرت عمر، دونوب مجلسه کیتدی، فرقهٔ هاشمیه دخی بیعت ایتدی. اختلاف مندفع اولدی، حضرت صدیقك خلافتی حقنده اجماع امت واقع اولدی.

حضرت ابوعبیده دیرکه « رسول اللهك فراقندن صکره باشـمه کلن حاللرك الك کوچی بودر »

طوغریسی پك مشکل و مخاطره‌لی برحال ایدی . جناب حق ، بونده دخی اهل اسلامی اسیرکه‌دی . اکر اوزمان جمهور صحابه ایله فرقهٔ هاشمیه آره‌سنده منافسه ظهوریله مدینهٔ منوره‌ده بر فتنه حادث اولایدی ، اهل اسـلام آره‌سـنه عظیم تفرقه دوشردی و ارباب حلّ و عقدك تدابیری شاشـاردی . خاطر و خیـاله کلمدك فلاکتلر وقوعه کلوب صکره اصلاح احوال پك مشکل اولور وملت اسلامیه‌نك یوره‌کنده قیامته قدر اونولمایه‌جق بر یاره آچیلور و بلکه اوعربده‌لر آره‌سـنده آداب اسـلامیه کیرو قاله‌رق صرف قومیت افکاری میدانه چیقوب‌ده ابوسـفیان ، یاخود دیکر رؤسای قریشدن بری ، ریاستی دردست ایلمك کبی احتماللر خاطره کلوردی .

طوغریسی بو حادثه‌ده کرك حضرت صدّیق کرك حضرت علی ، پك زیاده بصیرت و احتیاط اوزره طاورانمشلردر .

باقسه‌ك آ : فرقهٔ هاشمیه ، آتش پوسـکوره‌رك حضرت علینك باشـنه طوپلاندقده حضرت صـدّیق ، تهور ایدوب‌ده اوزرلرینـه وارمادی . تا که مقام خلافنده استقرار ایله کندوسـنه اعتماد کلدکده حضرت ابو عبیده‌یی کونده‌ردی. حضرت علی‌ده عجله‌ایتمیوب « یارین کیدرم » دیدی. زیرا اودخی باشنده‌کی فرقه‌نك تسکینه محتاج ایدی . بعده کیتدی ، بیعت‌ایتدی. غائله‌ده بیتدی .

آکلاشـیلیورکه ایکیسی دخی اهل اسـلام آره‌سنده تفرقه حدوثندن صاقینورلر و دفع فساده کمال اخلاص ایله چالیشورلر ایدی . آنلرك بومثللو حال و حرکتلری ، عین حکمت و اخلاقه درس عبرتدر .

یا حضرت علینك سـقیفه‌یه کیتمیوب‌ده کوشهٔ انزوایه چکیلمسی خطا دکلیدی ؟ کیم بیلور ؟ بلکه او دخی عین اصـابت ایدی . احتمال که او کون سقیفه‌یه کیتمش اولایدی انصار ایله مهاجرین آره‌سـنده‌کی منازعه‌یه برده

هاشمیلك بحثی منضم اوله‌رق ایش، برمرتبه دها صارپه صارار و دها قویو بر رنگه کیرر ایدی .

قالدی‌که : آنلرك احوالنی محاکمه ، صکره کلنلرك حدی دکلدر. قرون اسلامیه‌نك الك خیرلوسی قرون صحابه‌در . آنلر ، هپ هدایت ییلدیزلریدر . قرآن کریمك تفسیری ، آنلردن اوکره‌نیلدی . بونجه احادیث شریفه ، آنلردن ایشیدیلدی . احکام دینیه ، آنلردن اخذ ایدیلدی . آنلردن اوکره‌ندیکمز قواعد دینیه‌یی اله آلوبده آنلرك حرکتلرینی محاکمه ایتمك بزم حدیمزمی ؟ .

اگرچه خطا ، انسانك شانندندر . مجتهدلر دخی خطا ایدر . لکن مجتهد ، اصابت ایلر ایسه اون و خطا ایلر ایسه بر ثوابه نائل اولور .

آنلر، هپ ارکان شریعتدر. بینلرنده وقوع بولان اختلاف ومنازعه‌لر، هپ مباحثه و مناظرهٔ اجتهادیه قبیلندن ایدی واجتهادجه اختلاف ایتسه‌لرده حق وصوابی آکلادقلری کبی تسلیم ایله اتفاق و اتحاد ایدیویریرلر ایدی . اثنای مباحثه‌ده بربرینه سرتجه سویلسه‌لر بیله بربرینك قدرینی بیلورلردی. حضرت زبیرده ذره‌جه ذاتیات ملاحظه‌سی اولسه قاین پدرندن آیریلمازدی. وبالاده تفصیل اولنان خلاف منازعه‌سنده حضرت علی ایله الك زیاده اوغراشان حضرت عمر الفاروق ، حضرت علینك الك زیاده قدرینی بیلنلردن ایدی .

حتی حضرت عمر، برکون حضرت علیدن بر مشکل مسئله صورمش، اوده درحال جواب ویرمش . آنك اوزرینه « حضرت علینك بولنمادیغی جماعت ایچنده بر مسئلهٔ مشکله ظهورندن اللهه صیغینورم » دیو بیورمشدر. حضرت علی دخی « رسول اکرمدن صکره بوامتك الك خیرلیسی ، ابوبکر و عمردر » دیر ایدی .

الحاصل اصحاب کزینك اختلافلری ، هپ اجتهاده مبنی مباحثات علمیه قبیلندن ایدی . اغراض دنیویه‌دن ناشی دکل ایدی . آنلرك قلوب مطهّره و منوره‌لری حب ریاست و امر سیاستدن عاری ایدی .

حضرت ابوبكر الصدّيق تجارت ايله كچينور ايكن بروجه مشروح خليفه اولديغنك فرداسى صباحلين برمعتاد اوموزينه برطاقم بزلر آلوب صاتمق اوزره بازاره كيدركن عمر، و ابوعبيده راست كلور « نه ياپيورسين يا ابابكر؟ مسلمينك امورى سكا تفويض اولندى » ديدكلرنده « يابن عيالمى نه ايله بسليه‌يم؟ » ديمكله « بز، سكا مال مسلميندن يوميه نفقه تقدير ايدرز » ديو اصحاب كرامك اتفاقيله يوميه يارم قويونويازلق، قيشلق اولمق اوزره سنه‌ده ايكى قات البسه وسوى ايكى بيك درهم تقدكومش تخصيص قلنمش ايسه‌ده حضرت ابو بكر « بونى زياده ايديكز. بنم عائلهم وار. حال بوكه سز، بنم تجارتمه مانع اولديكز » ديمكله بشيوز درهم ضم اولنه‌رق ايكى بيك بش يوز درهمه ابلاغ اولنمشدر وتاريخ كامله ساليانه‌سنك آلتى بيك درهم اولديغى محرردر.

مصالح مسلمينه حصر اوقات ايلين ذاتك مصارفى، اموال مسلميندن صرف اولنمق امور طبيعيه‌دندر. فقط بوده يكى ميدانه چيقمش بر مسئله اولديغى حالده اجماع امت ايله قرار آلتنه آلنمشدر.

بر آى صكره، حضرت ابو بكر، منبره چيقوب خطبه اوقور ايكن « اى ناس! على التحقيق بندن بشقه بر ذاتك بو ايشه كمايت وكفالتنى آرزو ايتمكده‌يم. اكر سز، نبى تماميله پيغمبركزك مسلكنده طوتارسه‌كز بن، آكامقتدر دكلم. زيرا او، شيطاندن معصومايدى و آكا كوكدن وحى كلوردى » ديو اعتراف عجز وقصور ايتمشدر. اويله ذاتلرك قلبلرنده حب دنيا بولنورمى، اويله ذاتلره سوء ظن اولنورمى؟.

الحاصل فخر عالم صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك وفاتى كونى خلافت حقنده شايان اهميت بر منازعه ظهور ايلمش ايسه‌ده اجتهادجه بر اختلاف اولوب اصحاب كزينك نيتلرى ايسه خلوصه مقرون اولديغندن انصار ايله مهاجرين آره‌سنده‌كى اختلاف، اوكون وجمهور صحابه‌ايله فرقهٔ هاشميه آره‌سنده‌كى اختلاف دخى ايام قليله ظرفنده بر طرف ايدلمش وجمله‌سى ال برلكيله ايشه صاريلمشدر.

اکرچه فاطمةالزهرا رضی‌الله عنهاوارضاها حضرتلری، پدرینك فراق وهجرانی ایله کوشهٔ عزلتده دلخسته وداغدار اولمغله زوج مکرمی علی کرم‌الله‌وجهه دخی آکا غمکسـار وآنکله برلکده اختیار انزوایه مجبور اوله‌رق درکاه خلافته مداوم اولماز ایمش . لکن حضرت (فاطمه) نك وفاتنـده تجدید بیعت وتأیید خصوصیت وآندن صوکره خلیفه حضـورینه مداومت ایله آکا یاور ویار ومصالح امتك رؤیتده ظهیر ومستشار اولمشدر .

ایشته بووجهله ، زمان سعادتدن صکره (خلافت) عنوانیله برامارت اسلامیه تشکل ایتدی‌که عالمده هیچ بروقت اویله بر حکومت فاضله تشکیل اولونمامشدر .

بعض وقوعات

رسول اللهك ، معتقه‌لرندن اولوب ترجمهٔ حالی یوقاروده بیان اولونان (امّ‌ایمن) رضی‌الله عنها حضرتلری که جنت ایله مبشّره اولوب بعضاً کبار صحابه ، آنی زیارت ایله تیمّن ایدرلردی . اشبو اونبرنجی سنهٔ هجریه‌شعبانك اوائلنده ارتحـال دار بقا ایتمش وصـانکه کریمهٔ محترمهٔ نبیّ مجتبی وزوجهٔ مطهّرهٔ علی المرتضی (فاطمة الزهرا) رضی‌الله عنها وارضـاها حضرتلرینه قوناقجی کیتمشدر . بر آی صکره ، یعنی سنهٔ مرقومه رمضـان شریفنك اوچنجی صالی کیجه‌سی دخی (حضرت فاطمه) دنیا غائله‌سندن کچدی . داربقایه کوچدی . آلتی آیدنبرو حسرتکشی اولدیغی پدرینه قاووشدی . علی‌النبی وآله الصلاة والسلام .

حضرت علیدن (حسن) و (حسـین) و (محسّن) نام اوغوللری و (امّ کلثوم) و (زینب) نام قزلری اولوب محسّن ، کوچوك ایکن فوت اولمش ودیکرلری آندن صکره برحیات قالمشدر . بارك‌الله علیهم.

رسول اکرم صلی‌الله علیه‌وسلم حضرتلرندن صوکره حضرت‌فاطمه‌دن باشقه اولادی قالمایوب نسل نبوی سبطین مکرّمین (حسن) و (حسین) حضرتلرندن ظهور ایتمشدر . (رضی‌الله عنهما وارضاهما)

خلال شوّالده دخی خلیفه حضرتلرینك اوغلی (عبدالله بن ابی‌بکر) رضی‌الله عنهما ارتحال داربقا ایتمشدر .

حضرت صدّیق، خلیفه اولدقدن صوکره زیرده بیان اولوناجغی وجهله (مرتدّین) ایله محاربه‌یه باشلامش وموسم حج کلدکده (حضرت عمر) ی امیر الحاج نصب ایدرك قافلهٔ حاج ایله مکهٔ مکرمه‌یه اعزام ایلمشدر .

لاحقه

حضرت (صدّیق)ك نه‌قدر بویوك آدم اولدیغی تفصیلات سابقه‌دن پك کوزل آکلاشلمشدرکه فخرعالمك ارتحالی‌اوزرینه‌هرکس‌نه‌یاپه‌جغنی‌شاشیرمش ایکن او ، میدانه چیقوب افکار ناسی برمرکزه طوپلامش وزمان سعادتده اولدیغی کبی ملت اسلامیه‌نك اداره‌سنی یولنه قومشدر . فقط عمر الفاروق ایله امین امت اولان ابو عبیده‌نك دخی بیوك بیوك همت ومعاونتلری میدانده‌در .

ارتداد غائله‌سنك ازاله‌سی حقنده حضرت صدیّقك مشاهد اولان همت فوق‌العاده‌سی دخی کندوسنك بیوکلکنه بشقه‌جه بر دلیلدر .

اخبار مرتدّین

فخر عالم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینك ارتحالی بتون جزیرة‌العربی صارصدی. طرف طرف اختلاللر وعصیانلر ظهوره کلدی. مدینهٔ منوره ، مجمع اصحاب کزین اولدیغندن اوراده یالکز خلافت مباحثه‌سی ظهور ایدوب حضرت صدّیقه بیعت ایله برطرف اولدی .

امامکهٔ مکرّمه‌یی بودهشتلی وقعه ، بیلدیریم کبی اوردی. اهالی‌یی حیرته دوشوردی . امیر مکه اولان (عتاّب بن اسید) نه یاپه‌جغنی شاشیردی ، خوف جان ایله بر محلده کیزلندی .

ایشته اویله تهلكه‌لی بر زمانده (سهیل بن عمرو) كعبهٔ معظمه قپوسنده طوردی (ای اهل مكه) دیو چاغیردی. خلق دخی آنك باشنه طوپلاندی. سهیل ، آنلره خطاباً « ای اهل مكه ! سز ، جمله‌دن صكره مسلمان اولدیكز . كلیكز ، جمله‌دن اوّل مرتد اولمایكز . رسول اللهك بیوردیغی كبی الله ، بوایشی اتمام‌ایده‌جكدر» دیمكله مكهٔ مكرمه‌ده ارتداد وقوعبولمایوب قریش قبیله‌سی ، هپ دین اسلام اوزره ثابت قالدی .

او زمان ابو بكر الصدّیق رضی‌الله حضرتلرینك پدری (ابو قحافه) مكه‌ده بولنمغله خلقك اضطرابنی كورنجه بیچاره‌اختیار، تلاش‌ایدرك « بونه؟ » دیو صورمش . دیمشلركه : « حضرت پیغمبر ارتحال بیورمش » دیمش‌كه « فی الواقع بر امر عظیم . اما آنك ایشنی كورمك اوزره یرینه كیم قائم اولمش؟ » دیمشلركه « سنك‌اوغلك » دیمش‌كه « یا آ كا عبدمناف اوغوللری ومغیره‌نك اوغوللری راضی اولمشلرمی ؟ » « اوت » دیمشلر . او دخی « سنك قالدیردیغنكی قویاجق وقویدیغنكی قالدیراجق یوقدر » دیمش و جناب حقك لطفنه متشكر اولمشدر .

ابوقحافه ، اوزمان پیر فانی ایدی. لكن كورمش كچیرمش ، بك چوق وقعه‌لر آشیرمش ، ارباب تجربه‌دن بر ذات اولدیغی جهتله درحال اوغلنك خلافتده استقراری، قریش اولولرینك قبولنه موقوف‌اولدیغنی تخطراتمشدر. مكهٔ مكرمه كبی طائفده دخی ارتداد وقوع بولمادی قریش كبی (ثقیف) قبیله‌سی دخی بلیهٔ ارتدادن قورتولدی.

اما دیكر قبائل عرب، كیمی تماماً وكیمی قسماً مرتد اولدی. بعضیلری دخی « نماز قیلارز، اما زكات ویرمه‌یز » دیه‌رك بر غریب یول آلدی. بویله زكات ویرمكدن امتناع ایدنلر حقنده نه معامله اولنمق لازم كله‌جكی اوّل امرده بین الاصحاب محل تردد واشتباه اولدی . حتی حضرت عمر الفاروق « لا اله الاالله محمّد رسول‌الله دینلر اوزرینه نصل قلیچ چكرز؟ » دیدی . خلیفهٔ رسول الله ، بو مسئله‌یی صورت قطعیه‌ده حل ایتدی ودیدی‌كه

« والله ، رسول اللهه ويردكلرى برديشى چيچى (يعنى بربيللق اوغلاغى) ويرمكدن امتناع ايدرلر ايسه الم قليج طوتدقجه آنلر ايله مقاتله ايدرم » .
فى الواقع زكاتى نمازدن تفريق ايدنلر ، كلمهٔ توحيدك حقنى ايفا ايتامش اولاجقلرى جهتله مرتدينه ملحق اولاجقلرى دركار ايدى . حضرت عمر وديكر اصحاب كزين دخى لدى الملاحظه رأى خليفه‌نك حق وصواب اولدبغى تصديق وعلى العموم مرتدين ايله محاربه ايتمك اوزره اتفاق ايلديلر .
اكر او وقت حقوق ماليه‌نك استيفاسنده مسامحه اولونسه‌يدى خلافت اسلاميه ، مستعد اولديغى قوت وسطوتى كسب ايده‌مزدى .
حضرت پيغمبرك وفاتنده عمرو بن عاص حضرتلرى ، عمانده ايدى . همان اورادن قالقوب بحرينه كلدكده ملك بحرين اولان (منذر بن ساوى)يى اولوم حالنده بولمش وچوق كچميوب منذر ، فوت اولمشدر .
عمرو بن عاص ، بحريندن مدينه‌يه كلوركن بنى عامر ديارينه اوغرادقده بنى عامر شيخنك ياننده خليجه‌عسكر كورمش وشيخ ، آكا ضيافت وا كرام ايتدكدن صكره آنكله محرمانه كوريشه‌رك « اكر سزعشر وزكات آلمقدن واز كچمز ايسه‌كز عرب سزه اطاعت ايلمز » ديمش .
عمرو حضرتلرى ، مدينه‌يه لدى الورود اصحاب كرام ، آنك باشنه طوپلانوب عربك احوالنى سؤال ايتدكلرنده « عمانده واقع (دبا) بلده‌سندن مدينه‌يه قدر هپ اردولر قورولمش » ديوجواب ويرمش اولديغندن اصحاب كزين ، دوچار انديشه اوله‌رق حلقه حلقه اولوب سويلشمكه باشلامشلر .
حضرت عمر الفاروق دخى عمرو بن عاص ايله كوروشمك اوزره كلوركن بر حلقه‌نك يانته اوغرامشكه حضرت على و عثمان و طلحه وزبير و عبدالرحمن بن عوف و سعد بن ابى وقاص بومسئله‌دن بحث ايدرلرمش . حضرت عمرى كوردكلرى كبى صوصمشلر و حضرت عمر « نه بحثده ايديكز ؟ » ديدكده برشئ ديمه‌مشلر . حضرت عمر « قورقاييكز يا معاشر قريش! والله سز برده‌ليكه كيرسه‌كز عرب ، سزك آرقه‌كزدن كيرر » ديوب كچمشدر .

فی‌الواقع وجوه قریش ، زمان جاهلیتده قبائل عرب سوریلرینك کوسه‌منلری کیبدیلر. آنلر ، نه طرفه کیتسه قبائل عرب دخی او جهته متوجه اولوردی . وقت اسلامده ایسه آنلر ، سائره هدایت ییلدیزلری اولدیلر . هپ قبائل عرب ، آنلره اتباع ایتمك طبیعی ایدی . لکن یولنی بولوبده بونجه قبائل و عشائرك افکار متنافیه‌سنی بر نقطه‌ده جمع ایده‌بیلمك ایچون نه‌قدر عقللی باش و نه‌قدر متین قلب ونصل غیرت و نه مرتبه فداکارلق لازم ایدوکی تفصیله محتاج دکلدر .

ارتداد غائله‌سی ایسه بردن بره پك بیودی، هر طرفی دهشت بورودی. آفاقی اختلال وعصیان بولوطلری قاپلادی. کرك یمنده، کرك دیکر محللرده بولنان مأمورین اسلامیه ، عودت ایتمکه و قریب و بعید محللردن هپ قاره خبرلر کلمکه باشلادی. اهل‌اسلام ، قراکلق کیجه‌ده یاغموره طوتولمش‌قیون سوریلری کبی حیرت وخشیتده قالدی .

مقدما (اسود عنسی) نبوت دعواسنه قیام‌ایله یمنی اختلاله ویرمش اولدیغی حالده آنك قتلیله آسایش هنوز اعاده اولنمش ایکن وفات نبوی خبری اوزرینه بتون یمن و کنده و حضرموت ممالکنده اکثری اهالی مرتد اوله‌رق عظیم اختلاللر پیدا اولدی .

عمانده دخی (لقیط بن مالك الازدی) نامنده برمرتد خروج ونبوت دعواسنه قیام ایله ناسی آزدیردی ، حوالیی اختلاله دوشوردی . عمان ملکلری اولان (جیفر) ایله برادری (عبد) قاچوب طاغلره التجا ومقام خلافتدن استمداد ایلدیلر .

بحرین حکمداری منذر بن ساوینك وفاتی اوزرینه بحرین اهالیسنك اکثری مرتد اولدی . (عبدالقیس) و (بکربن وائل) قبیله‌لری بحرینده اجتماع ایله (بنی لخم) دن حیره ملوکنك خاتمه‌سی اولان مشهور (نعمان) بن منذر) اوغلی (منذر بن نعمان) ی (بحرین) حکمدارلغنه انتخاب ایتدیلر .

زمان سعادتده حضور نبوی‌یه کلوب اسلام ایله مشرف اولان مشهور

(حارود)ك نصايحى اوزرينه عبدالقيس قبيله‌سى ، اسلامه رجوع ايتديسه‌ده بكر بن وائل قبيله‌سى ، ارتداد اوزره قالدى .

او أثناده بنى اسد قبيله‌سى شيخى (طُلَيحَه) « بكا دوالنون نامنده بر ملك وحى كتيرييور ! » ديه‌رك ادعاى نبوت ايليوب غطفان و هوازن و طيئ قبيله‌لرى دخى آكا تابع اولمشلر ايدى .

يمامه‌ده ادعاى نبوت ايله (بنى حنيفه) بى تسخير ايدن (مسيلمة الكذّاب) ايسه كوندن كونه جمعيتنى تزييد ايتمكده ايدى .

ينه او أثناده (بنى تميم) قبيله‌سندن (سَجاح) نامنده بر قارى دخى نبوت دعواسنه قيام ايله (بنى تميم) و (بنى تغلب) قبيله‌لرينى وديكر قبائلدن بر چوق عربانى اخلال ايدرك اطرافى غارته باشلامش و حتى يمامه اوزرينه حركت ايلمش ايدى .

مسيلمة الكذّاب ، آنك حركتندن اوركوب خدعه و دسيسه يولنه سالك اوله‌رق بالمخابره آنك يانه واروب كوروشمشلر و ميانه‌لرنده زوجيت وقوعه كله‌رك اويوشوب باريشمشلر . سجاح ، مسيلمه‌نك نبوتنى تصديق ايدرك برقاچ كون آنكله برلكده ياتوب قالقدقدن صكره بنى تغلبك يوردى اولان (الجزيره) جانبنه عودت ايلمشدر .

بو وجهله هرطرفده باش كوسترن دشمنلرك مقدارينه نسبتله اهل اسلام ، اقلّ قليل ايسه‌ده خليفهٔ رسول‌الله ، بر وجه بالا زمان سعادتده‌كى احوالى اصلا تغيير ايتمه‌مك و نيّات سنيهٔ نبويه‌يى تماميله برينه كتورمك عزم و جزمنده بولنه‌رق عموماً مرتدين ايله محاربه‌يى تصميم ايتمش ايدى . فقط حضرت اسامه‌نك عودتنه منتظر اوله‌رق مخابره ايله وقت كچيريوردى .

شوقدركه مكهٔ مكرمه و طائف اميرلرى ، مقام خلافتدن آلدقلرى امر موجبنجه يمن جهتنده تجمّع ايدن مرتدلر اوزرينه سوق عسكر ايله جمعيتلرينى طاغيتمقده ايديلر .

مرتدلر ايسه وقت ويرميوب (عَبْس) و (ذُبيان) قبيله‌لرى مدينهٔ

منوره جوارنده (اَبْرَق) نام محله ايمشلر و طليحه‌يه تابع اولان عشائردن برگروه دخی كلوب نجد جهتنده (ذوالقصه) نام موقعه قونمشلر ايدی .

مبعوثلری مدينهٔ منوره كلوب زكات ويرمه‌مك اوزره نماز ايله اكتفا اولنماسنی تكليف ايلدكلرنده خليفهٔ رسول‌الله ، آنلره رد ايله جواب ويردی و مدينهٔ منوره‌نك كچيد باشلرينی محافظه‌يه علی و زبير و طلحه و عبدالله بن مسعود رضی‌الله عنهم حضراتنی كونده‌ردی . كندوسی اهل‌مدينه‌يی مسجد شريفه جمع ايله احتياط اوزره طوردی .

او مبعوثلر ، قوم وقبيله‌لرينك يانلرينه عودت ايله اهل مدينه‌نك قلتنی خبر ويرمكله مرتدلر ، كيجه‌لين يغما كرلك يولنده مدينهٔ منوره اوزرينه كلديلر ايسه‌ده ترصد اوزره بولنان محافظلر طرفلرندن خبر كلديكی كبی خليفه حضرتلری ، مسجدده مجتمع‌اولان اهل‌اسلام ايله چيقوب مرتدلری قاچيردی .

بعده ابرقده اولانلر ، ذوالقصه‌ده بولنانلر ايله بالمخابره مدينه اوزرينه هجومه حاضرلانمشلر ايكن خليفه حضرتلری ، موجود اولان عسكری اوكيجه ترتيب و تعبيه ايدرك وقت فجرده آنلرك اوزرينه برشدتلی چيقيش ايتدی و طلوع شمس ايله برابر جمعيتلرينی طاغيتدی .

بو صره‌ده اسامه رضی‌الله عنه حضرتلری ، مظفراً و مغتنماً عودت ايلدی . خليفه حضرتلری ، مهاجرين و انصار ايله برابر خارج مدينه‌يه چيقوب آنی قارشيلادی .

اسامه‌نك شام طرفنه كونده‌رلمسی ، مدينهٔ منوره‌ده عسكرك قلتنه بادی اولمش ايسه‌ده آنك بوسفری اوجهتده مستعد ارتداد اولان قبائلك سكوتنی مؤدّی اولمشدر .

كرك اسامه ، كرك عسكری يورغون اولديغندن خليفه حضرتلری ، آنی مدينه محافظه‌سنده براغوب كندوسی (اَبْرَق) و (رَبَذَه) ده ، (ذبيان) و (بنی‌بكر) قبيله‌لرندن مجتمع اولان مرتدلر اوزرينه كيتدی . جمعيتلرينی طاغيتدی و مدينه‌يه عودت ايتدی .

اسامه‌نك عسكرى اطرافدن كلوب طوپلانه‌رق مدينهٔ منوره‌ده قوهٔ كافيه حاصل اولدقده خليفه حضرتلرى ، بالذات ذوالقصه موقعنه عزيمت ايله اوراده‌كى مرتدينى قاچيردى و مرتدين ايله محاربه ايتمك اوزره اون بر اميرالجيش نصب و تعيين ايله هر برينه برر سنجاق و تعليمات مخصوصه ويردى و هر برينى برر سمته اعزام بيوردى . قبائل و عشائره بيانامه‌لر كوندردى . مذكور اون بر امير بونلردر :

(خالد بن الوليد) ابتدا طليحه و بعده سالفة الذكر سجاح نام نبيهٔ كاذبه‌يه تابع اولان (مالك بن نُوَيرَه) اوزرينه حركته مأمور اولدى .

(عكرمة بن ابى‌جهل) مسيلمة الكذّاب اوزرينه مأمور ايديله‌رك يمامه طرفنه كونده‌ريلدى . آكا التحاق ايتمك‌اوزره آرقه‌سندن (شُرَحبِيل بن حسنه) دخى ارسال بيورولدى .

(خالدبن‌سعيد) شام جهتنه و (عمروبن عاص) قضاعه قبيله‌سندن مرتد اولانلر اوزرينه و (مهاجربن اميّه) يمنى جانبنه و (سويد بن مقرن) تهامهٔ يمنه و (طريف بن حاجز) بنى سليم ايله هوازندن‌آنلره تابع اولانلر اوزرينه و (علا بن الحضرمى) بحرينه كونده‌ريلدى .

(حذيفه بن محصن حميرى) ايله (عَرفَجَةُ بن هَرثَمَةَ الازدى) دخى عمانه كونده‌ريلدى و حذيفه ، اهل (وبار) اوزرينه و عرفجه (مَهرَه) اوزرينه مأمور اولدى . ايكيسى دخى كندو موقعنده آمر مستقل اولوب لدى الاقتضا برلشدكلرنده قنغى موقعده برلشورلر ايسه او موقعك اميرى ، آمر اولوب ديكرى آنك معيتنه بولنمق تعليماتلرى اقتضاسندن ايدى .

خليفه حضرتلرى ، ذوالقصه‌دن عسكرله برابر بالذات محاربه‌يه عزيمت ايليوب حتى دوه‌سنه بينمشدى . لكن حضرت على كرم‌الله وجهه ، دوه‌نك يولارينى طوتدى . « نره‌يه يا خليفهٔ رسول‌الله ؟ سكا رسول‌اللهك يوم احدده سويلديكنى سويلرم‌كه (قليجكى قينته صوق . نفسكله بزى آجيقلى ايتمه) ديو بويورمشيدى . والله سكا بر حال اولور ايسه اسلام ، فيما بعد انتظام بولماز » ديدى .

دیکر صحابهٔ کزین دخی آنی تصدیق ایتدی . آنك اوزرینه خلیفه حضرتلری مدینهٔ منوره‌یه عودت ایلدی .

هنوز خلافت منازعه‌سندن فارغ اولان ذاتلرك شو حال وحرکتلرینه باق . حضرت علی ، کیمسه‌یه مداهنه ایتمز بر ذات عالیجناب اولوب حتی امر مشاوره بولنده جریان ایتمدی دیو حضرت صدیقه بیعتی تأخیر ایتمشدی . بو دفعه آنی جهاده کیتمکدن قطعیاً منع ایتدی . اکر کندوسنده ذره‌جه غرض دنیوی اولسه وارسون خلیفه کیتسون‌ده آکا بر حال اولورسه بن ، برینه کچرم دیو تصور ایده‌رك هیچ اولماز ایسه سکوت ایلردی .

حضرت صدیق کبی دین مبین اوغورنده اصلا جاننی اسیرکه‌مه‌ین بر ذاتك دخی جهاد کبی بر امر اهمه عزیمت ایلدیکی حالده بر کیمسه‌نك خاطری ایچون فسخ عزیمت ایله‌مه‌یه‌جکی درکار اولمقله نیتندن دونمه‌سی مجرد حضرت علی‌نك رأی صوابنه اتباعدن عبارت ایدوکنده اشتباه اولونماز وجمله‌سنك ذکر وفکری ، هپ دین اسلامه حسن خدمت‌ایله‌مك نیت خالصه‌سنه مبنی ایدوکی آکلاشیلور .

اصحاب کزیندن بعضیلرینی غرض دنیوی ایله اتهام ایدن صاپیقلر ، آنلرك بو مثللو احوالنه دقت ایلسه‌لر اویله بویوك ذاتلر حقنده سوء ظن ایله بویوك کناهه کیرمزلر ایدی .

خبر طلیحه وسلمی

(خالد بن الولید) رضی‌الله عنه حضرتلری ، اون برنجی سنهٔ هجریه جمادی الاخره‌سنده طلیحه اوزرینه حرکت ایلدی .

فقط خیبر اوزرندن حرکت ایله محاربه‌یه (طیٔ) قبیله‌سندن باشلایاجق کبی بر حرکت کوستردی .

حضرت عدی بن حاتم ، آنکاه برابر بولنمغله « بن ، کیده‌یم‌ده (طیٔ) قبیله‌سنی سزکله برابر اعدا علیهنه حرکت ایلك اوزره جمع ایده‌یم » دیدی .

کیدوب (طیٔ) قبیله‌سنی دائرهٔ اسلامه ادخال ایدوب کتوردی وحضرت (خالد) ك معیتنده بولوندوردی. اواثناده حضرت خالد، (عُکّاشَة بن محصن) و (ثابت ابن اقرم الانصاری) رضی‌الله عنهما حضرتلرینی کشف وتجسس احوال ایچون ایلری کونده‌رمشیدی . طلیحه ، آنلره تصادف ایله‌ایکیسنی دخی شهید ایلدی .

عساکر اسلامیه ، ایلری حرکت ایلرکن یول اوزه‌رنده آنلرك ، جنازه‌لرینی کورونجه پك زیاده متأثر اولارق اخذ انتقامه حرصلاندیلر .

حضرت خالد ، همان عساکرینی تعبیه ایده‌رك (عدی بن حاتم) ایله (طیٔ) عسکرینی (بنی اسد) اوزرینه هجوم ایندیردی و (ثابت بن قیس) ایله انصار کرامی بر قوله تعیین بویوردی . کندوسی دخی کوکره‌مش آرسلان کبی اعدانك ایچنه صالدیردی . مرتدلرك کیمی مقتول ، کیمی اسیر اولدی . بقیه‌سی دخی اسلامه کلدی . طلیحه ایسه شام طرفنه فرار ایتدی .

طلیحه‌نك انجام حالنه‌منتظر اولان (هوازن) و (سُلَیم) و (بنی عامر) قبیله‌لری ، آنك بروجه بالا مغلوبیت ومنکوبیتی اوزرینه نزد (خالد) ه کلوب تجدید ایمان ایله‌دیلر .

بعده (غطفان) قبیله‌سیله (هوازن) و (سلیم) و (طیٔ) قبیله‌لرینك پراکنده‌لری (حوأب) نام محلده (مالك بن حذیفه) نك قیزی (سلمی) نامنده‌کی قارینك باشنه طوپلانوب بر جمعیت مقاوت تشکیل ایلدیلر .

بو ، (سلمی) وقت سعادتده اسیر اولوب ام المؤمنین (عایشه) رضی‌الله عنها حضرتلری آنی آزاد ایله‌مشیدی . بر کون بو (سلمی) ازواج مطهّرات ایچنده ایکن رسول الله صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری یانلرینه کیروب : « بیلسه‌مکه هانکیکزه حوأب کوپکلری ؛ اورویه‌جك واطرافنده چوق آدملر اوله‌جك » دیو بویورمش اولدیغی مرویدر . ایشته بو کره حوأبده (سلمی) نك باشنه بر قوره نشئیا طوپلانمشیدی .

حضرت خالد ، بو جمعیتی خبر آلدیغی کبی اورایه واردی و آرسلان کبی اوزرلرینه صالدیردی . (سلمی) دهوه‌سنك اوزرنده طوروب اشقیانك ثباتنه بادی اولمغله عساکر اسلامیه ، آنك اوزرینه هجوم ایتدی. محفه‌سنك اطرافنده یوزکیشی قیلیجدن کچدی . نهایت دهوه‌سنی سیکیرله‌دیلر، کندوسنی قتل ایلدیلر . آندن صوکره جمعیت اشقیا تارومار اولدی .

مؤخراً ، حضرت (عائشه) رضی الله عنها ، دم عثمانی طلب ایتمك اوزره (طلحه) و (زبیر) رضی الله عنهما ایله بصره جانبنه کیدرکن (حوأب) صوینه اوغرایوب‌ده کوپکلر اورومکله « نه‌صویی ؟ » دیو صوردقده « حوأب صویی » ده‌نیلدیکی کبی او حدیث شریف ، حضرت (عائشه) نك خاطرینه کله‌رك کیرو دونمك ایسته‌مشدر . تفصیلی (وقعهٔ جمل) ده کلور .

طلیحه ، بر مدت شام طرفنده سرسری کزدکدن صوکره (اسد) و (غطفان) قبیله‌لرینك اسلامه عودت ایلدکارینی لدی الاستماع او دخی اسلامه عودت ایلمش وحتی مکهٔ مکرمه‌یه کیدوب حج ایتمشدر .

وقعهٔ مالك

(بطاح) شیخی (مالك بن نُوَیْرَه) سجاحه تبعیت ایلمش اولدیغندن (خالد) رضی‌الله عنه حضرتلری ، (طلیحه) نك کارینی تمام ایتدکدن صوکره آنك اوزه‌رینه حرکت ایلیه‌جك‌ایدی. حال بوکه (سجاح)الجزیره‌یه عودت ایلیوب (بنی تمیم) دخی اسلامه عودت ایتمکله (مالك بن نویره) نادم اوله‌رق بر حال حیرت وترددده قالمشیدی .

لکن حضرت خالدك ، طرف به‌طرف طاغیتمش اولدیغی جته‌لردن بری (مالك) ی وعیالنی وچند نفر آدملرینی طوتوب مرتدلر کبی نزد خالده کتوردیلر . برلکده بولنان (ابوقتاده) رضی الله عنه حضرتلری ، آنلرك اذان اوقویوب نماز قیلدقلرینه شهادت ایلدی . خلیفهٔ رسول اللهك

تعليماتنده ايسه ايمانه كلەيەنلرك قتلى واذان ايشيديلن يرك خلقنه طوقونولماسى مندرج ايدى .

شو حاله نظراً (مالك) ە ورفاقتنده اولانلره طوقونولماق لازم كلوركن خالد ، آنلرى حبس ايتديردى . حبسلرينه مأمور اولان آدم دخى امرى ياكلش آكلايوب كيجه آنلرى اولدوردى . بعض ناس ده « خالدك امرى اويله ايدى » ديديلر . (مالك) ك فوق العاده حسن و جماله مالك اولان زوجه سنى (خالد) تزوج ايتمكله « مالكى مجرّد بونك ايچون اعدام ايتدى» دينلرده اولدى .

ابو قتاده ، غضبناك اوله رق مدينه يه عودت و (خالد) ك بو معامله سندن شكايت ايلدى . (مالك) ك برادرى كلوب قان دعواسنه قيام ايتدى ، دعوى بويودى .

حتى متعاقباً خالد ، مدينه يه كلدكده حضرت (عمر الفاروق) آنى قصاص ايتديرمك ايستدى ، خليفه حضرتلرى « خطاءً بر ايش اولمش . قصاص لازم كلمز » ديدى. حضرت عمر « اويله ايسه بارى عزل اولونسون » ديدى . خليفه حضرتلرى « اللهك مشركلر اوزه رينه صيرديغى قليجى بن قينه صوقامام » ديدى .

فقط (خالد) ك بو معامله سنى تقبيح وحرب اوزه رنده مقتول اولان آدمك زوجه سنى آلمق ، انظار عربده چيركين بر ايش اولديغندن آنى توبيخ ايله اكتفا ومالك ايله ديكر مقتوللرك ديتلرينى بيت المالدن اعطا و (خالد) ى سرعسكرلكده ابقا ايده رك بروجه آنى بو صره ده كوريلن لزوم اوزرينه آنى يمامه جانبنه مأمور ايتمشدر .

وقعهٔ يمامه

(عكرمة بن ابى جهل) يمامه اوزرينه واروب حال بوكه (بنى حنيفه) دن مسيلمة الكذّابك يانده قرق بيك قدر مرتد مجتمع اولديغنه نظراً عكرمه ،

کیرودن کلك اوزره اولان شرحبیلی بکله‌مك لازم کلورایکن عجله ایده‌رك محاربه‌یه طوتوشمش وبوزولمش ایدی .

آنك منهزماً کیرویه رجعتی ایسه سائرعساکر اسلامیه‌یه خوف ودهشت کتوره‌جکندن خلیفه‌حضرتلری ، آنی عمان جهتنه مأمور اولان (حذیفه) و(عرفجه) ایله برلشمك اوزره اوطرفه اعزام ایدرك خالد بن الولیدی یمامه اوزرینه مأمور ایتمش وشرحبیله دخی آنك معیتنه وارماسی ایچون اشعار ایتمش‌در .

حضرت خالد ، اشبو اون برنجی سنهٔ هجریه شوالنده عسکرینی جمع ایدرك مدینهٔ منوره‌دن چیقدی . فقط اطرافدن تجمع ایده‌جك عسکرك ورودینه انتظار ایله بطاحده بر آز توقف ایتدی .

بو اثناده شرحبیل ، عجله ایدرك مسیلمه ایله جنکه طوتوشوب عکرمه کبی او دخی بوزولمش وبرطرفه چکیلمش ایدی. خلیفهٔ رسول‌الله، حضرت خالدك خط رجعتنی محافظه ولدی‌الحاجه آکا اعانه ضمننده بر مقدار عسکر سوق ایتمکله اوحوالیده تجمع‌ایدن سجاح‌دوکونتولری، طاغلمش اولدیغندن خالد ، خط رجعتدن امین اولدیغی حالده ایلروحرکت ایله شرحبیلی مقدمة‌الجیشه مأمور ایدرك یمامه اوزرینه یوریدی . مسیلمه دخی عسکرینی جمع وترتیب ایدرك جنکه‌حاضرلاندی وطرفین یکدیکره ملاقی اوله‌رق بك‌شدتلی محاربه‌یه باشلاندی. ابتدا عساکر اسلامیه‌بوزولدی . حتی بنی‌حنیفه،حضرت خالدك چادرلرینه کیروب یغمایه قویولدی .

بعده ، عساکر اسلامیه . دونوب شدتلی هجوم واقتحام ایتمکله بنی حنیفه ، پك فنا حالده بوزلدی وچوق عسکرلری تلف اولدی .

بو صره‌ده سیدالشهدا (حمزه) رضی‌الله عنه حضرتلرینك قاتلی اولان معهود (وحشی) حضرت حمزه‌یی شهید ایلدیکی‌حربه‌ایله مسیلمة الکذابی قتل ایتدی . غوغا وغائله دخی بیتدی .

بومظفریت عظیمه‌نك هرطرفجه تأثیرات حسنه‌سی کورولدی. مسیلمه ، اتباعی انقراض بولدی. سجاحك دخی آدی اونوتولدی وکندوسی خیلی

مدت الجزيره‌ده بنی تغلب قبیله‌سی ایچنده قالدی‌ودها‌صکره نبوت دعواسندن واز کچه‌رك اسلام ایله مشرف اولدی .

اشبو یمامه وقعه‌سنده بنی حنیفه‌نك تلفاتی یکرمی بیکی واهل اسلامك شهداسی ایکی بیکی تجاوز ایتمشدر .

شهدانك اوچ یوز آلتمش بوقدری مهاجریندن وبر اوقدری انصاردن و باقیسی تابعیندن ایدی . حضرت عمرك بیوك برادری اولوب بو محاربه‌ده علمدار بولنان (زید بن الخطّاب) و حضرت زبیرك برادری (سائب بن العوّام) و خطیب نبوی (ثابت بن قیس الانصاری) و مشهور (ابودجانة الانصاری) و (ابو حذیفة بن عتبه) ابو حذیفه‌نك معتقی اولوب عقل ودرایت ایله معروف اولان (سالم) کبی کبار صحابه وبتمشدن زیاده قرّا هپ شهدا زمره‌سنه ملحق ایدیلر. صاغ قالانلرك اکثری دخی مجروح ایدی. رضی‌الله عنهم اجمعین .

جمع القرآن

اصحاب کرامدن حافظ القرآن اولانلره (قرّا) دینلوردی . بعضیلری دخی سور وآیات شریفه‌یی متفرق اوله‌رق ده‌ریلر و تخته‌لر اوزرینه یازمشلر ایدی .

بروجه بالا یمامه وقعه‌سنده پك چوق قرّا ، شهید اولوب حفّاظ قرآن آزالدی وآرتق قرآن کریمك جمعنه لزوم کورولدی .

بناء علیه حضرت عمرك اخطاری اوزرینه خلیفهٔ رسول‌اللهك امریله وحی کاتبلرندن و فقهای صحابه‌دن (زید بن ثابت الانصاری) رضی‌الله عنه الباری حضرتلری، هجرتك اون ایکنجی سنه‌سی خلالنده بذل مجهود ایده‌رك قرآن کریمی صحیفه صحیفه جمع ایدوب مجموعنه (مصحف) دینلدی و خلیفهٔ رسول‌الله یاننده حفظ ایدیلدی . آندن صکره حضرت عمرك یاننده وآنك دخی وفاتندن صکره امّ‌المؤمنین حفصه رضی‌الله عنها حضرتلرینك خانه‌سنده محفوظ قالمشدر .

وقایع بحرین

بحرین جهتی سرعسکری اولان علابن‌الحضرمی رضی‌الله‌عنه حضرتلری؛ اوطرفه کیدرکن یمامه حذاسنه واردقده بنی حنیفه‌دن وملوك یمامه‌دن (ثمامه بن اثال) دیکر بعض مشایخ ایله برابر آکا تابع اولمش و بنی تمیمدن یاننه کندی عسکرینك برمثلی قاتیلمش وبو جهتله اردوسی خیلیجه قوت بولمش ایدی . بکر بن وائل قبیله‌سی ایچنـده ظهور و خروج ایدن (حطم) نام شیخ‌المشایخ ایسه مرتدلردن باشنه کلیتلو اشقیا جمع ایتدکدن بشقه فی‌الاصل ایمانه کلمین مشرکلر دخی آنك باشـنه طوپلانمغله بر بویوك جمعیت تشـکیل ایدرك (هجر) و (قطیف) آره‌سنده بر جسیم اردو قورمش ایدی . بحرین حکمدارلغنه انتخاب اولنان (منذر بن نعمان) دخی آنك یاننده ایدی. خطم، طرف طرف مأمورلر کوندره‌رك مواقع‌لازمه‌یه تقویت ویرمش و (جواثا) ده اهل اسلامی محاصره ایتدیرمش ایدی .

علا حضرتلری ، طوغری آنك اوزرینه واروب آکا قارشـو اردو قوردی واوله‌(جارود)ی دعوت ایلمش اولدیغندن اودخی عبدالقیس قبیله‌سنی آلوب اورایه کتوردی .

آندن باشقه اوحوالیده اسلام اوزره ثابت قالانلر، هپ علاحضرتلرینك یاننه طوپلاندی . دارین اهالیسـندن باشـقه بلاد بحرینده نه قدر مرتد ومشرك وار ایسه آنلر دخی (حطم)ك یاننه طوپلاندی وایکی طرف دخی اردولرینك اطرافنه خندق چویروب شدید ومدید برمحاربه‌یه باشلاندی .

هر کون ، طرفین میدانه چیقوب مقاتله ایدر ویورولدوقلرنده اردو - کاهلرینه کیدر ایدی . نیجه کونلر محاربه ، بووجهله ممتد اولدی. نهایت بر کیجه‌مشرك ومرتدلرك سرخوش اولدقلری تحقیق اولنه‌رق عساکراسلامیه ، شبخون ایدوب خندقدن ایچری کیردیلر وآنلره ایچه برقلیج اوشوردیلر. نه خطم قالدی ، نه منذر قورتولدی . جمعیتلری طاغیلدی ، کیمی مقتول

وكيمى اسير اولدى . بقيه‌سى تارمار اوله‌رق برر طرفه فرار ايتدى . فقط بر قسمى قايقلره را كباً (دارين) ه كيتدى .

« بونك اوزرينه علا حضرتلرى ، هر طرفدن منهزمينك يوللرينى طوتمق اوزره بكر بن‌وائل قبيله‌سندن اسلام اوزره ثابت قالانلره و(حصفة تيمى)يه وبنى شيبان قبيله‌سى مشايخندن مشهور (مُثَنّى بن حارثه) يه يازدى واموال غنائمى غزاته تقسيم ايتدكدن صكره دارينه عزيمت ايلدى .

لكن آراده پك واسع بر خليج وار ايدى . حال بوكه الده قايق يوق ايدى . همان عسكره خطاباً « غازيلر ! الله تعالى حضرتلرى ، سزه قره‌ده آياتنى كوستردى تا كه بحرده دخى آندن عبرت آله‌سكز . هايدى دشمن اوزرينه يورويكز ودريايه كيريكز » ديو بيوردى وآتنى صويه اوردى . عسكرى دخى كيمى آت ، كيمى دەوه صيرتنده اولدقلرى حالده صويه اورديلر وهپ بر آغزدن (ياارحم الراحمين يا كريم يا حليم يا احد يا صمد يا حىّ يامحيي الموتى يا قيّوم لا اله الا انت يا ربنا) ديو دعا ايدرك او بيوك خليجى قوم اوزرنده يورور كبى كچديلر ودشمنه چاتوب درجنك اوّل غالب كله‌رك دارين اهاليسنى قتل عام وعيال واولاد ومالليرنى اغتنام ايتديلر .

اموال غنائمك خمسى بعد الاخراج باقيسى بين الغزات تقسيم اولندقده سواريلرك حصه‌لرى آلتيشر بيك وپياده‌لرك حصه‌لرى ايكيشر بيك درهمه بالغ اولمشدر .

بكر بن وائلك مسلمينى وحصفة تيمى ومثنّاى شيبانى‌دخى اورايه كلمش اولدقلرندن برلكده بحرينه عودت ايلديلر .

بوفتوحات عظيمه ، هپ خليفهٔ رسول‌اللهك تدابيرصائبه‌سى آثارندندر. لكن خالد وعلا كبى كوزل وسائط اجرائيه‌سى دخى وار ايدى .

جناب حق ، حبيب اكرمى حرمتنه اوعصرده بويله فوق‌العاده ذاتلر ياراتمش وآنلرك وساطتيله شريعت محمّديه‌يى اعلا ايتمشدر .

احوال عُمانْ ومهره ويمن

بوقاروده بيان اولونديغى اوزره (عكرمة بن ابى جهل) يمامه سفرنده منهزم اولدقده خليفهٔ رسول‌الله ، آنى عمان طرفنه كيدوب‌ده (حذيفه) و (عرفجه) ايله بولوشمق وعمان ايشلرينى بيتيردكدن صوكره يمنه وارمق اوزره مأمور بويورمشيدى .

حذيفه وعرفجه ، هنوز عمانه وارمادن عكرمه ، اثناى راهده آنلره يتيشدى وبرلكده عمانه قريب اولان (رِجامْ) نام‌محله واردقلرنده (جيفر) و (عبد) ايله مكاتبه ايتديلر .

رئيس مرتدّين اولان (لقيط) كندى اوزرينه عسكر كلديكنى لدى الاستماع عسكرينى (دبا) قصبه‌سنه طوپلايوب اردو قورمشيدى.

(جيفر) ايله (عبد) دخى (صُحارْ) ده اردو قورديلر و (عكرمه) و (حذيفه) و (عرفجه) يى ايلرى سوق ايتديلر . (دَبا) اوزرينه كيتديلر .

دباده ، لدى‌الملاقات غايت شدتلى بر محاربه وقوع بولدى . عساكر اسلاميه ، همان رجعت ايلمك اوزره ايكن (بنى ناجيه) و (عبدالقيس) قبيله‌لرندن امداد كلدى . دشمن بوزولدى . مرتدلرك اون بيك مقدارى قيريلدى .

عساكر اسلاميه پك چوق غنائم آلدى . خمسى (عرفجه) ايله مدينهٔ منوره‌يه كونده‌ريلدى و (حذيفه) عمانده قالدى .

اما (عكرمه) عمان اهاليسندن وديكر قبائل وعشايردن خيلى عسكر جمع ايدرك (مهره) يه عازم اولدى .

اواثناده (مهره) اهاليسى، ايكى فرقه اولوب يكديكريله منازعه ايتمكده ايديلر. برفرقه‌سى (عكرمه) يه تابع واسلام ايله مشرف اولمغله همان فرقهٔ اخرى اوزرينه هجوم وغلبه اولوندى ، پك چوق اموال غنائم آلندى .

بومظفريت اوزرينه جوارده‌كى نواحى اهاليسى هپ اسلامه كلدى ، اوحوالى دخى مرتدلردن تخليه وتطهير قيلندى.

بعده عكرمه ، (مهره) دن دخى خيلى عسكر جمع ايده‌رك بر جسيم فرقه ايله يمنه واردى . (مهاجربن اميّه) دخى مكه وطائفدن عساكر كثيره ايله يمنه كيتمش اولديغندن آز وقت ظرفنده يمن مرتدلرى دخى قهر وتدمير ايديلمشدر .

بوصورتله ، هرطرفده‌ارتدادغائله‌سى برطرف‌اوله‌رق بيت‌الماله عائداولان واردات ، پيدرپى مدينهٔ منوره‌يه كلوراولدى وامارت‌اسلاميه قوت بولدى.

ايرانه تابع اولان (حيره) حكومتى ايله قيصره تابع اولان حكومت (غسّانيه) دن باشقه هپ عربلر دائرهٔ اسلامه داخل اولدى .

غزوات عراق

بروجه بالا ، ارتداد غائله‌سى بر طرف اولمغله ايرانه تابع اولان بلاد عربك فتحى زمانى كلمشيدى .

حال بوكه ، بحرين سفرنده (علا بن الحضرمى) معيتنده بولنان (مثنّى بن حارثة الشيبانى) خليفه رسول اللهدن رخصت آلارق عراق عرب الكاسنده غزا ايله مشغول ايدى .

اشبو اون ايكى سنهٔ هجريه‌سى محرمنده خليفه حضرتلرى (سيف‌الله) يعنى (خالد بن الوليد) رضى‌الله عنه حضرتلرينى عراق عربك فتحنه مأمور بويوردى. (مثنّى بن حارثه) ايله ديكربعض‌مشايخه دخى (خالد بن‌الوليد)ك معيتنه وارملرى ايچون تحريرات كونده‌ردى .

حضرت خالد ، اون بيك سوارى ايله كيتدى . (مثنى) ايله رفيقلرى اولان شيخلردخى سكز بيك سواريله كلوب آكا التحاق ايتدى. عساكر اسلاميه‌نك مقدارى اون سكز بيكه واردى .

خالد حضرتلری ، سواد عراقدن (بانقیا) و (برسوما) نام ایکی قریه‌یه واردقده اهالیلری ، اون بیك آلتون جزیه ویرمك اوزره امان دیله‌دیلر . او دخی موافقت ایده‌رك آلتونلری آلوب مرکز ایالت اولان (حیره) یه گیتدی . حیره والیسی (اَیاس بن قُبیصةُ الطّائی) دخی اشراف بلده ایله چیقوب طقسان بیك آلتون جزیه ویرمك اوزره عقد مصالحه ایلدی .

ایاسك بو وجهله مصالحه‌سی ، دولت ایرانیه نزدنده تقبیح اولونارق عزل ایله یرینه امرای ایرانیه‌دن (زاذْوَیه) نام مرزبان (حیره) والیسی نصب اولنمشدر .

حضرت (خالد) ایسه (حیره)دن حرکتنده (مثنّی) یی مقدمة الجیشه مأمور ایتدی ودیگر بر قولدن (عدیّ بن حاتم) ی یوروتدی. کندوسی دخی آنلرك آرقالرندن یورودی و (حُفیر) ده طوپلانمق اوزره آنلره تعلیمات ویردی .

او جهتك ، مرزبانی اولان (هُرمُز) که دولت ایرانیه‌نك اك بویوك رتبه‌سنی حائز ایدی وبراً عربلرله محاربه وبحراً هندستانه سفر ایدردی . حضرت (خالد)ك حرکتنی لدی‌الاستماع کیفیتی دولتنه عرض وانهـا ایله برابر عسکرینی جمع ایدوب ایران شهزاده‌لرندن و مشهور قهرمانلرندن (قُباذ) ایله (اَنُوشجان) ی برر جناحه مأمور ایده‌رك مقابله‌یه شتاب ایله عساکر اسلامیّه‌دن اوّل واروب (حفیر) موقعنی طوتدی .

حضرت خالد ، آنی کوروب (کاظمه) طرفنه میل ایتدیسه‌ده هرمز ، هم بهادر و هم فن حربده ماهر برسردار اولوب دها اوّل کاظمه‌یه ورود ایله صو محلنی ضبط ایتدی .

سیف‌الله دخی واروب آکا قارشو اردوسنی قوردی و ایلرویه آت سوردی ، هرمزه میدان اوقودی. هرمز دخی آکا قارشو بالذات میدان مبارزه‌یه چیقدی .

ایکی سر عسکر ، آتلرندن اینوب یایا اوله‌رق یکدیکره حمله ایتدیلر . ایکیسنك حمله‌سی دخی بوشه کیتدی . سیف‌الله، همان هرمزی قوجاقلایوب آلت ایتدی وکارینی تمام ایتمك اوزره ایکن هرمزك آدملری حضرت خالده غدر ایتمك اوزره سکیرتدیلر ایسه‌ده (قعقاع بن عمرو التمیمی) هجوم ایدرك آنلری قتل ایتدی . سیف‌الله ایسه هیچ تلاش ایتمیه‌رك هرمزی اعدام ایله البسه‌سنی آلدی . یالکز تاجی یوز بیکلك ایدی . چونکه ایرانده بویله مراتب بشریه‌نك منتهاسی اولان رتبه‌یه چیقانلرك یوز بیکلك تاج کیمه‌لری ، دولت ایرانیه‌نك تشریفاتی اقتضاسندن ایدی .

بو دهشتلی واقعه اوزرینه ایران اردوسی بوزولدی وعساکر اسلامیه ، آرقه‌لرینه دوشمکله آنجق آتی یوروك اولانلر قورتولدی .

سیف‌الله ، مژدهٔ مظفریت ایله برابر اموال غنائمك خمسنی خلیفهٔ رسول‌اللهه ارسال ایتدکدن صکره ایلرو حرکت‌ایله مؤخراً بصره شهرینك بنا اولندیغی محله قوندی .

متنابی تعقیب اعدا ایچون ایلرویه و (مَعقِل بن مقرن) ی (اُبُلّه) جانبنه کونده‌ردی .

بوطرفده‌کی (ابله) بحر فارسك شمالاً منتهاسنده و بصره موقعی جهتنده بر بلده ایدی .

اقدمجه هرمزه امداد ایچون ایرانك ینه یوز بیکلك تاج کیین سردارلرندن (قارن) نام سردار ، بر اردو ایله کسری طرفندن اعزام قلنمشیدی .

قارن، عسکریله کلورکن اثنای‌راهده بوزغون عسکرله قباد وانوشجانه تصادف ایتدی . آنلری‌ده کندی عسکرینه قاتدی وایلرو حرکت ایتدی. یکیدن محاربه‌یه کیریشیلدی . بوکره قارن ایله برابر قباد وانوشجان دخی میدان مبارزه‌ده مقتول اولدی .

ایران اردوسی دها فنا صورتله بوزولدی . اوتوز بیك قدر عسکرلری قیریلدی. آندن باشقه برچوغی دخی قاچار ایکن صولرده بوغولدی. عساکر اسلامیه ، بك چوق اموال غنائم آلدی. خلیفهٔ رسول‌اللهك امر وتعلیماتی

اقتضاسندن اولدیغی اوزره بو محاربه‌لرده محاربلردن اله کچنلر ، اموال و عياللری ایله برابر اسیر ایدیلدی . اما ارباب فلاحت ، جزیه‌کذار قلنوب آنلر ، هردرلو تعرضدن محفوظ قالدی .

(وَلَجَه) و (ليس) [*] محاربه‌لری

بروجه بالا ایکی بویوك مرزبان و شهزاده‌لردن ایکی مشهور قهرمان ایله برابر بونجه عساکر ایرانك تلف اولماسی ایرانیلری تلاشه دوشوردی . دولت ایرانیه همان (اَنْدَرَزْغَر) نام قهرمانی کونده‌ردی و آرقه‌سندن (بَهْمَن) نام سردار ایله برده مکمل اردو چیقاردی . اندرزغر ، (حیره) ایله (کَسْکَرْ) آره‌سنده‌کی عربلردن وسائر طرفلردن کلّی عساکر طوپلایوب (ولجه) نام موقعده بر بویوك اردو قوردی .

سیف‌الله ایسه خلال صفرالخیرده بیلدیریم کبی ایریشوب آنلری اوردی ، قلیجدن کچیردی .

اندرزغر ، بقیةالسیوف ایله برابر قاچار ایکن صوسزلقدن تلف اولدی .

ارباب فلاحت ، ینه جزیه کذار اوله‌ق تعرضدن مصون قالدی . اما محاربلر اسیر ایدیلدیکی صره‌ده بنی وائل نصاراسندن (بُجَیر) ایله (اسود عجلی) نك اوغوللری دخی اسیر اولدی .

بنی وائل نصاراسی ، بوندن طولایی حدتلندیلر و (اسود عجلی) یی کندولرینه قوماندان نصب ایدرك انبار قریه‌لرنده نهر فرات اوزرنده واقع (لیس) نام قریه‌ده طوپلاندیلر .

اواثناده سالف‌الذکر (بهمن) قیشنانا نام محلده بولنمغله همان (لیس) ده‌کی نصارا عرب اردوسنه وارماسی و او طرفه کیتمك اوزره بولنان (جابان) نام سردارك وصولنه قدر توقف ایله محاربه‌یه کیریشیلمه‌مسی ایچون کندوسنه کسری طرفندن امرنامه کونده‌ریلمشیدی .

---

[*] (معجم‌البلدان) ده (اُلَیْس) و (اُلَیْس) شکلنده محرردر .

بهمن، حال حاضرك خطرناك اولدیغنی آ كلایوب نه‌یاپاجغنی شاشیرمقله بالمشاوره تعلیمات موضحه آلمق اوزره پای تخت ایران اولان مداینه كیتدی وكندوسنك عودتنه قدر حربه كیریشلمه‌مسنی (جابان) ه توصیه‌ایتدی.

جابان، عسكری استصحاب ایله خلال سفرده (لیس) موقعنه‌واردی واوراده مجتمع اولان نصارای عرب یاننده‌اوردوسنی قوردی.

ایرانیلر، هنوز طعام ایچون سماطلرینی سرمشلر ایكن عساكر اسلام ایله (سیف‌الله) كوروندی. رؤسای ایران «عجبا همان جنكه كیریشه‌لم‌می، یوقسه عسكری طویوروب‌ده صكره‌می جنك ایده‌لم؟» دیدكلرنده جابان «اكر سزه میدان ویریرلر ایسه یمك ییه بیلورسكز» دیر ایكن حضرت (خالد) ایریشوب اردوسنی قوردی وهمان میدان مبارزه‌یه كیردی.

رؤسای عربدن (مالك بن قیس) آكا قارشو چیقدی. سیف الله، درحال آنی اولدوردی.

بونك اوزرینه‌عربلر بیننده محاربه قیزشدی. ایرانیلر دخی براوغوردن حربه كیرشدی. همان بهمن كلوب ایریشور امیدیله چوق ثبات وشدتلی مقاومت ایلدیلر. لكن نهایت بوزولدیلر وپك چوق قیریلدیلر. قان، سیل كبی روان اولدی. مشركین ایران ایله نصارای عربك مقتوللری یتمش بیكه واردی.

اوكون میدان محاربه سراپا آل قانه بویاندی، غایت واسع بر لاله‌زاره دوندی. او لاله زارك بر اوجنده ایرانیلرك بیاض یوفقه‌لر ایله طونادلمش سماطلری دخی بر بر بیاض چیچكلر ایله طونادلمش طرحلره بكزردی. حضرت خالد، آنلر ایله عسكرینه بر مكمل ضیافت ویردی.

عربلر، الك استعمال ایتمدكلرندن اونی كپكندن آییرمقسزین پیشیریرلردی واكثریا یدكلری آربه اكمكی ایدی. خالص بغدای اونندن یاپلمش بیاض اكمك ویوفقه بیلمزلردی. بو بیاض یوفقه‌لری كوروبجه جیلان ده‌ریسندن یاپیلمش یازی كاغدی صاندیلر «بوبیاض‌ده‌ریلر نه‌در؟» دیدیلر. لكن طاتدیلر، حظ ایتدیلر وآندن صكره بیاض یوفقه‌یه داداندیلر.

حضرت خالد ، عسکرینی طویوردقدن صکره طورمیوب (اَمْغیشَیا) بلده‌سنه کیتدی . اهالیسی ، بر شی آلمغه وقت بولامیوب قاچدیلر . بالجمله تجمّلات وسائر اموال واشیالری میدانده قالدی. عساکر اسلامیه ، سائر یرلردن زیاده اموال وغنائم آلدی .

بعده حضرت خالد ، امغیشیا بلده‌سنی خراب ایتدی ومژدهٔ مظفریت ایله اسرانك واموال غنائمك مقدارینی درکاه خلافته بیلدیردی .

ایشته اوزمان ابوبکر صدّیق رضی‌الله عنه حضرتلری ، « قادینلر، خالد کبی برار طوغورمقدن عاجزدر » دیو بیوردی .

فتح حیره

بروجه بالا (خالد بن الولید) رضی‌الله‌عنه حضرتلری ، امغیشیا بلده‌سنی تخریب ایتدکدن صکره خلال ربیع الاولده (حیره)یی فتح‌ایلمشدر.

شویله که: امغیشیادن‌احمال‌واثقالنی سفینه‌لره تحمیل ایله(حیره)یه‌عزیمتنده (حیره) والیسی اولان (زازویه) حیره خارجنده اردوسنی قوروب مقابله‌یه حاضر اولمش واوغلی واروب(فرات)ك صوینی کسمکله سفینه‌لر قره‌ده قالمش ایدی . لکن سیف‌الله ، همان سواری ایله سکیرتدی ووالینك اوغلنی فرات (بادقلی) ی اوزرنده بولدی . آنی وآدملرینی قتل ایتدی .

زازویه ، او صره‌ده اوغلنك قتل اولندیغنی ایشیتمکله برابر ایرانده ینه اختلال وقوع بولدیغنی خبر آلمغله همان حیره‌یی ترك ایتدی وایرانه کیتدی. حضرت خالد دخی واروب اونك اردوکاهنه قوندی . حیره والیسی ، دخی قلعه کبی مستحکم اولان قصرلرینه ودیروکلیسالره قپاندی .

حضرت خالد ، آنلری حصر وتضییق ایدوب عساکر اسلامیه دخی طرف طرف هجوم ایدرك قپولری قیرمغه باشلادقلرندن ناچار قالوب جزیه ویرمك اوزره امان دیله‌دیلر . سیف‌الله دخی امان ویردی .

او اثناده ایاس طائی ، قصرلرك برنده ایمش. چیقوب اشراف بلده ایله برابر حضور خالده کلدیلر . مشهور (عبدالمسیح) دخی آنلرله برابر ایدی

وسوز سويلەين او، ايدى. عبدالمسيح ، چوق زمان معمّراولوب حتى جزء اوّلده بيان اولديغى اوزره (نوشروان) طرفندن تعبيررؤيا ايچون (سطيح)ە كوندەريلمشدر .

حضرت خالد ، آكا « قاچ سنه ياشادك ؟ » ديو صوردى « برقاچ يوز سنه ! » ديو جواب ويردى وكورديكى عجايبدن سؤال ايتدكده « آنى كوردمكه حيره ايله دمشق آرەسندە كويلر ديزيلمشدى . بر قادين ، يانىه يالكز برچورەك آلوب (حيره)دن (دمشق)ە قدر كيدردى » ديدى .

بعده جزيەنك تعيين مقدارى بحثنه كيريشيلدكده حيرەلولر، يوز طقسان بيك آلتون ويرمكه راضى اولديلر . فقط آندن باشقه حضرت خالد ، عبدالمسيحك قيزى (كَرَامه) نك (شَريك) نام ذاته تسليمنى دخى شرط قيلدى . بو ايسه آنلره پك آغير كلدى .

سببى بو ايمشكه : شريك ، مقدما (كرامه) يى كنج ايكن كوروب آكا ميل ايتمش ايمش . فخر عالم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى ، امتنك (فارس)ى و (حيره) يى فتح ايدەجكنى اصحاب كرامنه تبشير بويورديغى زمان (شريك) دخى حضور سعادتده بولنمغله (كرامه) نك كندوسنه ويرلمسنى نياز ايدوب طرف نبويدن دخى وعد بويورولمش .

بو كرّه (حيره) فتح اولوندقده شريك ، حضور خالدده ، اووعدى شهود ايله اثبات ايلمش اولديغندن حضرت خالد ، بو وعد نبوى يى انفاذه مجبور اولدى وحيرەلولر ، بوندن امتناع ايتدكده « ايشى تصعيب ايتمەيكز . قيزى بكا كتوريكز . بر بدله ربط ايله تخليص اولونور » ديدى . آنلر دخى (كرامه) يى كتورديلر وخالد ، آنى (شريك)ه تسليم ايله وعد نبوى يى يرينه كتوردى . بر مناسب بدله ربطى (شريك) ه تكليف اولوندقده بيك درهم ايستدى. درحال ويروب (كرامه) يى كيروآلديلر. (عبدالمسيح) كى مشهور برذاتك قيزينه بيك درهم بدل آز اولديغندن بعده (شريك) ه لوم ايتدكلرندن « بيكدن زياده صايى اولديغنى بيلمزدم » ديه اعتذار ايلمشدر .

حیره‌نك فتحندن صکره ظهوره کلن وقوعات

حیره‌نك، فتحی اوزه‌رینه اطرافنده‌کی شیخلر ومختارلر، همان (حیره)یه کلوب عرض انقیاد ایله ویرکولرینك مقدارینی تعیین ایتدکلرندن طرف بطرف کونده‌ریلن مأمور واسطه‌سیله واردات مذکوره اللی کون ظرفنده تحصیل وبیت‌الماله ارسال اولنمشدر .

(ضرار بن‌الازور) و (ضرار بن الخطّاب) و ((قعقاع) و (مثنی) برر فرقه ایله (دجله) سواحلنه قدر ایلغارایله بلاد ایرانیه‌یی غارت‌ایلدکلری صره‌ده حضرت (خالد) دخی مکتوبلر تحریر وارسال ایله ایرانیلری دین اسلامه دعوت ایلمکده بولنمشیدی .

فتح انبار

خندق ایله محاط ومستحکم اولان (انبار) بلده‌سی‌که ایرانیلرك‌ذخائری اوراده درانبار اولونور ودائما اوراده کلیتلو ذخیره وسائره بولونور ایدی. امرای ایرانیه‌دن (شیرزاد) اوراده محافظ ایدی .

سیف‌الله حضرتلری ، حیره ایشلرینه نظام ویردکدن صکره اردوسیله واروب انباری محاصره ایتدی و اوقجیلری جمع ایله محصورینك کوزلرینی نشان آلمق اوزره تنبیه ایلدی .

اوقجیلر ، هپ بردن اوقلرینی آتدیلر و آرقاسنی کسمیوب متوالیاً بلده‌یی اوقه طوتدیلر . بیك قدر محصورینك کوزلرینی کور ایتدیلر . شیرزاد ، (ویره) ایله (انبار) ی تسلیمه راضی اولدیسه‌ده درمیان ایتدیکی شرطلره (سیف‌الله) راضی اولمادی وضعیف دوه‌لری کسدیروب آنلر ایله خندقی طولدوردی . اوزرلرندن عسکر یوروتدی . محصورین دخی خندقده عساکر اسلامیه‌یه قارشو کلدی ایسه‌ده شیرزاد ، باشه چیقامایه‌جغنی جزم ایله یالکز حیاتی تأمین اولنمق وکندوسی ، یاننه اموال

واشیادن بر تسنه آلمامق شرطیله بلده‌نك تسلیمنه راضی اولدی . بو شرط ایله بلدهٔ (انبار) ی جمیع اموال واشیاسی ایله (سیف‌الله) ه تسلیم‌ایتدی . «قوشجه جانم آزاد!» مثلنجه قورتولوب (بهمن) ك یانته کیتدی .

فتح عین‌التمر

سیف الله حضرتلری (زبرقان بن بدر) نام شیخی (انبار) محافظه‌سنده براقوب کندوسی (عین‌التمر) قلعه‌سی اوزه‌رینه کیتدی .

اوراده (بهرام چوبین) ك اوغلی (مهران) کلیتلو ایران عسکریله محافظه ایدی . (عقه) نام شیخ المشایخ دخی (بنی نمر) و (بنی تغلب) و (ایاد) وسائر قبیله‌لردن کلّی عرب عسکریله برابر آنك معیتنده ایدی. عقه ، (مهران) ه خطاباً : «عرب ، عربك حالنی دها اعلا بیلور . سن خالدی بزه براق» دیمکله اودخی مع الممنونیه قلعه‌ده قالوب (عقه) عساکر عرب ایله حضرت خالده قارشو کلدی .

عقه ، میدان حربه کلوب صفلرینی دوزه‌لدیر ایکن حضرت خالد ، سکیرتدی وآنی قوجاقلایوب اسیر ایتدی . عرب عسکرینك هنوز صفلری دوزه‌لمه‌دن بوزولدی وچوغی اسیر اولدی .

مهران ، بونی خبر آلدیغی کبی قلعه‌دن چیقوب ایران عسکریله برابر فرار ایتدی . بوزغون عرب عسکری قلعه‌یه کیردیلر . لکن محافظه ایده‌مدکلری جهتله خالد کیردی ، جمله‌سنی قلیجدن کچیردی ، (عقه) یی دخی اولدوردی . بو محاربه‌ده قدمای مهاجریندن (عمرو بن رئاب سهمی) وانصار کرامدن (بشر بن سعد) رضی‌الله عنهما شهید اولمشلردر .

وقعهٔ دومة الجندل

بروجه بالا ، (عین التمر) قلعه‌سنك فتحی عقبنده شام طرفنده‌کی نصارای عربك نقض عهد ایلدکلرینه دائر (دومة الجندل) موقعنده امیر

عسكر اسلام اولان (عِياض بن غنم) طرفندن مكتوب كلمكله سيف‌الله ، او طرفه توجه ايتدی .

دومة الجندل ، ناحيه‌سی (اُكَيدِربن عبدالملك) و (جودی بن‌ربيعه) نام ايكی رئيسك حكمنه تابع ايدی . يانلرينه (كلب) و (غسّان) و (تَنُوخ) قبيله‌لرندن وسائر قبائل عربدن عساكر كليّه تجمع ايتمشدی .

اكيدر ، سيف‌اللهك حركتنی ايشيتدكده مصالحه ايتمك ايسته‌مش ايسه‌ده ديكرلری آكا موافقت ايلمديكندن او دخی (دومة الجندل) دن چيقوب كيدركن (سيف‌الله) طرفندن كونده‌ريلمش اولان بر چته ، آنی وآدملرينی قتل ايله اموالنی اغتنام ايتمشلردر . سيف‌الله (دومة الجندل) ه كلوب بر طرفنه قوندی . (عياض) دخی ديكر طرفنده ايدی . (جودی) عياض اوزرينه بر فرقه سوق ايدوب كندوسی (سيف‌الله) ه قارشو كلدی . لكن (سيف الله) ك هجومنه مقاومت ايده‌ميوب عسكری بوزولدی وكندوسی اسير اولدی . ديكر فرقه دخی بوزولدی . منهزم عسكر ، قلعه‌يه التجا ايلديلر . لكن قلعه اوقدر غلبه‌لكی آلمايوب چوغی طيشاروده‌قالدی . كيمی مقتول وكيمی اسير اولدی . (خالد) بو اسيرلرك اكثرينی وحتی (جودی) يی قتل ايتدی واولاد وعياللرينی اسير ايلدی .

(جودی) نك حسن وجمال ايله موصوف اولان قيزينی صاتون آلدی وبر مدت (دومة الجندل) ده قالدی .

بقيۀ وقايع عراق

خالدبن الوليد رضی‌الله عنه حضرتلری ، دومةالجندلده بولونديغی‌زمان ايرانيلر (حيره) نك استردادی املنه دوشديلر و (انبار) اوزه‌رينه (زَرْمِهر) و (رُوزْبِه) نام سركرده‌لر ايله برر فرقه كونده‌رديلر . بو ايكی فرقه (حُصَيد) نام موقعده برلشديلر . (بِهبُوذا) نام سردار دخی بر فرقه ايله (خنافس) موقعنی طوتدی .

بر وجه‌بالا ، (عین‌التمر) وقعه‌سنده (عقّه) نك قتل‌اولنمسندن طولایی حدتلنمش اولان الجزیره عربانندن (هذیل بن عمران) ، (مُصَیَّخ) ده و(ربیعة بن بجیرالتغلبی) ، (رُصافَه) نك جانب شرقیسنده واقع (ثِنْی) و (بشر) یعنی (زُمَیْل) نام موقعلرده کلیتلو عربان‌ایله قونمش‌و(زرمهر) و (روزبه) ایله برلشمك نیتنده بولنمش ایدیلر .

بوبش فرقه ، برلشـدیکی تقدیرده ایران وعرب عسا کرندن مرکب بر جسیم اردو تشکیل ایدرلردی . لکن طوپلانمغه دکل ، داورانمغه وقت بولامادیلر .

شویله‌که : حضرت خالدك (حیره) ده قائممقامی اولان قعقاع تمیمی ، (زرمهر) ایله (روز به) ك حرکتلرینی ایشیتدیکی کبی آنلره قارشـو ایکی فرقه کونده‌رمشیدی .

متعاقباً ، دومةالجندلدن سیف‌الله کلدی وهمان برر فرقه ایله (قعقاع)ی حصید اوزه‌رینه و (ابولیلی بن‌فدکی) یی خنافس اوزه‌رینه کونده‌ردی .

قعقاع تمیمی ، حصیده واردی . میدان مقاتله‌یه کیردی (زرمهر) ی اولدوردی . متعـاقباً (روز به) دخی مقتول اولدی . ایران اردوسی بوزولدی ، ایچلرندن پك چوق تلفات وقوع بولدی . عساکر اسلامیه ، کلّی اموال غنائم آلدی .

ایرانیلرك بقیة السـیوفی ، خنافسـه فرار ایتدی . (ابولیلی) ایسـه قره قوش کبی اورایه ایمنك اوزره اولدیغندن (بهبوذا) اورادن کوچوب (مصیّح) ده بولنان (هذیل) ك یانـنه کیتدی .

سـیف‌الله ، بو وقوعاتدن آکاه اولدیغی کبی (مصیّح) ه متوجـه اولدی و « فلان کیجه فلان ساعتده اوراده برله‌شه‌لم » دیو (قعقاع) ایله (ابولیلی) یه تحریرات کوندردی .

وقت معیّنده اوچی دخی (مصیّح) ده برلشـدیلر . (هذیل) ایله یانـنده‌کی رؤسا وعسـاکر اویقوده ایکن آنلری اوچ طرفدن باصـدیلر ، اکثرینی تلف ایتـدیلر . هذیل ، پك آز آدم ایله فرار ایده بیلدی .

(عبد العزّى بن ابى رهم) ايله (لبيد بن جرير) كه مقدّما اسلام ايله مشرّف اولوب حتى اسلاملرينه دائر يانلرنده (ابو بكر الصّديق) رضى‌الله عنه حضرتلرينك مكتوبى دخى وار ايدى . (هذيل)ك يانـده بولنمش اولدقلرندن ايكيسى دخى بو وقعه‌ده قتل اولونديلر . حضرت صدّيق اويله بر خطا وقوع بولديغنى خبر آلديغى كبى ايكيسنك دخى بيت مالدن ديتلرينى ويرمش واولادى وعياللرينى توصيه بويورمشدر .

حضرت عمر رضى‌الله عنه (مالك بن نويره) كبى بونلرك قتلنى دخى حضرت خالده اسناد ايلر ، حضرت صدّيق دخى « اهل شركايله قونوب كوچنلر ، بويله قضايه اوغرايه بيلور » دير ايدى .

سيف‌الله ايسه ، مذكور معركه‌دن عسكره هيچ توقف ايتميوب (ربيعة بن بجير تغلبى) نك بولونديغى (ثنى) موقعنده برلشمك اوزره (قعقاع) ايله (ابوليلى) يه بر ساعت تعيين بويوردى و آنلرى يوله چيقاردى. تعيين اولنان وقت وساعتده اوچى دخى (ثنى)موقعنده برلشوب بنه اوچ جهتدن (ربيعه) فرقه‌سنى باصديلر . جمله‌سنى قيرديلر ، كسديلر. ايچلرندن ديل قورتولمادى . كافةً اولاد وعياللرى اسير اولدى ومالارى اغتنام ايديلدى . حضرت خالد ، اموال غنائمك خمسنى مدينهٔ منوره‌يه كونده‌ردى .

ربيعه‌نك قزى (صهبا) دخى بو اسيرلر ايچنده بولونوب حضرت على رضى‌الله عنه ، آنى صاتون آلمش وآندن (عمر) نام اوغلى ايله (رقيّه)نام قيزى اولمشدر .

هذيل ، بروجه بالا (مصيّح) دن فرار ايلدكده كلّى عرب عسكريله (زميل) ده بولنان (عتّاب بن فلان) ك يانه فرار ايتمشدى.

حال بوكه : آنلر ، هنوز (ربيعه) وقعه‌سنى طويمادن حضرت خالد، بغتةً اورايه واردى . آنلرى ييلديريم كبى اوردى . اكثرينى قليجدن كچيردى واموال غنائمك خمسنى دركاه خليفه‌يه كونده‌ردى .

بعده زميلدن حركت ايله (عتّاب بن عقه) نك بولنديغى (رضاب)

تام محله سکیرتدی . لکن عتّابك یانندهکی عربان ، طاغیلوب کندوسی دخی فرار ایلمش اولدیغنه مبنی همان رضابدن حرکت ایتدی وشهر رمضان کاوب عسکر دخی یورغون اولدیغندن (قراض) ه واردی . عسکره استراحت ویردی .

قراض ایسه ، ایران و (روم) و (الجزیره) سرحدی اولدیغندن حدود محافظهسنه مأمور اولان عساکر رومیه ، عساکر اسلامیهنك بورایه قدر کلوب صوقولدقلرینه قیزدیلر واو جوارده بولنان عساکر ایرانیهیی دعوت ایدوب آنلر دخی روملر ایله برلشدیلر . (تغلب) و (ایاد) و (نمر) عربانی دخی کلوب آنلره قاریشدیلر و بك جسیم بر اوردو تشکیل ایله عساکر اسلامیهنك آلت طرفندن فراتی کچدیلر .

روملر « بوکون کیملر ثبات ایدهجك و کیملر فرار ایلیهجك ایجه آکلاشیلسون » دیهرك عربدن آیریلدیلر و شدت ایله محاربهیه قویولدیلر . لکن خالدك هجوملرینه دایانامیوب پك چوق تلفات ویرهرك دیکرلرندن اوّل بوزولدیلر. حضرت خالد ایسه « آرقهلردن آیرلماییکز » دیو عسکره امر ایتمکله روملر ، فرار ایدرکن دها زیاده تلفات ویردیلر. مقتوللرینك مجموعی یوز بیکه بالغ اولدی .

حضرت خالد ، ذیالقعدهیهدك قراضده اقامت ایلدکدن صکره حیرهیه عودت امرینی ویردی. (شجرة بنالاغر)ی ساقهیه ، یعنی دمداره مأمور بیوردی وکندوسنی ساقهده برابر کیدییور کبی کوستردی . حال بوکه بعض خواص اتباعیله خفیاً قراضدن آیریلوب جادهلردن انحراف و دره، تپه سیر ایله مکهیه کیتدی ، کیزلوجه حج ایتدی . دوندی ، حیرهیه کلدی و طورمیوب همان بر فرقه ایله بر طرفه مثنّایی کوندردی بر طرفدن دخی کندوسی ایلغار ایتدی . بغداد بازارینی و (قُطْرَبُل) و (تَلّ عَقَرْقُوف) طرفلرینی غارت ایلدی .

حضرت خالد ، طورماز، اوتورماز، آرام وراحت بیلمز ومثلی بولنماز بر سر عسکر ایدی . لکن خود بخود اردوسندن آیریلوب ده مکهیه کیتمسی

خارج از اصول برحرکت نامقبول اولدیغندن خلیفه حضرتلری ، آنك بو حرکتی اوکرندیکی کبی کندوسنه عتاب و توبیخ ایلشدر .

صکره‌ده بر نوع جزا اولمق اوزره زیرده بیـان اولنه‌جغی وجهـله مأموریتنی عراقدن شامه تحویل بیورمشدر .

اون اوچنجی سنهٔ هجریّه وقایعی

بالاده بیـان اولندیغی اوزره خالد بن الولید رضی‌الله عنه حضرتلری ، ایران عساکری و الجزیره عربانی ایله جنك ایده‌رك سرحدّ رومه کلدکده عسـاکر رومیه ایله بر بیوك محاربه ایتمش اولدیغنه نظراً روملر ایله دخی جنکه باشلامش اولدی .

ایرانه تابع اولان حیره ولایتی عربلری اله کچدیکی کبی قیصره تابع اولان عربلرك دخی دائرهٔ اسلامه آلینمالری زمانی کلمشیدی .

بناءً علی ذلك ابوبکر الصدّیق رضی‌الله عنه حضرتلری ، قریب وبعید محللردن اهل سیفی غزایه دعوت بیورمغله اشبو اون اوچ سنه‌سی اوائلنده هر طرفدن مسـلمین ، فوج فوج مدینهٔ منوره‌یه توارد ایدر اولدیلر . آز وقت ظرفنده خیلی عسـکر تجمع ایدرك مدینهٔ منوره خارجنـده اردو قوریلوب وعشرهٔ مبشره‌دن (ابوعبیدة بن‌الجرّاح) رضی‌الله عنه حضرتلری چیقوب آنلره امامت ایلردی . خلیفه حضرتلری ، (خالد بن سـعید بن عاصی) رضی‌الله عنه حضرتلرینی برمقدار عسکرله سرحد رومه کوندردی . او دخی حدوده واردقده اطرافنده‌کی قبائلی دعوت وآنلرده اجابت ایتمکله باشنه خیلیجه عسـکر طوپلاندی . روملر ، بوندن قوشـقولانوب (بهرا) و (سلیخ) و (کلب) و (غسان) و (لخم) و (جذام) قبیله‌لرندن کلّیتلو عسکر طوپلادیلر . لکن خالد بن سعید ، آنلرك اوزرینه وارمغله طاغیلوب فرار ایلدیلر .

بونك اوزرينه خالد بن سعيد ، بر آز دها ايلرلەدى و (ماهان) نام روم جنرالنك اردوسنه تصادف ايليەرك لدى‌المحاربه آنى دخى بوزدى و پك چوق عسكرينى قيردى . لكن ايش ، كسب جسامت ايلمش اولديغى جهتله مقام خلافتدن استمداد ايلدى . بو اثناده يمندن حمير عسكريله (ذوالكلاع) و (تهامه) و (شحر) و (عمان) و (بحرين) عساكرى ايله عكرمة بن ابى جهل، مدينۀ منورەيه كلمش اولدقلرندن خليفه حضرتلرى، بونلرى همان خالد بن سعيدك امدادينه كوندردى .

آندن صكره جهت شامه اهميت ويردى وتحصيل امواله مأمور اصحاب كرامدن بعضيلرينك مأموريتلرينى امارت عسكريه‌يه تبديل بيوردى .

ازجمله قضاعه قبيله‌سندن تحصيل اموال مأموريتيله بولنان (وليد بن عقبه) يى اوطرفلردن عسكر جمع ايتمك و خالد بن سعيدك يانته واروب‌ده آندن (اُردُن) ناحيه‌سنه كيتمك‌اوزره مأمورايدوب اودخى‌قضاعه عسكريله شامه كيتدى .

عمرو بن العاص ، وقت سعادتده (سعد) (هُذَيل)و (عذره) قبيله‌لرينك تحصيل اموالنه مأمور ايكن طرف نبويدن عمانه ارسال بيورولديغى زمان عودتنده ينه اسكى مأموريتنه اعاده‌سى وعد بيورولمش ايدوكنه مبنى وفات پيغمبريدن صكره عماندن عودتنده خليفۀ رسول‌الله ، آنى ينه مذكور قبيله‌لرك تحصيل اموالنه مأمور ايدرك وعد نبوى‌يى يرينه كتورمشيدى . بوكره‌عمرو بن عاصى برفرقه‌يه اميرايتمك ايستيوب بوكا دائر كندوسنه يازديغى مكتوبده « وعد نبوى‌يى انجاز ايچون سنى اسكى مأموريتكه تعيين ايتمشيدم . شمدى سنك دنياجه وآخرتجه دها خيرلى بر مأموريته نصبكى آرزو ايتدم . مكركه بولنديغك مأموريت سنجه دها مرجح كورينه » ديو بيورمقله عمرو بن عاص دخى جوابنامه‌سنده « بن ، اسلامك اوقلرندن بر اوقم . آنلرى آته‌جق و جمع ايده‌جك اللهدن صكره سنسين . باق، قنغيسى دها قوى و تأثيرلى ايسه آنى آت » ديو يازمش اولديغندن خليفه حضرتلرى ، آنى بر فرقه‌يه امير ايدوب (اَيلَه) طريقيله جانب فلسطينه كوندردى.

بعده (يزيد بن ابى سفيان) ى بر فرقه‌يه امير ايدوب بلقا طريقيله دمشق شام جانبنه كوندرمشدر. آنك سنجاغى آلتنده چوق كوكللى عسكر طوپلانمشـدر . ايچلرنده اشراف مكه‌دن (سهيل بن عمرو) امثالى بيوك ذاتلر وار ايدى. خليفه حضرتلرى، ياپا اولديغى حالده آنى تشييع بيورمش وآ كا تعليمات ويرديكى صره‌ده بويله نصيحت ويرمشـدركه « بن ، سنى تجربه ايتمك اوزره مأمور ايتدم . كوزل حركت ايلرسه‌ك اولكى مأمور - يتكدن دها بيوك بر منصب ويريرم و اكر فنا حركت ايلر ايسه‌ك سنى عزل ايدرم . الله قورقوسنى قلبكدن چيقارما . زيرا اوسنك ظاهركى نصل كوررسه ايچ يوزكى دخى اويله كورر . اللهه الك قريب اولان، آكا عمليله الك زياده تقرب ايدندر . تكبر وتجبر جاهليتدن صاقين . زيرا الله ، اوصفته وآنكله متصف اولانه بغض ايدر . عسكريكك يانه وارديغكده آنلر ايله كوزل مصاحبت ايله . آنلره نصيحت ايده‌جك اولديغكده سـوزى قيصه سويله . زيرا سوز ، اوزون اولورسه بعضيسى بعضيسنى اونوتديرر وتفسكى اصلاح ايت . ناس سكا صالح اولور . بش وقت نمازى اوقات معينه‌سـنده ركوع وسجودى اتمام ايدرك خشـوع ايله قيل . دشمنك ايلچيلرى يانكه كلدكده آنلره اكرام ايت وچوق اكلنديرمه . تا كه عسكريكك احوالنى اوكرنمه‌دن چيقوب كيتسـونلر . آنلره افكاركى بيلديرمه واردونك خلل وقصورينى كوسترمه. هرحالده اسراركى ميدانه قوماكه امورك مختل اولمسون واستشاره ايتديككده سوزى طوغرى سويله‌كه مشورت طوغرى اولسون.. كيجه‌لرى اويانق اولوب اصحابك ايله مصاحبت ايله‌كه سكا خبرلر كله ويرده‌لر آچيله . كيجه‌لرى عسـكريكه نوبت بكلەت وقره غوللريكى تكثير ايت . وقتلى ، وقتسز آنلرى طولاش . غافل اولانلرى يوليله وعدالت اوزره تأديب ايله . مستحق جزا اولانلره جزا ايتمكدن قورقما . عسكرك حالندن غافل اولما كه بادئ فساد اولور . فقط حاللرينى تجسس ايله آنلرى ترذيل دخى ايتمه. ناسك اسرارينى ميدانه چيقارما . ظاهر حاللرى ايله اكتفا ايله. اهل كبر وعجب ايله دوشوب قالقما. اهل صدق ووفا ايله‌هم مجلس اول .

مال غنیمته خیانت ایله ، فقر کتورر ونصرته مانع اولور . قریباً نفسلرینی عبادتخانه‌لرده حبس ایتمش قوملر (یعنی راهبلر) کوره‌جکسکز . آنلره طوقونما . اونلری حاللری اوزره براق » .

خلیفهٔ رسول‌الله ، امیرالجیش اولانلره بویله تعلیمات کافیه ونصایح لازمه اعطا ایدرك طاقم طاقم جانب شامه کونده‌رمشدر . بو امرانك هر بری ، بر جهته غزا ایده‌جك وبرینك باشی صیقیلور ایسه دیکرلری، آنك امدادینه سکیردوب کیده‌جك ایدی . بر موقعده مجتمع اولدقلرنده قنغیسنك دائرهٔ مأموریتی ایسه او ، امیرالجیش اولوب دیکرلرینك آنك معیتنده بولنماسی اوزمان اصول متخذه‌دن ایدی. فقط ابو عبیدة بن الجرّاح حضرتلری دخی بو کره بر فرقه ایله حمص جهتنه مأمور اولدقده ذکر اولنان امرانك جمله‌سنه ناظر نصب اولنمشدر . رضی‌الله عنهم اجمعین .

(ولیدبن‌عقبه) و(عکرمه) و (ذوالکلاع)، خالدبن‌سعیدك یانه‌واردقلرنده خالد ، عجله ایدرك دیکر امرایی بکله‌میوب همان بو اوچنی استصحاب ایله ماهانك اوزرینه یوریدی . ماهان ، کیرو چکیلوب دمشق شامه کیردی . خالد دخی آرقه‌سندن حرکت ایله دمشق یاننده (مَرج صُفَّر) نام موقعده اردوسنی قوردی . متعاقباً ماهان ، عساکر رومیه ایله بر شدتلی چیقیش ایتدی. طرق ومعابری طوتدی ویولده سعیدبن خالدی بولوب شهید ایتدی.

خالد ، اوغلنك شهادتنی خبر آلدیغی کبی بوزولوب عسکریله برابر فرار ایله قنادی قیریق شاهین کبی (ذو المروه) نام محله قوندی . (ولید بن عقبه) دخی آنکله برابر ایدی .

اما عکرمه ، شهره قریب بر محلده آیاغنی دیره‌یوب طوردی . یوقسه ماهان ، قره قوش کبی یتیشوب عساکر اسلامه چوق ضرر ایده‌بیلوردی.

اواثناده شرحبیل بن حسنه ، جانب عراقدن عودت ایله مدینهٔ منوره‌یه کلمش اولدیغندن خلیفه حضرتلری، آنی ولیدك یرینه اردن فرقه‌سی امیری تعیین ایتمکله شرحبیل حضرتلری ، شام اردوسنه کلوب وخالد بن سعیدك معیتنده‌کی عسکرك نصفنی آلوب سمت مأموریتنه عزیمت ایتمشدر .

بعده مدينهٔ منوره‌ده بر مقدار عسکر تجمع ایتمکله خلیفه حضرتلری، آنلری (معاویة بن‌ابی‌سفیان)ه ویروب آنی برادری ، یزید بن‌ابی سفیانك معیتنه کونده‌رمش اولدیغندن معاویه ، خالد بن سعید ایله بولوشدقده آنك یانده‌کی باقی عسکری دخی آلوب کیتمشدر .

امرای مشار الیهمدن عمرو بن عاص ، ارض فلسطینه وشرحبیل بن حسنه ، اردنه ویزید بن ابی سفیان ، بلقایه وابو عبیدة بن الجرّاح ، جابیه جهتنه واروب اوردولرینی قورمشلردر . رضی‌الله عنهم .

(ایمپراطور هرقل) عربلرك کوندن کونه تزیید قوت ایدرك عراق عربی ضبط ایلدکدن صکره دیار شامه دخی تخطّی ایلدکلرینی کورونجه تلاشه دوشه‌رك قسطنطنیه‌دن چیقوب سوریه دیارینه کلدکده بر مقدار ویرکو اعطا ایتلك اوزره عربلر ایله مصالحه افکارنده بولنمش ایسه‌ده امراسی آکا موافقت ایلمدکلرندن او دخی روملردن ونصارای عربدن عساکر کلّیه جمع ایدوب برادرینك تحت قوماندا‌سنده اوله‌رق عمر و بن عاصه قارشو یوز بیك ودیکر برجنرال ایله ابوعبیده‌یه قارشو آلتمش بیك وجورجه (یورکی) نام جنرال ایله یزید بن ابی سفیانه قارشو بر مکمل اردو ودیکر بر جنرال ایله شرحبیله قارشو دیکر بر اردو سوق ایتدی وکندوسی حمصده استقرار ایلدی .

هر فرقهٔ اسلامیه‌نك مقابلی اولان اردولر، کندولرینه نسبتله قات قات زیاده اولدیغندن امرا ، بر یره طوپلانمنی رأی ایدوب مقام خلافتدن دخی بو یولده تعلیمات کلمکله (یَرْمُوك) وادیسنده طوپلاندیلردر وبر طرفدن یرموك وبرطرفدن (واقُوصه) یار واوچوروملرینی کندیلرینه سپر ایتدیلر.

روملر ، بونی کورنجه آنلر دخی مواقع مختلفه‌ده اولان اردولرینی یرموك موقعنه جمع ایله عساکر اسلامیه‌یه قارشو بر بیوك اردو قوردیلر . یرموك اوچوروملری ، برجسیم خندك کبی طرفینك حرکته مانع طبیعی ایدی . عساکر اسلامیه ؛ اعدایه نسبتله اقلّ اولدیغی جهتله ذاتاً تجاوزی

حركت ایتمیوب آنجق رومل ؛ هر قنغی محلدن باش کوسترسه‌لر او طرفه اوشوندی ایدرك مدافعه ایدییورلردی. بو حال بر خیلی مدت ممتد اوله‌رق امرا ، خلیفهٔ رسول‌اللهدن استمداد ایلدیلر .

خالد بن ولیدك عراقدن شامه ورودی

امرانك بر وجه‌بالا استمدادی‌اوزرینه خلیفهٔ رسول‌الله ، خالدبن ولیده امرنامه کونده‌ردی ومثنای یرینه قائمقام براغوب وموجود معیتی اولان قوتك یاریسنی آلوب‌ده امداد ایچون سریعاً شامه وارماسنی اراده بیوردی.

حضرت خالد ، اردوسنده اولان اصحاب کرامی کافةً آلوب‌ده یرلرینه بشقه آدملر براقق ایستدیسه‌ده بو تقسیمه مثنی راضی اولمایوب « بن ، اصحاب رسول الله ایله تیمن ایدرم . آنلرك یوزی صوبی حرمتنه اللهدن نصرت دیلرم . مظفریتی آنلرك یوزندن بیلورم » دیدی

آنك اوزرینه حضرت خالد دخی عسکری ، آنك راضی اولاجغی وجهله ایکی‌یه بولدی واون بیك قدر کزیده عسکرله حیره‌دن چیقدی .

کلب قبیله‌سنك صو محلی اولان (قُرا قِر) نام موقعه کلدکده اهالیسی قارشو طورمغله آنلری اوردی . پك چوق اموال غنائم آلدی . بعده صوسز چوللردن وکسدیرمه یوللردن سیرایله بش کونده (بهرا) قبیله‌سنك صویری اولان (سوی) نام موقعه واصل واهالیسنی اوروب ینه پك چوق غنیمته نائل اولدی .

آندن حرکت ایله (اَرَكْ) نام محله کلدی . بورانك اهالیسی جزیه ویرمك اوزره مصالحه ایله قورتولدی .

بعده (تَدمُر)ه کلدکده اهالیسنی اورکوب قلعه‌یه قپاندیلر ایسه جنکه کیریشمیوب صلحه یاتدیلر .

آندن (قریتین)ه کلدی ولدی‌المحاربه مظفراولدی وخیلی اموال غنائم آلدی .

بعده (حوارین) نام محله کلوب اهالیسیله لدی المحاربه غلبه ایدرك کیمنی قتل و کیمنی اسیر ایندی .

بعده (قَصم) نام موقعه ورودنده قضاعه قبیله‌سندن اوراده بولنان (بنی مَشجَعه) آنکله عقد مصالحه ایدرك تخلیص گریبان ایتدیلر . حضرت سیف‌الله ، آندن دخی حرکت ایله شهر دمشق یاننده‌کی طاغك عقبه‌سنه لدی الورود فخر عالم صلی‌الله علیه وسلم حضرتلرینك (عُقاب) نام سیاه رنکلی سنجاغی آنك یاننده بولندیغندن بوراده آنی کشاد ایلدی . عساکر اسلامیه‌نك شوق و غیرتی تازه‌لدی . بوسببدن ناشی اورایه (ثَنیّةُالعُقاب) دنیلمشدر .

لواء شریف نبوی ایله سیف‌الله ، ثنیةالعقابدن (مَرج راهط) ه کلدی و غسّانیلر اوزرینه (یوم فصح) دیدکلری بیرام کونی بغتةً هجوم ایله کیمنی قتل و کیمنی اسیر ایتدی .

بورادن (غوطهٔ دمشق) اوزرینه کونده‌ردیکی چته دخی برکلیسایی اوروب غارت ایدرك آلدیغی غنائمی حضور سیف‌اللهه کتوردی . روملر ، حوران جهتنه ناظر ویرموك حوادثنه منتظر ایکن یان بوکورلرندن بغتةً سیف اللهك ظهور ایدیویرمسی ، آنلری شاشیرتدی .

سیف‌الله ایسه سیر سریع ایله (بصری) یه واردی . بغتةً اوراده بولنان عساکر رومیه‌یی اوردی ، بوزدی ، پریشان ایتدی . بصری اهالیسی ، جزیه ویرمك اوزره امان دیله‌دیلر . حضرت خالد دخی صلحاً بصرایی آلدی وبورادن اموال غنائمك خمسنی ، مدینهٔ منوره‌یه کونده‌ردی.

بعده بصرادن حرکت ایله یرموك یاننده واقع (واقوصه) یه کلدی و خلال ربیع‌الآخرده یرموك اردوسنده‌کی امرا ایله برلشدی .

فقط اوانناده عمر بن عاص (غَور) موقعنده بولنوب روملرك برجسیم اردوسی ایسه (جِلّق) ده (اَجنادین) موقعنه حرکت ایلمش اولدیغندن حب امرا ، خالد بن الولید ایله برابر عمرو بن‌العاصك امدادینه سکیرتدیلر.

عمرو بن العاص ، امیرالجیش اولدیغی حالده لدی المحاربه روم اردوسی بوزولدی و پك چوق تلفاتی وقوع بولدی . اصحاب کرامدن دخی بعض ذوات شهید اولدی . بومحاربه‌ده دخی خالد بن الولیدك پك چوق یارارلغی کوزولدی .

بو وقعه اواسط جمادی الاولی‌ده وقوع بولوب بعده هپ اصرا ، ینه یرموك و واقوصه موقعنده مجتمع اوله‌رق زیرده بیان اولنه‌جغی وجهله مشهور (یرموك محاربه‌سی) وقوع بولمشدر .

او زمان روملرك اخلاقی بوزولوب هر طرفده اهالی‌یه ظلم وتعدّی و اردولرنده انواع فحشیاته تصدّی ایتمکده ایدیلر . اهل اسلام ایسه بویوك ، کوچوك کافهٔ حسن اخلاق ایله متّصف وآداب اسلامیه ایله مؤدّب اوله‌رق ، واردقلری یرلرده هرکسه حسن معامله وهر خصوصده حقانیت وعدالت اوزره حرکت وهردرلو فحشیات وفواحشدن اجتناب ایدرلردی .

حتی بو اثناده ، روم جنراللرندن برینك تحقیق احوال ایچون اردوی اسلامه کونده‌رمش اولدیغی بر عرب ، بر کون بر کیجه اهل اسلام ایچنده بولنه‌رق عودت ایله عساکر اسلامیه‌نك احوالنی جنراله حکایه ایلدیکی صره‌ده « آنلر ، کیجه‌لین هپ راهب وکوندوزین هپسی عسکردر . بینلرنده احقاق حق ایچون زنا ایدنلری رجم ایدرلر وسارق ، کندو ملکلرینك اوغلی بیله اولسه النی کسرلر » دیدکده جنرال اویله ایسه « یر یوزنده آنلر ایله اوغراشمقدن ایسه یرك آلتی بزه دها خیرلی‌در » دیمش اولدیغی مرویدر .

یرموك وقعه‌سی

ایمپراطور (هرقل) ك ، (یرموك) جهتنده‌کی عساکری ، ایکی یوز قرق بیك راده‌سنده ایدی . آنلره مقابل اولان عساکر اسلامیه قرق آلتی بیك قدر اولوب ایچلرنده بیك صحابی وار ایدی‌که یوزی اهل بدردن

ایدی . او زمان روملر ، عسکرلرینی بیکر نفردن مرکب اولمق اوزره آلایلره تقسیم ایده کلدکلرندن مقابله بالمثل قاعده‌سنجه عساکر اسلامیه دخی شام اولکاسنه کلدکده او وجهله بیکر بیکر تقسیم اولنمشدر .

فقط (خالد بن الولید) ك عراقدن ورودینه قدر هر امیر ، کندی فرقه‌سیله باشلی باشنه جنك ایدردی .

اکرچه (ابوعبیده) حضرتلرینك نظارت عامّه‌سی وارایدی وجمله‌سنك اولوسی ایدی . لکن امر محاربه‌ده امرانك هر بری مستقل ایدی . (خالد بن الولید) حضرتلری ، آنلری امارت واحده آلتنه آله‌رق جمله‌سنی یکوجود کبی قوللانمشدر .

شویله‌که : روملرك راهب وقسّیسلری اوردولرینه کلوب بر، آی قدر آنلری جنکه تشویق وتشجیع ایتدکدن صکره فداکارانه هجوم واقتحامه قرار ویروب اوائل رجبده حرکته باشلادیلر .

اهل اسلام دخی آنلرك حرکتلرینی حس ایتدکلری جهتله بر معتاد فرقه فرقه حرکته قیام ایلدیلر .

ایشته اوزمان (خالد بن الولید) حضرتلری میدانه چیقدی وجناب حقه حمد وثنا ایله بده ایدرك بر خطبه اوقودی و بروجه آتی نطق ایتدی .

« بو کون ، اللهك صاییلی کونلرندن بریدر . بو کون ، اوکونمك وسرکشلك ایتمك لایق دکلدر . جهادکزی خالص وعملکزله اللهی راضی قیلك . بو بر کوندرکه آنك صوکی واردر . نظام و ترتیب اوزره جنك ایدن قوم ایله بویله متفرق اوله‌رق جنك ایتمك جائز ولایق اولماز . آرقه‌کزده‌کی ذات ، بو حالی بیلسه منع ایدردی . مأمور اولمادیغکز خصوصده ولیّ امرك رأینه موافق اولاجق صورتده رأی ایدك . »

حضرت خالدك بو سوزی اوزرینه « رأی نه‌در ؟ سویله » دینلمکله اودخی خطبه‌سنه بو وجهله دوام ایتدی .

« ابوبكر ، سزى يكديكره رفق ايله معامله ايدوب سهولتله اويوشورلر. ديو كوندرمشدر . يوقسه نه اولديغنى واولاجغنى بيلسه سزى جمع ايتمزدى. سزك بولنديغكز وضع وحال ، اهل اسلام حقنده كنديلرينى احاطه ايدن احوال شديده دن اشددر واعدا حقنده آنلره امداد ايتمكدن دها نافعدر . الله حقيچون بيلدمكه دنيا سزك آره كزه تفرقه دوشورمش . ايچكزدن بعضيكز امارته انتخاب اولونسه الله عندنده وخليفهٔ رسول الله عندنده سزه نقيصه ويرمز . كليكز ، شو دشمنلره باقكز : نصل مهيّا اولمشلر . بو بر كوندركه صوكى واردر . اكر بو كون ، بز آنلرى خندكلرينه پوسكورتور ايسه‌ك دائما آنلرى پوسكورتورز واكر آنلر ، بزى بوزارسه فيما بعد فلاح بولمايز . ايمدى كليكز ، امارتى (سر عسكرلكى) الدن اله تداول ايتديريكز . بريكز بوكون وديكريكز يارين ، اوبريكز اوبركون امير اولسون ، تا كه هر بريكز صره ايله امير اولاسكز » ديدى .

فى الواقع ، روملر ، اهل اسلامك اضعاف مضاعفى اولدقلرينه نظراً هر كون بر سرعسكر فدا اولمق خاطره كلمز شى دكل ايدى .

بونك اوزرينه امرا بالاتفاق (خالد بن الوليد) حضرتلرينى او كون سرعسكرلكه انتخاب ايلديلر .

اوصره ده روملر ، اويله مكمّل برنظام اوزره ميدان حربه چيقديلركه هيچ بر وقت او مرتبه منتظم چيقمامشلر ايدى . ايكى يوز بو قدر آلايلرى ميدانده تموّج ايديوردى .

سيف الله دخى قرق بو قدر آلايه شجعان اسلامدن برر بك نصب ايده‌رك عساكر اسلامى بر كوزل صورتده تعبيه ايتدى كه عربلر ، هيچ بر وقت اويله منتظم اوله‌رق ميدان حربه چيقمامشلر ايدى .

آلايلرى (قلب) و (ميمنه) و (ميسره) و (مقدمه) و (ساقه)يه تقسيم ايله (امين امت) اولان (ابوعبيده)يى قلبكاهه آلدى . (ابوالدردا) دخى قاضى ايدى .

(عمرو بن العاص) ایله (شرحبیل) ی صاغ جناحه و (یزید بن ابی‌سفیان بن حرب) ایله (قعقاع) ی صول جناحه کچوردی و (قباث بن اشیم) ی طلیعه‌لر اوزه‌رینه مأمور ایتدی . (عبدالله بن مسعود) دخی احتیاطده ایدی .

ابو سفیان بن حرب ، عساکر اسلامیه‌یی جنگه تشویق وتشجیع ایتمکده اولوب آنك‌ده بو یولده پك چوق اثر غیرتی کورلمشدر .

(مقداد بن‌الاسود) دخی‌اهل‌بدرایله برابر صف حربده (سورهٔ انفال) اوقویوب مستمعینك تویلری اور پرمکده ایدی . رضی‌الله عنهم اجمعین .

سیف‌اللهك امریله جنگه کیریشیلوب سواریلر، چرخه‌لاشمغه وطرفین یکدیکره حمله ایتمکه باشلادیغی صره‌ده مدینهٔ منوره‌دن بر ساعی کلدی . خلیفه حضرتلری نامزاج اولمغله بعض ذوات، آنك حالنی‌اوکرەنمك اوزره ساعینك باشنه طوپلاندیلر ایسه‌ده هنوز محاربه قیزیشمش اولدیغی جهتله « خلیفه طرفندن امداد کونده‌ریلك اوزره‌در » کبی سوزلرله کچشدیروب حقیقت حالی کتم ایتمشدی . مکر ابو بکرالصدّیق رضی‌الله عنه حضرتلری عازم جنان اوله‌رق حضرت عمر الفاروق رضی الله عنه حضرتلری ، خلیفه اولوب سر عسکرلکی ابو عبیده‌یه توجیه بیورمش وساعی ، سر عسکرلك امرینی کتورمش. لکن أل ده‌کیشه‌جك زمان اولمادیغندن ابوعبیده حضر-تلری دخی موقتاً او، امری کتم ایله صکره‌دن اعلان ایلمشدر.

ایشته او اثناده روم جنراللرندن مشهور (یورکی) میدانه کلدی . خالد بن الولید حضرتلرینی ایستدی . او دخی یانه واردی . طرفین ، بربرینی تأمین ایله محاربه‌یی براغوب محاوره‌یه کیرشدیلر.

شویله‌که : یورکی « یاخالد ! طوغری‌سویله ، یالان سویله . زیرا حر اولان آدم ، یالان سویلمز. نبی آلداتمه. کریم اولان آدم ، خدعه ایلمز. سزك پیغمبرکزه کوکدن برقلیج‌ایندی‌ده اوده سکامی ویردی‌که آنی قنغی قوم اوزرینه صیبرسه‌ك او ، قومی بوزویورسین ؟ » دیدکده حضرت خالد «خیر» دیمکله یورکی « یاسن نیچون سیف‌الله تسمیه‌اولندك؟ » دیمسی اوزرینه

حضرت خالد « الله تعالى ، بزلره پیغمبر کوندردی . بن ، آنی تکذیب وآنکله جنك ایدنلر ایچنده ایدم . صکره بکا هدایت الٓهیه ایریشمکله آکا متابعت‌ایلدیکمده بکا (سن ، اللهك مشرکلراوزرینه صیردینی قلیجیسك) دیدی ونصرتله دعا ایتدی » دیمش .

آنك اوزرینه یورکی « بکا خبر ویرکه نه‌یه دعوت ایدیورسکز ؟ » دیمکله حضرت خالد « یا اسلام ، یا جزیه ؛ یا محاربه . بو اوچ شیئك برینه دعوت ایلرز » دیدکده یورکی « سزك دعوتکزه اجابتله ایچکزه کیرنلرك رتبه‌سی نه‌در ؟ » دیوب خالد دخی « آنك رتبه‌سیله بزم رتبه‌مز بردر » دیمسی اوزرینه یورکی « آنك ایچون‌ده سزك کبی اجر ومکافات وارمیدر ؟ » دیو صورمش خالد دخی « اوت . بلکه او ، بزدن افضلدر . زیرا بز ، پیغمبرمز صاغ ایکن آکا اتباع ایتدککه بزه غیبدن خبر ویریردی . آندن عجایب ومعجزات کوردك . کوردیکمزی کورن و ایشتدیکمزی ایشیدن کیمسه مسلمان اولمق لازم کلور . سز ایسه بزم کبی کورمدیکز ، بزم کبی ایشیتمدیکز . سزدن خلوص ایله دین اسلامه داخل اولان بزدن افضل اولور » دیو جواب ویرمش .

یورکی ، همان قالقاتی ترسنه چویرمش و خالدك تلقینیله کلمهٔ شهادت کتورمش . بونك اوزرینه یورکی ، غسل ایدوب خالدك تعلیمی اوزره ایکی رکعت نماز قیلدقدن صکره همان سلّ سیف ایدرك خالد ایله برابر دشمن اوزرینه حمله ایتمش و بویله مشهور بر جنرالك میدان حربده مسلمان اولیویرمسی روملرك پك کوجنه کیتمشدر .

اوّل امرده روملر ، فوق‌العاده شدتلی بر هجوم ایله عساکر اسلامیه‌یی موقعلرندن قالدیردیلر و خط رجعتلری اوزرنده بولنان عکرمة بن ابی جهل اوزرینه دوشوردیلر .

عکرمه « بن ، رسول‌الله ایله بونجه محاربه‌لرده بولوندم. شمدی فرار ایتمك نه دیمکدر . بنمله اولوم اوزرینه عهد میثاق ایدن وارمی ؟ » دیو ندا ایلدکده عموجه‌سی (هشام) و (ضرار بن الازور) درت یوزقدر فدایی ایله

برلكده اولوم اری اولوب خالد بن وليدك چادری اوكنـده جملةً مجروح اولەرق دوشـوبجه‌یه‌دك مردانه جنك ایلدیلر . صكره بونلرك بر مقـداری افاقت بولمش و باقیسی شهید اولمشدر .

سرعسكر خالد و جنرال یورکی ، پك شديد و مديد محاربه‌لر ايتديلر . عساكر اسـلاميه ، اوكله و ايكيندی نمازلرينی ايما ايله قيلديلر . او صره‌ده اهل اسـلام قادينلری دخی صحيحاً مردانه جنك ايلديلر . كوندوزك صوك دمنده جنرال یورکی ، شـهيد اولدی . بركون ايچنده الك بيوك بر درجه‌يه وصول بولدی رحمةالله عليه رحمةً واسعه .

نهايةالامر روملرك بيتاب ومتزلزل اولدقلری صره‌ده سيف‌الله ، آنلرك قلبكاهنه پك‌شدتلی بر هجوم ايتدی . سواريلريله پياده‌لرينك آره‌سنه كيردی . سـواريلر، پياده‌لری براغوب قاچدی . پياده‌لری آتلرك آياقلری آلتنـده ازيلدی . اردولری بتون‌بتون‌بوزولدی . عساكراسلاميه، آرقه‌لرينه‌دوشدی . عرب آتلوسنك اوكندن قاچوب قورتولمق نه‌قدر مشكل اولديغی معلومدر . روملرك ميدان حربده دوشوب قالانلرينه نسبتله قاچار ايكن تلف اولانلر قات‌قات زياده‌ايدی . برچوق آلايلری دخی يرموك ووواقوصه اوچورروملرينه دوشوب تلف اولديلر . برچوغنی دخی قاچاركن اهل اسلام قادينلری تلف ايتدی‌وروملرك وجوه و امراسندن پك چوق تلفات وقوع بولدی . حتی ايمپراطورك برادری دخی تلف اولدی وتلفاتك مجموعی يوز بيكی كچدی .

جانب اسلاميانده دخی اوچ بيك مقداری شهيد وقوع‌بولدی . ايچلرنده (عكرمه) و اوغلی (عمرو) و (هشام بن العاص) و سـعيدك اوغوللری (عمرو) و (ابان) و (سعيد بن‌الحارث السهمی) و (نضير بن‌الحارث) كبی مشاهيردن وقدمای مهاجريندن نيچه ذوات كرام وار ايدی .

ابوسفيانك دخی بر كوزی ، اوق اصـابتيله اعمی اولدی . (رضی‌الله عنهم اجمعين) .

ايشته بو مظفريت عظيمه ، متعاقباً بوتون اقطار شاميه‌نك فتحنه بادی اولمشدر .

وقعهٔ فحل

(يرموك) وقعه‌سى اوزه‌رينه روملره ضعف كلّى كله‌رك (حوران) و (جولان) كبى نيجه مملكتلر اهل اسلام النه كچمشدر .

آنجق (اردن) جهتنـده (فحل) نام موقعـده روملر ، سكسان بيك عسكر جمع ايتمكله بالجمله امراء ، اورايه كيده‌رك خلال ذى القعده‌ده بر محاربهٔ عظيمه وقوع بولمشدر .

شويله‌كه : (خالد بن الوليد) مقدمة الجيشـه و (عمرو بن عاص) بر جناحه اميراولوب (ابوعبيده) دخى برجناحك اداره‌سنى النه آلمشيدى. اصل اردونك اداره‌سى (اردن) جهتى اميرى اولان (شرحبيل بن حسنه)ده ايدى.

سوارى اوزه‌رينه (ضرار بن الازور) وپياده اوزه‌رينه دخى (عياض بن غنم) مأمور ايدى .

شرحبيل بن حسنه حضرتلرى ، (فحل) موقعنه واردى . روملرك اردوسنه قارشو اوردو قوردى .

ايكى اوردو آره‌سنده‌كى صولر وباتاقلر ، حركت تجاوزيه‌يه مانع ايكن روملر ، كيجه‌لين بر تقريبله كچوب عساكر اسلاميه‌يى باصديلر.(شرحبيل) ايسه كيجه‌لرى غافل ياتمايوب احتياط اوزره بولونور اولديغندن صباحه‌قدر يك كوزل مدافعه ايتدى .

فرداسى دخى محاربه صباحدن آقشامه قدر امتداد بولدى . روملرك برنجى وايكنجى جنراللرى مقتول اولدى واردولرى بوزولدى.

حال بوكه : قارا كلق باصمش اولديغندن يوللرينى شاشيرديلر . صولره دوشديلر ، باتاقلره صاپلانديلر .

آرقالرندن عساكر اسلاميه تعقيب ايله يتشدكلرينى تلف ايدوب سكسان بيك نفرلرندن يك آزى قاچوب قورتولا بيلمشدر .

